

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLAHİYAT ANABİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN
KURAN'DA ŞEYTAN KAVRAMI
(Doktora Tezi)

ELİF BULAT

İSTANBUL

2006

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLAHİYAT ANABİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN
KURAN'DA ŞEYTAN KAVRAMI
(Doktora Tezi)

ELİF BULAT

DANIŞMAN:PROF.DR. BAYRAKTAR BAYRAKLI

İSTANBUL

2006

ÖNSÖZ

Şeytan;olumsuzluk ve kötülüklerin yüklendiği bir günah keçisi,düşmüş bir melek,cin,ruh,canavar,karanlıkların ve ölümün reisi gibi farklı biçimlerde tasvir a edilen ve geniş bir literatüre sahip olan bu kavram bir Tanrı gibi de algılanmış ve insan ve toplum doğasına aykırı olan fikir,inanç ve eylemleriyle son yıllarda sıkça gündeme gelmiştir.

Bu kavram ve kavram bağlamı gelişen Satanizm, dünyada ve ülkemizde yazılı ve görsel basında tartışılmış, bu konu ve kavrama ilişkin tutarlı kapsamlı ve gerçekçi yaklaşım ve fikirler yeterince ve doğru bir şekilde ifade edilememiştir.İşte bu durum, bizleri bu konu ve kavrama yönelik bilimsel bir araştırma yapmaya sevk etmiştir.

Şeytanın, dinler tarihi psikanaliz,sanat tarihindeki yerini,satanizm olgusunu ele alarak, şeytan kavramına ilişkin genel bir literatür sunduk.Şeytan kavramını İslam dini eğitimi açısından Kurandaki boyutuyla ortaya koyarak,şeytanın hangi kötü eylem ve etkilerine nasıl bir araçla karşı konulabileceğini, eğitimsel açıdan Kuranın şeytanla etkin mücadelede neler sunduğunu bu çalışmada yer vermeye çalıştık.

Bu zorlu fakat keyifli araştırmada,benden her türlü desteğini esirgemeyen aileme, ve tez danışmanım Sayın Bayraktar Bayraklı beyefendiye en derin sevgi,saygı ve şükranlarımı sunuyorum.

ELİF BULAT

ÜSKÜDAR 2006

ÖZET

DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN KURAN'DA ŞEYTAN KAVRAMI

Ninpizzi, Edimmu, Ehrimen, Set, Şiva, Hades, Satan, İblis ve Şeytan; farklı din ve toplumlardaki kötülüğün sembolik veya varlıksal şekline verilen adlardır. Kötü ruh ,canavar,cin ,melek veya Tanrı olarak görülen şeytan,dinler tarihi,psikanaliz ve sanat açısından eski ve kapsamlı bir geçmişe sahiptir.

Kuran;şeytanın İblisin eylemsel şekli,algılanamayan cin türü bir varlık, Tanrısal emre itaatsizlik gösteren,Tanrı huzurundan kovulan insana düşman olan ve onu kötülöklere sürükleyen,doğrudan ayırmak için cin ve insan dostlarıyla birlikte kıyamete kadar çalışacak olan bir varlıktır.

Kuran'a göre şeytanın eylemleri;İnkâr ,şirk(çoktanrıcılık) ,münafıklık,dinden dönme,vahiy dışı din anlayışı oluşturma ve Allah'ın doğru yolundan insanları alıkoyma,yaratılışı değıştirme ,insana kendini , Tanrıyı ve Tanrısal buyrukları unutturmakta,boş hayal ve ümitler peşinde koşması için insana telkin yapmak,haram ve haksız kazanç,faiz yemek,insanlar arası iletişimi gerçekleştirmeme,taklitçilik yapma,kehanet ve sihir,israf,bilgisizlik ,barışı bozma,yalan haberle fitne oluşturma ve gösteriş için yardımlaşma yapma,içki ve uyuşturucu kullanma ve kumar oynama.

Kuran bu şeytani eylemlere karşı ;aklı kullanma,bilgi-vahiy,eğitimci-peygamber,iman-ibadet-tevekkül,takva ve ihlas, kalbin ,duyguların ve egonun eğitimi,dua ve Allah'ın lütfu ve merhameti gibi önlemleri sunmaktadır .

Anahtar kelimeler;Din,Eğitim,Kuran,Şeytan,Kavram

ABSTRACT

CONCEPT OF SATAN IN QURAN FROM THE ANGLE OF RELIGIOUS EDUCATION

Ninipizzi,Edimmu,Ehrimen,Set,Şiva,Hades,Satan,İblis and Şeytan;given names of the symbolic or ontological form of badness in different religious and societies.Satan has an old and comprehensive past from the angle of religious history,psychoanalysisand art which was seen like bad sprit,monster,elf,angel or God.

In QURAN;satan is the active form of iblis,non-perceptible ,elf,because of the disobedience to God,chased from the God's place,foe for the human being and bring them to the badness for ever by the way of elf and human being friends.

The actions of satan in Quran are;atheism,polytheism,doble dealing,turned from the religious,out of religious insight,prevent the human beings who are walking in the way of God,order the persons to change their natures,to cause to forget their selves and God 's commends,to suggestion the people to run from the back of vain fancies and dreams,eating forbidden by religious and unfair earnings and interest,to break social relations,emitation, make wicth and fortune-telling,ignorance,break the peace,giving wrong knowledge and news to provoke the society,pretentious helping,using drink and narcotics,and to gable.

Quran was offering measures like;using ratio,knowlwdgeGod's revelations,educatur-propet,faith-ritüels-resignation in God,takva,sincerity,education of heart,emotionsand self,top ray and pity and kidness of God.

Key Words;Religious,Education,Quran,Satan,Concept.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1
A) ARAŞTIRMANIN KONUSU	1
B) ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	2
C) ARAŞTIRMADA TAKİP EDİLEN YÖNTEMLER.....	3
D) ARAŞTIRMANIN SINIRLARI VE KAPSAMI.....	3

I. BÖLÜM

LİTERATÜRDE ŞEYTAN KAVRAMI

I. GENEL OLARAK ŞEYTAN KAVRAMI.....	5
II. PSİKANALİZ AÇISINDAN ŞEYTAN KAVRAMI.....	8
III. DÜNYA SANATINDA ŞEYTAN KAVRAMININ TASVİRİ.....	12
IV. DİNLER TARİHİ AÇISINDAN ŞEYTAN KAVRAMI.....	17
A. TARİH ÖNCESİ DİN ANLAYIŞINDA ŞEYTAN KAVRAMI.....	18
B. İLKEL DÖMEM DİNLERİNDE ŞEYTAN KAVRAMI.....	18
C. MEZOPOTAMYA DİNLERİNDE ŞEYTAN KAVRAMI.....	22
D. MISIR DİNLERİNDE ŞEYTAN KAVRAMI.....	24

E.İRAN DİNLERİNDE ŞEYTAN KAVRAMI.....	25
F.HİNT DİNLERİNDE ŞEYTAN KAVRAMI.....	26
G.ÇİN VE JAPON DİNLERİNDE ŞEYTAN KAVRAMI.....	29
H.YUNAN VE ROMA DİNLERİNDE ŞEYTAN KAVRAMI.....	31
I.ESKİ TÜRK DİNLERİNDE ŞEYTAN KAVRAMI.....	32
İ.YAHUDİ DİNİNDE ŞEYTAN KAVRAMI.....	33
J.HİRİSTİYANLIKTAKİ ŞEYTAN KAVRAMI.....	36

II. BÖLÜM

SATANİZM VE YEZİDİLİK AÇISINDAN ŞEYTAN KAVRAMI

I. ŞEYTANA TAPMA (SATANİZM) OLGUSU.....	44
A.SATANİZMİN TARİHİ SEYRİ.....	46
B.SATANİZMİN İNANÇ VE İBADET SİSTEMİ.....	56
C. TÜRKİYE VE DÜNYADA SATANİZMİN DURUMU.....	70
II. ŞEYTANA TAPMA VE YEZİDİLİK İNANCI.....	73
A.YEZİDİLİĞİN TARİHİ SEYRİ.....	74
B.YEZİDİLİĞİN İNANÇ VE İBADET SİSTEMİ.....	75
C.TÜRKİYE VE DÜNYADA YEZİDİLİĞİN DURUMU.....	77

III. BÖLÜM

DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN KUR'AN'DA ŞEYTAN KAVRAMI

I. KUR'AN'I KERİM'DE ŞEYTA'NIN MAHİYETİ.....	79
A.İBLİS KAVRAMI.....	79
B.CİN KAVRAMI	81

C.MELEK KAVRAMI.....	82
D.ŞEYTAN KAVRAMI.....	87
E.ŞEYTANIN ÖZELLİKLERİ.....	89
F.ŞEYTAN-KÖTÜLÜK İLİŞKİSİ.....	91
II. KUR’AN-I KERİM’E GÖRE ŞEYTAN’IN FAALİYET GÖSTERDİĞİ SAHALARVE ETKİLERİ.....	92
A.DİN VE İNANÇ ALANINDA ŞEYTAN’IN FAALİYETLERİ VE ETKİLERİ.....	92
1.ŞİRK.....	93
2.MÜNAFIKLIK.....	101
3.DİNDEN DÖNME.....	108
4.İNKAR.....	111
5.VAHİY DIŞI DİN ANLAYIŞI.....	115
6.ALLAHIN YOLUNDAN ALIKOYMA.....	119
B.PSİKOLOJİK ALANDA ŞEYTANIN FAALİYETLERİ VE ETKİLERİ.....	122
1.YARATILIŞI DEĞİŞTİRME.....	122
2.UNUTTURMA.....	130
3.BOŞ HAYALLERE SÜRÜKLEMEK.....	132
4.VESVESE VERME.....	133
C.SOSYAL ALANDA ŞEYTANIN FAALİYETLERİ VE ETKİLERİ.....	136
1.SOSYAL ALANDA İNSANIN DAVRANIŞLARINA PARALEL OLARAK GELİŞEN ŞEYTANIN FAALİYET VE ETKİLERİ.....	136
a.HARAM LOKMA YEMEK.....	136
b.FAİZ YEMEK	137

c. SOSYAL İLİŞKİLERİ BOZMA.....	139
d. TAKLİTÇİLİK YAPMA.....	140
e. KEHANETTE BULUNMA VE SİHİR YAPMA.....	141
f. HABERİN KAYNAĞINI ARAŞTIRMAMAK.....	146
g. İSRAF ETMEK.....	147
h. BİLGİSİZLİK.....	148
ı. BARIŞI BOZMAK.....	149
i. CİNSEL SAPKINLIK.....	151
j. GÖSTERİŞ İÇİN YARDIM ETMEK.....	152
2.SOSYAL ALANDA DOĞRUDAN ŞEYTANIN FAALİYET VE ETKİLERİ.....	153
a. KUMAR OYNAMAYA YÖNELTME.....	153
b. İÇKİ VE UYUŞTURUCU KULLANIMINA YÖNELTME.....	154
c. CİMRİLİĞE SÜRÜKLEMEK.....	156
III. ŞEYTANİ ETKİLERE YÖNELİK KUR’AN’IN GETİRDİĞİ EĞİTİMSEL BAKIŞAÇISI.....	157
A. AKLI KULLANMA	157
B. BİLGİ-VAHİY.....	161
C. PEYGAMBER VE EĞİTİMCİNİN GEREKLİLİĞİ.....	162
D. İMAN - İBADET-TEVEKKÜL.....	163
E. TAKVA VE İHLAS.....	165
F.KALBİN VE DUYGULARIN EĞİTİMİ.....	168
G.NEFSİN EĞİTİMİ.....	169

H.DUA ETMEK.....	170
I.ALLAHIN RAHMETİ VE LÜTFU.....	172
SONUÇ.....	173
KAYNAKÇA.....	184

KISALTMALAR

A.B.K.G.A. : Ana Britanica Genel Kültür Ansiklopedisi

evr : Çeviren

T.D.V. : Türkiye Diyanet Vakfı

İFAV : İlahiyat Fakültesi Vakfı

NVDEL :New Vebsters Dictionary of English

TNEB :The New Encyclopedia Britanica

NCE :New Catholic Encyclopedia

ERR : Encyclopedia of Religion and Religions

ERE : Encyclopedia of Religion and Ethics

R : Resim

GİRİŞ

A) ARAŞTIRMANIN KONUSU:

Olgusal içerik, bilimsel araştırma yapılırken konu tespitinde, dikkate almak zorunda olduğumuz temel noktalardan biridir. Felsefi, dini, ahlaki ve metafizik konu ve kavramlar, insan hayatında yer ve önem bulmakla birlikte, zaman zaman bilimsel düşünce ile bu alanlar arasında işbirliği ve uyumda sorunlar, zorluklar ortaya çıkmaktadır. Araştırmaya çalışacağımız şeytan kavramı da, toplumsal hafızada yer etmiş, dini ve algı ötesi bir konuma sahiptir. Ve son birkaç yıldır da din ve sosyal düzen karşısı olan şeytana tapan insanların varlığı ve yaptığı eylemlerle, şeytan yeniden gündeme gelmiştir. İşte böylesi önemli ve toplumsal gelenekte var olan bir kavram, bilimsel ölçütlerle araştırılırken bazı hususların dikkate alınması da gerekmektedir.

Dini, ahlaki ve geleneksel değer yargılarıyla ilgili konu ve kavramlar araştırılırken, gerçeklikleri tabiat bilimleriyle yani deney ve gözlemle ortaya konulamadığından, bilimsellikleri tartışma konusu olmaktadır. Bu konu ve kavramların doğa bilimlerinde incelenememesi, onların yokluğuna ve araştırılamazlığına dair bir kanı uyandırmamalıdır. Zira yüzyıllardır var olagelen toplumsal gelenekler, kutsal metinler, antropolojik ve sanatsal eserler, bu konu ve kavramların varlığına ilişkin bilgileri bize sunmaktadır.

"DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN KURAN'DA ŞEYTAN KAVRAMI" adı altında yapacağımız tez çalışmasında da tecrübe edilmeyen veya edilemeyen, varlığı ve yokluğu, nesne, varlık veya cisim olup olmadığı tartışılan soyut bir kavram veya ontolojik varlık olarak şeytan, dinler tarihi, antropoloji, sanat tarihi, psikanaliz gibi bilim dallarının sunduğu bilgiler çerçevesince, genel olarak ele alınacaktır.

Ayrıca tezin içeriğinde şeytanın Tanrı olarak benimsendiği Satanizm olgusu ve Yezidilik inancıyla, bu iki inanış şeklinin tarihi seyri, inanç ve ibadet şekilleri, Dünya ve Türkiye'deki konumları ve etkinliklerine dair bilgiler de sunulacak ve bu

grupların, evrensel barışı tahribe yönelik fikir, inanç ve eylemler sergileyip sergilemedikleri, sosyal düzen için bir tehdit meydana getirip, getirmediği anlatılmaya çalışacaktır.

Tez çalışmasının asıl önemli bölümünü teşkil eden konu ise, Kur'an-ı Kerim'deki şeytan kavramı, mahiyeti ve buna bağlı olarak şeytanın faaliyetlerinin, satanizm ve şeytanın genel tarihiyle birlikte ele alınıp, din eğitime yönelik değerlendirmelerin yapılmasıdır. Şayet şeytanın insanı kötü yönde etkilemesi söz konusu ise ve buna karşı Kuranın sunduğu eğitimsel bakış açıları mevcutsa, bu araştırma ile bu hususlar ortaya çıkarılacak ve satanizm ve şeytani etkilerle nasıl savaşılmaya gerektiğinin bilgisi, eğitim ve din eğitime sunulacaktır. İşte bu açıdan bu çalışmanın önemli olduğunu düşünüyoruz.

B) ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Yapılacak her araştırma, bir amaca yönelik olarak gerçekleştirilir. Amacı belirlemeye yönelik çeşitli sorular sorulmak suretiyle, araştırmaya bir yön tayin edilir. Bu açıdan bakıldığında "DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN KURÂ'N'DA ŞEYTAN" adı altında yürütülecek araştırmanın amaçlarını ortaya koymak için, sorulabilecek soruları şöyle sıralayabiliriz.

Şeytan var mıdır? Varsa, ontolojik ve kavramsal açıdan bilimsel gerçekliğini belirleyebilir miyiz? Yoksa, şeytana yönelik literatür ve kötülük yargısı nasıl açıklanabilir?

Şeytanın varlığına inanma ile Tanrının varlığına inanma arasında bir ilişki söz konusu mudur? Söz konusu bu ilişki nasıl açıklanabilir?

Şeytanın ontolojik varlığını, Tanrının varlığı birliği ve mutlak güç oluşuna bağlarsak, iyi Tanrı ve kötü şeytan bir çelişki ve problem ortaya çıkarır mı?

Şeytanın genel olarak tarihini inceleyebilmek için yeterli kaynak, zaman ve potansiyele sahip miyiz?

Şeytan kavramının içeriğine din-bilim-siyaset-felsefe ve ideolojilerin bir etkisi

olmuş olabilir mi?

Şeytanın bir tapım nesnesi veya ilah haline gelmesi nasıl açıklanabilir?

Kur'ân-ı Kerim'in şeytan kavramına bakış açısı nasıldır?Dinler tarihi,antropoloji mitoloji ve sanat tarihinin getirdiği bakış açısıyla benzerlikler taşımakta mıdır?

Kur'ânî Eğitimin şeytan kavramı ve şeytana tapma olgusuna yönelik bakış açısı, genel eğitim ve din eğitime nasıl aktarılabilir?Birey ve toplum hayatına nasıl katkı sağlayabilir?

C) ARAŞTIRMADA TAKİP EDİLECEK YÖNTEMLER

Bir amaca ulaşmada araçların varlığı zaruri ise bir araştırmanın amacına ulaşmasında metot ve tekniklerin varlığı da zaruridir. Yukarıda bahsi geçen sorulara cevap bulmak maksadıyla,şeytan kavramına ilişkin literatür taraması yapılacak ,elde edilen bilgiler tümevarım,tümdengelim ve analoji gibi yöntemler kullanılarak konu ve kavramların yer aldığı tez metni oluşturulmaya çalışılacaktır.

D) ARAŞTIRMANIN SINIRLARI VE KAPSAMI

Bilimsel olarak, şeytan kavramını araştırırken karşımıza bazı sorunların ve sınırlılıkların çıkması da muhtemeldir.

Elbette ki ilk insandan bugüne kadarki şeytan profilini ortaya koyma isteğimiz, haklı bir istek olmakla birlikte soyut,insanüstü, varlığı ve yokluğu şüpheli görülen,toplumsal ahlak ve geleneklerle kutsal metinlerde mevcudiyetinden bahsedilen bir kavramı konu edinerek araştırmaya kalkışmak,sınır ve kapsam ilkesinin olduğu bilimsel bir çalışmada oldukça zor olmakla birlikte imkânsız da değildir.

Dinler tarihi,teoloji,felsefe,antropoloji,sanat tarihi, psikanaliz gibi bilim dalları ile Kuran vahyi ve eğitim ve din eğitimi alanları,şeytanı araştırmanın hangi bilimler çerçevesini içine alacağını,yani araştırmanın sınırını da ortaya koymaktadır.

Araştırmada karşımıza çıkacak başka bir sınır,insanlığın tarihinde ve tabîi ki

dini yaşantısında henüz karanlıkta kalan, keşfedilememiş noktaların bulunmasıdır. Antropoloji'nin ilk insandan, bugüne kadar ki dinsel inanç ve yaşantılara yönelik bilgileri, sınırlıdır. Yazıyla beraber tarihin başlaması bazı kolaylıkları getirse de elde edilen yazılı ve görsel kalıntılar, insan düşüncesinin çıkarımları ve yorumları ile şekillendirilebildiğinden, dinsel inanış ve düşünüşün tarihi tam bir objektifliğe sahip olmasa da, tamamen sübjektifliğinden de bahsedilemez.

Şeytan kavramını, insanla başlayan dinin tarihi içinde hem de sınırlı bir kaynak ağı kapsamında, yerli ve yabancı eserler bağlamlı, elimizden geldiğince objektif olarak ortaya koymaya ve özgün bir tez çalışması yapmaya özen göstereceğimizi belirtmek isteriz. Şeytanın ontolojik kimliği varsa ve şayet insanlığı tehdit eden kötü eylemleri ve etkileri varsa, bunlara karşı eğitimsel ilke, metot ve yaklaşımları Kuran mesajı içeriyorsa, bunları bu tezde ortaya koymak ve insanları bu hususlarda bilgilendirmek, ülkemizdeki eğitim ve din eğitimine bu konuda yardımcı olacak bilgileri sunmak, araştırmada dikkate aldığımız amaçsal sınırlılıklarımızdandır.

I.BÖLÜM

LİTERATÜRDE ŞEYTAN KAVRAMI

I.GENEL OLARAK ŞEYTAN KAVRAMI

Şeytan kavramını genel olarak ele alarak, araştırmaya başlamayı uygun gördük. Zira bu kavramın neyi ifade ettiğini, şeytan denilince akla ilk olarak neyin geldiği, veya bu kavramın neyi çağrıştırdığını merak edilmektedir. Literatürdeki, şeytanı anlatmadan önce, bu sorulara cevap vererek, merak edilen soruları genel olarak bu başlıkta cevaplamak istiyoruz. Linguistik ve semantik açıdan bu kavramın her din ve toplumda farklı içeriğe sahip olduğunu yaptığımız ön bilgi taramalarında gördük. Birbirinden farklı şeytan tasvirleri ve anlatımlarında ortak olan nokta, şeytanın kötülükle özdeş olduğu ve her din ve toplumsal gelenekte farklı isim, biçim ve nitelik kazanmış olduğudur.

Din ve inanç eksenli bakıldığında şeytan, kötü melek olarak tanımlanmaktadır. İbranice düşman anlamına gelen HAŞATAN deyiminden geldiğini, çeşitli mitolojilerde de kötücül varlık olarak yer aldığı, ancak Yahudi-Hristiyan-İslam geleneğinde oldukça önemsendiğini ve Tanrıya başkaldıran melek anlamında kullanıldığı da söylenmektedir. (Hançerlioğlu, 1984, 582)

İbranicede haşatan veya aşatan, hasım, iftiracı, kötü ruh ve gücün karşılığı olurken, şeytan kavramı da Satan ve İblis kelimelerinin Türkçe'deki karşılığı olmaktadır. (A.B.G.K. A.1999, C20, 203)

Kötü ruhun, baştan çıkaranın, karanlığın prensinin, Tanrının ve Tanrıyı sevip ona kulluk edecek olan herkesin büyük düşmanı, kişileştirilmiş şekli ve sembolik ifadesi olarak şeytanın, Tanrının karşısında yer alan ama onun iradesine bağlı kalarak kötülüğü gerçekleştirdiğine dair Kutsal Metinlerde bilgiler mevcuttur. (Güç, 2002, 19)

Şeytan'ın, paganizm'in (tek tanrılı dinler öncesi dinleri ifade eden bir kavram) ilâhları olduğu ve Hristiyanlık tarafından biçimi ve niteliği değiştirilerek olumsuz korkutucu bir nitelik kazandırıldığını iddia edenlere göre, Pagan döneminde hiçbir toplumda hiçbir tekil ilah tümüyle iyi veya kötü sayılmamakta, Yahudi-Hristiyan-İslam

toplumları dışında, bizim anladığımız manada şeytan kavramı bilinmemektedir.(Özbudun,2003,392)

Şeytan kavramının oluşumunu, insan hayatındaki olumsuzlukların kötülük olarak adlandırılmasına kadar götürmenin mümkün olduğunu, iyilik ve kötülüğün göreceli değer yargıları olması sebebiyle, her toplumun din ve ahlak anlayışında farklılık gösterdiği ve iyi-kötü değer yargısının şahıslştırılmasının yani şeytanın içerik ve nitelik olarak değiştiğini öne süren görüşler de mevcuttur.(Emiroğlu -Aydın,2003, 786)

Din ve ahlak çerçevesince konuya yaklaştığımızda,Tanrının varlığı,gücü,insanın irade hürriyeti ve sorumluluğu ile ilişkili olarak, şeytanı ve kötülüğü açıklayabiliriz. İyinin anlam kazanması için kötünün var olması gerektiği, akıl ve seçme hürriyetinin bir sonucu olarak kötülüğün var olduğu, İyi Tanrıdan iyiliğin meydana geleceği,kötü gibi görünenin aslında iyi olduğu ve tanrısal irade ve niyetin insanlara bilinmemesi nedeniyle kötü olarak değer atfedildiği,ve en önemlisi kötünün oluşmasında tek başına ne Tanrı ne de insanın sorumlu tutulabileceği şeklindeki bilinen felsefi fikirlerden yola çıktığımızda,kötülükle özdeşleştirilen şeytanın ,iyinin var olup anlam kazanması için var olduğu,akıl ve seçme özgürlüğü ile yaratılmışlığımızın bir sonucu olduğu,kötülüğün insanın iradesini doğru kullanamaması ile gerçekleştiği şeklinde çıkarımlara ulaşmamız mümkündür.Bu noktada şöyle bir soru hatıra gelebilir. Şeytandan önce, onunla eşgüdümlü olarak, ahlaki ve dini değer alanında kendine yer edinmiş kötülük kavramından ne anlamaktayız?

Ruhen ve bedenen acının,ızdırabın hissedilmesi kötülüğün en genel tanımıdır.İster zihinsel, ister fiziksel, isterse tinsel (manevi) olsun, kötülüğün soyut-zihinsel kavranılmasının yanı sıra,algılanış şekliyle doğrudan insana yapılan eylemle birlikte düşünülmesi gereklidir.Kötülük üzerine algılar, genelde kötülükte bir kalıbın var olduğuna ilişkin bir duyum yaratır ki bu da kötülüğün kişileştirilmesine yol açar.Kötülüğü hissedince,anlar ve kavrırız.(Russell,1999a,24)

Soyaçekim,doğuştan gelen saldırganlık ve hayvani duyguların, çevre ve eğitim koşullarıyla beraber kötülüğün oluşumuna yol açtığına dair iddialar(Russell, 1999a, 24-25) ile şeytanın nasıl bir ilişkisi olduğu ve insan iradesinin,sorumluluğunun şeytan-

kötülük ilişkisindeki payı da bu noktada gözden kaçırılmaması gereken hususlardır.

Geleneksel olarak,şeytanla ilişkili olan kötülük değer yargısı, üç şekilde sınıflandırılabilir. Buna göre;

- a) Metafizik Kötülük; dünyada iyilik ve mükemmelliğin eksik oluşundan ileri gelmektedir.
- b) Ahlaki kötülük; kasıtlı biçimde acı ve ızdırap uyandırmakla oluşan kötülüktür.
- c) Doğal Kötülük ise; kanser ve kasırğa gibi kendiliğinden oluşan kötülüktür.(Russell,1999b,12)

Russell'in eserinde yer verdiği geleneksel kötülük türlerinin, insanın düşünme,öğrenme ve potansiyellerini en iyi seviyede geliştirip, iman,akıl ve bilgi ile kötülük türlerinin değiştirmesinin söz konusu olabileceğini düşünmekteyiz.

Buraya kadar verilen bilgiler dikkate alındığında, şeytan kavramına ilişkin en iyi tanımın, insan psikolojisini tatmin edecek ve aydınlatacak mahiyette, teoloji, felsefe,psikoloji, psikanaliz, mitoloji, dinler tarihi, antropoloji, sanat tarihi gibi bilgi sistemlerinin yardımıyla yapılabileceği anlaşılmaktadır. Bilimsel açıdan şeytan gözlemlenemese de algı alanı dışında olsa da, yukarıda bahsettiğimiz bilim dalları,bize şeytanı tasvir etmede yol göstermektedir.

Şeytan kavramını, nesnel olarak tarihin belirlemesi söz konusu değildir.İnsanların şeytanın varlığına ilişkin düşünceleri ve bu düşüncelerin ürünü olan davranış modellerin den yola çıkarak, şeytanın varlığına ilişkin toplumsal algılamalar ileri sürülebilir.(Russell, 1999a,7)

Şeytanın varlığına ilişkin en önemli kanıt kutsal kitaplardır. Şeytanın varlığına dair sorulara yanıt bulmak zor olsa da,şeytanın var olan görüntülerinden yola çıkarak,toplumsal algılamaları ve düşünceadaki varlığını da dikkate aldığımızda şeytanı kavramak mümkün olabilmektedir.(Russell,1999b,15;1999a 47)

Belirtilmesi gereken en önemli husus,şeytanın algı ötesi soyut bir ontolojik konumda bulunması ve bilimsel olarak varlığına delil getirilememesi ,modası geçmiş

örfi veya dini bir hurafe olduğuna yönelik iddiaların sebebi, aslında pozitif bilimle ilgisi olmadığı halde bu kavramı, bilimlerin deney ve gözlem metoduyla açıklamak istemesidir. (Russell, 1999 b, 17)

Şeytan kavramının bilimle kanıtlanması mümkün olmadığı için, bu kavramı reddetme de mümkün olabilmektedir. Tabiat bilimleri, ahlaki norm ve değerlerle ilgilenmediğinden din, inanç ve ahlak sahasındaki konu ve sorulara da cevap vermesi mümkün değildir. Var oluşun nasıllığını incelemekle görevli doğa bilimleri, var oluşun nedenini incelemekle görevli olan da teoloji, felsefe, ahlak bilimleridir diye düşünmekteyiz.

Şeytanın varlığına yönelik dört farklı görüşü sunarak, şeytanı kavramsal ve ontolojik açıdan genel olarak ele aldığımız bu başlığı sonlandırmak istiyoruz. Bu görüşler, Hristiyan teolojisinin görüşlerini yansıtsa da, şeytana yönelik genel bir açılım sunduğu fikrindeyiz. Russell'ın Hristiyan teolojisini özetleyen cümleleriyle konuyu sonlandırmaya çalışalım.

Şeytanın varlığına dair ilk görüş, onun Tanrıdan bağımsız bir ilke olarak var olduğu ve etkinliğini sürdürmekte olduğudur. İkinci görüş, yaratılmış ve Tanrı katında değerini yitirmiş düşmüş bir melek olduğudur. Diğer bir görüş, Tanrının farklı bir yönü olarak şeytana konum belirlemiştir. Son görüş ise, şeytanı insani kötülüğün bir simgesi olarak görmektedir. (Russell, 1999b, 21)

Şeytan hem kavramsal hem de varlık olarak ister düşmüş bir melek, insan, cin ve ya doğuştan kötü ruh, karanlık bir güç olarak, ister insanın kötülüklerine bir sembol olarak gösterdiği bir varlık veya işaret olsun, ister sorumluluklarından kaçmak ve suçlarını yıkmayı istediği bir günah keçisi olsun, isterse bilimsel açıdan deney ve gözlemle açıklanması mümkün olmayan algı ötesi bir konumda bulunsun, kutsal kitaplarda, insan düşüncesi ve toplum geleneğinde, bir biçimde adından söz ettirmiştir. Şeytanın düşüncedeki ve insan ruhundaki algılanışı ve mahiyetini psikoloji, psikanaliz ve din psikolojisi ile irtibatlı olarak ortaya koymak uygun olacaktır. Literatürdeki şeytan kavramını tanıma ve tanıtmamız bu seyirle devam edecektir.

II. PSİKANALİZ AÇISINDAN ŞEYTAN KAVRAMI

Psikolojiye ait bir ekol olan psikanalizin şeytana bakış açısını bu başlıkta ele alma amacımız, genelde psikolojinin, özelde ise psikanalizin bu kavrama ilişkin görüşlerini insan doğasındaki inanma duygusuna paralel olarak sunması ve bu sunuşun da bizim araştırmamıza hem bir içerik, hem de bu içeriğe nitelik kazandıracak olması sebebiyledir.

Psikolojinin inanma duygusu ve din olgusuna bakış açısı, bilimsellik ve dinsel dönemlerine göre değişiklik göstermiştir. Rönesans'la başlayıp Aydınlanma ve Modernizmle devam eden bilim ve teknolojiye hızlı ilerleyişinin, Rasyonalist ve Pozitivist felsefe ve ideolojilerinin toplum hayatı, kültür, ahlak, din gibi pek çok alana olumlu veya olumsuz yansımaları olmuştur. Şeytan da bu yansımalarından etkilenmiş bir kavram olarak, değişik nitelik ve niceliklere bürünmüştür.

Psikolojik açıdan dinsel inanış, düşünce ve davranışlara ve de şeytan gibi bir varlık veya kavrama olumlu veya olumsuz bakışların ardında psikologların kişilik özellikleri yetişme ortamları, kültürel ve sosyal çevrenin, yaşadıkları dönemin düşünsel yapısı ile eğitim durumlarının yer aldığı unutulmamalıdır. Dini inanç ve yaşayışla bağlantılı olan değer yargıları, kötülük ve şeytan kavramları, Jung, Freud ve Wundt tarafından ve diğer psikologlarca da değerlendirilmiştir. Bu üç psikologu seçme nedenimiz, şeytan ve kötülükle ilgili görüşlere fazla ağırlık vermiş olmalarından ileri gelmektedir. Bu görüşlere değinmeden evvel Psikanalize tanım getirip, sonrasında bahsi geçen psikologların görüşleri ile konu başlığının detayına inmek istiyoruz.

Psikanaliz, insan davranışının temellerini farklı bir açıdan inceleyen modern psikolojinin yaklaşım biçimlerinden biridir. Yaklaşımın kurucusu Sigmund Freud'dur. Freud açısından insanın iki temel eğilimi mevcuttur. Cinsellik ve saldırganlık. Toplumla bu eğilimler uyumlu olmadığında, çocukluktan itibaren bu eğilimler bastırılır ve insan psikolojik olarak gerginleşir. (Cüceloğlu, 1998, 31)

Psikolojik açıdan insanın davranışlarında cinsellik ve saldırganlığı temel alan Freud psikanaliz ekolüyle materyalist felsefenin yoğun olduğu 18-20. yy arasında büyük yankı uyandırmıştır. Freud'a göre din neydi? Bu din çerçevesinde Tanrı ve şeytan nasıl bir yer almıştı? Bu sorulara cevap bularak psikanalizin şeytana bakış açısını, insan psiko-

lojisindeki dini inanç ve hayata nasıl baktığını görelim.

İnsanın medeniyetle başa çıkmada bir tedbir olarak kullandığı din, Freud'a göre ihtiyaçlara cevap veren, çaresizliğin sonucunda oluşmuş bir illüzyondur. (Freud, 2000, 125) Tanrı ve şeytan, insan zihninin ürettiği, sembolize ettiği hayali varlıklardır. Akıl, özgürlük ve insan merkezli maddeci ideoloji ve felsefelerin yoğun olduğu bir dönemde, ortaçağ kilise ve Hıristiyanlık düşüncesine olan tepkinin bir yansıması olan Freud'un bu fikirleri garip karşılanmamalıdır. (Köse, 2000, 8)

Avustralya yerlilerinde kendilerinde bulunmayan dinsel ve toplumsal kurumların yerini totemizm almıştır. Totemizmde grup içi evlilik yasağı ve tabu, önde gelen konular arasındadır. Tabunun amaçların dan biri de insanları, tanrıların ve şeytanların gücünden korumaktır. (Freud, 2002 13-42)

İlkel insanı tehdit eden şeytani güçlerin varlığına olan inanç, eski bir zihinsel yansıtmaya dayalı, animizmi temsil eder. Şeytan, duygu ürünü, dünya ve ötesi korkuların bir sonucudur. (Köse, 100)

Bastırılmış bilinç dışı güdülerin kişileştirilmiş hali olan şeytan, bastırılmış cinsel dürtülerin gücünü temsil eder şeklindeki görüşünü, Freud daha sonra değiştirmiş, çocuğun ebeveynine duyduğu nefretin bir simgesi olduğunu ileri sürmüştür. Bastırılmış ölüm korkusu ve ölümü simgeleyen bir varlık olarak şeytan, yine Freud tarafından belirtilmiştir. Ama nihayetinde bilinç dışı bir unsur olarak, Freud şeytanı ifade etmiştir. (Russell, 1999b, 343-345)

Şeytan kavramına ilişkin fikir öne sürenlerden biri de William Wundt'tur. Ona göre, ilkel insanlardaki tabu korkusunun kaynağı, şeytani güçlerden kaynaklanan korkunun ortaya çıkmasıdır. Tabu ihlali, şeytani güçlerin öfke lenip, kötülük yapabileceklerine dair inancın varlığından kaynaklanmaktadır. (Köse, 96)

Şeytani güçlere inancın ifadesi olan tabu, ilkel kavimlere has bir olgu iken, sonra ahlaki emir ve yasaların kökünü oluşturan bir olgu haline gelmiştir şeklinde bir iddia ortaya koyan Wundt (Freud, 2002, 43) bütün kavimlerin mitoslarında şeytana atfedilen işler arasında kötülerin iyilerden fazla olduğunu, kavimlerin inançlarında

kötü şeytanların iyiler den daha eski olduğu, şeytan fikrinin ölümlerle sağlar arasındaki anlamlı ilişkilerin bir sonucu olduğunu da ifade etmiştir. Zira ölü-sağ ilişkilerinin özünde bulunan ambivalentlik (çelişik duygululuk) insanlığın gelişme seyri boyunca, aynı kaynakta karşıt iki akımda kendini gösterir. Bir yanda şeytan, hortlak korkusu, öbür yanda atalar kültü ve şeytanlar,daima yeni ölmüş kimselerin ruhları olarak anlaşılmıştır.(Freud,95)

Freud ve Wundt'un şeytana yaklaşımlarından sonra, Jung'un bu kavrama ilişkin fikirlerini serdedip,psikanalizin şeytan betimlemesini kendi açımızdan birkaç cümle ile yorumlamak suretiyle, bu konu başlığından sonraki konu başlığına geçeceğiz.

Jung dinsel işlevin yerine getirilmesinin insanın ruh sağlığının devamlılığına olan önemli etkisini dile getirirken, dinsel işlevin, cinsellik, saldırganlık kadar insanı etkilediğine ve insanın doğal yapısı gereği dindar olduğuna da vurgu yapmaktadır.Din,özel bir zihin durumu, ruh, şeytan, Tanrı değerli anlamlı unsurların ismidir. Din insanı bireyleştirir. Eğer din bunu gerçekleştiremiyorsa, doğru ve başarılı bir din olamaz.(Atkinson,1995, 90-95)

Tanrı ve şeytan iyi ve kötünün temsilcileri olarak gelişmiş bir benlik ve bireyselleşme sayesinde birbirinden ayrılır sonra da birleşir. Tinsel unsur, bireysellik gelişiminde son derece önemlidir. Jung,şeytanı bilinç dışında algılanan bir gücün ya da güçlerin temeli,tanrılaştırılması,nesnelleştirilmesi olarak görmektedir.Üzerinde bilinçli herhangi bir denetim oluşturamadığımız bu güçlerin korku, yılgı, endişe,dehşet duyguları uyandırdığı şeytan ve Tanrının aynı dinsel duyumun tezahürleridir. (Russell,1999b,29-33)

Üç bilim adamının insanın dinsel inanış ve davranışlarını tek bir sebep ve sonuçla açıklamış olmalarının, bilimsellik ve objektiflikten uzak indirgemeci bir yaklaşımı yansıttığını düşünmekteyiz.Çünkü bireyin inancı ve ahlaki düşüncesindeki iyilik,kötülük,şeytan ve Tanrı gibi kavramlar sadece duygu,dürtü,cinsellik, saldırganlık, bilinçaltı,bilinçdışı gibi oluşumlarla değil ancak bunların tamamını içine alarak, bireyin ruh-beden yapısını bir bütün olarak kabul ederek anlatılabilir veya tanımlanabilir.Ne din, ne tanrı ve ne de şeytan insan psikolojisinin ürünü olabilir, kanısındayız.Fakat diğer yandan dinin veya inanma duygusunun psikanaliz tarafından

reddedilmemesi-Freud hariç- dolayısıyla şeytanın varlığının yadsınmamasının da önemli olduğunu düşünmekteyiz.Bu noktada psikanalizin şeytanın ontolojik kökeni ve konumunu farklı bir biçimde dillendirmesine karşın , onu bir varlık olarak kabul ettiğini söyleyebiliriz.

III.DÜNYA SANATINDA SEYTAN KAVRAMININ TASVİRİ

İnsanın hayata,kendine ve tüm kainata yönelik,zihinsel oluşumlarının,duygu ve yorumlarının, yazılı, görsel, estetik çalışmaların bir sonucu olduğuna inandığımız sanatın tarihine yönelik böyle bir başlığa yer verme amacımız,şeytanın sanatın içinde kendine yer edinip,edinmediğidir.Başka bir deyişle;Sanatta şeytan betimlemesi var mıdır?Varsa bu betimlemede dinsel ve ahlaki inanışların etkisi olabilir mi?

Sanat,insanların duygu,düşünce,gözlem ve algılama ile his ve tasavvur ettiği olayları,güzellikleri,insanlarda estetik bir heyecan uyandıracak tarzda ifade etme olayıdır. (Çam,1994,12)

Yerel ve uluslararası etkileşim sanatın içeriğini etkilemektedir.Din, siyaset,bilim, sosyokültürel norm ve değerler, sanatın niteliğini belirlemede etkin rol oynamaktadır. (Turani, 2004,7;Turgut, 1993,171)

Tarih öncesi yaşamış halkların yaşam biçimleri inanışları ve sanatlarına dair bilgilerin azlığı, netlik kazanamayan konuların mevcudiyetiyle birlikte, bu dönemde yaşamın temel ihtiyaçları olan beslenme, barınma ve buna yönelik faaliyetler dışında gelişmiş bir sanat anlayışından bahsetmek zordur. (Turani, 2004,24)O halde şeytanın sanattaki yansımasından bahsetmek de zordur.

Buzul çağının resimlerinde,dönemin din ve büyü anlayışına paralel olarak, sanat anlayışının geliştiği söylenebilir.(Turani,11) Bu dönemdeki soyut, ulvi sanatsal tasarımlardan çok, somut dünyevi tasarımlar buzul döneminin sonuna doğru, yerini farklı konulara bırakmıştır. Tarıma geçiş, yerleşik hayat, yazı gibi gelişmelerle insan, tabiatı tarım yoluyla incelemiş, doğum, ölüm, verimlilik gibi olaylarla görünmeyen tabiatüstü tanrısal ve şeytani kuvvetler arasında ilişki kurmaya başlamıştır. (Turani,32;Gombrich,1976,5-19)

Toprağa yerleşme ile şehirleşme ve devlet kurma arasında geçiş dönemi olan primitif (ilkel) dönemde, sanatı büyü ve din tayin etmiştir.Doğa halkları şeytan figürünü, insanüstü güce sahip,kötüye yönelmiş manevi bir varlık olarak algılamaktadır.Doğa insanı, şeytan motifli maskelerle kötü manevi varlıklara korku vereceğine inanmaktadır.(Turani,37-38)

Tanrı-Kral inancının varlığı, Mısır sanatının bu inanca yönelik olarak şekillenmesini sağlamıştır. İnsan vücutlu, hayvan başlı tanrılar Tanrı-kral ve onun karşısındaki kötücül varlık ve canavarlar Mısır sanatında resim,heykel ve tapınak mimarisinde bolca rastlanan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.(Turani,43-70 Gombrich,20-25)

Süsleme sanatı, tasvirsiz motifler, geometrik süsler ve doğadan alınmış süsler dışında doğa dışı güçlerin,efsanevi yaratıkların, Mezopotamya bölgesindeki uygarlıkların mimarı kalıntılarında yer aldığını bilmekteyiz. Tapınaklarda insanüstü yaratıklar, insan-hayvan bileşimi Tanrılar ve canavarlar da bu bölge sanatındaki konular arasındadır.(Turani,75-78;Gombrich,26-31;Başçavuşoğlu,1951,19,83)

Tabiat güçlerine kutsallık atfetme, nesne ve varlıkları ilahlaştırma, ruhları ve ölüleri canlandırma anlamında, ata kültü inancı bu bölgedeki tarımsal hayat, yerleşik yaşam ve yazı kullanımı doğrultusunda oluşmuş, karakteristik dinsel biçimler arasındadır. İyi ve kötü ruhların savaşı, Tanrı ve şeytanların mücadelesi,çiftçilik ve tarımsal ürünlerde bereketlilik, doğanın getirdiği felaketlere karşı korunma amaçlı şeytani varlıkların yaratılması, bu dönemin sanatsal içeriğini oluşturmaktadır.(Turani,102)

İslâm öncesi İran sanatı ile İslam sonrası İran sanatı içerik olarak değişmiştir.Zerdüştlük öncesi ve sonrasında somut tasvirler İran sanatında yer bulmuş, Tanrının karşıtı olan Şeytan betimlemeleri, İran mimarisi ve resimlerini zenginleştirmiştir. İran'daki dini-siyasi şekillenmenin, sanata olan etkisi bir kural olarak yine karşımıza çıkmaktadır.Şeytan tasvirleri veya kötü varlıklar garip vücutlu yaratıklar şeklinde sanata yansıtılmıştır.

Çok Tanrılı dine sahip Hititlerde, şeytani ve insanüstü ruhlar,varlıklar,farklı biçimlerde sembolize edilmiş, Şeytan bir kuş biçimiyle kabartmalarda yer almıştır.(Turani,117; Başçavuşoğlu,63)

Hindistan'da Veda dinine bağılı olarak,doğa tanrıları inanç sistemi içinde yer aldığı gibi heykel ve resimlerine de konu olmuştur. Budizm'in hizmetinde heykel ve resimler yapılırken, Brahma, Şiva, Vişnu gibi tanrıların tasvirleri-özellikle Vişnu Kötülük Tanrısı olarak benimsenmiş fakat şeytan olarak nitelendirilmemiştir-dışında doğa tanrıları ve kötü ruhlar Hint sanatını zenginleştiren öğeler olmuştur.(Turani, 286)

Hindistan Seylan'da bir tapınağın kabartma ve duvar resimlerinde şeytan yavrularını inceleyen bir yolcu, Budistlerin de şeytanın evrensel imajından haberdar olduğunu anlayabilmektedir.(Messaide, 1998,64)

Çin sanatında da diğer uygarlıkların sanatında olduğu gibi dinin etkisi kaçınılmaz olmuştur.Çin'de var olan Taoizm, Budizm ve diğer inançların Tanrı ve kötülüğe atfettiği değerler varlıksal olarak sanatta ifadesini bulmuş,Çin dini sanatta, tasvire müsaade etmiştir. Japon sanatı da Çin'den etkilenmiş, canavarlar ve kötü varlıklar sembolize edilmiştir. Yine garip yaratıklar, canavar görünümlü şekillerle kötülük resim ve heykele yansımıştır.

Tasvire açık,somutlaştırmanın yoğun olduğu başka bir uygarlık sanatı,Grek uygarlığına ait sanattır. İnsan vücutlu tanrılar ve kötücül varlıklar, tapınaklardaki resim ve heykellerde bolca yer almaktadır.Grek sanatının son dönemlerinde, doğu etkili olduğu düşünülen devler ve şeytanlar dünyasının ya da karışık vücutlu hayvanların giderek azaldığını, klasik üslupla birlikte zarif bir vücut idealizmine yöneldiğini,Yunan Tanrılarına ait heykellerde görmek mümkündür.(Turani,146)

Orta ve Kuzey Avrupa'da yaşayan Keltler,Slavlar,Germenler, Baltıklar,primitif bir hayat ve sanat anlayışına sahiplerdi. Şeytanların kötülüklerine karşı muska kullandıkları anlaşılmaktadır. Şeytan motifleri, Roman mimarisinin sütun başlıklarında yer almıştır. Kuzey ve orta Avrupa'da bu şeytani canavar motiflerinin göçlerle beraber oluştuğu,soyut süslemelerdeki yılan ve canavar motiflerinin doğu tasavvurlarından geçtiği söylenmektedir .(Turani,215)

Eski ve yeni Ahitteki şeytan betimlemeleri ve hikâyelerdeki tema,sanat eserlerine yansımakta gecikmemiş, dinin baskın olduğu ortaçağ'da sanat,şeytanı konu edinmekte zorluk çekmemiştir. Hristiyan ikonografisinde (kutsal nesne, varlıkların sanatsal

olarak ifade ediliŖi, betimleniŖi) Ŗeytanın, antik çağa inen özellikleri vardır.Ŗeytanın ller lemi ve yok edici lemle iliŖkili olduğu dŖnlmŖ, kızıl, kara veya solgun renk tonları ile sanat eserlerinde yer almıŖtır. Ŗeytanın keçi biçimindeki tasviri,eski yunan tanrılarından Pan'a atfedilmektedir.Ŗeytan; pençelerini, çift toynaklarını, kılılı bedenini, büyük fallusunu, kanatlarını, boynuzlarını ve kuyruğunu bu tür hayvan biçimli atalarından almıŖtır. Ŗeytan bu özellikleri ile salt hayvansal niteliklerin ötesinde bir varlıktır.(Russell,1999a,301-302)

Ŗeytanın kanatlarına, Mezopotamya tanrısının omuzlarında rastlanır.Bu tanrısal gücün simgesidir. Bu betimleme, daha sonra İbrani geleneğine oradan Hristiyanlığa aktarılmıŖtır.Ŗeytanın boynuzları bereketi, saman tırmığı, kara-deniz-havada l gücünü,çatallı mızrak ölümü, cehennemdeki iŖkence aletini simgeler.(Russell,302)

Ŗeytanla ilgili bilinen en eski Hristiyan betimleme M.S.586'ya tarihlenen Radbula İncilleridir. Bu kitaptaki resimlemeler de yılanı, (Ŗeytanın kendisi değil) betimleyen 4.yy Adem ve Havva duvar süsleri hariç, metnin kapsadığı dönemin dıŖından alınmıŖtır.Hristiyan sanatı 6.yy dan önce Ŗeytanı resmetmemiŖtir.(Russell,1999c,58)

Grek dini ve sanatının zenginleŖtirdięi Roma'da, Hristiyanlığın kabulü ile ilk dönem Hristiyanlığının resim tasvirine, müsaade etmediğini görmekteyiz. Dünyevi nitelikleri, somut biçimde heykel ve resimlerine yansıtan, Tanrıları insan Ŗekliyle betimleyen Grek sanatı, Grek dininin niteliklerini yansıtırken, Hristiyanlığın dünyaya değer vermemesi ve somutlaŖtırmaya karŖı çıkması pek çok ikonanın(kutsalın sanatsal eserlerinde biimleniŖinden doğan sanat eseri, resim, heykel vb.) tahribini beraberinde getirmiŖ, halkın somut Tanrıya tapınma arzusu ile bu yasak daha sonra kalkmıŖ, tanrı, melek, Ŗeytan tasvirlerinin yer aldığı ikonalar yeniden revaç bulmuŖtur.(Turani,200-209;Gombrich,31-46)

Ŗeytanın en bilinen tipi 12.yy da kesinleŖmiŖtir.İnsan vücutlu,sivri kulakları olan toynaklı tüylü ayakları, boynuzlu ve uzun kuyruklu bu yaratık Charles kilisesinin vitraylarında (pencere camı iŖlemesi), Paris Roynis Amiens Katedrallerindeki yontmalarda göze çarpmaktadır. Hristiyanlığın Sembolizasyona ve somutlaŖmaya yönelik atıfları ve izni, sanat ve edebiyatı Ŗekillendirmede belirleyici rol oynarken, Ŗeytan figürleri,

Hristiyanlığın ibadet yerlerinde insan ve canavar şekliyle bolca yer almıştır.(Akmaral,2004,231-232)

Ortaçağ'da şeytan tasvirlerinde bilim ve dinin uzlaşmasına yönelik izlere rastlanırken, fikir ve düşünce akımlarının toplum kültürü, dini ve sanatına yansımaları, ortaçağ sonrası sanat eserlerinde, şeytan figürlerindeki farklılaşmayı beraberinde getirmiştir. Rönesans sonrası, aydınlanma döneminde şeytan iki yönlü bir evrim geçirmiş, fiziki yapısı,görünümü iyileşmiş, dişileşmiş, başkaldıran isyankâr melekten vakur, yalnız kahraman şekline dönüşmüştür.(Akmaral,232)

İslam sanatı dışındaki sanatların şekillenmesinde, dinin niteliği ve özelliklerinin son derece etkili olduğunu gördük. İslam sanatı da İslam dini bağlamlı gelişmiş ama diğer dünya sanatlarındaki gibi manevi tinsel unsurlar, Tanrılar, şeytanlar ruhlar somut olarak şekillendirilmemiştir.

İslam Sanatı, İslam'ın yayıldığı ülkelerin oluşturduğu İslam ülkeleri sanatıdır.İslam Sanatını yaratan uluslar, İslam gibi ortak bir dine inanmalarına rağmen, sanat eserleri farklı içeriğe sahip olabilmektedir.İklim, coğrafya, fetih ve göçlerle gelen kültürel etkileşimle yeni dine girenler eski dini ve kültürel birikimlerini sanat eserlerinin mahiyetine yansıtmıştır. Dinin nasıl anlaşıldığı ve yaşandığı en açık ifadesini sanatta bulur. İslam mimari eserlerinde geometrik, soyut ve bitkisel motifler, paralel, simetrik sonu olmayan bir doku arz eder. Süslemede sonsuzluk hissi insana yansır.(Turani,2003,251-253)

İslam Sanatında Hristiyanlık etkisindeki sanatta olduğu gibi ibadethaneler,saraylar ve sivil mimaride canlı varlıklar, resimle dini tâzime veya tapınmaya yol açacak şekilde figürleştirilmemiştir. Şahıs resimleri ve insanüstü varlıkların betimlenmesi yerine tabiattaki varlık ve nesneler konu olarak sanatta kullanılmıştır.(Çam,66)

İslam öncesi Türk sanatı Budizm ve Maniheizm etkisiyle şekillenmiştir. Türk resim sanatı ve minyatürünün ilk temsilcileri olan Uygurlar, Hint ve Çin tesiriyle Şeytan ve Melek tasvirleri yapmışlardır. Erlik Han (Şeytan) Budizm'in Yama (Ölüm Tanrısı) ile birleşerek tasvirlerde yer almıştır.(Esin, 2004,33-151)

İslam sonrası Türk sanatı, Selçuklu ve Uygur sentezi ile yeni bir üsluba bürünmüştür. Yazma eserlerdeki olayları görselleştiren Osmanlı minyatür sanatında, Peygamberlerin hayatına dair eserler yapılmıştır. Bu eserlerden birinde, Âdem ve Havva'nın cennetten kovuluşu betimlenmiş Şeytan, Yılan ve Tavus Kuşu ile onları aldatıp cennet'ten çıkarmıştır. Ayrıca Süleyman Peygamber ve Sebe Melikesi'nin yer aldığı minyatürde cinler küçük boynuzlarıyla betimlenmiştir. (Mahir, 2005, 155-156; R14-R66)

İslam sanatı ve diğer sanatların kısa olarak tarihi seyrini incelediğimiz bu konu başlığında, ortaya çıkan önemli bir husus, dini inanç ve siyasetin, sanatı dolayısıyla şeytanı şekillendirdiğidir. Fakat şeytan tasvirlerinin dinsel gelenekten etkilenmesinden olsa gerek, birbirinden farklı şekillerde betimlendiği, her kültürün kötülüğe atfettiği değeri yansıttığı anlaşılmaktadır. Ayrıca dinlerin iletişim ve etkileşimi de şeytan tasvirlerinin benzeşmesine yol açmıştır. Tıpkı İslam Minyatüründeki Yılan yani şeytanın, Kitab-ı Mukaddes kaynaklı olarak- Kuranda şeytan tasviri olmadığı halde-İslam sanatında yer alabilmiştir.

IV.DİNLER TARİHİ AÇISINDAN ŞEYTAN KAVRAMI

Şeytanı daha çok dini ve ahlaki bir kavram olarak algıladığımızda, Dinler Tarihinde onu araştırmak gerekir. Din ve inanç, ve dolayısıyla şeytan, insanın var oluşuyla mevcut mudur? Değil midir? Bu konuda antropoloji bilimi henüz belirgin bir teori ortaya koyamasa da, düşünen insanla beraber, din ve inançların niteliği ve niceliği ve tabi ki şeytan oluşmuş gibi görülmektedir.

Kutsal, insan bilincinin tarihinde bir aşama değil, bilincin yapısı için de bir dinsel eylemdir. İnsan olmak, dinle ilişkili olmak demektir. Dinin tarihini inceleyenler için, kutsal ve kutsalın tezahürleri önemlidir. Her ayın, inanç, tanrı figürü kutsalın tecrübesinin birer yansımasıdır. (Eliade, 2003a, 11)

Dinler Tarihi açısından şeytan kavramını ortaya koymaya çalışırken, bugüne kadar mevcut bilgiler, en önemli istifade kaynağımız olmakla birlikte, insanlık ve dinin tarihinde karanlık, belirlenliğin olmadığı tarih öncesi dönemlerde şeytanı aramak, oldukça zor görünmektedir. Bu noktada biz genel olarak, dinin o dönemlerdeki özelliklerini ve kötülüğe yönelik içeriği mevcutsa bunları dillendirecek, gerekirse çıkarım-

larda da bulunarak konumuzu açıklama gayretinde olacağız. Tarihin, yazı, yerleşik hayat ve insan düşüncesinin gelişimiyle belirginlik kazanmasına paralel olarak, dünya dinlerinden halen mevcut olanlarında şeytan kavramının konumunu belirlemeye çalışacağız.

A.TARİH ÖNCESİ DİN ANLAYIŞINDA ŞEYTAN KAVRAMI

Yaklaşık 2 milyon yıl boyunca, homosapiens (düşünen insan) dönemine kadar,4. buzul çağı da dâhil olmak üzere, insanlar avcılık, toplayıcılık, balıkçılık gibi beslenme faaliyetleri dışında, barınma ve alet yapımı gibi etkinlikler göstermişlerdir.Tarih öncesi dönemdeki insanın, nasıl bir inanca sahip olduğunu söylemek zordur.Tarih öncesi din anlayışından bahsedilmekteyse de içeriğini saptamak, mümkün değildir. Taş devri döneminde avcılık ve onun etrafında gelişen dinsel yaşantıdan bahsedilmektedir.(Eliade,19-21)

Av için büyü ve ayinler yapıldığı tarih öncesi dönemde, şeytanın nasıl betimlendiğinden çok, kötülük denen değer yargısının varlığı mevcut muydu? Bu sorunun cevabı, ihtimal dâhilinde evet olarak yanıtlansa da düşünce, dil ve değer anlayışının gelişimine paralel olarak iyi –kötü yargısının geliştiğini ve buna izdüşümü olarak şeytan tasvirlerinin belirginleştiğine inanmanın daha doğru olduğunu düşünmekteyiz.

Bugünkü yaşayan ilkel toplumlarla,geçmişteki ilkel insanlar arasında bazı ilişkiler kurulmaya çalışılmışsa da bunları kıyaslama olarak değerlendirmek doğru olur. Yazılı ve görsel belgelerin varlığı olmadan, ortaya atılan düşünceler birer çıkarım ve yorum olarak değerlendirilmelidir.(Messaide,29-31)

Bu noktada, primat (ilkel) insan, avcılıkla hayatını idame ettirdiğinden, hayvanla arasında duygusal bir bağ, inanç ve ayin sisteminin gelişmiş olabileceği bugünkü ilkel kabile topluluklarına bakarak, ortaya atılmış bir görüştür. Şeytanın tarih öncesindeki varlığı hakkında net bilgiler mevcut değildir.Çünkü tarih öncesinde yaşamış olan insanların bir dini inanca sahip olup olmadıkları halen netlik kazanmamıştır .Sadece yorumlar yapılabilmektedir.

B. İLKEİ DÖNEM DİNLERİNDE ŞEYTAN KAVRAMI

İlkel ve ilkel olmayan dinler, dinler tarihçisi ve antropologlarca sıkça yapılan bir dinsel sınıflandırma şeklidir. Bu sınıflandırma, bugünün modern düşüncesi ve yaşamı ile geçmişi tanımlanının bir çabası gibi görünmektedir. İlkel ve modern dönemler, çeşitli insani-sosyal-gelişim parametreleriyle, oluşturulmuş tasniflerdir. İlkel dönem tarih öncesi döneme göre daha net bilgileri sunmakla beraber bu dönemin din ve şeytan anlayışında da kapalı kalmış ve bu nedenle yorumlarla belirginleştirilmeye çalışılan noktaların varolduğunu hatırlatmak isteriz. Bu dönemdeki şeytanı tasvirimiz de bu hatırlattığımız noktalar bağlamında olacaktır.

İlkeller doğa ile doğaüstü arasında bir sınır çizememiş, imgelem yoluyla fayda ve zararı somutlaştırmıştır. Tanrı fikrine duygusal büyü ile ulaşabileceğini düşünmüştür. (Frazer, 2004, 20)

Yerliler için kutsal olan ve saygı duydukları geleneksel örf ve adetler vardır. Bunlar kesin hükümlerle belirlenmiştir. Örf ve adetler, doğaüstü güçlerle büyü gücü kötü ruhlar, ölülerin ruhları ve tanrı tasarımlarıyla bağlantılıdır. (Malinowski, 2000, 7)

Tarım kültürü, kozmik din olgusunu geliştirmiş, doğa olayları ile tarım ürünlerinin ilişkisi, bereket ve afetler, tanrılar ve kötü güçlerle ifade edilmiştir. (Eliade, 59-60)

Dinler Tarihinde yer alan bazı inanç sistemleri, bugünkü ilkel toplumlarda da mevcuttur. Bir bakıma bu toplumlardaki totemizm, animizm ve atalar kültü gibi inançlar, yarı yerleşik, düşünsel yetileri az gelişmiş avcılık- toplayıcılığın hakim olduğu toplulukların dinleri olarak, karşımıza çıkmaktadır.

İlkel toplumda animizm tek ve baskın bir inanç olmayıp, ilkel insanın pratik neden doğayı denetim altına almaya çalıştığı, ayin ve büyülerle, sonradan kendi büyü gücünün sınırlarını öğrenince, korku veya ümitle dua ve meydan okuma ile yüce varlıklara, kötü ruhlara, tanrıların ruhlarına seslenmiştir. (Malinowski, 21)

İlkel dönem dinlerinden Totemizm ve Animizmin mahiyetini ve bu mahiyetle kötülüğe veya şeytana atfedilen değeri ortaya koymaya çalışalım. Ardından önemli medeniyetlerdeki şeytan anlayışına dair bilgileri sunalım:

Totemizm: Pozitivist geleneğin bir takipçisi olan Durkheim, din ve Tanrı düşüncesinin kökeninin toplum olduğunu ileri sürüp, bunu, totem ve klan topluluklarından hareketle geliştirdiği totemcilik adını verdiği din bağlamında ortaya koymuştur.(Durkheim, 2005,14)

Totemizm; adına klan denen bir insan topluluğunun kökenini kutsal varlık veya nesnelere bağlayarak, insanın soyunun bunlardan geldiğine inanmasıdır. Avustralya'daki yerliler arasında, bu inanış biçimi hala varlığını devam ettirmektedir.(Challege,1960,9)

Avustralya yerlilerinde kendilerinde bulunmayan, dinsel ve toplumsal kurumların yerini, totemizm almış, kabileler, klanlara bölünmüş ve bu klanların her biri kendi toteminin adını taşımaktadır.(Freud, 2002,13-36)

Yabancıların totem inancında, tabiatüstü, bedeni veya insani kuvvetle kendini açığa vuran bir kuvvet olan mana inancı dışında, tabu fikri de mevcuttur. Bazı nesne ve fiillere yasaklama getiren bu anlayış, tabu ihlalinde, kötü ruhlarla cezalandırma yapılacağına dair inancı da kapsamaktadır.(Challege,12-13)

Aynı toteme sahip olanların totemle ilgili tabuları, kutsal korku, ahlak veya dini nitelikten kaynaklanmayan kendiliğinden, zorlayıcı, nedensiz, yasaklardır. (Freud,13-36)

Tabunun amaçlarından biri, insanları tanrıların ve şeytanların gücünden korumaktır.Tabu, insanoğlunun en ilkel ve en sürekli içgüdüleriyle aynı kaynaktan doğar, şeytani güçlerin etkisinden dolayı duyulan korku.(Freud,37-42)

Totemizm inancı ilk din olup olmaması bireyselliği ve toplumsallığı yansıtır yansıtmamasından daha önemli olan husus, ilkel insanın dünya görüşünde Tanrı ve şeytanlar, sıkı kurallara bağlı mutlak gerçeklikler olarak görünmezler.(Campbell,1995,29)

Modern dünyada ilkel yaşamı devam ettiren Avustralya,Alaska,Okyanusya gibi bölgelerde kötülük değer yargısı ve bunun atfedildiği varlıklar olagelmıştır. Yabancılar,doğa ve doğaüstü güçlerin farkında olmakla birlikte, bu güçlerin mahiyetini iyi bilmediği için, çeşitli ayin ve törenlerle kötülüğe ve şeytana karşı koyabileceğine

inanmaktadır.(Frazer,2004a,34)

Pasifikteki Trobriano adalarındaki toplulukların, inanç yapısında,özünde kötü niyetli olan,gözle görülmez yaratıklar, kötülüğün kışkırtıcısıdır.Şeytan çıkarma, şeytanı kovma gibi törenler, şeytan maskeleri ile gerçekleştirilir ve şeytan uzak adalarda yaşayan bir varlık olarak, ilkel kavimlerin dinsel hayatında kendine yer bulur.(Messaide,44)

İlkel insanların dinsel inanış ve düşüncesinde ve bunun yansıması olan sosyal yaşamlarında kötülüklerin sebebi olarak gördükleri kötü bir ruh veya gücün varlığına inandıkları ve ondan korunmak için eylemler yaptığı şeklindeki bilgiler, bu kötü ruh veya kuvvetin şeytan olabileceği fikrini uyandırmaktadır.

Bir başka ilkel dönem dini Animizmdir.Animizm, dar anlamıyla ruh hakkındaki tasavvurlarla ilgili teoridir. Geniş anlamı ile ise spiritüel varlıklarla ilgili teoridir. Bu terimin ortaya atılma nedeni, bilinen,kaybolmuş veya hala var olan ilkel kavimlerin garip doğa ve dünya anlayışlarına yönelik bilgilerdir. Bu anlayışa göre,dünya,insanlara iyilik ve kötülük yapmak isteyen çok sayıda ruhi, tinsel varlıklarla doludur. İlkel insanlar, doğa olaylarını, bu varlıklara ve şeytanlara atfedip,bunların her şeyi canlandırdığına inanırlar.(Freud,107-108)

Doğaüstü varlıklara olan inancın en yaygını olarak Animizm,doğadaki tüm varlıkların ruhları olduğunu, tabiat varlıklarının şuurulu bir yaşayış içinde oldukları inancını kapsar. Ruhlar Tanrılardan daha önce gelir ve insanı her zaman kollayan pek çok ruh mevcuttur.(Haviland,2002,415)

Okyanusya bölgesinde yaşayan toplulukların animizminde,kötülük ruhları ile iyilik ruhları birlikte bulunur. Malanezyalılar ise iyi ve kötü koşulu olmadan, iki uzlaşmaz yaratıcı ilkenin varlığına inanırlar. Karşıt anlamlılığa ve bizdeki şeytan ile Tanrıyı tanımlayan göksel ya da doğaüstü yaratıklar arasındaki rol ayrımına, Avustralya yerlilerinde rastlanmaz.Avustralya’da cin sözcüğü, şeytanın özel hizmetçisi anlamın da anlaşılmaz, kötü yaratılışlı ve insanı içten, dıştan kemiren varlıklardır.(Messaide,44-48)

Yabanıl insan için dünya canlı olduğundan, hiçbir şeye zarar verilmez. Bazı ağaçlara ölümlerin ruhunun can verdiğine inanılır ve bu kutsal totem kabul edilir.

Totemik kalıntıların animizme dönüştüğü söylenebilir.(Frazer,2004b,143)

Kötülüklerin yüklendiği bir günah keçisi veya ayinler yoluyla şeytanı uzaklaştırdığına inanan ilkel toplulukların bu inançları, dinin ve sosyal hayatın gelişim ve değişimini sağlayan, tarımsal hayat ve beyin evrimiyle ilgili olduğu gerçeğini yansıtmaktadır.(Frazer,150)

Tarih öncesi dinsel yaşantıya, düşünceye dair bilgiler bir sis tabakası gibi gizemini korumakla birlikte, tarih sonrasında ilkel dönemden, tarım ve yerleşik hayata, şehir-devlet anlayışına kadar ki süreçte, dinin niteliğinde bir belirginleşme olmakla birlikte, devlet kurma, kültür oluşturma ile birlikte belirgin, kapsamlı ve sistemli bir din olgusundan bahsedilebilir. İlkel toplulukların sistemli bir inanç ve ibadetleri olmadığından, bunların dinden çok inancı yansıttığı ileri sürülebilir. Ama bu inanç içinde Şeytan veya benzeri doğaüstü kötü ruhların, cinlerin var olduğuna inanılmakta-şekli ve adı farklı olsa da- ve bunların etkisinden korunmaya ilişkin olarak törenler yapıldığını bugünkü ilkel kavimlerin dinsel yaşantıları bize göstermektedir.

C. MEZOPOTAMYA DİNLERİNDE ŞEYTAN KAVRAMI

İlkel dönemde şeytanın var olabileceği hususunu belirttikten sonra, bu başlık altında da ıllellikten gelişmişliğe geçişin sembolü olarak düşündüğümüz Mezopotamya bölgesinde ve buradaki Sümer, Akad, Babil, Asur gibi bu toplulukların dinlerinde şeytanın varlığını bulmaya ve delillendirmeye çalışalım.

Eski Sümer toplumunda yılan tanrısı Ninpizzi de, yer altı cehenneminin arketipi şeytana karşılık gelir.(Campbell,1994,26;2003a,20;2003b,13)

Sümer dini vahiyli dinlerle bazı ortak noktalara sahiptir.Sümerler,felaketlerden İblisi suçlarlar. İlk günah ve diğer günahlar, iblislerin lanetinin sonucudur. İblislerin, insanlar üzerindeki iktidarı, insanlara ahlaki ve dinsel emirleri ilhak ettirmeleri, tabuların ihlaline yol açmaları şeytan ve iblis gibi iki varlıktan şeytanın cin olması gibi özellikler, Sümer dininin Ortadoğu'daki Zerdüştlük ve tek tanrılı dinlerden etkilendiğini,ama farklı bir biçim aldığını göstermektedir.(Messaide,172-173)

Asur ve Babilliler'de kötü ruh ve cinlere yönelik inancın kökeni Sümerliler-

dir.Bunun delili kötü ruhlara ad olarak verilen Edimmu adının, Sümer diline ait olmasıdır.Kötü ruhların etkinliklerini ayinlerle azaltmaya yok etmeye çalışmışlardır.(T.D.V.İslâm Ansiklopedisi,1998,C8,5)

Mezopotamya’da ilk zamanlar,bütün ilahlar efsanevi kahraman veya şahıslaştırılmış tabiat kuvvetleri idi.Bunu, monoteist dinlerdeki melek inancının ilahlaştırılması olarak yorumlamak mümkündür.Sonraları bu ilahlar, insani şekillerde tasvir edilip, sembolik olarak vücutlaştırılmıştı. Yer altı dünyası, ölümler alemi reisi, ölüm’dür. Karanlık ve cinlerle dolu bir sarayda oturur, emrindeki cinler kötülük saçarlardı.(Sarıkcıoğlu,2004,26-27)

Tanrılarla-yer altı dünyasının, ölümler alemi ve reisi, şeytan,iblisler ve cinlerle olan mücadeleleri, Mezopotamya mitolojisinde ve inançlarında yer alır.(Eliade,86-91)

Tanrı-krallar tarafından idare edilen bu bölgede, Tanrı kralın karşısındaki varlıklar veya güçlerin, düşman ve kötü ruhlu şeytan olarak nitelendirilmesi, aslında karışıklık ve isyanın şeytanla özdeşleştirilmesidir.

Buna en güzel örnek, Hamurrabi’nin Babili ele geçirip başkent yapmasından sonra Marduk’un yani Hamurrabi’nin ilahı ilahların başına geçerek, Taimat Eski Tanrının ise kötülüğün ve şeytaniliğin sembolü olmasıdır.(Sarıkcıoğlu,23;Eliade,92)

Mezopotamya yaratılış mitlerinden birinde, insanın eski Tanrı Kingu’nun kanından doğduğu belirtilir. Kingu, kötülük tohumları ektiği için Marduk’un emriyle ölümüne mahkum edilmiştir. Kingu, bir cin, salt kötü bir varlık olarak şeytanla ortak niteliklere sahip bir varlık gibi görünmektedir. Bu varlıktan türeyen insan da şeytansı ve kötüdür.(Messaide,166)

Mezopotamya efsanelerinde ilk yaratık Taimat çift cinsiyetli ve bu varlıktan iblislerin, şeytanların yaratıldığı belirtilmektedir. Çift cinsiyetlilik zıtlığı da barındırır ve dünya, tanrısallık ve şeytaniliğin bir karışımıdır.(Eliade,93) Mezopotamya, farklı insan ırklarına, dinlerine ve kültürlerine kucak açan bir bölge olarak, kötülüğü ve bunun sembolik veya gerçek varlık ve nesnelerle ifadesinde zengin bir içeriğe sahip gibi görünmektedir. Kutsal vahiyli dinlerin şeytanı burada mevcut değilse bile, farklı isim ve bi-

çimlerde, kötülük değer yargısıyla eşleştirilen bir cinin, iblis veya kötü ruhun varlığına inanıldığını, Mezopotamya uygarlıklarında görmekteyiz.

D. MISIR DİNLERİNDE ŞEYTAN KAVRAMI

Şeytanın dinler tarihindeki varlığına dair deliller bulmak üzere Mısır'daki dinleri bu başlık altında inceleyeceğiz.

Mısır, dini imgelemi ve edebi imgelemi en fazla kışkırtılmış olan, dinlerden biridir. Çok tanrıcılıktan tektanrıcılığa geçiş döneminde tek olan maddi hakikat güneşin hakimiyeti olarak Amon tarafından kabul edilmiştir. Seth ve Hars'ın Mısır'ın eski iki tanrısı olduğu öğretisi, Mısır inancında yaygındır. Seth, kötü bir Tanrı ve kötü cinlerin habercisidir. Sethin şeytani niteliğinin kabulü ve reddi gibi iki farklı görüş Mısır'daki dinlerde şeytanı inceleyenlerce ortaya atılmaktadır. Mısır'da din tarafından belirtilen kötülük, politik kralın düşmanlarına atfedilir.(Messaide,279-286)

Şeytani olan şey ;kaos, din ve siyasetin hakimiyetine ve tanrısallığına zarar verecek her türlü girişim, Mısır'da kabul gören bir inançtır.(Eliade,114)

İnsan azmanı cin ve kötücül varlıklar Mısır dininde yabancı hayvanları veya kara vücutlu insan şeklindeki yaratıklar olup, Tanrı Re'nin düşmanları olarak kabul edilirler. Hastalığa, kötülüğe yol açan bu cinler ve şeytani varlıklar, büyücüler tarafından kullanılabilmektedir.(T.D.V.İslam Ansiklopedisi,1993,C8,5)

Tanrı Re'nin dışında pek çok Tanrının Mısır dinindeki varlığı, Amon döneminde teke indirilse de bunun tam bir monoteist nitelik taşıdığı tartışılabilir. Şeytanın Mısır dininde semavi dinlerdeki şekliyle olmasa da kötülüğü, karanlığı temsil eden başkaca ruhlar, cinler olarak yer aldığını söylemek mümkündür.

Dinler Tarihinde şeytan kavramını araştırırken, kendi inanışlarımızdaki kötülük ve şeytan tasvirine atıfta bulunmak yerine, var olan / var olduğuna inanılan kötülük ve şeytan algılamasını ortaya koymanın doğru olduğunu düşünmekteyiz. Şeytanın nasıl, ne şekilde tanımlandığı ve sembolize edildiğine dair antropoloji ve arkeoloji bağlamında dinler tarihi çalışmaları net bilgiler vermese de bazı ipuçlarını sunmaktadır. Bu ipuçları ile bazı teoriler ortaya konulmaktadır ki bizim bu konu başlığında yaptığımız da bu teo-

rileri ve yorumları yansıtmaktır. Genel bir değerlendirme ve mutlak ifadelere bu açıdan yer veriyor olmamızı, insanlığın tarihinde bilimsel olarak kanıtlanamamış, karanlık ve net olmayan dönemlerin bilgisi dikkate alındığında, daha tutarlı ve doğru bulmaktayız.

E. İRAN DİNLERİNDE ŞEYTAN KAVRAMI

Farklı inanış, ırk ve kültürlerle sentez bir ülke olan İran'da şeytan kavramını araştırmak kolay gibi görünse de, şeytanın varlıksal ve kavramsal açıdan net bir anlatımı da yavaş, yavaş İran dinlerinde belirginleşmektedir denilebilir. İran dinlerini incelemek suretiyle, belirginleşmeye başladığı düşünülen şeytanı aramaya devam edelim.

Hint Avrupalılar, Baltık ve G. Rusya'dan gelmiş, İran'ı işgal etmişlerdi. Bu sıralarda İran, totemik inançlar ve adetlerle, Animizmin gelişmesini yaşıyordu. Tabular, ruhların varlıklara can vermesi, büyücülük, kötü ruhların varlığı gibi çeşitli inançlar İran'da varlığını sürdürüyordu.(Challey,98; Messaide,123)

Zerdüş öncesi İran dini ve dini öğretilerine dair bilgiler de, doğaüstü iki büyük güç grubunun egemenliğinden bahsedilmektedir. Ahura üst, deava alt tanrılardır. Bunlar içinde şeytanla kıyaslanabilecek bir tanrı veya cinden bahsedilmemektedir.(Messaide,130)

Hint Avrupalıların İran'a gelmesiyle inançları, yerli halk İran tarafından, farklı bir içeriğe kavuşturulmuştur. Hindistan'ın iyicil tanrıları İran'da kötücül iblislere, Asuralara dönüşürken, kötücül tanrılar iblisler,(Asuralar) Deavaya iyilik ruhuna dönüşmüş, Hint Tanrılarından İndra, İblis haline getirilmiştir.(Challeye,89)

İran'daki temel din Zerdüştlük inancı olmakla birlikte Zerdüş öncesi İran, çok tanrıcı, tabiat ve tabiatındaki her şeyde kutsallığını olduğuna inanıyor, Hintlerin Mitrası (Tanrı) saygı görüyordu.(Sarıçioğlu,123) Zerdüştlük, Zerdüş'ün öğretileriyle şekillenmiş bir dindir. Felsefesine bakıldığında bir ikiciliği yansıtmaktadır. İyilik ilkesinin karşısına Zerdüş, kötülük ilkesini koymuştur. İyilik Ahura Mazda, kötülük ise Ehrimen tarafından gerçekleştirilir. Bu inançta iki öz mevcuttur. Biri, hayatın yaratıcısı olan iyicil düşünce, öbürü ölümü doğuran şüphedir. Yüce varlığın ikincil yönü, kendinden ayrılmış, kendi isteğiyle İblis olan, Tanrının kötü yüzü Ehrimendir.(Challeye,101)

Zerdüşt, kendisini tebliğ hizmetine çağıran Tanrıyı, Ahura Mazda olarak adlandırmıştır. Mecusilik, Zoraaster, Mazdeizm adıyla da ifade edilen bu dinde Ahura Mazda, iyi ve zıddı olan şeytani kuvvet Ehrimeni yaratmıştır. Zerdüşt öncesi Ehrimen ve şer kuvvetleri, halkın ilahları iken, Zerdüşt bunları kötü ruh olarak değiştirmiştir. Kutsal kitapları olan Avesta'da İranlı'lar, düşmanlarını Ehrimen'in hizmetindeki şer kuvvetler olarak görmüşlerdir. Dünyadaki hadiseler, hayır ve şer kuvvetleri, melek ve şeytanların faaliyetleri ile Ahura Mazda ve Ehrimen'in hakimiyet için verdiği mücadelenin bir sonucudur.(Sarıkcıoğlu,126-127)

Zerdüştlük, İblisin mezhebine girmiş olanlara karşı, her türlü merhameti yasaklar. Bu bir zaafıdır. İblisin kötülüklerine karşı, iyilik ve ıslık Tanrısı, Ahura Mazda ile işbirliği yapmak gerekir.(Challey,103)

Ahiret mutluluğu, Zerdüşt öncesi İran dininde mevcut olup cehennem azabı ve şeytani içeriyordu. Zerdüşt reformuyla Tanrılar bire inmiş, ahiret mutluluğu için şeytanla mücadele öne çıkarılmıştır. Büyük İran İmparatorluğunun kurulması Zerdüşt döneminde rastlar ki bu önemli bir noktadır.(Messaide,130-134)

Hristiyan-Yahudi-İslâm gibi monoteist karakterli dinlerin içeriğiyle, Zerdüştlüğün paralellik gösterdiği husus yukarıda zikredilmişti. Cehennem azabı, şeytanla mücadele, tektanrı inancı, İran kanalıyla Zerdüşt'ün, bu üç dini etkilemiş olabileceğini dinler tarihçileri ısrarla vurgulamaktadırlar.

İyi ve kötünün Zerdüşt'le aşkın bir ilke olarak ortaya çıktığı İran'da, Vedalarla döneminin tanrıları ve şeytanları yer değiştirmiştir. Vurgulamak gerekirse;önceki din, yeni din tarafından olumsuz niteliklere büründürülebilmüş, hakim din ve siyaset anlayışı, diğer din ve inanışları kötü ve şeytan olarak görüp olumsuz uygulamalar geliştirebilmiştir.

F. HİNT DİNLERİNDE ŞEYTAN KAVRAMI

Farklı ırk, din, dillerle ayrı bir kültür ve medeniyet coğrafyası olan Hindistan'da şeytan kavramının varlığı veya yokluğu, varsa nitelikleri yoksa nedenlerini bulmak için, yine bu medeniyetin dinsel tarihine doğru yola çıkmamız gerekmektedir.

Brahmanizm (Hint Vedacılığı), Budizm, Caynacılık gibi Hindistan dinleri bol miktarda Totemik ve Animist kalıntıların karışımı ile bazen, Tek tanrıcılığa bazen de koyu bir tanrıtanımazlığa doğru yönelen bir çoktanrıcılık şeklinde, bir yapı arz etmektedir.(Challeye,47-48)

Bugünkü durumuyla Hindistan'daki Hinduizm, Brahmanizm, Paganizm, Budizm, Jainizm gibi yerel inançların sentezidir.(T.D.V.İslam Ansiklopedisi,1998,C8,118)

Hindulara göre kainat ve ebedi dünyayı Tanrı idare eder, yer altı dünyasının üst katlarında cinler oturur. Her kainat sisteminde, bir Ateş Tanrısının İndra'nın varolduğuna inanılır.(Sarıkçıoğlu,169)

Brahmanizm'de ilah meclisini üç büyük Tanrı Brahma, Vişnu, Şiva oluşturur. Brahma yaratılışı, Vişnu korumayı, Şiva yıkımı temsil eder. Tanrı Şiva eskiden Rudra adıyla, korkunç bir ilah sayılmış, zalim ve şehvet-perest olarak kabul edilmiştir. Cinlerin varlığına inanılır, onlardan korkulur.(Sarıkçıoğlu,170-171,T.D.V.İslam Ansiklopedisi,1996,C6,331) Şiva, şeytanla ilişkilendirilmiş bir Tanrı olarak Hintlilerce kabul edilmektedir.(Campbell,1994,30)

Hindistan'da eski dönemlerden beri, Tanrı görünmeyen varlıktır. Kutsal metinleri olan vedalarda görünmeyen cini varlıklar iki gruba ayrılır. İyi davrananlar gökyüzünde, kötü ve düşman olanlar mağaralarda ve yeraltında yaşarlar.Hintliler melek-cin, Tanrı kavramlarını birbirlerine karıştırmışlardır.(T.D.V.İslam Ansiklopedisi,1998,C8,6)

Hint inancına göre, günah, cahilliğin, kötülük benlik duygusunun ürünüdür. Günah ve kötülüğü yok etmek, Hindu dininin temel hedefidir. Şeytan kavramına denk düşen bir kavram veya varlık, bu inanç sisteminde yoktur. Kötülük, iyiliğin meydana çıkarılmasına bağlıdır.(T.D.V.İslam Ansiklopedisi,1998,C18,116)

Hint'te ne tek Tanrı ne de tek şeytan vardır. Vedacılığın karşı Tanrıları deava, iyiliğin temsilcileri Varuna-Mitra, İndra-Nasatya ikizlerden oluşan tanrılar birbirini dengeleyen unsurlar olup, karşı iktidarlardı, cin ve şeytan değillerdi.(Messaide,69-72)

Caynacılık açısıyla bakıldığında Tanrı olmadığı gibi şeytan da yoktur. Yer altı alemi ve cin, peri gibi şer varlık vardır.(Sarıkçıoğlu,185;Messaide,76-77)

Hindistan'daki Şivacı teolojide cinler vardır. Tek tanrılı dinlerde, günahın esinleyicisi anlamında şeytan adına semantik olarak yakın olan iblis de denilmesi mümkündür. Erdemsizlik ve bilgisizlik, kötülüğün temelidir.(Messaide,92)

Budizmde, Mısır'daki Seth'den sonra, şeytanın en net şekli karşımıza çıkar. Buda, Sakya krallığında (Hint-Nepal sınırlarında) bir kralın oğlu olarak doğar, incir ağacının altında oturmuş aydınlanmayı beklerken, pagimant denen kötü mana, kötülük yapıcı ruhlar sürüsünün başında ona yaklaşır. Buda'ya yönelttiği kışkırtıcı söylem, şeytanın İsa'ya çölde çektiği söylevin ön belirtisi gibidir. Yaşamak ve dünyevi zevkler, insanı özgürleştiremez, ölünce dünyadan kurtulunca özgürlük başlayacaktır şeklinde bir söylevle Buda aydınlanmıştır.(Messaide,78)

Mana şeytan değildir. Ölüm Tanrısıdır. Her şeyi ölmeye, tensel isteklerden uzaklaşmaya çağırır. Eski Budizm'in devamı olan Therovada'ya göre kozmolojide şeytan efendi yoktur.(Messaide,79)

Veda metinlerinde iyi ve kötü mayalardan bahsedilmektedir. (Değişim anlamına gelen maya kökünden türemiş bir kelime) Kötü mayalar ve iyi mayalar felsefi açıdan yaratıcı ve şeytani gücün bir bütünüdür.(Eliade,2003b,247)

Buda'ya göre dünya ne bir yaratıcı güç ne de kötü ruhların eseridir.(Eliade,2003c,106) Evren üç katmandır. En altta arzu alanı vardır. Burada yarı tanrılar, iblisler, aç hayaletler vardır. Budistlik, özün de,ardışık arınma öğretisidir. Aşkın iyi ve kötü burada bir gerçeklik olarak kabul görmez. İblisler de ölümlü kendiliklerdir.(Messaide,81)

Hindistan'ın dinsel inanış ve yaşayışlarının çeşitliliği içinde şeytanın varlığını veya yokluğunu ortaya koymak adına farklı görüşleri yansıttık. Kötücül varlık ve cinlerin, iblislerin varlığına inanılmakla beraber,bunlara İlah konumunda karşıt bir güç olarak bakılmamakta, kötülüğü şeytana izafe etmekten çok insanın bilgi ve erdem açısından donanımındaki eksiklikte aramaktadırlar. Budizm, yer altı aleminde iblisleri gerçek olmayan, ölümlü kendiliğinden varlıklar olarak nitelendirdiği gibi, insanın erdemli olmasına engel olan kötücül bir ruh olarak da nitelendirmiştir. Brahmanizm ise Şiva'yı yıkım tanrısı olarak görmüş ve kimi mitoloji uzmanlarınca bu durum, şeytanla ilişkilen-

dirilmiştir. Cinlerin var olduğuna inanılmıştır. Melek, cin, Tanrı ve şeytanın Hindistan dinlerinde konumu netlik kazanmamış. Salt kötü şeytana Hindistan pek inanmış görünmemektedir.

G. ÇİN VE JAPON DİNLERİNE ŞEYTAN KAVRAMI

Uzakdoğu’da Çin ve Japon toplumlarının dinsel inanışında şeytan veya benzeri bir varlık söz konusu mudur?Bu bölgedeki insanlara şeytan kendi varlığının gerçekliğini kanıtlayabilmiş midir?İşte Uzak doğudaki şeytan portresi ve bu portrenin içeriği;

Çin Halk Dini Konfüçyanizm ve Budizm’in bir karışımıdır. Yer, su ve havada bulunduğu inanılan, ruhlara, büyülu kuvvetlere tazim, hürmet, dua ve kurban yoluyla dostluklarını kazanıp şerlerinden korunmak için yapılır.(Sarıkcıoğlu,218)

Çin’deki diğer bir inanış olan Taoculuk, Laotze tarafından kurulmuştur. Tao, fiilsiz ve ebedi, ilk prensip, her şeyde o vardır, her şey ondan gelir, hayatın gayesi süku-net olmalıdır. Kainattaki düzeni sağlayan Tao’ya göre bedenin içinde ruhlar ve kötücül varlıklar yaşar.(Sarıkcıoğlu,220-221;Eliade,2003b,39)

Çin’in yerli ideolojisi olarak Taoculukta ayinler, inanç ve ruhsal yücelme kavramından çok, büyüden kaynaklanan kurallara bağlıdır. Şeytan çıkarma ayinleri vardır.(Messaide,102-103)

Çinlilerde Kuei (cinler) ve Shen (tanrılar) telakkisi görünmezler alemini kapsar. Kuei, ölünce görünen alemde görünemeyen aleme gitmiş, insan ve hayvan ruhlarıdır aynı zamanda. Çinliler, cinlerin her yerde bulunduğu, ölüleri diriltip, mezarları ziyaret ettiklerine inanırlar. Taoist rahipler, cinlerin etkilerine karşı muska ve tütsü kullanırlar.(T.D.V.İslam Ansiklopedisi,1993,C8,6)

Bu noktada Çin’deki diğer bir inanış olan Konfüçyüsçülüğe değinmek gerekir. Bu inanışın başındaki kişi olan Konfüçyüs, Laotze gibi Tanrısal bir kuvvetin elçisi olduğunu iddia etmedi. Fiiliyata önem veren bir politikacıydı. Dinsel inanışlara müdahale etmemiş, ruhların cinlerin etkisi olduğuna, insanın onlarla uyumlu olmasına, kadere sızlanılmamasına yönelik pratik hayat felsefesi yapmıştır.(Sarıkcıoğlu,226)

Çin’de iktidarların karşısında yer alan her şey kötü addedilmiştir. Fakat sadece kötülüğe yol açan bir şeytana inanılmıyordu.(Messaide,113) Kötülüğe yola açan şeytanın ontolojik değerini Japonya’da bulması mümkün müdür? Bunu Japon dinlerine bakarak bunu anlayalım.

Japonya milli dinlerinden biri olan Şintoizm, kötülük kavramına bir tanım getirmemiş, etik ve kötülüğü simgeleyen karşı tanrılara da yer vermemiştir. Şinto, yersel ve göksel uyumsuzluklar olduğunu kabul eder. Kozmogoni mitlerinden birinde, başlangıçta iki cin, evrenin karşıt eğilimli göksel ve yersel güçlerini, efendilerini doğurdularında bir çatışma çıkmıştır.

Uzlaşmaz olan göksel ve yersel güçlerin karşıtlığından oluşur. Yersel olan kötülük karakter eksikliğiyle ifade edilir. O, İblis değil çelişik cindir. İblis yersel komilerdir. Kötülük, Tanrıların öfkesinin bir sonucudur.(Messaide,117-118)

Budizm, Japonya’ya Çin medeniyetinin tesiri ile girmiştir. Hıristiyanlık çağının başlarında Japonların Şintoizmine ayak uydurarak Budizm Japonlarca benimsenmiştir.(Challey,94-95)Bedensel ve zihinsel açıdan Budizm’in insanı huzur ve mutluluğa götürmek üzere sunduğu zincirleme arınma öğretilerinde, şeytan kavramı veya varlığı açık bir biçimde yer almamıştır.Erdem eksikliği ile kötülük tanımlanmakta,şeytanla ilişkilendirilmemektedir.

Asya, tek bir şeytana değil, kötü Tanrılara ya da bir iyi bir kötü, ikircikli yapıdaki tanrılara inanmıştır. Cinlere ve şeytana inanç sosyal statü ve tabakalarda, değişik toplumsal basamaklarda farklılık gösterir.İlkel halklar ve köylüler için iblis, hayvana yakındır. Taoculuk ve Budizm ile şeytansı varlığa olan inanç, ilkelerin batıl inançları olarak özelde Çin ve Japonya’da genel anlamıyla da modern dünya toplumların da kalmıştır.(Messaide,119-120)

Şeytanın, dinlerdeki tarihi geçmişini araştıranlar, kendi inanç, kültür ve düşünce dünyalarındaki şeytana dair bilgi sahibi olduklarından, bu bilgi ve bakış açısıyla diğer inançların mahiyetini incelemekte ve yorumlamakta, kendi şeytan tasvirlerinin penceresinden bakarak şeytanı görmek istemektedirler. Bu sebeple dinler tarihinde, şeytanın genel tarihini araştıranlar arasında tam bir birlik söz konusu değildir. Herhangi bir

dinde, şeytanın var olduğunu söyleyenler olduğu gibi, olmadığını söyleyenler de vardır. Zira her araştırmacı kendi şeytanını, başka bir dinde bulmak istemektedir. Halbuki bu kavram veya varlık nicel ve nitel olarak her insan topluluğunda değişmekle birlikte, kötülüğün sembolü olarak vardır. Önemli olan bu değişik betimlemelerdeki ortak şeytan portresini oluşturabilmektir. İşte Çin dinleri ve diğer dinlerde de şeytanın betimlenmesi bu nedenle değişiklik gösterir. Biz, bunu göz ardı etmeden, biz her iki tarafın görüşlerini yansıtarak bir senteze gitmeye çalışmaktayız.

H. YUNAN VE ROMA DİNLERİNDE ŞEYTAN KAVRAMI

Şeytanın, Yunan ve Roma'daki dinlerde ontolojik veya kavramsal bir kimlik ve konuma sahip olup olmadığını, bu başlık altında ortaya çıkarmaya çalışacağız.

Yunan dini, Eski Babil ve Mısır dinleri gibi çok tanrılı bir dindir. Eski Yunanlılar, tanrılarını, insan varlığının en üstün suretleri olarak görüyorlardır. Zeus'un kardeşi Hades yeraltı dünyasının Tanrısı ve bu merhametsiz yenilmez Tanrıya kurban sunulurdu. (Sarıkcıoğlu, 79-81)

Hades, mitolojilerdeki konumu ve Yunan dininin mitossal içeriğinde; şeytana karşılık gelen bir karşıt tanrı durumundadır. (Campbell, 1994, 26)

Yunan dini Hristiyan-Yahudi bakış açısıyla değerlendirildiğinde, kötümserliğin etkisinde oluşmuş gibidir. Zeus intikamları sebebiyle kötülüğün kaynağı kabul edilmiş, zulümkâr Tanrı Apollon ve gök tanrısı Zeus, sonradan yumuşak niteliğe büründürülmüştür. (Eliade, 2003a, 317)

Tek Tanrılı dinlere göre Yunan dini çok tanrılı ve ciddiyetten uzaktır. Tanrıların kaynaşması, aşkın değildir. Yunan da şeytanın ön belirtilerini bulmak güç, ama tek tanrılı dinlerin soy kütüğünde gerektiğinde yer alabilen, yolunu şaşırmış bazı canavarlar, Yunan mitolojisinde yer alır. Yunan, şeytan yoksa Tanrı da yoktur şeklindeki eski düşünce ile özgürlük arasındaki düellonun cereyan ettiği yerdir. (Messaide, 213-214)

Tanrıların düşmanı olan varlık veya varlıklar Yunan dininde yer almasa da (Messaide, 212-213) batıl inançlara sahip kişiler, kötü mizaçları dile getirmeye yarayan bazı İblislerin varlığına inanmaktadır. (Messaide, 253)

Roma’da metafizik ve dinsel alanda kötülüğün temsilcisi tanrıçıklar var olup, Etik olarak kötülük, kültür ihmali ve cehalet gibi bireysel kaynaklıydı.(Messaide,257)

Yunan dini, insan Tanrılarla insan ve insanüstünü adeta bir ve beraber kabul ettiğinden şeytanın betimlenmesin en net biçimde yapıldığı bir dindir. Şeytan tanrısal özellikte kötü bir varlık olabilmiş, kimi zaman kötü kahramanlar şeytanla özdeşleşmiştir. İnsanımsı, çoğulcu Tanrı anlayışına sahip Yunan ve Roma dinleri, eski inanış biçimleriyle şeytanı kötü bir Tanrı, canavar veya kahraman olarak betimlemişlerdir.

I. ESKİ TÜRK DİNLERİNDE ŞEYTAN KAVRAMI

Türklerin İslamiyet’i kabulünden önceki değişik inanışlara sahip olduğu bilinmektedir. Bu inanışlarda, şeytanın kendine bir yer edinip edinmediğini burada anlatmaya çalışalım.

Türk inanışlarında Tengri yani Tanrı vardır. Yer altı alemi, korkunç ve kötü ruhların yaşadığı yerdir. Altay Türkleri bunlara habis ruh, kara toz gibi isimler verirler. Kötü ruhların başında yeraltı dünyası hakimi Erlik Kan gelir. Felaket, ölüm, hastalık, kötülük onun eseridir.(Sarıkcıoğlu,113)

Asya mitlerinde, şeytanın (susulmuş) yeryüzü yaratıldıktan sonra nereden geldiği bilinmeyen kötü bir varlık olarak ortaya çıktığı, dünyadan bir parça istemesi ve onu yıkmaya çalışması yer almaktadır. Önceleri Tanrının hayvan biçimli yardımcısı, hizmetkarı, arkadaşı iken, sonraları düşmanına dönüşmüştür. Tanrı ilk insanların bedenlerini şekillendirmiş, onları koruması için yanlarına köpeği bırakmış ve insana ruh aramak için göğe çıktığı sırada Erlik (Şeytan) bunu fırsat bilerek köpeğe post vaat edip, onu salyasıyla kirletmiştir.(Eliade,2003c,18-19)

Altay Türklerine göre, yer altı dünyasının hakimi olan Erlik, yeryüzüne gönderdiği aldaticılar yoluyla insanların ruhlarını yakalar. Yakutlar ise ölümü, insan ruhunu, kötü ruhların kapması olarak açıklarlar.Zaman geçtikçe, insan nesli azalacak, günah işlemekten çekinilmeyecek, iyi Tanrı Ülgen bu günahkar zümreden uzaklaşacak, Erlik ise kötülükleri yeryüzünde teşvik edecektir. Tanrı bundan rahatsız olup onunla savaşacak, galip gelecek ve haşır günü başlayacaktır.(Sarıkcıoğlu,116)

Eski Türk inanışları bugün halen varlığını sürdürmekte ve şeytan bu inanışı benimseyenlerce erlik han olarak algılanabilmektedir. Türklerin İslam'ı kabullenmelerinin ardından, eski Türk inanışları ile İslâm bir sentez haline getirilmiş ve şeytanın algılanışı da değişime uğramıştır. Dünya dinlerinde değişmeyen kutsal mitlerden biri olan yaratılış olgusu, kötü varlık ve Tanrı kavramları eski Türk dinleri ve diğer dinlerde yer alarak, farklı biçimlerde dillendirilmiştir.

İ. YAHUDİ DİNİNDE ŞEYTAN KAVRAMI

Şimdiye kadar çeşitli dünya coğrafyalarında, bilhassa önemli kültür ve medeniyet toplumlarının dini inançlarında şeytan kavramını ele aldık. Bu son iki başlıkta, Yahudi ve Hristiyanlık dinlerini ele alacağız.

Eski dönem Yahudiliğinde, iyi ve kötünün Tanrı tarafından yaratıldığına inanılırken, sonraki dönemde kötülüğün şeytani kuvvetlerce yaratıldığına inanıldı. Cinleri de Tanrının gazabına uğrayan melekler olarak kabul ettiler. (Sarıkcıoğlu, 266)

Peygamber öncesi İbrani Dini, Yehovanın acımasız doğasını ortaya koyar. Zira, göçebe, fetihçi İsraillilerin acımasız töreleri dine yansımıştır. Yerleşik hayat ve peygamberin gelişi, ahlaki sevgi ve merhameti de beraberinde getirmiş ve yumuşama başlamıştır. Kötülük, insanın günahının sonucu olarak ortaya çıkmıştır. (Russell, 1999a, 208-209)

Yahudilikteki şeytan figürünün, İran düalizminin etkisi altında geliştiği, şeytanın başlangıçtan beri tanrı ile birlikte var olmadığı, Tanrı Yahvenin zıtların birleşimi olduğuna dair kabul gören eski Yahudi dinsel doktrini sonradan değişmiştir. (Eliade, 2003b, 307)

Tanrının semavi hükümler sarayında, emrinde hazır bulunan melekler olumlu işler yaparken, olumsuz işler Tanrı karşıtı şeytana yıkıldı. Önceleri şeytan inancı yokken, sadece bir ruh olarak etkili olduğuna inanılırken, sonradan kötülüğün yaratıcısı ve Allah'ın rakibi olma görevini üstlenmiştir. Bu inanç Yahudilerin, monoteist inançlarını zedelemeye kadar gitmemiştir. (Sarıkcıoğlu, 261)

İ.Ö. III veya II.yy kadar, Tanrının tescilli düşmanı olarak şeytan imgesi, Yahu-

diliğe Helenistik tesirle girmiştir.(Messaide,404) Tanrının düşmanı şeytanın, Mazdacılıktan ödünç alındığı açıktır. Başlangıçta Yahudiliğe yabancı bir kavramdır. Babil-İskender hâkimiyetleri, Roma işgaliyle gelen Helenistik kültür sızmaları içinde, terk edilmişlik duygusu yaşayan Yahudiler, ulus olarak özerkliklerini yeniden kazanma anlamında, umutlarını yitirmişlerdi. Bu dönmede, düşmanı açıkça belirlemek için İran Mazda inancındaki şeytana başvurdular.(Messaide,416)

Bu hususlar dikkate alındığında, Yahudi dini, işgaller, sürgünler ve dini-kültürel etkileşimlerle, şeytanı yeni bir biçimde betimlemiştir. Dinler Tarihi açısından, kabul gören ilkeye göre Yahudilik de sentez bir din olmaktadır.

İbranilerin şeytan fikri, Tekvinin yazılış tarihleri olan İ.Ö. 6.yy İ.S. 3.yy arasında değişir. Şeytanlar Yahudiliği İ.Ö. 150-300 arasında işgal etmiştir. Eski Ahit'in, şeytan karşısındaki serinkanlılığını ortaya koyan Eyüp kitabından sonra, Samuel 1=28, 1=25, 16=14 de kötü ruh, cindir. Cinler Tanrının niyetlerinin parçasıdır. Eyüp kitabındaki tanrısal iradenin hizmetindedir. Tanrı, iyilik ve kötülük, şeytan onun hizmetkarı, Tanrı iradesinin gerektirdiği ızdıraptır.(Messaide,396-399)

İ.Ö.6.yy-7.yy arasında yazıldığı belirtilen İsa'ya kitabında, Yahudiliğin şeytanı ve cinleri Tanrının hizmetkarı olarak gördüğünü, Helenistik dönemde, Tanrı ile işbirliğini bozan bir varlığa dönüştüğünü söylemek mümkündür.(Messaide,395-396;Russell,1999a, 200-201)

Levililer'de Tanrı şeytan ittifakı 16=1, 28'de dile getirilmekte, Azazel şeytanın kutsal yardımcısı olarak tanımlanmaktadır. Kitabın yaratılış bölümü 3. ayet 1 ve 15. bablarında yılan, Âdem ve Havva'yı aldatan, iyi ve kötüyü yemeleri için ayartan, lanetlenmiş, insana düşman kılınmış bir varlık olarak yer almakta, bunun şeytanı betimleyip betimlemediği Yahudilerce belirgin olarak belirtilmemektedir. Levililer bölümünün 16.ayet 6.ve10.bablarında ise Azazel adlı çöldeki bir cine, Harun peygamberin tekeyi kurban olarak göndermesi anlatılmakta, bu cinin de şeytan olabileceği söylenmektedir.Şeytan, cinlerden biri olabilir ve Yahudi dininde cin varlığından bu açıdan söz edilebilir. Meseller kitabında ise, şeytan göksel alandaki meclise dâhildir. Tanrısal isteklerin bir aletidir, erdem konusunda imtihanı, Tanrının isteğiyle gerçekleş tiren bir varlık ola-

rak karşımıza çıkmaktadır.

Eski Ahit'in Tekvin bölümünde Tanrı Elohim göğü ve yeri yaratarak, kaosu kozmosa çevirmiş, Tanrı sözüyle dünya ve hayat insanın iyi olarak yaratılmasıyla, taçlanmıştır. Kötümser unsur burada yer almamıştır. Samuel kitabında 18. ayet 10. bab ve 19. ayet 9. babta şeytandan kötü ruh, insan içine girebilen bir cin olarak bahsedilmektedir.

İsa'ya 45/7 de iyi ve kötü, karanlık ve ışığın tanrının yaratıkları arasında gösterilirken II. İdris 18/3, 29/14 de şeytan, ışığı reddederek cennetten atılan, isyancı meleklerin başıdır. Kötülük âleminin kralı olarak da Hikmet 2/24 de yer almaktadır.

Yılan, Havva'nın aklını çelen bir motiftir. Bunun şeytanı betimleyip, betimlemesine dair farklı Yahudi görüşleri vardır. Tekvindeki bu ifadeler dünya mitolojilerinde yer alan ortak bir olayı çağrıştırır. Çıplak Tanrıça, mucizevî ağaç ve onun bekçisi yılanla olan mücadelede zafer kazanıp, hayat simgesini ele geçiren kahraman. Âdem'in yılanın kurbanı olması ve Tanrıya karşı itaatsizliği, onun şeytanın kibrine benzeyen ve Tanrıya benzeme isteğinin bir göstergesi gibidir. (Eliade, 2003a, 204-208) Dinler tarihinde ortak bir yaratılış efsanesi insanlığın temelinde tek bir dinsel öğreti ile beslendiğini vurgulamakta gibidir.

Yaratılış, tarih, sürgün, kurtuluş, Yahvenin eseriye, kıyamet kitaplarında senaryo değişir. Dünyaya ve tarihini şeytanın ve güçlerinin yönettiği belirtilir. Eyüp 1-6, Zekeriya 3-1'deki Tanrı kulu olan şeytan, ona rakip olarak yer değiştirmiştir. (Eliade, 2003b, 288, 306) Eyüp kitabı 1. ayet 6. ve 12. bablarla 2. ayet 1. ve 7. bablarda şeytan tanrının oğulları, melekleri arasında Eyüp peygambere imtihan için Rab tarafından görevlendirilen ve sıkıntı, yokluk, hastalıkla onun Rabbe olan bağlılığını isyana ve itaatsizliğe çevirmeye çalışan ve iftiracı bir varlık olarak tanıtılırken, Zekeriya kitabı 3. ayet 1. ve 2. bablarda ise düşman olarak betimlenmektedir.

Kutsal kitabın Eski Ahitle ilgili bölümünde ve ayetlerinde şeytanı tanrısal emirle insanı imtihan eden ve kötülükler getiren bir varlık olmasıyla beraber, Yahudi ilahiyatının şeytana yönelik net bir teoriyi de ortaya koyamadığını söyleyebiliriz.

Modern çağda, İbrani şeytanın kökenine dair 4 yorum etkilidir. Bunlar;

İblis, demonların başkanı. Bu yorumun gerçekliğine dair kanıt mevcut değildir.

İblis, insanın içindeki kötülük dürtüsünün kişileştirilmesidir.

İblis, Tanrının maiyetinde iken, sonradan Tanrıdan amaç ve ahlaki olarak uzaklaşıp, şeytan olmuştur.

İblis, Tanrı Yehovanın içinde, onun karanlık yönü olup, iyiliğin gerçekleşmesini engelleyen bir unsurdur.(Russell,203-204)

İblisin demonların (cinlerin) başkanı olduğuna dair Yeni Ahit bilgileri, Yahudilerce kabul edilmemiş olacak ki bunu kanıtlanamayan bir yorum olarak görmektedirler. İblis, kötülük özelliğimizi harekete geçirip kullandırabilen, Tanrısal iradeye aykırı hareketiyle Tanrı katındaki değerini yitiren, cinlerin başkanı olarak Tanrının kötü yönünün temsilcisi olarak, Yahudilikte konumlandırılmıştır. Bunların yanlışlığı, doğruluğu,Kuran Vahyi açısından tezin III. Bölümünde ortaya koyulacaktır.

Yahudiliğin teoloji ve dinler tarihi açısından kapsamı ve tartışılan konuları fazla olmakla birlikte, bunların tamamını kapsamlı olarak ele almak durumunda değiliz. Genel olarak Yahudi ilahiyatından ve dinler tarihinden çeşitli anlatımlara yer vererek, Yahudilikteki şeytan kavramını ortaya koymaya çalıştık.Ve gördük ki Yahudilerin oturmuş bir şeytan teorisi mevcut olmayıp,Kutsal Kitaplarında kendi elleriyle oluşturdukları karmaşa, şeytan kavramına da yansımış gibi görünmektedir.

J. HİRİSTİYANLIK'TA ŞEYTAN KAVRAMI

Bugün, 1.5 milyarlık mensuba sahip olan Hıristiyanlık, pek çok farklı görüşe sahip mezheplerle, anlaşılması güç bir dindir. Hıristiyanlık İsa merkezli bir inanış biçimidir.(Sarıkcıoğlu, 284)İşte bu başlık altında, bu anlaşılması güç dinde yani Hıristiyanlıkta, şeytanı aramak,bulduğumuzda da net bir dille anlatmaya çalışacağız.

Hıristiyanlığın üç büyük mezhebi olan Katoliklik-Ortodoksluk ve Protestanlık arasında şeytan ve melek inancı ve diğer dini konularda farklılıklar vardır. Protestanlar, meleği inanç objesi olarak görmezler. Şeytan ve cin (demon) Tanrıdan kopmuş onun

gazabına uğramış kötü ruhlardır.(Sarıkcıoğlu,333)

Eski ve Yeni Ahit şeytanı farklı konumlarda bize sunmaktadır. Tekvin kitabında şeytanın yılan kılığında Âdem ve Havayı aldatıp, cennetten inmesine yol açtığına yer verilmektedir. Eski Ahitte Yahudi geleneğinin bir ürünü olmakla birlikte, düalist İran dini ile bu dindeki melek ve şeytan düşüncesinden oldukça etkilenmiş olarak, Hıristiyanlığa katkısı olduğu düşünülebilir.

Eski Ahit'in Eyûb 1/12'de şeytan Tanrının oğullarından biri olup insanları imtihan etme, sıkıntı ve kötülük yapmak üzere Tanrı tarafından gönderildiği belirtilmektedir. Şeytan çıkış 23/22'de ise düşman olarak nitelendirilmektedir. Eski Ahit'in yılan şeytan betimlemesi yanında Azazel adı verilen cin, şeytan Eyûb kitabında Tanrının melekleri arasında kötülükle imtihan etmek üzere görevlendirilmiş, Zekeriya kitabında ise düşman olarak sunulmuştur.

Yeni Ahit ise şeytanı Tanrının düşmanı ve onun altüst etmeye çalışan bir bozguncu, İsa'yı sınavan, imtihan eden bir varlık olarak tasvir etmekte, Luka 4/ 5-6'da İsa'nın insanlığı şeytandan kurtarmak için geldiği, şeytanın İsa ve kurtuluş doktrinini temellendiren bir varlık olduğu belirtilmiştir.

Matta 25/41, Resullerin İşleri 26/18'de dile getirilmektedir.Vahiy kitabında ise, Yahudi olmadığı halde Yahudi olduğunu söyleyen yalancıların, şeytanın havrası olduğu 3/9 da, 2/9-10'da ise iftiracıların şeytanın tapınma yeri haline getirdiğine vurgu yapılmaktadır.

Vahiy 12/9'da büyük ejderha, şeytanın Mikail ve melekleriyle savaşta yenildiği, eski bir yılan ve dünyayı saptıran olduğuna dikkat çekilmekte, 20/2'de ise meleklerin bu ejderhayı bin yıl için zincire bağladığından bahsedilmektedir. Şeytan bu esaretten kurtulunca savaş saptırma gibi eylemlerle dünyada faaliyet göstermiş ve sonra gökten inen ateşle yok edildiğine değinilmektedir.(20/7-10)

Eski ve Yeni Ahit Hıristiyanlığı şeytanı kötülüklerin başı olarak yılan, ejderha, melek, cin gibi farklı ontolojik içeriklerde bize sunmaktadır. Bu sunuş İsa'nın Hıristiyanlıktaki merkez konumuna paralel olarak şeytan, kurtuluş doktrinin önemli bir parçası

olarak yer almaktadır.

İftiranın, yalanın, hilenin, ayartmanın, inkarın ve her türlü kötülüğün merkezi olan şeytanın Hristiyan toplumca net bir teorisi ortaya koyulamamıştır. Zira kutsal kitabın farklı inançlarla şekillenen içeriği buna engel olmaktadır. Rönesans ve sonrası aydınlanma, modernizm gibi çeşitli fikir-siyasi-sosyal akımlar ve ideoloji ve felsefelerin şeytanın içeriğini ve şeklini değiştirmesine yol açmıştır.

II. yy. ortalarından önce Hristiyan düşüncesi, Yahudi-Hristiyanlığın etkisinde olup, Helenistik etki sınırlıydı. Şeytan, Tanrı denetimindeydi.

3.yy-4.yy, Roma İmparatorluğunda yaşam güvenliği azaldıkça, şeytan gücü de artıyordu. Bu dönemde sosyal ortamın dine etkisi ile iyiliğin kavranması ve iradenin anlamı için, kötülüğün şart olduğu vurgulandı. Hristiyanlık, Tanrının birliği ve sonsuz güç oluşunda ısrar etse de şeytan Tanrının muhalifi bir güçtü.(Russell,174-185)

Hristiyan gelenek, 4-5.yy da Yunan Doğu, Latin Batı olarak bölünmeye başladı. Bu durum, 8.yy-11.yy kadar resmen ifade edilmedi. Kötülük, Platoncu terimlerle, mahrumiyet, iyiden yoksunluk olarak algılanıyordu. Bunun yanında, Tanrıdan bağımsız, şeytanın varlığını kabul etmeyen, doğal kötülüğün ilahi planın bilinmemesi ve onun kötü algılanmasından kaynaklandığına dair görüşler de vardı.(Russell,215 -231)

Erken ortaçağda manastırlar, kültüre egemen ve kültürü sınırlayıcıydı. Bu dönemde, manastırdaki din adamlarının öğütleri ve mistik düşünceleri ile şeytan kavramı şekillenmişti. Şeytan, yaratılmış ve kendi iradesiyle günahı seçmişti. Tanrının karşısında yer aldı. Tanrı kötülük üretmez, kötülük iyiliğin olmayışıdır.(Russell,112-117)

Manastır döneminin düşüncesi bu dönemden sonra da devam etti. Kimi yazarlar, ilk günahın şeytanın gücü ile oluştuğu, insanı ayartma iznini şeytana, Tanrının verdiği İsa'nın ölümü ile İblisten insanlığı kurtardığı, Tanrının İsa'yı şeytana kefarete verdiği gibi, fikirler ileri sürdüler.(Russell,132)

Rönesans'la başlayan, ardından Reform, Fransız devrimi ve aydınlanma ile zirveye ulaşan rasyonel, bilimsel ve insancıl fikir ve felsefelerle dine olan bağlılığını azaltmış ve şeytan ortaçağdaki etkinliğini yitirmeye ve sönük bir hale gelmeye başla-

mişti.

Reformasyon ile başlayan Protestan-Katolik bölünmesi, şeytan geleneğinin de parçalanmasını gündeme taşımıştı.(Russell,1999b,8) Protestanlık reform hareketi, şeytanın yeniden canlanmasına katkıda bulundu. Luther, Yeni Ahit'i ve ondaki İblis öğreti-lerini savunup ortaçağ şeytan anlayışını kabul etmişti.(Russell,31)

Şeytan düşüncesi, cadılık ve büyücülüğün güç ve önem kazandığı dönemde yükselişini ve etkinliğini yeniden kazandı. Zira cadılık ve büyücülük, şeytanla işbirliği ve onun güçleriyle donanma olarak ilişkilendirilmişti.15.yy ve 16.yy'da ise Aydınlanmanın tesiri ile hem cadılık, büyücülük hem de şeytana inanç azalma eğilimi göstermiştir.(Russell,2001,405)

Cadılık ve büyü kavramları birbirine karıştırıldı. Cadı çılgınlığının kökenleri, ortaçağa kadar inse de olgunlaşması 16.yy-17.y.y'a kadar gitmektedir. Hristiyan teolojiiye göre cadılar, şeytanla anlaşma imzalayan kendilerini, şeytana satan kişilerdi. İblis de bu anlaşma gereği cadıların hizmetleri karşılığı onlara, kötü amaçlar için büyü gü-çler sağlıyordu. Cadılar iblisin komutanlığı altında Hristiyan topluluğuna karşı bir komplo içinde birleşmişlerdi.Böyle bir komplo hiçbir zaman olmamıştı. Katolik konsül-leri, Protestan meclisleri, engizisyon mahkemeleri, laik mahkemeler ve teologlar böyle bir komplonun olduğunu ilan edip, pek çok insanın işkence görmesine ve idamınla ce-zalandırılmasına neden olmuşlardır.(Russell,1999b,28-30)

Şeytan kavramına yönelik ciddi bölünme, 17..yy sonundan itibaren başlamıştı. Cadı çılgınlığının inanırlığını yitirmeye başladığı bu dönemde, şeytan da inanırlığını kaybetmişti. 18.yy da ise Aydınlanmanın uscu felsefi sistemleri, Hristiyan geleneğinin epistemolojik temellerini zayıflatmış ve şeytana yönelik inancın güçsüzleşmesini hız-landırmıştı. 18.yy sonlarına doğru, eğitimli insanların büyük bir bölümü şeytan düşün-cesini tümüyle göz ardı etmeye hazır duruma gelmişlerdi. Romantizmin güçlendiği dö-nemde, şeytan zorbalığa karşı soylu bir başkaldırının simgesi ya da özgürlük ve bencil-liğin ikircikli bir temsilcisi olarak görülüyordu.(Russell,8)

Tanrının karşısında şeytanın kötücül bir güç olarak yer alması fikrinin, Hristi-yanlığa düalist dinler ve metafizikler yoluyla girdiği belirtilmektedir. Şeytanın Tanrıya

isyan eden bir varlık haline gelmesi ilkel animizmin kalıntısı olması, günahın asliyeti gibi mevzuların Hristiyanlığa Aziz Pavlosla girdiği bilinmektedir.(Challey, 195-196)

Yeni Ahitteki düşüncelere, Helenistik felsefe, çağdaş Yahudi geleneği ve hahamcı geleneğin etkileri kuşkusuzdur. Hristiyanlık, Yunan ve Yahudi geleneklerinde var olan şeytanın bir sentezini sunar. Yeni Ahitteki İblis figürü, İsa'nın karşıtı olarak ele alındığında kavranır. Şeytan, Tanrı-Şeytan krallığının savaşında yenilgiye uğrayan bir varlık olarak Hristiyan doktrinin merkezinde yer alır.(Russell,1999a,260-261)

Yeni Ahitte şeytanın İsa'ya karşı ilkesi olması, İsa-Masih-Kurtuluş üçlüsünün temel misyonu için şarttır. Aksi takdirde İsa'nın kurtarıcı misyonu anlamını yitirir. Şeytan Yeni Ahitte, Tanrının baş düşmanı, iyi Tanrının yarattığı iyi dünyaya şeytan ve cinler zarar verir.(Russell,271-274)

Matta 4:1-10'da Tanrının İsa'yı çölde şeytanla imtihan ettiğinden bahsedilmekte, Şeytan Tanrının düşmanı olarak sunulmaktadır.

Matta 6/13, 13/19'da şeytan kötü bir varlık olarak yer alırken, 4/13'de İblis, ayartıcı adıyla İsa'yı imtihan ettiği, 13/38-39'da İblisin oğullarından, 25/41'de İblisin melekleri ve onlar için hazırlanan ateşten bahsedilmektedir. 12/24'de şeytan, cinlerin önderi Baalzevub olarak İsa'yla mücadelesine değinilmekte, bu Markos 3/20-30, Luka 6/43-45, 11/24-23'de de yer almaktadır. İblisin kötü neslin yayılmasını sağladığı Matta 13/38'de dile getirilmektedir.

Markos 1/13'de şeytanın İsa'yı yanlışla götürme ve sınama günlerine değinilmekte, 9/28'de insanın içine giren kötü ruh, cin veya şeytanın İsa tarafından insanın içinden çıkarıldığına 4/15'de ise kalpteki iyi tohumu söküp alan bir varlık olduğuna işaret edilmektedir.

Dünyanın yöneticisi olan şeytan Luka 4/1-13'de İsa'yı çölde, Tanrıya itaat konusunda imtihan edip onu ayartmaya çalışan bir varlıktır. İsa karşısında şeytanın yenilgisi gökten yıldırım gibi düşüşü Luka 10/18'de yer bulmaktadır. Yuhanna 3/8'de şeytanın en başından günahkar bir varlık olup, İsa'nın şeytanın kötülüklerini yok etmek için geldiği anlatılırken, 14/30'da şeytanın dünyanın prensi olduğu anlatılmaktadır. İsa'ya

muhafelet edenlerin şeytanın çocuğu olduğu 8/44, ihanet telkin ettiği 13/2, ona teslim olanların onun evladı olduğu 3/10'da, İsa'nın ölümü ile şeytanın mağlup ve mahkum edildiği 12/31 ve 16/11'de söz edilen konular arasındadır.

Elçilerin işlerinde şeytana uyanların kötülük yapanlar olduğu 5/3'de dile getirilirken, 13/10'da hile ve yanlış yapanlar şeytanın çocuğu olarak nitelendirmekte, karanlığın ve şeytanın hakimiyetini ve Tanrı hakimiyetine döndürmek için vaize görev verildiği 26/18'de bahsi geçen bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

I.Korintliler'de şeytan, baştan çıkarıcı (7/15), II.Korintliler 6/14-15'de, Belialad ile şeytan karanlığın temsilcisi 11/14'de ise Işık meleği olarak şeytanın kendisini gösterdiği anlatılmaktadır.

Efeslilere mektup da, şeytan söz dinlemeyen hava güçlerinin reisi (2/2), tutku ve öfkenin sembolü (4/27), kötülük ordularının sahibi (6/11) olduğu ifade edilmektedir.

I. Selaniklilerde ise şeytan engelleyici (2/18) İsa'nın varlığına karşı duran bir varlık (2/1-2) olarak belirtilmektedir.

Şeytan, doğruluğa ulaştırmak için yanlışın teslim edildiği bir merci olarak (I. Timoteos 1/20) sunulurken ruh ve cinlere, yalana ve iki yüzlüğe kulak veren inkarcı şeytan olarak (4/1-3) nitelendirilmekte ve gururlu, ayıplanıp kınanan, hileci bir varlık olarak tanıtılmaktadır. (3/6)

Yeni Ahit I. Yuhanna'da Tanrının ışıık olduğu, karanlığı barındırmadığı şeytanın ayrı bir güç olduğuına işaret edilirken (1/5), Yakup kitabında insanın şeytanın ayartmasına kandiğında bahsedilmekte, insanın iradesi ile şeytana teslim olduğuuna değinilmektedir (1/16).

Ortaçağ Fransız devrimi arası dönemde, şeytan teorisi oluşmamıştır.Şeytanın varlığı bilinmekle birlikte, niteliği, kimliği, var oluş nedeni bilinmiyordu. İlk konsil olan İznik konsilinde şeytanın İsa yarattığı bir varlık olmadığına karar verilmiş, 700 sonraki Laterona Konsilinde ise şeytan ve cinlerin Tanrı yarattığı, sonradan kendi hataları ile doğuştan olmayan kötü özelliklere sahip olan, isyana teşvik edici olduğuuna her şeyde şeytana atıfta bulunma gibi bir düşünce biçimi ortaya çıkmıştı. (Messaide, 423-459)

Yeni Ahit şeytanı, günaha teşvik eder, yalancı, ölüme, büyücülüğe ve putpe-restliğe neden olur. İnsanlara fiziksel acı verir. Tanrının öğretilerini engeller. Günahkârların cezalandırılması ve günahın nedeni olarak Şeytan, Tanrının bir aracıdır. Tanrı yarattığı, düşmüş meleklerin başıdır, Tanrının izinden gitmeyenler onun kontrolündedir. İblis dünyayı bozmaya çalışır. Yeni Ahit Hristiyanlığı, Tanrının birliği ve iyiliğinin muhafaza edildiği İblise geniş yer verdiği, yarı düalist bir dindir. Şeytan kötülüğün kişileşmiş hali olarak kabul edilir.(Russell, 1999a,283-294)

İlk Hristiyanlık ve onu takip eden asırlardaki şeytan tasvirlerini Yeni Ahit ve teolojik yaklaşımlar çerçevesinde genel olarak ele aldıktan sonra 19. ve 20.yy'da şeytan ne durumdadır, buna bakarsak; 19.yy sonlarına doğru şeytan, insanlığın yozlaşmasının ve budalalığının alaycı bir eğretilmesi olarak edebiyat, sanat ve müzikte yaygın olarak kullanılan bir figür oldu. 20.yy soykırım, savaş, dehşet, kökten kötülüğe duyulan ciddi endişeler, şeytanın yeniden canlanmasına ve ilgi odağı haline gelmesine yol açmıştır. 20.yy sonrası için şeytan modern teoloji için ciddi bir konu olarak varlığını devam ettirecek gibi görünmektedir.(Russell,8)

Dinler Tarihi açısından bakıldığında, dinsiz ve inançsız bir topluluğun olmadığını ve bu din, inanç, ahlaki yapıda iyi ve kötünün konumu ve kişileştirilmesinin var olduğunu kötülüğün niteliği de niceliğinin farklılık gösterdiğini, metafizik bir güç olarak ve Tanrı ile ilişkileri açısından şeytanın üç büyük din geleneğinde yoğun olarak yer alıp, problem teşkil ettiğini söylemek yanlış olmasa gerekir. İyi Tanrı ve kötülük, kötülüğün şeytan-insan iradesi ile olan bağlantısı Musevi-Hristiyan-İslam inançlarınca tartışılmıştır. İlk iki inancı irdelemeye çalıştık.Ve gördük ki Yahudi ve Hristiyanlıkta oturmuş ve kesinlik kanmış bir şeytan betimlemesi mevcut değildir,Kötülüklerin kaynağı olan bu varlığın, varlıksal kimliği ve gücü ve de Tanrı karşısındaki konumu ve etkinliğine dair tutarlı bilgiler kutsal kitaplarında mevcut değildir.Hristiyanlığın Katolik mezhebinin şeytana bakışını yansıttığına inandığımız Russell'ın eserlerinden yaptığımız alıntılar, bizim böyle bir kanıya varmamıza neden olmuştur.

Bu iki büyük dinin ardından İslam dinin görüşlerini,tezin son bölümünde,bu dinin aynı zamanda asli kaynağı ve kutsal kitabı olan Kuran-ı Kerimden yola çıkarak ortaya koymaya çalışacağız.

II. BÖLÜM

SATANİZM VE YEZİDİLİK AÇISINDAN ŞEYTAN KAVRAMI

Araştırmanın birinci bölümünde, şeytanın kavramsal ve varlıksal tarihini, felsefe, mitoloji, teoloji, dinler tarihi, psikanaliz ve sanat tarihine ilişkin literatürle birlikte,

genel olarak açıklamaya çalışmıştık.

Bu bölümde ise şeytan kavramını, insanın karanlık güçlerinin ve özgürce zevk ve haz peşinde koşmasının, isyankarlığın sembolü olarak gören, ona ibadetlerle Tanrılık konumu kazandıran Satanizm olgusunun tarihsel gelişimine, düşünce ve inanç yapısına yer vereceğiz. Ayrıca Satanizmle ilişkilendirilen, İslam dairesi içinde olup olmadığına dair farklı görüşlerin ileri sürüldüğü Yezidilik inancının tarihi seyri, inanç ve ibadetlerini, Dünya ve Türkiye'deki konumunu bu bölümde ayrıntılı olarak ele almaya çalışacağız.

Şeytan, ilk bölümde değindiğimiz gibi her bir din ve inanışta, toplumsal ve kültürel hafızada kötülükle eşleştirilen, farklı isimlerde, farklı biçimlerde nitelendirilen, daha çok Zerdüştlikle başlayıp, Yahudilik ve Hristiyanlıkta konumu ve içeriği netlik kazanıp gelişim ve değişim kazanmış bir varlık veya sembolün ismi olarak karşımıza çıkmıştı. Peki, bu varlık nasıl oldu da bir ilah gibi tapınılmaya layık görüldü? Şeytana tapmak, Tanrıya veya kutsal bir güce tapmak gibi midir? Bu bölümde, bu sorulara çeşitli görüşler ve bilgilerle cevap bulmaya, satanizm'i tanımlayıp, tarihsel gelişimi ve geçirdiği değişimleri ortaya koymaya gayret edeceğiz.

Hristiyanlık inancının yoğun olarak benimsendiği Avrupa ve Amerika ile İslam'ın benimsendiği Türkiye'de şeytanın ve Satanizmin durumunu, Yezidilik inancı ile ilişkisi olup olmadığını bir ilişkilendirme söz konusu ise, bunun nasıllığına da yine bu başlık altında değinmeye çalışacağız.

I. ŞEYTANA TAPMA (SATANİZM) OLGUSU

Dini düşünce ve yaşayışın henüz tam olarak sistemli bir hale gelmediği ilkel dönemin din anlayışında, karanlık ve kötü nitelikteki güçlere karşı ilah, totem gibi nesne ve varlıklara sığınan insan, kötü ruhlara tapmış ve bu tapınma şeytana tapınmaya dönüşmüştür diyenler, şeytana tapmanın insanla var olup, dinsel düşüncenin gelişimiyle değişip geliştiğini dile getirmektedirler. (Akmaral, 2004, 22)

İlkel dönemde kötü ruhların, cinlerin var olduğunu düşünen ilkel insan, bu kötü güçlerden korunmak için, onlara saygı ve hürmet gösterdiği gibi, onları kovmak için

ayinler de düzenlemiştir. Bu bilgileri, dinler tarihindeki şeytan kavramının geçmişini inceleyenler görmüşler. Bu tür inançlarla, modern dönemde bilhassa 1960'lı yıllarda ve öncesindeki Satanizmin, şeytana tapmaya yönelik oluşmuş inanç ve ibadetlerin içeriği, farklılık göstermektedir. Bu farkı ortaya koymak için önce, Satanizm dendiğinde ne anlaşılmaktadır sorusunun cevabını birkaç tanımla vermek yerinde olacaktır.

Satanizm, Hristiyanlığa ait teolojik düşüncelerin aksi görüşlerle şekillendiği, şeytani uygulama, şeytana ibadet ve Hristiyan ayinlerinin, alaylı bir şekilde kutlanması ile şeytana tapma olgusunun adı olmaktadır.(N.V.D.E.L.1985,852)

Şeytana, Yahudi ve Hristiyan geleneğinde Tanrının karşısında mutlak kötülük veya sembolize edilmiş kötülük temsilcisi olan varlık veya nesneye tapınma, bu iki dinin hükümlerine karşı isyankar bir tavır alışı adı olarak Satanizm başka bir tanımda karşımıza çıkmaktadır.(T.N.E.B.tarih yok,V,X,465)

Hristiyanlığın, özellikle Katolik mezhebine karşı, olumsuz düşünceler besleyen ve bu mezhebe ait görüşleri reddeden kişi veya grupların, Hristiyanlığın olumsuz niteliklerle tasvir ettiği şeytanı, olumlu özelliklerle tanımlama, ona yüksek bir konum atfetme ve ilah kabul edip,kulluğu ona yapmaları,Satanizm olarak tanımlanmaktadır.(Pike,E.R.R.1952, 221, 339)

Hristiyanlığın inanç ve ibadet sisteminin alaylı bir biçime sokulup, dini inanç ve ibadetlerinin taklit edilerek, şeytanın konumunu yüceltip, şeytana sevgi, tazim, takdis icra etmek şeklinde Satanizm New Catholic Encyclopedia'da ifade edilmektedir.(N.C.E Satanism,1967,C12,1094)

Satanizmle ilgili bu tanımlardan yola çıkarak genel bir tanım ortaya koymak gerekirse; Şeytana Tanrı diye tapınma faaliyeti adı altında Yahudi-Hristiyan geleneğine, dini hükümlerine ve özelde Hristiyanlığa karşı başlatılan karşı bir hareket olan Satanizm, modern dönemde ise Hristiyanlığa karşı başlatılan ve diğer dinleri de içine alan modern bir protesto hareketidir. Kutsal ve kutsal adına gerçekleştirilen düşünce ve davranışları hiçe sayan, şeytanın isyankar, azgın karakterini kendilerine karakter edinen, Tanrının düşman olarak tanıttığı şeytanın yanında fakat Tanrının karşısında yer alan bir faaliyettir.(Güç,48)

Satanizmi, din karşıtlığının yansıması olan bir inanç ve bir ideoloji olduğu gibi bireysel ve toplumsal yapıya ve sosyo- kültürel norm ve değerlere de karşı çıkan bir ideolojidir. Kilise Hristiyanlığına ve bunun dayattığı düşünce ve yaşayış biçimlerine tepki olarak, ortaçağ sonrası fikir ve ideoloji akımlarının ortaya çıktığını bilmekteyiz. Bu akımların dine ve özelde Hristiyanlığa karşıtlığı, alaycılığı ve düşmanlığı temsil ettiği, Satanizmin de bu akımlardan destek bularak oluştuğu ve geliştiğini genel olarak tanımlarından anlamak mümkündür. Satanizmin din ve sosyal yapı karşıtı oluşunu, tarihini anlatarak delillendirmeye çalışalım.

A. SATANİZMİN TARİHİ SEYRİ

Satanizmin tarihi; Hristiyan düşünce ve felsefesi ile pozitif bilimlerdeki ilerlemenin çatışmasına paralel gelişen, aynı zamanda satanist grupların tarihi olarak, kaynaklarda karşımıza çıkmaktadır. Satanizmin dünden bugüne geçirdiği değişim ve gelişimi bu başlık altında dile getirmeye çalışacağız.

Satanizm, geleneksel ve modern olarak iki farklı grup ve bu grupların çeşitli alt düşünce grupları ile şekillenen bir olgudur. Başlangıç açısından şeytana tapmanın, ortaçağ büyücülük ve cadıcılıkla paralellik gösterdiğini ve yine Hristiyanlığın özellikle kilise Hristiyanlığının düşünce sistemi dışındaki düşünce ve inanç gruplarına atfedilen bir hareket olduğunu, bu hareketin 19.asırla beraber Avrupa ve Amerika’da inanç ve ibadetler sistemi olan şeytana tapmanın modern biçimde, değişip devam ettiğini söylemektedir. Satanizmin içindeki çeşitli gruplardan olan Luciferiler, Paladistler, Templier Şövalyeleri ve Masonların, Hristiyanlık ve Roma Katolik Kilisesi ile ilişkilendirilerek Satanizmin tarihinde, yer aldığını görmekteyiz.(Hartland,E.R.E.1980,VII,203-204) Bu gruplar hakkında, bilgi vererek Satanizmin içeriğini ve tarihini da ha iyi anlamaya çalışalım.

Satanistler, şeytanın kötü bir varlık, Tanrıya isyan eden, kovulmuş, düşmüş bir melek, insanın, Tanrının ve Hristiyanlığın baş düşmanı olduğunu bildikleri halde, ona ibadet edip, saygı göstermişlerdir. Şeytana tapan bu kitleler, şeytandan yardım dilemişlerdir. İnsanın Tanrı tarafından kötü yola saptırıldığını iddia eden satanistler, Tanrının aleyhine, şeytanın lehine ayinler, törenler düzenlemişlerdir. Psikolojik yapılarında yal-

nırlık duygusu olan kişilerin satanizme meyli olmuş ve diğer satanist gruplarla iletişim-
leri olmamıştır.(Hartland,E.R.E.,204)

Hartland, bir başka grup olan Luciferileri, Satanizmle bağlantılı olarak ele al-
mış ve şunları dile getirmiştir: “Lucifer, Eski Ahitte Tanrı Yahvenin karşısında, ona
düşman olan bir varlık olarak kabul görmüş ve fakat sonradan tapınma aracı haline geti-
rilmiştir. Işık getiren, aydınlığı taşıyan Lucifer, şeytan olarak kabul edilmekle birlikte
bunun yanlış bir kabul ve inanış olduğu da bilinmektedir. Lucifere tapanlara göre o ay-
dınlığın ilahı, iyi ilke, Tanrı Yahve ise kötü ilah ve ilkedir. Düalist inançlardan olan
Zerdüştlük, Luciferilere ilham kapısı olsa da, Zerdüştlüğün ters çevrildiği ve
Luciferilerce doktrinlerine yansıtıldığı söylenebilir.”(Hartland,204)

Satanizmin içinde yer alan diğer bir grup Paladistlerdir. Paladist ismi,
Paladium, yani Pallas Athenanın, Troyun (Truva)güvenlik ve korumasıyla ilgilenen
heykelden yola çıkarak türetilmiştir. Büyülü özelliklere sahip olduğuna inanılan bu hey-
kel, şehri düşmandan koruyan bir tabu olarak, Roma kültürünün efsanelerinde yer al-
mıştır.(Hartland,204)

Athena, yunan mitolojisinde savaş tanrıçası olarak yer aldığı gibi, entelektüel-
liğin sembolü bir tanrıça olarak da kabul edilmektedir.(Pike,E.R.R,36)

Hartland, Paladistlerin bu heykele saygı gösterdiği, şeytanın bir temsilcisi ol-
duğuna inandıklarını belirtirken, Templier Şövalyeleri denilen grupla, ortak bir puta ya-
ni Athenaya şeytanın sembolü olarak, ibadet ettiklerine dair bilgileri de bize sunmakta-
dır.(Hartland,204) Bu noktada, satanistlerle ilişkilendirilen Şövalye grubuna yönelik
bilgi vermek istiyoruz.

Templier Şövalyeleri, haçlıların Kudüsü almasından sonra, bu şehrin korunma-
sı için Fransız Şövalyeleri tarafından oluşturulmuş, dini-askeri, Hristiyan şövalye teşki-
latıdır. Bu gruba, daha sonra, sos yo-ekonomik statü açısından üstün bir konuma gelme-
si nedeniyle, düşmanlık beslenmiştir. Kilise teşkilatınca, Hristiyanlık karşıtı faaliyet
gösterdikleri gerekçesiyle, ortaçağda çeşitli suçlama, işkence ve idamlarla cezalandırıl-
mışlardır. Bu grup, Baphomet adını verdikleri, Paladistlerle ortak heykele (Palas
Athena) saygı ve ibadette bulunmakla itham edilmiş, gizemli inanç ve eylemlere sahip

olan bu teşkilat, büyü ve masonik grupların ataları olarak kabul edilmiştir.(Pike,371) Her bir grup diğer grupla zincirleme olarak ilişkilendirilmekteyse de Satanistlerle, Paladistler, Luciferciler, Templier Şövalyeleri, Masonik gruplarla ilişkisi, çeşitli iddialar çerçevesinde kalmış tam bir kesinlik kazanmamıştır.

Templier Şövalyeleri ile Paladistler aynı puta tapmakla suçlanmışlardır. Bu şövalye grubunun faaliyetleri sona erdikten sonra, taptıkları iddia edilen putun beş asır boyunca, gizlice korunup 1081’de bu şövalye grubunun başı olan Molay’ın kafatası ile birlikte,Paris’ten,ABD’ye götürüldüğü de iddialar arasında yer almaktadır. (Hartland,204)

Şövalyelerin, Kudüs’teki faaliyetlerinin sona ermesinden sonra Kıbrıs’a ve oradan Fransa’ya geçmiş olmaları, Atina merkezli Paladium inancından haberdar oldukları ve bu inançtan etkilenerek, onu Fransa’ya taşımış olabilecekleri de ihtimal dahilinde, ortaya atılan görüşler arasındadır. Birliğin başkanı olan Molay’a “büyük üstad” unvanı verilmesi, bu şövalyelerle Masonluk arasında bir ilişkinin olup olmadığı zihinlerde yer eden başka bir husustur.(Güç,84)

Paladistler, Templier şövalyeleri ve Masonluk arasında bir ilişkinin olup olmadığını Hartland şu şekilde belirtmektedir: “Masonlukla Templier Şövalyeleri arasındaki ortak noktalardan biri, Masonlukta en çok kullanılan unvanlardan birinin ‘üstad’ veya ‘büyük üstad’ olmasıdır. Bu unvanın, bilindiği gibi şövalye grubunca da kullanıldığını iddialar arasında zikretmiştik. Kafatası ve kurukafa sembolleri, Masonluk ve bu grubun ortak sembollerindendir. Bu şövalyelerin, Masonluğun ilk kurumsal safhası olduğu, Masonların, bu şövalyeleri ataları olarak gördüklerine ilişkin, çeşitli yorum ve fikirler de ileri sürülmektedir.”(Hartland,204)

Ortaçağın, baskın kilise ve krallık anlayışı içinde, kendilerine bir konum ve meşruluk elde edebilmek adına, bu şövalyelerin, krallık ve kilise tarafından, korunan ve dikkati çekmeyen statüleriyle Masonlara katılıp, bu gruba yeni bir çehre kazandırmış olabilecekleri de ihtimaller arasında, kaynaklarca bize sunulmaktadır.(Güç,86)

Gerek Paladistler, gerek Şövalyeler, gerekse Masonik gruplar, şeytana tapmak ve büyü ayinleri yapmakla suçlanmışlardır. Bunların dışında büyücülükle şeytana tap-

manın ilişkilendirildiği, inkarcı, kilise karşıtı, büyücü ve cadıların ortaçağ ve sonrasında satanist olduklarına dair suçlamalar, işkence ve idamların da gerçekleştirildiği satanizmin tarihsel gelişiminde dikkati çeken iddialar arasındadır. (Hartland, 204)

Ahmet Güç, satanizmle ilgili eserinde, büyücülük-şeytana tapma ilişkisine dair net delillerin ortaya konulmadığını, sapık düşünce ve inançların, kilise karşıtı kişi ve grupların cezalandırılmasında bir bahane olarak kullanıldığını, büyücülük, şeytana tapma ve dinsizlikle, bu kişilerin Engizisyon mahkemelerinde yargılanıp, işkencelerle öldürüldüğünü dile getirmektedir. Kötü olan güçle yani Şeytanla ittifak edip, ondan yardım talep ederek bazı olayların seyrini değiştirme veya yaratma niyetiyle yapılan büyü ve büyücülüğün satanizmle ilişkilendirilmesinin arka planında ne vardır? Bunun cevabı, satanizmde de şeytanın yardımını almak için büyülu ayinler yapılması olarak verilebilir, fakat her büyücülük faaliyetini şeytana tapma ile ilişkilendirmek doğru değildir. Şeytana tapma ile ilintili olan büyü, kara büyü adıyla yapılan kötü amaçlı büyülerdir. (Güç,91)

Satanizmin bir önceki başlıkta tanımlarına yer verirken, Katolik-Hristiyan düşüncesine ve Hristiyanlığa bir tepki olarak oluştuğuna da değinmiştik. Satanizmin tarihsel gelişimi ve değişiminde, çeşitli grup ve fikirlerle inançlarla ilişkilerini ortaya koyduğumuz bu başlık altında, Satanizmin Roma Katolik Kilisesi ile ilişkisini öne süren açılımlara da değinmek yerinde olacaktır.

Satanizmin ayinleri, dinsel amaçlı yaptıkları törenler, Hristiyanlığın Katolik mezhebinin inanç ve ibadetlerinin alaya alınarak, adeta ters-yüz edildiği bir nitelik taşıdığından, Katolik kilisesi ile bu tapımın irtibatlı olup olmadığı yönünde çeşitli soruları akla gelmiştir. Dikkati çeken önemli bir nokta ve bu ilişkiye ışık tutabilecek bir husus, satanizmin içinde yer alan kişilerden bazılarının kiliseden atılmış din görevlileri olmasıdır. Dinsel faaliyetlerine kilise tarafından son verilen bazı papazların, satanizme ilgi duydukları ve satanist ayinleri yönettikleri de bilinmektedir. (Pike,339)

Ortaçağda krallık ve kilisenin, Masonluğa tolerans göstermesi, satanizmin tarihinde başka bir ilişkinin varlığını yine akla getirmektedir. Bu noktada, 11.yy.da bazı olayların, Hristiyanlık-Kilise-Masonluk-Satanizm arasında bir bağlantıya yönelik kapı araldığı söylenebilir. Dinden yani Hristiyanlıktan dönmüş, kilisenin görevine son ver-

diği Hristiyan din adamlarından Gabriel Jogand önce satanist sonra mason olmuş, ardından tekrar Hristiyanlığı benimseyip kiliseye kabul edilmiştir.(Hartland,204)

Satanizm, Paladistler, Templier Şövalyeleri, Masonluk, Katolik Kilisesi, büyüculük arasında çeşitli bağlantıların olduğunu iddia eden görüşleri değerlendirdiğimizde, bu iddiaların ne yersiz ne de tutarlı olduğuna ilişkin kesin bir deliller yumağına sahip değiliz. Satanistlerle, sözü edilen kurum ve gruplarla bir ilişkiden bahsedilebileceğı gibi hiçbir ilişkinin olmadığını da söylemek doğru değildir. Bizler sadece bu iddiaları sunarak, Satanizmin tarihi seyrindeki bir konuyu sunmaya çalışmaktayız.Bu bahsi geçen hususların doğruluk ve yanlışlığı yine yapılacak araştırmalarla sağlanacaktır.Bu noktayı belirttikten sonra Satanizmin orta çağlara dayandırılan tarihi geçmişini ve 20.yy.daki modern şeklini biraz daha detaylandırmak suretiyle konuya devam etmek istiyoruz.

Satanizmin tarihini, ortaçağ büyüculüğüne kadar dayandıran görüşler mevcuttur. Ortaçağda büyü ve büyücülerle ilişkilendirilen bu inanç biçimi, Rönesans'la beraber, kilise tarafından, din karşıtları, kafirler(dinden dönenler), şeytana tapmak gibi, ortak bir suçlama ile suçlanmışlardır. İşkence ve baskı, zulümler sebebiyle bu gruplara zorla şeytana taptıkları itiraf ettirilmiş, cadı avcılığı, engizisyon ve kilise tarafından şeytanı avlamakla eş tutularak, büyük bir katliam yapılmıştır. Temel neden ise ortaçağdaki otoritesini yitiren kilisenin Rönesans ve sonrası dönemde otorite kazanma ve din karşıtlarına meydan okuması olarak algılanmaktadır.(Güç,66)

Satanistler, ortaçağ ve sonrasında Kabalistler, Gül Haçlar gibi gizemli örgütler ve büyü tarikatları ile birlikte anılmışlardır.(Yahya,2005,51)

Satanizmin 17.yy.dan önce siste matize olmuş bir inanç şekli olduğuna yönelik geçerli, tutarlı bilgiler mevcut olmamakla birlikte, 17.yy.da bazı papazların Hristiyanlığa ait ayinleri, sapık bir şekilde icra ettiklerine dair suçlamaların olduğu da belirtilmektedir. Kilise tarafından, papazlığı elinden alınan kişilerin, ahlak dışı biçimde, Satanist ayinleri icra ettikleri de iddia edilmektedir. Bunlar birer iddia niteliğinde olup kesinliği belirli değildir.(Güç,67)

18.yy, Satanizmin varlığına dair güvenilir kanıtları bize sunmamaktadır. Dashwood adlı bir kişinin kurduğu Hellfire adlı kulübün, şeytana tapma ile bağlantısı

olduğu söylenmişse de bu kulübün daha çok içki, cinsellik üzerine yoğunlaşan eylemleri olduğu bilinmektedir.18.yy. şeytana tapanların fiillerini hızlandırdığı bir dönem olurken, Karmel Kilisesi adını taşıyan bir grup, kötü maksatlı kara büyü ve çocuk kurbanı içeren ayinler yapmış ve papalık tarafından kınanmıştır.(Güç,67–68)

Satanizm, 20.yy da en parlak dönemini yaşamış ve Lavey'in kurduğu Şeytan Kilisesi Grubuyla, şeytana tapmanın bir inanç ve ibadetler sistemi olduğunu ortaya koyarak, satanizmin modern dönemde ki önde gelen temsilcisi olmuştur.

Satanizmin modern çağdaki tarihini, Kara Papa lakaplı Aleister Crowley ile başlatanlar mevcuttur. Şeytan Kilisesinin başkanı Lavey' göre Crowley kendisini hayvan olarak sınıflandırmış, şeytanı da sevgi, ışık, yaşam kelimeleri ile tanımlamıştır. Crowley, şeytana tapma inancına göre vaftiz olup, kara bir kurbağayı İsa niyetiyle çarmıha germiştir.(Lavey,1969,9)

Önceleri birbirinden bağımsız ve habersiz, dışa kapalı küçük gruplar şeklinde faaliyet gösteren şeytana tapanlar, kilise, engizisyon gibi baskıcı otoriterler sebebiyle işkence, suçlama ve idamlara maruz kalınca, birleşmeye başlamışlar. Avrupa'dan, Amerika'ya doğru yayılmışlardır.(Akmaral,22)

Satanizmin 1960'lı yıllarda ABD' de başlamasına öncülük eden Anton Szandor Lavey'dir. Lavey, The Satanic Bible (Şeytanın Kutsal Kitabı) adlı eserinde hayatını anlatmıştır. Bunlarda dikkat çekenlerine yer verip, Satanizmin kurucusunun psikolojik ve sosyal hayatının, bu inancın şekillenmesine katkı sağlayıp, sağlamadığını tespit etmek istiyoruz.

Gürcü ve Romen kanı taşıyan Lavey, Transilvanyalı bir çingene olan büyükannesinden vampir ve büyücü kadınların efsanelerini dinleyerek büyümüştür. Pek çok işte çalışmış, gizemli şeylere olan ilgisi yaşamı boyunca hep sürmüştür. Esrarlı müziğiyle Marilyn Monroe'ya piyanoda eşlik etmiş, anormal bir ruh ve karakter olarak dikkati çekmiştir. Lavey, 1960'dan 1966'ya kadar Satanist düşüncesini geliştirmiş tir.(Lavey,9)

Lavey, Şeytan Kilisesini kurmadan önce, büyü ve gizemli ayinlerin olduğu Magic Circle (Büyü Dairesi) adlı grubu oluşturmuştur.(Akmaral,28)

Gizeme olan merakı nedeniyle, pek çok gizemli olayı araştırmış ama çoğunu da saçma bulmuştur. Kendisiyle büyüye dair ortak görüşü olanlarla beraber 1950’de kurduğu bu büyü meclisi, karanlık insana karanlık yönlerini kazandırmayı amaçlamış ve şahsiyet gelişimi açısından büyüün çok etkili bir yöntem olduğuna inanmıştır.(Lavey,13-14)

Lavey, 1966’da, Şeytan Kilisesini kurduğunu ilan etmiştir. O, şeytana ibadet karşılığında “kilise” terimini kullanmanın etkileyici değerini anlamış, insanların ayinlere, gösterişli dini törenlere meylini kabul etmiş, Satanik vaftizleri, evlenme ve merasimlerini şeytan adına yapmış ve ayinlerin baş rahibi olmuştur.(Lavey,156)

Kilise kavramı, bir binadan öte şeytana inanlar topluluğu olarak anlaşılmalıdır. Şeytana tapma sistemini din haline getirmek için Lavey, Hristiyanlığın unsurlarını kullanarak, Hristiyanlık ve din karşıtı grubunu oluşturmuştur.(Güç,180)

Lavey’in Hristiyan din ve kültüründen etkilenip, onun unsurlarını çarpıtarak kendi grubunda uygulamasını yaparken, Hristiyanlığın kendince sapkın ve tutarsız yönlerini protesto için yaptığını söylemek mümkündür. Din karşıtı olursa bile, herhangi bir dinin mabedini şeytana ibadet yeri ile özdeş görme, bize göre saygı sınırlarını, din ve inanç özgürlüğü açısından aşmaktadır.

1975 yılında, Temple of Set (Set Mabedi)i, oluşturmak üzere şeytan kilisesinden ayrılanlar, Lavey’in kurduğu grubu sarsıntıya uğratmışlardır. 1975 sonrası Lavey, aktivitesini şeytana tapma inancıyla bağlamalı olarak yitirmiştir.(Lavey,18)

Set Mabedi, Şeytan Kilisesinin bir devamı veya bir kolu olarak kabul edilmiş, San Francisco’da kurulmuş ve 1980’lerde pek çok üyeye sahip olan bu grup, modern dönem Satanist gruplardan bir olarak görülmüştür. Set, eski Mısır dininde kötülük tanrısı, şeytanla özdeşleştirilen bir güç olsa da, Set Mabedi onu kötü olarak kabul etmemiş, şeytanın bir örneği olarak ona tapmışlardır.(www.Satanizm.net, www.satan.net. 02.05.2004)

Şeytan Kilisesinin ticari bir şekle girdiğini düşünen Michael Aquino, Set Tapınağını kurmuş ve şeytana tapmayı şöyle tanımlamıştır; “Şeytanın varlığına evreni var

eden, ruhsal güç olarak inanıp, şeytana tapmak ve onun kurallarına göre yaşayarak, şeytana itaat etmektedir.” Bu satanist grubun kara büyüye ayrı bir önem atfettiği de bilinmektedir.(Yahya,99)

Modern dönem satanizmi kendi bünyesinde farklı grupları barındırmaktadır. Set Tapınağı ve Şeytan Kilisesi dışında Dabblerler, Left Hand Path, Gnostikler, İkincil Satanistler, Cehennem Kulüpleri Romantik Satanistler, Satanism Destructive Task Force, satanist gruplar arasında zikredilmektedir. Bu gruplar dışında, Geleneksel Satanistlere dair çeşitli bilgileri de vermek suretiyle, Satanizmin tarihi serüvenini anlatmaya devam edeceğiz.

Dabblerler: Eğlence ve macera arayanların oluşturduğu, çoğunluğu gençlerden oluşmuş, amaçları, savundukları ve önemsedikleri ciddi bir meseleleri olmayan bir gruptur.

Gnostikler:

a)Promethean Gnostikler: Edebiyatta yer alan Şeytana inanırlar ve dünyayı yaratan Yehovanın kötü bir tanrı olduğunu kabul eden bu gruba göre, şeytan ışığı getirendir.

b)Karanlık Gnostikler: Doğanın karanlık güçlerine taparlar. Tanrı değişken bir varlıktır.

İkincil Satanistler: Hıristiyanlığa ve diğer dinlere karşı çıkan, çoğu satanist olduğunu kabul etmeyen, dogmalardan kaçan, şüphecilerden oluşan bir gruptur.

Cehennem Kulüpleri: 18.yy.dan kalma bir ekol olup, büyü ve gizem ayinleri yapmakta, halen Londra ve Newyork'ta eylemlerine devam etmektedirler.

Romantik Satanistler: Şeytanı edebi bir simge, isyan ve başkaldırının sembolik kahramanı olarak eserlerinde kullanan William Blake, Charles Baudelaire bu grup arasında gösterilmektedir.

Left Hand Path: (Sol El Yolu) Avrupa'da küçük gruplar halinde var olan bu grup üyeleri satanist kimliğini kabul ettiği gibi, bazı mensupları bu kimliği reddeder. Bu

grup içinde yer alan Fraternity of Baelder (Baelder Cemiyeti), Order of Nine Angels (Dokuz Melekler Birliği) faaliyetleriyle öne çıkmaktadır.

Satanizm, Destructive Task Force:(Yıkıcı Görev Gücü) Şeytan Kilisesinin öğretilerini uygulayan, Pagan inançlarına saygılı bu grubu Türkiye'deki satanistler görüş olarak benimsemektedirler.(Akmaral,65-67, <http://Türksatanist.com>.22.07.2004)

Modern satanizmin dışında diğer bir satanist grup ve tür olan geleneksel satanizm ise Hristiyanlığın şeytan anlayışını, ahlak ve felsefesini, hayat ve dünya görüşünü temel almakla birlikte, Hristiyanlık karşıtı düşünce ve inanışlara sahiptir.(Güç,119) Geleneksel satanizmin Hristiyanlığın şeytan kavramına yönelik düşüncelerini reddedişindeki arka planı, Kutsal Kitap bağlamı ele almak suretiyle, geleneksel satanizmin biraz daha yakından tanıtmak istiyoruz.

Şeytan Yeni Ahitte, Baalzevub (Matta 5/37) II. Korintoslular 6/15'de Belial adıyla yer almaktadır. Şeytanın kendine özgü özellikleri Matta 5/37'de şer bir varlık, Yuhanna Vahyi 12/10'da iftiracı ve suçlayıcı, Luka 10/17'de cinlerin şeytanların lideri, I. Petrus 5/8'de hasım, Matta 13/49'da düşman, Yuhanna 8/44'de yalancı, katil, Matta 12/29'da İsa'ya mağlup olan, Yuhanna 13/2, 27'de kışkırtıcı şeklin de yer almaktadır.

Şeytan, Matta 12/24-26'da Tanrı krallığının karşısında, ona düşman bir krallığın reisi, Luka 13/16'da ölümün sebebi, I. Korintoslular 5/15'de ise Tanrıya karşı olmasına rağmen onun hükmü altındaki bir varlık olarak betimlenmektedir. Bu noktada geleneksel satanizm, şeytanın bu özelliklerini olumlu ve insana uygun bulup, bilinçli olarak, gerçek özgür insanı temsil ettiği için, ona tapınmaktadır denilebilir.

Geleneksel satanizme göre, hikmeti kazanmak için dini tören, büyü ayinleri ve benzeri teknik biçimlere ihtiyaç yoktur. Bu hikmet insanın yaşamı boyunca kazanılır. Şahsi gayretlerin devamlı olması, karakteri geliştiren tecrübeler, şahsiyet kazanmak açısından önemlidir. Gerçek, bireysel tehlikeyi göze almayı gerektiren bir serüven olarak geleneksel satanizm, üyelerinin gizemli ve karanlık taraflarını keşfedebilmeleri için gizemli ayinlere katılmalarını ve meydan okuyan bir şahsiyetle şeytanileşmeyi gerçekleştirmelerini ister.

Geleneksel satanistlere göre satanizm, gurur sahibi, kuvvetli bir şahsiyete sahip anlayışlı bireyleri yetiştirmeyi amaçlar. İnsan, kurbanının yararlı olduğuna inanarak, bu eylemi tavsiye eder. İnsan kurbanı ile değersiz insanlar ortadan kalkar, neslin kalitesi artar. Felsefe ahlak, din olmadan bireylerin ayakta kalması için satanizm bir yol göstericidir. Şeytan, sembol değil, kötülüğü temsil eden akıl ve ruhtur. (www.satan.net, www.satanizm.net'ten naklen, Güç, 2004, 124–136)

Ortaçağ sonrası kilise Hristiyanlığına karşıt düşünceler, büyü ve cadıcılık, şeytana tapınma ile ilişkilendirilmiş olmakla birlikte, bunların doğruluğuna dair kesin kanıtlar halen mevcut değildir. Burada önemsenmesi gereken, kilisenin Hristiyan düşüncesi ve buna paralel olarak geliştirildiği yaşam biçiminin, Rönesans ve Reform'la başlayan süreçte eleştirilmesi, Aydınlanma ve sonrası siyasi-fikri ideolojilerle, din karşıtlığı ve alaycı biçimde dini aşağılamaya kadar varmış olmasıdır.

Satanizm de bu ideolojilerden destek alarak, kurucusu sayılan Lavey'in de vurgu yaptığı ikiyüzlü insan yetiştiren kilise ve kilise adamlarının inançları ve davranışlarındaki çelişkilere bir isyan hareketi olarak ortaya çıkmıştır. Lavey'in yetiştirme ortamı, soyu, kültürel ve sosyal kazanımlarında bu hareketin oluşumu ve mahiyetine etkisi olduğu görülmektedir. Her türlü yasağı ve insanın doğasındaki güçlerin gelişimini engelleyen, baskı ve kuralcılığı reddederek insanı merkez alıp isyankâr doğası ile şeytani özdeşleştirerek, ona yönelik yozlaştırılmış Hristiyanlık ayinleri ile şeytana tapınma olgusal olarak sosyal gerçeklik alanında yer bulmuştur.

Geleneksel ve modern ayrımı ile Satanizm, tarihi seyir içinde şeytana sembolik veya gerçeklik olarak bakma noktasında düşünsel ve davranışsal planda ayrılmaktadır. Satanizmin Büyücülük, Cadıcılık, Templier Şövalyeleri, Masonluk, Paladistler, Luciferciler Roma Katolik Kilisesi ve Hristiyanlık arasındaki ilişkiler ve buna yönelik iddiaların tam olarak tutarlı veya tutarsız olduğundan bahsedemesek de, bir ihtimal dahilinde, yoruma ve araştırmaya açık olarak satanizmin tarihi içinde sunulması gerektiğine inanıyor ve yapıla gelen yorumların yadsınmaması gerektiğini düşünüyoruz.

Satanizmin kendi içinde çeşitli alt grupları ve ilişkili olduğu çeşitli dini, siyasi kişi-grup ve kurumlara dair sunduğumuz bilgiler ışığında, Satanizmin tarihini ortaya

koyduktan sonra inanç, ibadet sistemi ve bunu oluşturan düşünce yapısını açıklamakta fayda vardır. Kendine din adını veren bir satanizmin toplumda yarattığı olaylar dikkate alındığında, bu oluşumun temel inanç, ve düşünce yapısı kavranarak, insanları kendine çekerken neleri kullandığını bilinmeli ve eğitimsel tedbirler alınmalıdır. İşte bu sebeple, satanizm olgusunun inanç ve ibadet sistemini açıklamakta fayda görmektedir.

B. SATANİZMİN, İNANÇ VE İBADET SİSTEMİ

Bu başlık altında genel olarak modern dönem satanist inancı, düşünce ve ibadet sistemini gözler önüne sermeye çalışacağız.

Modern Satanizm'in kurucusu olan Lavey, Satanic Bible'de satanizmi kurma nedenini açıklayarak, satanizmin düşünsel alt yapısını da bir bakıma ortaya koymaktadır.

Lavey'in The Satanic Bible adlı eserine bir önsöz yazan Burton Wolfe, satanizmi ortaya çıkartan, Lavey'in fikirleri çerçevesinde, şeytana tapma faaliyetine zemin hazırlayan olayı şu şekilde dile getirmiştir. "Lavey, bizim uzun konuşmalarımızdan birinde bir şeyi hatırladı ve şunları söyledi; 'Cumartesi gecesi alem yaparken, yarı çıplak biçimde dans eden kızlara, şehvetle bakan insanların, Pazar sabahı kilisedeki ayine, aileleri ile katılıp bağışlanma ve şehvetten temizlenme duası yapmaları, sonraki cumartesi gecesi ve Pazar sabahı aynı şeylerin tekrar edilmesi, beni, kilisenin insanı ikiyüzlülüğe sevk ettiğine inandırmıştır.' (Lavey,12) Din ve inançtaki, içerik ve kurumsal çelişkiler, Satanizmin oluşmasına, karşıt din olarak Hıristiyanlığın saptırılmış şeklini benimsemeye yol açmış ve Lavey'le sistemli hale gelmiştir.

Modernist açıdan satanizmin öncüsü olan Lavey, çeşitli konu ve kavramlara ilişkin satanist düşüncelerini, The Satanic Bible adlı eserinde açıklamıştır. Bu açıklamalarla beraber, satanizmin düşünce yapısını temellendirdiği düşünülen felsefi sistemlerden bahsederek, şeytana tapma olgusunu irdelemeye devam ediyoruz.

Satanist düşünceyi etkileyen ve temel dayanaklarından biri olarak gösterilen Sembolizm, şeytanı tapınma vasıtası olan bir varlıktan çok, tutku ve ihtiraslarını dilediğince yaşayan, kurallara, inançlara her türlü baskı ve kontrole tabi olmayan, isyankar in-

sanın sembolik şekli olarak, modern satanizm tarafından benimsenmektedir. Sosyokültürel yapıyı reddedişin simgesidir. Birey kendi yaşamını ancak kendisi belirler, din ve toplumsal normlar, belirleyici ve dayatmacı olamazlar.(Lavey,14-20)

Sembolizm, bir düşünce veya nesnenin yerini tutan, bir kavramı veya bir düşünceyi belirten, gözle görünür ve anlamı bilinir işarettir. Pozitivizm, realizm ve doğalcılığa karşı tepki hareketi olarak sembolizm, edebiyat ve sanatta 18.yy.da oluşmuştur.(Cevizci,2000,840)

Aydınlanma ile gelişen fikri akımlardan sanat ve edebiyata yansıyan sembolizm, nesne ve düşüncenin gerçekliğine, varlığına karşı geliştiği temsil etmekte ve dünyayı simge ve işaretlerle anlamlandırmaya çalışmaktadır. Bu noktada, satanizm de şeytanın varlığına ve gerçekliğine inanmak yerine onu, insanın doğasındaki güçlerin bir sembolü olarak görmektedir. Metafizik olanın reddi ve gözle görülür olanla hayatı açıklamanın bir yansıması olarak sembolizmi nitelendirdiğimizde, şeytana tapma olgusunun da insanüstüyü inkar etmesi noktasında sembolizmle paralellik gösterdiği, onu kendine düşünsel altyapı olarak seçtiği söylenebilir.

Bireycilik, bireyci fertlerin oluşması için satanizmin temel aldığı düşünce şekillerinden biridir. Satanizm, bireycilik yoluyla her ferde farklı alternatif ve açılımlar sunar.(Güç,143)

Bireycilik, bireylerin bireysel, insani varlıklarına, ontolojik, mantıksal, metodolojik ve nicelik veren, somut olanın gerçekliğini vurgulayan görüştür. Ontolojik açıdan sadece bireyin varlığını gerçek kabul eden devletin birey için olduğunu, bireysel hak ve özgürlükleri her şeyin ötesinde tutan, birey-Tanrı ilişkisini bireyin belirlediğini savunan 19.yy.da oluşmuş bir düşünce akımıdır.(Cevizci,162-163)

Satanizm de bireysel gelişimi ve ferdin özgürlükleriyle tek başına ayakta kalıp var olması gerektiğini, sosyal ve hukuki kuralların ötesinde, bireyin önceliklerini savunurken, bireyciliğin düşüncelerinden etkilenmiş, onunla ortak noktada birleşmiş gibidir.

Ahlak norm ve değerleri din, inanç, örf ve gelenekler Satanizmde yer almaz. Zira bunlar bireyi kontrol ve baskı altında tutar. Oysa birey özgür olmalıdır. Kişisel dü-

şünce ve davranışlarda sorumluluk hiçbir kişi ve kuruma ait değildir. Özbenliğini geliştirme ve ortaya koymak üzere Satanizm vardır. Satanizmin ilerde bahsi geçecek kuralları, sınırlama olup bireyselliği ortadan kaldırmaz.(Güç,143-144)

Satanizmin düşüncesinde önemli yer tutan felsefi görüşlerden biri de Hedonizm'dir. Hazcılık olarak da bilinen bu doktrin, yaşamda gerçekten ve bizzat kendisi için istenen tek şeyin, ahlak alanındaki en yüksek değer, nihai ve en yüksek iyyinin haz olduğunu savunur. İnsan eylemlerini güdüleyen hazdır, haz ve mutluluk için insan yaşamakta, haz veren şeyler aynı zamanda ahlaki de olmaktadır.(Cevizci,431)

Şeytana tapmak da insanın hayatını özgürce ve her istediğini yaparak her şeyden haz alıp, tutkuların peşinden gitmesini ileri sürerken, hedonizmden adeta ışık almış gibi görünmektedir.

Yeni ve modern olana uyum veya yeni olanı keşfetmeye çabalama, gelenekselliğe karşı olan modern satanizmin benimsediği diğer bir düşünce şeklidir. Gelişme, değişme için zekânın harekete geçirilme si gerekir. Bilgi ve teknoloji ile modernizme ulaşılabilir.(Güç,144)

Gelenekseli yeni olana uydurma, yerleşik ve alışılmışı yeniye tabi kılma eğilimi ve düşüncesi olan modernizm, aydınlanma ile birlikte gerçekleşen entelektüel dönüşümün sonucunda ortaya çıkan Hümanizm,dünyevileşme ve demokrasi temeli üzerinde yükselen, bilimci, akılcı ve insan merkezli bir ideolojidir.(Cevizci,655)

Aydınlanmanın düşünce ve dinsel akımlara kucak açtığı bir dönem olduğu ve Satanizmin bu dönemde oluşmaya fırsat bulduğu ve bu noktada belirginleştiğini düşünmek yanlış olmasa gerekir.

İnsanın bireyselliği, hazlarını yaşaması, sembolik şeytanda bastırılmış karanlık güçlerini ortaya çıkarması için modern bilimin ve teknolojinin varlığı, satanizmin göz ardı edemeyeceği bir husus olmaktadır.Modernizm'e temel olmuş hümanizmin aynı zamanda satanizmin de dayanaklarından bir olduğu ortaya çıkmaktadır. Akıllı insanın varlığını tek ve en yüksek değer kaynağı olarak gören doğaüstüne ihtiyaç duymadan ahlaki ve yaratıcı gelişimini insanın kendi başına tamamlayabileceğini, doğallığı, özgün-

lûğü, etkinliğı öne çıkaran bir ekol olarak hümanizmin(Cevizci,480), insanın tümüyle merkez alınıp üstün bir konuma yücelttiğı, hiçbir dini, ahlaki, sosyal kural ve öğretiyi kabul etmeyen satanizme etkide bulunduğı açıkça görölmektedir.

Her şey doğaı nedenlerin sonucunda, oluşmuş, metafizik açıdan bir varlığa dayalı olarak gelişmemiştir diyen Natüralizm; materyalizmle ortak noktada birleşmekte, insanüstüyü reddederek, ateizme temel olduğı gibi, satanizmin Tanrıyı reddedişine de kaynaklık ettiğı söylenebilir.

Modern satanizm, Ateizmi içine alan bir inanç şekli olarak kendini tanımlamaktadır. Peki, ateizm nedir? Ateizm Tanrıtanımazlıktır. Evreni ve içindekilerin oluşumu ve değışiminde, sonsuz güç sahibi bir tanrının veya doğaüstü ilahın varlığını reddetmektir. Satanizmin inanç ve ibadetlerine yer vereceğimiz diğerkonu başlığında Lavey'in Tanrıyı reddettiğine dair açıklamaları da dile getirerek, ateizm-satanizm ilişkisi ve benzerliğini ortaya koymuş olacağız.

Satanizmin dayanakları veya satanizmle ilişkili olduğı iddia edilen bu felsefi akımlar, ortaçağ skolastik düşünceye, kilise Hıristiyanlığının insan ve hayatına yönelik aykırı söylem ve eylemlerine bir tepki olarak, aydınlanma ve sonrasında ortaya çıkmıştır. Satanizm ve bu bahsi geçen ekollerin, kilise ve skolastikliğe karşı isyanları, doğru bir biçimde yönlendirilip, ahlaki, insani bir isyan ve değışime dönüşmemiştir. İndirgemeci ve skolastiklikten kaçarken, bir bakıma kendileri de bu tuzağa düşmüş, her bir ekol akıı, insanı, maddeyi, doğayı, hazzı, devleti Tanrı derecesinde yüceltip, din karşıtlığını bir bakıma bu ekollerle ifade etmiş ama dinden kaçamamış, herhangi bir nesne veya varlığı yukarıda belirttiğimiz gibi, üstün konuma getirip, hayat felsefesi veya inanç yapmaya çalışmıştır.

Satanizm de tüm bu ideoloji ve felsefeleri kendi bünyesinde harmanlayıp, dini ve Hıristiyanlığı aşağııayarak, düşmanlığını yansıtmıştır adeta. Bu noktada satanizmin de çıkar yol bulma adına, yolda kalmanın, isyan adına sapkınlığa düşmenin bir başka şekli olduğunu söylemek doğru bir yaklaşım olsa gerektir. Satanizmin düşünce, inanç ve ritüellerini ortaya koyduğumuzda, bu felsefe ve ideolojilerin etkisi daha iyi anlaşılacaktır.

Lavey Satanic Bible adlı eserinde satanizmin çeşitli konu ve kavramlara ilişkin açıklamalar yapmış ve satanizmin inanç ve ibadetlerine yer vermiştir. Satanizmin temel düşünsel dayanakları ve ilişkili olduğu felsefi ekollerin ardından, inanç ve ibadetlerine ilişkin bilgileri vererek konuya devam etmek istiyoruz.

Satanizmin Tanrıyı reddettiği fakat şeytanı sembolik olarak insanın hazları doğrultusunda ilahlaştırdığına yönelik ifadeleri Lavey'in dilinden ortaya koymak istiyoruz. Lavey tanrıtanımazlığı kabul etmese de düşünceleri tanrıtanımazlığı ve altında yatan nedenleri açıklamaktadır.

Lavey, satanizmin Tanrıya inanmama düşüncesini içerdiğine dair yanlış ifadeleri eleştirmekte, Tanrının insan elinden, onun yorumuyla değişik nicelik ve niteliklere büründüğünü dile getirmektedir. İnsan, kendi tanrılarını yaratmıştır. İnsan kendi istekleri, psiko sosyal konumu ile tanrıyı iyi veya kötü olarak, korkunç ve sevimli biçimde tanımlamıştır. Tanrı kötülüğe kulak vermeyen, insandan uzak bir varlıktır. Şeytan, kötü olarak nitelendirilirken, ölüm ve kötülük karşısındaki kayıtsız tanrının iyiliğinden bahsedilemez. Tanrı o zaman ölmeyi hak etmiştir her din kendi tanrısını öne çıkarır, diğer dinleri ve Tanrılarını reddeder ve onları İblis olarak nitelendirir.

Tanrı betimlemeleri her dinde değişiklik gösterir. İnsanın kurtuluşu için, metafiziğe ihtiyacı yoktur. Kendi kendine insan yeterlidir. İnsanın yaratması, hayali olan bir Tanrıya ibadeti akıllıca bir davranış değildir.(Lavey,40-45)

Lavey, doğru, tutarlı, insanı ve hayatı bir bütün olarak dengeleyen sevgi dolu bir din ve Tanrı özlemini ve arayışını bu cümleleriyle ortaya koyduğunu söyleyebiliriz. Hristiyanlığın kendi içinde ikiyüzlülüğe ve çelişkiye götüren düşünce, inanışları ve ibadetleri Laveye mantıklı gelmediğinden, mantıklı bir dinin arayışına girmiş ve kendince bir din anlayışı geliştirmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bilgisi ile davranışları arasında çelişki bulunan din adamları ve din mensupları Lavey'in din karşıtı ve özellikle Hristiyanlık karşıtı olmasında etkili olup, tanrıtanımazlığının altında tutarlı bir din anlayışı ve yaşantısının örneklerini görememe si yatmaktadır.

Lavey, Tanrı dışında şeytana yönelik açıklamalarda da bulunmuştur. Ona göre şeytan, dünyevi işlerin düzen ve işleyişinde sorumlu olan, bilim ve dinin açıklamasını

yapmadığı, doğadaki gizemli, karanlık güçtür. İlerleme ve gelişme onun ilhamı ile gerçekleşir. İsyankar ruhun, hürriyetin ve sapkınlığın somut örneğidir. Akıl, beden insanın tek kurtarıcısıdır. Bundan başka kurtarıcı aranmaz. Tanrı da kurtarıcı olamaz. İnsan, karanlık güçleri derinlemesine kavramasıyla şeytanı da kavrayabilir.(Lavey,13–15)

Lavey, kurtuluşu İsa-günah çıkarma-vaftiz gibi çeşitli düşünce, inanış ve ibadetlerde, ayinlerde arayan Hristiyanlığa, insanın özündeki karanlık özellikleri sembolize eden şeytanın yüceltilmesi ve insan tek ve gerçek kurtarıcı olarak görmesi ile adeta savaş açmış gibi görünmektedir. Kötü, olumsuz ne varsa şeytana fatura eden, Hristiyan düşüncesinin farkında olmadan satanizmin gelişmesine katkıda bulunduğunu dile getirmiştir. Şeytanla, pek yakından, asırlarca ilgilenen kilise, şeytan doktrinin gelişmesine önemli katkıda bulunduğundan, şeytanın dostluğuna layıktır. Kilise, şeytanı günaha teşvik eden, kötülüğün prensi olarak yorumlamış, şeytanın ayartmalarına uyanları cehennemde yanmakla korkutmuştur. Şeytan, din kurucuları ve Hristiyan din adamlarının, kötülüğe neden bulmak üzere uydurdukları bir varlıktır. Tabiattaki karanlık kuvvetin sadece sembolüdür.(Lavey,62)

Satanizmin Tanrı ve Şeytana bakışını yansıtan bu cümlelerden sonra, ahlaka dair yaklaşımları nelerdir? Satanizmdeki ahlak, bireyin kendisine en uygun olan davranışı yapmasını içerir. Fayda ve menfaat ile uzun vadeli çıkarlar dikkate alınarak özgürlükten ödün vermeden insan ilişkileri yürütülmeli ve davranışlara bunlar yön vermeli-dir.(Güç,232) İnsanı, her şeyden önde tutan bir yaklaşım burada sergilenmekte, yukarıda bahsedilen satanizmin alt yapısındaki düşüncelerin katkısının olduğunu bize hatırlatmaktadır.

Satanizmin cinselliğe, sevgi ve nefrete yönelik düşüncelerini, Lavey Satanic Bible adlı eserinde şu şekilde dile getirmektedir. “Kişinin, bireysel ilgileri ve ihtiyacına bağlı olarak, herhangi bir cinsel ilişki türünü benimsemesi normaldir. Heteroseksüel, homoseksüel, biseksüel, aoseksüel ilişkileri, birey benimsemekte özgürdür. Kişinin cinsel yaşamını motive eden sapsmalar göstermesi de doğaldır.(Lavey,67)

Herkese saygı göstermek, herkesi sevmek imkânsızdır. Böyle bir çaba içine girmek, tüm insanları sevmeye kalkmak, insan iradesine aykırı, karakterine ters bir du-

rum olup, kaliteli işler yapmayı engeller. Sevgiyi, hak edene göstermek gerekir. İnsan, nefret duygusunu bastırıldığında, fiziki-psikolojik sorunlar oluşur. Hak edenlere karşı kin ve nefretinizi özgür biçimde gösterin. Böyle yaptığınız takdirde, kötü duygulardan arınmış olursunuz. (Lavey, 64-65)

Tanrının varlığını kabul etmeyen, insan tabiatını yüce bir ilah gibi şeytanla özdeşleştiren satanizmin, özgürce cinselliği yaşamaya müsaade eden düşünceleri, insan tabiatındaki cinselliğin niceliksiz ve niteliksiz olarak, dengeli tatmin edilmesi, sevgi ve nefreti açıkça ama hak edene gösterme şeklindeki yaklaşımlarının uygulama bulduğunda, bireyin ve toplumun halini düşünmek zor olmasa gerektir. Bunalımlar, bireysel ve toplumsal barışın zedelenip, cosmos halindeki evrenin, cosmos öncesi kaos haline dönmek için ihtimal dahilinde olduğunu söylersek abartmış olmayız.

Çeşitli satanist gruplarca uygulanan insan kurbanı konusunda Lavey, şunları söylemektedir. “Kurbanın kanı ile enerji elde edilerek, büyücünün ve büyüünün başarısı sağlanır. Kan, hayatın sembolü, şey tan ve ruhların sakinleşmesi için kan ve kurban lazımdır. Sevimli olmayan, ölmeyi hak etmiş insanın, kurban edilmesi şarttır. Ama bu kurbanın, kurban olmaya istekli hale getirilmesi gerekir. (Lavey, 88) Lavey’in bu düşüncelerinin açık bir biçimde uygulandığının delili Türkiye’deki satanizm olgusunun sonuçlarında görülmektedir. Zira yazılı ve görsel basında satanizm ve buna bağlı intiharların gündeme geldiğini, intihar edenlerin kurban olmaya teşvik edildiklerini, şeytanın uğruna ölümü seçtiklerini ve bu konuda detaylı açıklamaları Türkiye’de satanizmin konumu bağlamında göreceğimizden satanizmin temel düşünce, inanış ve kutsal kabul ettiği ayinlere tekrar geri dönüyoruz.

Her dinde kutsal günlerin var olduğunu bilmekteyiz. Bundan satanizmi istisna etmek yanlış olur. Satanizm, kutsal dinlerin doğum günü ve insan egosuna karşı oluşlarına bir tepki mahiyetinde, kişinin doğduğu günü kutsal olarak kabul eder. Birey yücelten satanizmin bu tavrı normaldir. Satanizm Alman folklorunda büyücü kadınların tapındıkları 30 Nisan gecesinin ve Hortlaklar gecesini, yani 31 Ekim gecesinin kutsallığına inanır. (Lavey, 96)

Satanic Bible, satanizmin dayandığı ilkeleri, bir bakıma şeytanın satanizmdeki

konumu ve etkinliğini ortaya koymaktadır. Bu ilkelere göre, Şeytan müsamahasızlığın, boş ümidin yerine canlı bir varlığın, saf bilginin, hak edenlere şefkat ve sevginin, intikam almanın, sorumluya karşı sorumluluğun, insan-hayvanın, sözde günahların sembolü ve temsilcisidir.(Lavey,25)

Satanizmin insanı ve isteklerini kutsallaştırarak, şeytan ve doğasındaki özelliklerle, kendini anlatma gibi bir anlayışa sahip olduğunu düşünmekteyiz. Şeytanla özdeşleşmek için, satanistlerin inançları için de bazı prensiplere rastlanmaktadır.

Satanizmle ilgili Internet sitesinde, şeytana tapmayı bir inanç ve yaşam biçimi olarak benimseyen ve benimsemek isteyenlere uymakla sorumlu oldukları bazı kurallar dile getirilmektedir. Bunlardan bazılarına yer vermek istiyoruz.

Fikir istenmedikçe fikir beyan etme, tavsiyede bulunma, dertlerini başkaları ile paylaşma, misafirlikte saygılı ol. Misafir olduğun kişi seni öfkелendirdiğinde ona acımasızca davran, açık bir işaret görme den kimseyle cinsel ilişkiye girme, yardım istenmedikçe yardım etme, büyüünün gücüne inan. İlgili olmadığınız bir konudan şikâyet etmeyin, küçük çocuklara zarar vermeyin. Hayvanları besin elde etme ve saldırımları dışında öldürmeyin, zarar vermeyin. Kimseyi rahatsız etmeyin, sizi rahatsız edeni önce ikaz edin, ikazı dikkate almazsa onu öldürün.(<http://satanism.net>.20.09.2005)

İnsanın özgürlüğünü ve tabiatındaki güdülerini, duygu ve ihtirasları dilediğinde yaşayıp, bunlarla gerçek şahsiyeti kazanabileceğine inanan satanizmin de çeşitli kural ve ilkelerle her din ve inancın, felsefenin yaptığı gibi mensuplarına hitap ettiği dikkati çeken bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nasihat ve uyarıyı kabul etmeyen, rahatsızlık verici davrananların öldürülmesine dair kural, satanizmin, insan hayatını önemsemekten öte, şiddete açık kapı bıraktığı ve buna yönlendirdiğini görmekteyiz.

Satanizmin günah olarak kabul ettiği bazı davranış ve tutumlar yine satanizmle ilgili bu sitede yer almaktadır. Buna göre;

Stupidity(Ahmaklık-Aptallık): Söylenenleri olduğu gibi kabullenmek olan ahmaklık, medya tarafından artırılmakta, toplum giderek ahmaklaştırılmaktadır. Bu başlı-

ca günahdır. Medya insanı takatçiliğe ve sürüleşmeye götürmektedir.

Preteniousness (Gösteriş, Olmadığın gibi görünme):

Solipsizm (Tekbencilik) : Başkalarının bize karşı davranışlarını dikkate alarak davranışları ayarlamak gerekir. Herkesi kendimiz gibi düşünmek son derece yanlıştır ve günahdır.

Self Deceit (Kendi kendini aldatma)

Herd Conformity (Sürüye, halka uymak)

Lack of Perspective (Görüş eksikliği, geçmişini unutmak)

Forgetfulness Ortodoksies (Geçmişin inançlarını unutmamak, eskiyi yeni gibi sunan tuzaklara düşmemek)

Counter Productive Pride (Zarara yol açan aşırı gurur),

Lack of Aesthetics (Estetik eksikliği) : Evrensel estetik inkar edilemese de birey hissettiği gibi görünme özgürlüğüne sahiptir.

Satanizmin günah olarak saydığı bu davranış biçimleri ilk bakışta evrensel ahlaki, insani ve toplumsal değerlerle örtüşen noktaları barındırsa da bu günahların altında yatan satanist inanç ve düşüncenin salt insanın tabiatındaki güçlerin sınırsız tatmini ve kural tanımazlığın, isyanın gölgesinde şekillendiğinde tehlikeli boyutları içinde taşıdığı da bir gerçek olarak gözden uzak tutulmamalıdır.

Satanizmin, sistemli bir inanış, ideoloji veya felsefe olması için bazı kuralları, hedefleri, yasakları olması, hem sınırsız insani hazların yaşanması, hem de sınırlar içinde bir inanış olarak karşımıza çıkması, dini ve ahlaki bir değer -tanrıtanımaz inanış bile olsa- insanın psikolojik ve sosyal yaşamının bir gereği ve şekillendiricisi olduğunu açıkça göstermektedir. Satanizmin hedeflerini, nasıl bir insan ve yaşam biçimi istediğini dünyaya ve hayata yönelik neleri amaçladığını burada belirtmek isteriz.

İnsanın satanist olmasıyla birlikte kendine çizilmiş 21 hedefi, satanizmle ilgili Internet sitesinde karşımıza çıkmaktadır. Bu hedeflerin bazılarını yorum getirip açıkla-

mak suretiyle konuya devam etmek yerinde olacaktır.

1.“Güçsüz olana ve acınacak şeye saygı gösterme, aksi takdirde gücünü kaybedersin”

2.“Senin içinde başarı potansiyeli var ve sen bu gücünü daima dene”

3.“Mutluluk, zaferdedir, barışta değildir”

4.“Kısa süreli dinlenmeyi uzun süreli olana daima tercih et; çok çalış, az dinlen”

5.“Yenilik yapmak için eskiyi yok et. İnsanlara orakçı gibi yaklaş, zira sen bu yolla tohum ekeceksin”

6.“Bir şeyi severken, ölümüne dayanabilecek kadar sevmelisin”

7.“Temeli sağlam olsun istersen, yapını kum üzerine değil, kaya üzerine yap”

8.“Fethi tamamlamak adına, her zaman daha fazla çalışmalısın, yapılmamış keşfetmelisin”

9.“Boyun eğip, teslim olmaksızın ölmeyi seç.”

10.“Demircilik, ölümü getiren kılıcı işleme gibi bir değere sahiptir. İşe yarayan sanat eseriyle değil, sanatı ölüm kılıcı üzerinde gösterme çabası içinde ol.”

11.“Kendi kendini aşarak, her şeyin üstesinden gelip başarıya ulaşabilirsin.”

12.“Canlıların kanı, yeniyi yaratmak için iyi bir gübredir. ”

13.“Daha uzağı görme, uzak görüşlülük, kafataslarının piramidinin en üstünde durmakla mümkündür.”

14.“Sevgiyi kullan, iyi veya kötü niyetle olsa da onu bir kenara atma.”

15.“Büyük olanların temelinde acı vardır.”

16.“Öncü olmaktan çok en üst olmaya çalış, büyüklük oradadır.”

17.“Engelleri ortadan kaldırmak için, taze güçlü bir rüzgar gibi gelmelisin”

18.“Sevgi, hayatında bir amaç olmalı ama en büyük amaç büyüklük olmalıdır.”

19.“İnsanoğlu içinde tek ve en güzeli kadındır.”

20.“Kuruntuları yalanları kenara at, onlar gücü engeller.”

21.“Güçlü olan öldürür, öldürmeyerek kişi daha güçlü ve başarılı olur.(www.türksatanist.com/21nokta.17.08.2004)

Bireyselliğin öne çıktığı Şeytana tapma ayinlerini ortaya koyduğumuzda bu konuya biraz daha açıklık getirebileceğimizi düşünmekteyiz. Satanizmin ilkeleri, hedefleri ve günahlarını çeşitli konu ve kavramlara yönelik fikirlerini ortaya koyduktan sonra satanizmin ayinlerine bu noktada değinmek gerektiğine inanıyoruz. Yukarıda ifade etmeye çalıştığımız, ilkeler, hedefler ve kurallar ve günahları benimseyen satanistin, belirli ayinleri ve törenleri icra ederek bu inancın pratik boyutunu da yaşaması gerektiği açıktır. Satanizmin teorik çerçevesinde bireyin, adeta en güçlü ve yüce bir konuma getirilmesi ve bunun için motivasyon sağlayıcı unsurlara yer verilmektedir. Egonun istekleri ve çıkarları için yeri geldiğinde, güzellikler, yaşam, iyi ve doğru, bir araç ve amaç olmaktan çıkmakta ve kötülöklere bir araç olup, kurban edilmektedir.

Satanizme giriş töreni olan Vaftiz Hristiyanlığın kutsal törenlerinden bir olup, şeytana tapma inancı ile farklı bir görünüm kazanmıştır. Hristiyanlıkta vaftiz töreni, Hristiyan inancına girişı, girdikten sonra günahıtan arınma ve imanının tazelenmesini, yeneden doğuşu ve kiliseye kabul edilişı simgelemektedir. Lavey, şeytan kilisesini kurduktan sonra bu gruba katılımları, Hristiyanlığın vaftiz törenini kendine has bir biçime sokarak, kutlamıştır.

Lavey çocuklara ve yetişkinlere olmak üzere iki tür vaftiz törenini uygulamıştır. Çocukların satanist inançlara göre vaftizindeki amaç, çocuğun mucizevi yaratılışına, gelişme kapasitesine ve iki yüzlölük ten kurtuluşuna, sevgi göstermektir. 4 yaşın altındaki çocuklara vaftiz töreni yapılır. 4 yaş sonrası çocuğun çevresel faktörlerden etkilenip düşünsel ve davranışsal değışikliğe uğraması söz konusu olduğundan, bu durumda yetişkin vaftiz töreni uygulanır. Çocuklar, vaftizle modası geçmiş inanç, ahlak ve öğreti-

lerden kurtarılıp, hürriyetine kavuşmasından zevk almasını sağlamaktadır. Yetişkinlerin vaftizi ise, modası geçmiş buyrukları reddetme ve satanik ahlaka bağlanmasının kutlanması amacıyla yapılır.(Lavey,134–140) Dinsel, ahlaki ve sosyal olan öğretilerin, insan tabiatına gelişen, değişen dünya görüşüne ayak uyduramaması Lavey'in bu öğretileri reddetmesi, modası geçmiş olarak görmesinin bir nedeni olarak görülebilir.

Şeytana Tapınma (Black Mass), Kabul ve Büyü Ayini, Satanizmdeki diğer kutsal içerikli törenler olarak kabul görmektedir. Bunlardan ilki Şeytan Tapınma, diğer adıyla Black Mass ayinidir. Black Mass, Roma Katolik Kilisesince ölümlerin hatırasına, onları yad etmek amacıyla düzenlenen ayinin adıdır. Bu ayinde, siyah elbiseler giyilmesi nedeniyle bu adı almıştır. Black Mass, Satanizmle beraber farklı bir niteliğe sahip olmuş, Roma Katolik Kilisesinin düzenlediği bu ayini alaycı, inkarcı biçimde çarpıtılarak uygulanıp taklit edilmiştir.(Pike,57)

İsa'nın haç üzerinde kurban edilişini kutlanması olarak gören Black Mass, Roma Katoliklerinin başlıca ibadeti olmuş, Ekmek-Şarap ayinini ifade etmek maksadıyla da kullanılmıştır.(Güç,197-198)

Satanistler bu ayinin içeriğini bozarak uygulamışlar, İsa ve Tanrının yer aldığı kutsal metin ve duaları şeytana atfederek ayinlerine ayrı bir biçim vermişlerdir. Bu ayinin genel özelliklerini ve amacını orta ya koymak suretiyle Black Mass'ı açıklamaya çalışalım.

Black Mass üç yönlü bir amaca sahip bulunan merasime dayalı bir ayindir. İlki, Nasıralı İsa'ya bağlı kilisede yapılan Ekmek-Şarap Ayininin pozitif bir ters çevrilişi ve bu anlamda bir Kara Büyü Ayini dir.İkincisi, Black Mass; Nasıralı İsa'nın telkin etmiş olduğu dogmalar zincirinden şahsi bir kurtuluş ve onları inkar vasıtasıdır. Yani, farkında olunmayan duyguları serbest bırakma ayinidir. Üçüncüsü de, Black Mass kendi içinde bir büyüsel ayin, ayini yöneten kimsenin yönlendirebileceği büyüsel enerjiyi meydana getirecek gerçek performanstır.(Güç,202)

Black Mass, beş bölümden oluşan bir ayindir. İlk bölüm, Introit (dini ayinin başlangıcında sesli okunan ilahi) adı verilen, ayini idare eden ve yardımcısı arasındaki hazırlık niteliğindeki diyalogdan oluşur. Ekmek-Şarap ayini taklit edilir. Ayini yönete-

nin gözetiminde, ilk açılış niteliği taşır. Ayinde kurban yerini temsil edecek, sunak olacak kadına ayindeki yeri gösterilir. Buhurluk ve mumlarla, mesihi inkara yönelik olarak, ortam ayine hazır hale getirilir.(Güç,203–204;Satanizm.net.)

Satanik ayin olan Black Mass'te çeşitli nesneler kullanılmaktadır. Bunlardan biri kutsanmış ekmektir. Bu ekmek dinden dönen veya satanist papaz tarafından kutsanmış veya kiliseden çalınmış bir ekmek olabilir. İnsanın kanı ile özdeşleştirilen şarap olarak, kırmızı şarap, Black Mass ayininde yer alır. Şarap kadehi, buhurdan ve buhur tabağı ve şeytan sureti kullanılacak diğer nesnelerdendir. Şeytan suretinin niteliği yorumu açıktır. Çan, küçük bir kazan, mumlar ve mum taşıyıcılar, kutsal su serpici de satanik ayin Black Mass'te yer alan diğer araçlardır.(Güç, 204–207)

Lavey, Satanic Bible'de yukarıdaki ayinsel araçlara farklı bir biçimde yer vermektedir. Ayinde, siyah kukuletalı elbiseler ve çıplak kadın bedeni, kurban edilecek yeri temsil etmesi için altar (sunak) olarak kullanılır. Şeytanı temsil eden sembolik Baphomet, keçi sembolü, beş köşeli yıldız ters çevrilerek, keçi kafası ile bütünleştirilerek kullanılmakta, ışığı taşıyan cehennem alevini simgeleyen Lucifer, siyah ve beyaz mumlar ayinde yer alan başka bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bitiş ve sonu, ayinde göstermek için, çan, vecd halini temsilen kadeh, hayat iksiri olan içeceklerle, bir uyum meydana getirmesi bakımından Black Mass'te yer almaktadır. Saldırganlığın sembolü kılıç ve zürriyeti, erkekliği temsil eden fakat Hristiyanlığın suç yüklediği bir organ olarak erkek cinsellik organının sembolü, Satanizmin Black Mass ayininde tam tersi anlayışta, kutsal olarak kabul görür ve kullanılır. Gong, karanlık güçleri çağırmak için kullanılırken, parşömen de koyun derisinden yapılmış bir nesne olarak Lavey'in Black Mass'a yönelik olarak kullandığı araçlar arasında yer almaktadır.(Lavey,134-140)

Şeytana övgü ve yakarışların papaz tarafından dile getirildiği Black Mass ayininin Offertory denilen bölümünde ise kara ayinle ilgili kurallar açıklanır. Offertory, kilisede para toplama anlamına gelmektedir.Papaz, Black Mass'in bu bölümünde şeytana atfen çeşitli dua ve sözlerle etrafı tütsüler ve yukarıda bahsi geçtiği üzere, şarap-ekmek-altar bu tütsülemekten nasibini alır.

Black Mass'ın üçüncü bölümü olan Kanun'da papaz ve cemaat ayine beraber

katılırlar. Hristiyanlığın, cinselliğe olumsuz bakış açısına meydan okuma gerçekleşir. Papaz, kurban yeri altar olarak görev yapan kadının cinsel organına dokunur. Ayini yönetenin idrarını etrafa serper, şeytanın, cinselliğin tutsaklığından insanı kurtardığına dair ifadelerden sonra, kadının (altardaki) cinsel organını öper, yardımcı kızlardan birinin idrarı etrafa serpilir ve şeytana atfen yine çeşitli cümleler söylenir.

Takdis ve Takdis Töreni, Black Mass içinde kutsallığa yönelik haddi aşan davranışların tam anlamıyla gerçekleştiği bir bölümdür. Altar görevi yapan yardımcı kadının cinsel organı şeytanla temas ettirilir. Takdis edilmiş ekmek yani İsa'nın bedeni kadının göğüsleri arasına konulur, sonra kadının cinsel organına dokundurulur ve şeytana dua edilir. Cinsel ilişki için şeytandan onay alınır. Reddetme bölümünde ayini yöneten kişi, ekmeği kendi cinsel organının üzerine koyar ve ekmekle beraber penisini kadının cinsel organına sokar ve içkiyi, seksi yücelten şeytanın ağzından sözler söyler ve cemaati cinsel ilişkiye davet eder, herkes de bu davete katılır ve yine şeytana övgü ile özgürlüğe insanı kavuşturduğu için selam ve şükürler sunulur. (Satanizm.net)

Satanizmin Vaftiz ve Black Mass ayinleri dışında, yeni üyelerin kabulüne ilişkin Kabul Ayini (Rite of Acceptance) de mevcuttur. Satanist bir gruba girme, grubun önde gelen üyelerinin referansı ve sunu mu sonrasında gerçekleşir. Şeytana tapmaya ilgi gösterenler, önce takip edilir, geçmişi ve yakın çevresi araştırılır. Bu araştırmada uygun olmayan bazı durumlar ortaya çıkarsa, araştırılan kişi uyuşturucu, cinsellik, para gibi yollar kullanılarak çevresinden koparılıp üyeliğe hazır hale getirilir. Gruba giren bir daha çıkamaz. Kabul ayinine uygun hale gelen kişi, grubun diğer üyeleri ile bekaretini, kanını veya parmağını paylaşmak zorundadır. (Akmaral, 49–50)

Satanizm, Hristiyanlığa ait olan ayin ve ibadetleri akıl ve insanlığa sığmayan biçimde, ahlaksızca alaylı bir biçimde taklit etmekle kalmamış, bu ayinlerle bir ilke imza atmıştır. Kutsal diye nitelendirilebilecek hiçbir inanışta böylesi sapkınlıklara rastlanmamıştır desek hata etmiş olmayız. Bu inanışın ayinleri, açıkça sapık bir düşüncenin yansımasıdır. Lavey'in isyan ettiği Hristiyanlığa tepki olarak kurduğu Şeytan Kilisesi Grubunun bu inanç ve ayinleri, insan tabiatının ve dahi hayvanın bile isyan edebileceği nitelikte olup, doğruluk ve hakikate ulaşmak için yapılması gereken isyandan çok uzak olduğu görülmektedir.

Lavey'in, Satanizme getirdiği inanç, düşünce, ilke, hedef ve ayinler, Lavey'in içinde yetiştiği ve çelişkili bulduğu Hristiyan inancının ve ailesindeki büyü kültüründen gelen fikir ve uygulamaların çarpıtılmış bir sentezidir. Lavey Hristiyanlık karşıtı düşünce ve inanışlarını satanizmle meşrulaştırma fırsatı bulup, devam ettirmiştir. Satanizmin ilke, hedef ve inanışlarında bazı olumlu yönlerin bulunması, Lavey'in dini-sosyal ve kültürel çevresinin bir sonucudur. Fakat olumlu içeriklerin varlığı, satanizmin din karşıtı ve sapkın metafizik bir akım olmadığının delili değildir. Satanizmin modern dönemdeki temsilcisi olduğu söylenen, Laveyin kurduğu satanizme bu kadar ağırlık verme nedenimiz, dünyada ve ülkemizde bu oluşumun yarattığı toplumsal ve bireysel infiallerdir. Bireyleri, eğitimcileri ve aileleri ve de siyasi kurumları bu tehlikeye karşı, toplumsal düzeni yıkabilecek bu tehdide karşı bilgilendirmek istediğimizdendir.

C. TÜRKİYEDE VE DÜNYADA SATANİZMİN DURUMU

Gizemli ayinler, kedi kurbanı, siyah elbiseli gençlerin, ücra yerlerde yaptığı eylemlerin yazılı ve görsel basında yer alması ile olmuştur. Bizlerin gündemine, satanizm birden girmiş gibi görünse de bu girişin bir süreci olduğu da şüphesizdir.

Müzik ve eğlence ortamları, Internet ağının, hızlı ve denetimsiz ülkemize girişi ve yaygın kullanımı, yazılı ve görsel satanik yayınların varlığı ve buna ilaveten genç nüfus potansiyelimizin yüksek olması, iletişim ve ergenlik dönemi krizleri, aile ve sosyal çevre ile sorun yaşayan gençlerin varlığı bizi satanizmle karşılaştırmış ve tanıştırmıştır. (Güç, 252-258)

Satanizm, bir tehlike midir? Önceki bölüm başlığında yer verdiğimiz görüşlere bakıldığında, öyle olduğunu söylemek zor değildir. İnançları, düşünceleri ve ilkeleri dikkate alındığında, ayrıca şiddeti, kanı, ölümü, kuralsızlığı hedeflemesi cinsel hazların peşinde koşup, bunların uğruna her şeyi mubah kılan fikri alt yapısı ve eylemlerinin varlığı, aslında satanizm tehlikesinin açık bir göstergesi durumundadır.

Herhangi bir dinsel düşünce ve inanış, kutsal kabuller, değer atfetmeler sosyal hayatta yer bulabilir ancak ne zaman ki bu inanış, din, kutsallık bireyi ve toplumu insani ve sosyal açıdan bilinen, evrensel ahlaki norm ve değerlerin dışına taşımaya başladığında, barışı, güvenliği, birliği ve beraberliği bozmaya yöneldiğinde, bu dinsellik ve kutsal-

lığın bir tehdit ve tehlike olduğu rahatlıkla söylenebilir. Sebep ve sonuçlarıyla Satanizmin Türkiye’de nasıl bir tehlike ve tehdit oluşturduğunu araştırmalar göstermektedir.

İçişleri Bakanlığı Strateji Merkezi Başkanlığınca yapılmış bir araştırmada, Türkiye’deki satanizm boyutlarına ilişkin önemli bilgiler verilmektedir. Lise ve ilköğretim çağındaki gençlerin arasında satanizme ilgi duyanların sosyoekonomik ve sosyokültürel bakımdan gelir ve yaşam düzeyi, eğitim seviyesi yüksek aile çocukları olduğu, kiminin ailevi problemler ve aile içi iletişimsizlik ve şiddeti yaşadığı, kiminin an ne- babası ayrı veya ölmüş olduğundan, psikolojik açıdan yalnızlık, itilmişlik duygusu yaşadığı, bazılarının da anti sosyal yapıda ergenlik dönemi, kimlik ve kişilik oluşturma çabası sebebi ile bunalım geçirdiği bu araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Bilhassa Bursa, Giresun, Aydın, Samsun, Antalya, Ankara, İstanbul’daki satanist faaliyetler nedeniyle gözaltına alınan 123 kişinin, 13-15 yaş arasında ergenlik döneminde ki gençler olduğu, bu araştırmanın verdiği bilgiler arasındadır.

Yine aynı araştırma Türkiye’de 3500’ü aktif olmak üzere 5000 satanist olduğu, bu sayının çoğaldığına ve çoğalabileceğine vurgu yapmaktadır. Belirli tipte ve konumdaki satanistlerin diğer insanlardan ayırt edilemeyecek kadar hayatın içinde yer aldığı da bilinmesi gereken bir ayrıntıdır.(Akmaral,129-130)

Türkiye’de satanizmin ciddi yayın organları olmamasına karşın, İngilizce’den çevrilmiş satanist dergi ve kitaplar, Internet siteleri çeşitli müzik ve eğlence mekanları sayesinde varlığını sürdürmektedir. Türkiye’deki satanist grupların, Non Serviam, Şebek (köprü altı), Ölüm ve Cenaze, Mahşer, Aşk ve Şarap, Toprak, Mat gibi yayınları mevcuttur.(Akmaral,140) Ülkemizde satanistlere ait müzik ve eğlence grupları;Satanic Werses,Ehrmen;Pagan,Shamain,Deathout’dur.(www.Satan.2000.com\Plasa.Satanic.music.html(21.07.2004)

Dünyada Satanizmin durumu nedir? Pek çok ülkede satansit düşünce ve eylemler varlığını ve etkinliğini sürdürmekle birlikte bu konudaki veriler, kanıt niteliğinde ve kesin değildir. Satanistlere atfedilen cinayetler, intiharlar, çocuk kaçırımları, tecavüzlerin altında yatan neden, bu kişilerin, düşünce ve inanışları olabileceği gibi başkaca çevresel etmenler de olabilir. Satanizmin bu tür olaylara neden oluşuna dair bilgiler netlik

kazanmasa da şiddeti ve yasadışı işleri, toplumsal düzene aykırılığı ilke edinen düşünsel altyapısı, dikkate alındığında ihtimal dahilinde olduğunu da hatırdan çıkarmamak gerekir.

Dünyada ilk kez şeytana tapmayı bir olgu, dinsel bir inanış olarak, sosyal boyutta taşıyan, organize bir grup olarak satanizmi oluşturup, kutsal kitabı The Satanic Bible yazan Lavey'in, The Satanic Rituals(Satanik Ayinler), The Satanic Witch (Satanik Büyü), The Devils Notebook (Şeytanın Defteri), The Compleat Witch (Bütün Yönleriyle Büyücülük), The Secret of a Satanist (Bir Satanistin Gizli Yaşamı) gibi kitapları da satanizmi, dünyada temsil edip, fikirlerini yaymaya çalışmaktadır. Lavey'in dışında Blanche Bartonun, The Church of Satan adlı kitabı satanist yayınlar arasında gösterilebilir. Satanizmin Lavey önce si temsilcisi olduğuna inanılan Aleister Crowley'in eserleri de, satanizmin yayın ağında yer alıp yayılmasında etkili olmaktadır. The Book of Law (Kanun Kitabı), Satanic Surfers (Satanik Sörfçüler), The Satanic Verses (Satanik Şiirler) gibi eserleri bunlar arasındadır. Sayılan bu kitaplar dışında pek çok satanist eser mevcut olup, The Black Flame adında bir dergide The Church of Satan tarafından hazırlanıp yılda iki kez yayınlanmaktadır. Not Like Most, The Raven, Diabolica, Azazel gibi aylık ve yıllık dergiler de satanistlere ulaşan yayınlar arasındadır.

Şeytan Kilisesi, It's magic, Satan Takes a Holiday, Satanic Believe, Devil May Come, Black Moonlight gibi müzik parçalarının dinlenmesini mensuplarına tavsiye etmektedir. Pek çok satanist site de yine Dünyada ve Türkiye'de Internet yoluyla geniş kitlelere uzanıp propogandalarını gerçekleştirmektedirler.(Akmaral,59-61) Dünya'da ve ülkemizde, satanizm ve diğer sapkın fizikötesi inanış biçimlerinin bulunması, bize şunu göstermektedir:

İyi ve kötü her zaman yaşamımızda varlığını devam ettirir. İster sembolik isterse gerçek olsun, soyut olan bu değerler, insanın iradesi, aklı, bilgisi ve tutkuları ile somut alana yansır, ızdırap, acı veya sevinç, mutluluk olarak davranışlarla kendini belli eder. Şeytanın ilahlaştırıldığı bir inanış, bir düşünce akımı olarak satanizmin, yaşamsal ve insani değerleri, insan doğasındaki manevi yapı taşlarını sarsıntıya uğratıp, var olan soyut kötülüğün, somut yüzünü yansıttığını rahatlıkla söyleyebiliriz. İnancın, insana yön veren tetikleyici vasfı, dikkate alındığında evrensel, bireysel, sosyal hangi açıdan olursa

olsun, barışın ve mutluluğun kazanımı, doğru bir din ve inanç eğitimi ve öğretiminin kazandırılması, insan ve kainatın iyi bir şekilde bilinmesi ve tanıtılması ile mümkün olabilmektedir. Tutarlı, dengeli bir inanışın, insan ve topluma da dengeyi getireceği Satanizm ve benzeri inanışların hortumunda savrulmamak için, dini ve ahlaki eğitim ve öğretimi evrensel değerlerin, insanı insan yapan değerlerin, bireye kazandırılması noktasında siyaset, eğitim, aile, din ve ekonomi alanındaki kurumlarını karşılıklı desteği ve işbirliğinin olgusal boyutta böylesi tehditkar oluşumların tehlikesini önlemek adına gerekli olduğuna inanıyoruz.

II. ŞEYTANA TAPMA OLGUSU VE YEZİDİLİK İNANCI

Bu bölüm başlığı altında Yezidilik inancı ile şeytana tapma arasında bir ilişki olup olmadığını, Yezidiliğin tarihçesi, inanç, ibadet ve düşünce yapısına paralel olarak alt başlıklar altında ortaya koymaya çalışacağız.

İslam mezhepler tarihinde Yezidilik inancının şeytana ayrı bir önem ve kutsallık atfettiğine dair bilgilerin mevcudiyeti, bu inancın satanizmle benzeştiği veya ayrıldığı noktada bizleri araştırma yapmaya sevk etmiştir

Bilindiği üzere Satanizm olgusunun mevzu edildiği ve tartışıldığı dönemlerde, satanizmle Yezidiliği paralel inançlar olarak gösteren ve İslam tarihinde de satanizmin yer aldığına yönelik açıklamalar gündeme getirilmişti.(Güç,281)

Satanizmin tarihçesini, inanç, düşünce, ilke, hedef ve ayinlerini Dünya ve Türkiye'deki durumunu önceki bölümde ele almıştık. Şimdi de Yezidiliği ele alarak yukarıda bahsi geçen noktalara ışık tutmaya, cevap aramaya çalışmak istiyoruz. İnanç paralelliğinin veya zıtlığının her iki inanışta söz konusu olup olmadığının bu şekilde ortaya çıkacağını ummaktayız.

A. YEZİDİLİĞİN TARİHİ SEYRİ

Yezidilik inancı, İslam mezhepler tarihinde bir mezhep olarak yer bulmuştur. İsmi ve kökenine dair çok çeşitli fikirler, yorumlar ileri sürülmüştür. Klasik mezhepler tarihçileri, Yezidi isminin Haricilerin İbâdiye kolundan ayrılmış olan Yezid Veyse'ye dayandığını belirtmektedir.(Fırlıklı,1999,257)

Bu bilgiyi dikkate alarak, İbâdiye kolundan kısaca bahsetmek yerinde olacaktır. Sıffin savaşında, Kuran'ın hakemliğini kabul eden Hz. Ali'den ayrılan bir grubun, Harici hareketini oluşturması, İslam Tarihindeki önemli olaylardan biri olmuştur. Hariciler Kuran'a sıkı bir biçimde bağlı ve her alanda onun hakimiyetini savunan cahil bir topluluk olup, aşırı taassupları ve kendileri dışındaki gruplara ve inançlara kafir gözüyle bakmaları, sabit görüşleri ve dinin özüne aykırı tutumları sebebiyle, kısa zamanda kendi içinde dört gruba ayrılmışlardır. İşte bu gruplardan biri de İbâdiye'dir. İbâdiye, İslam dairesi dışında olmamakla beraber kendileri dışındaki Müslümanları nimet küfrü içinde olmakla nitelendirerek ayrılıkçı bir yaklaşım sergilemektedirler.(Fığlalı,93–100)

Yezidilerin, satanistlerle ilişkilendirilen satanizmin tarihinde bahsettiğimiz Templier Şövalyelerinden etkilendiğine dair görüşler de mevcuttur.(Akmaral,328) Yezidiliğin, Ortadoğu'da revaç bulması, Şövalyelerin de Kudüs'te etkin olmaları bir ilişkiyi akla getirir de tutarlı veriler, kanıtlar olmadığından bir yorum olarak ileri sürülebilir.

Yezidiliğin ismi ve oluşum kökenine dair başka bir varsayım da, İran dinindeki hayır Tanrısı İz veya Yezdan'dan geldiği yönündedir. Yezidilik bu açıdan, Mecusiliği temsil etmektedir. Bu Tanrı, yaratıcı sıfatıyla takdise, takdire layık bir varlıktır. Zerdüş dini (Mecusilik) horozu kutsal bir varlık olarak kabul etmektedir. Yezidilerin de şeytanı horoz şeklinde tasvir ettiği bilinmektedir.(Carnoy,1980,C12,830 dan naklen Fığlalı,258)

Yezidi isminin, Yezid bin Muaviye'den geldiği menşei itibariyle de Şeyh Adiy bin Musafir'e dayandığını ilişkin görüşler yukarıdakilere nazaran İslam Mezhepler Tarihi açısından daha tutarlı görülmektedir.Yezidiler, Yezid bin Muaviye'yi insanüstü ve nur olarak görmekte ve kendilerine bu adı vermektedirler.(Fığlalı, 258)

Yezidiliğin adı ve tarihsel kökenin nereden geldiğine dair mezhepler tarihinde farklı görüşlerin mevcut olduğunu gördük. Muaviye'nin oğlu olan Yezid bu inanca isim babası olmuş gibi görünmektedir. Yezidiliğin ismi ve dayandığı menşe önemli olsa da inanışları, düşünce ve ibadet yapılarının, ne derede İslami veya ne derede İslam dışı ve satanizme ne kadar yakın olduğu bizce daha önemlidir. Bu sebeple Yezidiliğin, inançları ve düşünceleri, ibadet şekillerini ortaya koyarak Yezidiliği daha yakından tanıma yol-

culuğumuza devam etmek istiyoruz. Bu yolculuğun bize satanizmle Yezidiliğin benzer ve farklı yönlerini tanıma ve fark etme fırsatı sunacağını düşünüyoruz.

B. YEZİDİLİĞİN İNANÇ VE İBADET SİSTEMİ

Her inanış şeklinin, bazı dinsel düşünceleri, inanışları ve kutsal kabul ettiği değerleri ve bu değerleri atfettiği Tanrıya, tapınmanın değişik biçimlerini içerdiğini söylemek mümkündür. Yezidilik de bu daire içinde yer alan bir inanç biçimidir.

Yezidilerin iman esasları nelerdir? Hüda (Tanrının) birliği ve mutlak kudret sahibi olması, Şeyh Hadinin (Adiy b. Musafir) Hüdanın meleği ve Yezidilerin mürşidi olması, Yezidin Hüdanın meleği, yerin nuru ve insanlığın sevinci olması, Melek Tavusun Hüdanın meleği ve elçisi olduğuna inanmaktır. Yezidiler sabah ve akşam, el ve yüzlerin yıkanmasının ardından namaz kılarlar. Güneşin doğuşu ve batışı esnasında ayakta ve dua okuyarak bu namazı kılarlar. Din adamları Aralıkta 21 gün, Temmuzda 21 gün, halk ise Aralık başında üç gün oruç tutarlar. Hac ibadeti ise Adiy Musafir'in türbesini ziyaret olup, 23–30 Eylül'de yapılır. En alt tabakadaki müritler, gelirlerini şeyhlere, pire ve fakire zekat vererek ibadetini yerine getirirler, 24–29 Temmuz arası yaz bayramları, 21 Mart Bayramı, Nisan ayı kutsal günler arasındadır.(Fığlalı,262-263)

Yezidiler, kendilerini Tanrıya tapan kişiler olarak kabul ederler. İnanç ve uygulamalarına bakıldığında, bu dinsel grubun Zerdüştlük, Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam gibi farklı dinlerden unsurlar taşıyan bir yapıya sahip olduğu ifade edilmektedir. Melek Tavus adını verdikleri Şeytan, Tanrının varlığının aktif tezahürü ve onun iradesini uygulayan bir varlık olarak kutsal ve yüce bir konumdadır.(Pike,399)

Yezidiler, şeytanın Tanrının meleği ve elçisi olduğuna inanırlar.(Fığlalı,262) Yaratılan meleklerden ilki Melek Tavus, yani şeytandır. Kibirli davranışlar sergilemesi nedeniyle cennetten atılan şeytan, orada 7000 yıl kalmış, pişman olunca da Allah onu bağışlayarak diğer meleklerle üstün kılıp, adını Melek Tavus koymuştur ve Tanrı daha sonra onunla birleşmiştir.(Fığlalı,261)

Yezidilerin Kutsal Kitabı olduğu söylenen Kitab'ul Cilve'de yaratılış olgusuna dair mitoloji ve nazariyelerde bütün yaratıklardan önce Melek Tavus'un (şeytan) var ol-

duğu, Melek Tavus'un yeryüzünü aydınlatması için Abtavus (Tanrı) tarafından gönderildiğine değinilmektedir.(Fığlalı,206)

Yezidilerle ilgili başka bir görüş de, Hz. Ali'nin insan bedenine bürünmüş Tanrı olduğuna inandıkları şeklindedir. Şeytan ve Tanrının eşit olduğ u, Tanrının Şeytanı kıskandığı ve kutsal özelliklerini elinden aldığını iddia eden Yezidiler, asıl kötünün şeytan değ il, insan olduğ unu söylerler.(Güç-Tarhan ve diğ erleri,2003,23-24)

Yezidi geleneğince, Melek Tavus Ademi yaratmış ve cennette, üzüm den başka bütün meyveleri yemesini emretmiş ve daha sonra üzümü yemeğ e Ademi ikna edip, onu yeryüzünden atmıştır.(Fığlalı, 261)

Şeytanı bu kadar önemsiyor olmaları Yezidileri, satanistlerle benzer bir konuma getirir mi? Bu soruya, çeşitli görüşleri sunarak, bir cevap bulmak istiyoruz.

Yezidiler, Tanrının yaratıcı temsilcisi olarak şeytana saygı gösterdiklerinden, şeytana tapanlar olarak tanımlanmışlardır.(Pike,399)

Yezidiler, Tanrının Mutlak güç oluşuna ve varlığına, affetme yetkisine gücüne sahip olduğ una inanmakla beraber, şeytanı hoşnut etmeleri gerektiğ ine dair bir düşünce ve inancı da benimsemektedirler. Bunun nedeni ise şeytanın yeryüzündeki hayatın yöneticisi olduğ udur. Bir defa ibadetler yapılnca bağışlanma, Tanrı tarafından gerçekleştirilir. Koruyucu bir Tanrı düşüncesiyle ilgili olduklarını söylemek zordur. (Lavey,40-43)

Yezidilerin Tanrı anlayışı ve şeytana bu Tanrı ile biçtikleri konumu çok tanrıci bir inanışla örtüş türmek mümkündür. Baş Tanrı ve yanında en az o tanrı kadar güçlü kutsal tanrıların bulunduğ u bir inanış olan çoktanrıcilıkla Yezidi inancı arasındaki fark, Tanrı ile eşleştirdikleri ve kutsallık atfettikleri varlığ ın düşmüş bir melek iken, sonradan Tanrının lütfu ile yükselen, kötüyü değ il kutsal ve aydınlığı temsil eden şeytan olmasıdır.Şeytanı bu kadar üstün nitelikte görmeleri, elbette ki akla onların şeytana tapıyor olabileceklerini getirmektedir. Tapınma, hangi varlık nesneye ne kadar sevgi, saygı gösterip değ er verdiğimiz ile sevgi-inanç ilişkisi ile bağlantılı bir olgu ise, bu noktada Yezidilerin şeytana olan sevgileri ve takdisleri, takdirleri Tanrıdan fazla veya Tanrıyla eşdeğ er gibi görünmekte olduğ undan hem çoktanrıcilığ a hem de satanizme yaklaşmaktadır.

Tanrı ile eşdeğerde bir varlık olarak gördüklerini söyleyebiliriz.

Yezidilerin, Templier Şövalyeleri ile ilişkisi ve Hz. Ali'yi bedenlenmiş Tanrı olarak gördüklerine dair, yukarıda bahsi geçen yorumların doğruluğu, kesin olmamakla birlikte bu konunun başka bir çalışma ile araştırılması gerektiğine inanıyoruz.

Templier Şövalyelerinin Kudüs'te ilmi-siyasi-sosyal bir konumu ve etkinliğinin olması, Mezopotamya bölgesindeki Yezidi inancına sahip kişilerin bu şövalyelerle iletişim ve etkileşimlerinin olabileceğini, ilk bakışta akla getirse de dediğimiz gibi bu araştırılması gereken, varsayımlarla açıklanamayacak bir konudur.

Hz. Ali'nin Tanrının bedenlenmiş şekli olduğuna da inanma, bir iddia olarak Yezidiliğin inançlarına dahil edilse de, Muaviye'yi yüceltici inançları ve düşünceleri olan Yezidilerin, böyle bir görüşü benimseyip benimsemedikleri üzerinde dikkatle araştırma yapılması gereken bir diğer noktadır.

C. TÜRKİYE VE DÜNYADA YEZİDİLİĞİN DURUMU

Yezidiler şehir hayatını tercih etmeyip, köylerde yaşamlarını sürdüren bir topluluktur. Türkiye'de 10bin civarında mensubu bulunan Yezidilik inancı, daha çok Mardin Midyat, Urfa Viranşehir, Siirt Kurtalan, Hakkari gibi bölgelerde varlığını sürdürmektedir.

Dünyada ise 275bine yakın Yezidi olduğu belirtilmektedir. Bunların Almanya, Gürcistan, Ermenistan, İran, Rusya, Bakü, Batum, Erivan, Irakta olduğu kaynaklar tarafından bize sunulan bilgiler arasın da yer almaktadır.(Başbuğ,1987,78-98'den naklen Güç,281-284, ayrıca Fırlı, 259)

Şeytanı kutsal bir melek olarak tapıma layık gören bu inanın İslam ve diğer dinlerdeki namaz, hac, oruç, zekat gibi çeşitli ibadetlerinin ve bunun yanında iman esaslarının olması onu, satanizmin gayri ahlaki, insani ve evrensel değerlere aykırı inanç, düşünce ve ayinlerinden farklı bir konumda değerlendirmemizi gerektirmektedir. Atesit satanislerden farklı olarak Yezidiler, ateist olmayıp Tanrıyla beraber şeytana tapınan çoktanrııcıdır. Hac ibadetini Tanrıya değil, Tanrı gibi kutsal olan Musafirin türbesine yönelik gerçekleştirmeleri Yezid ve Musafir'e melek ve kutsal varlık olarak değer ver-

meleri, Tanrının varlığına ve birliğine inandıklarını söyleyen Yezidi inancı mensuplarının inançlarında Tevhidi değil, çelişki ve karmaşa demek olan çok ilahlılığı benimzediklerini göstermektedir.

Nasıl ki, satanizm, Hristiyanlığı, yozlaşmış, çarpıtılmış bir şekle büründürüp şeytanla buluşturmuşsa, Yezidilik de İslam'ı yozlaştırıp, çarpıtarak şeytanla buluşmuş, böylece ateist, satanizm ve çoktanrı Yezidilik, şeytana kutsallık atfetmede bir araya gelmiştir.

Gerek Satanizm, gerek Yezidilik ve gerekse başka sapkın inanışlar: kendilerinden önceki dinleri başkalaştırarak veya yanlış inanışları uygulamaları olduğu gibi kabul lenerek kendilerini beslemişler, halen bu inançlarla beslenmekte gelecekte de besleneceklerdir. Şeytanın insanı etkilemesi, geçmişten geleceğe doğru devam edecektir. Bu etkileme, düşünce ve davranış bozukluğuna sevk etme şeklinde her insan için söz konusu olup, satanizmden farklılık gösterir. Şeytanın Tanrı olarak kabul edilmesi veya şeytanın kendini Tanrı gibi tapınmaya sevk ettirmesi, kendine taptırması satanizm olmaktadır. Eğer insan, “Şeytan emrettiği ve istediği için şöyle, şöyle yaptım diyorsa, öldürdüm, çaldım, saldırdım” diyorsa o kişiyi satanist olarak tanımlayabilir, satanizmin mensubu olarak nitelendirilebilir

III. BÖLÜM

DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN KUR'AN'DA ŞEYTAN KAVRAMI

Hatırlanacağı üzere tezin ilk bölümünde, şeytan kavramını genel tarihi seyri içinde ele almış, ikinci bölümünde ise şeytanın sembolik veya ontolojik açıdan bir ilah konumunda algılandığı, şeytana tapma, (satanizm) olgusunu ve Yezidilik inancını ortaya koymaya çalışmıştık.

Tezin bu bölümünde ise, Kuran-ı Kerimde şeytan kavramının, mahiyeti ve

özelliklerini, şeytanın herhangi bir yaptırım ve etkinliğinin olup olmadığını ortaya koymak istiyoruz. Bu bağlamda tezin ilk iki bölümündeki bu kavramla ilgili konu ve problemlere, Kuran'ın getirdiği eğitimsel bakış açısını da yine bu bölümde açıklamak istiyoruz.

Şeytanı Kur'an boyutuyla ele alırken öncelikle, bu kavramla yakından ilişkili olan ve bu kavramı anlamada temel teşkil eden İblis, cin, melek kavramlarına değineceğiz. Öncelikle Kuran'ın bu kavramlara ilişkin nicel ve nitel semantiğini dikkate alarak, bahsi geçen bu kavram ve konuları açıklamaya çalışalım.

I.KUR'AN'I KERİM'DE ŞEYTANIN MAHİYETİ

Kuran'da şeytandan önce, şeytanla benzer nitelik ve eylemlere sahip olan başka bir varlığın adından yani, İblisten bahsedilmektedir. Şeytanı anlatacağımız bir konu başlığında İblise neden yer verildiği sorusu akla gelebilir. Şöyle ki; İblis, şeytanla edilgenlikten etkenliğe geçen, ontolojik bir varlıktır. Bunun delillerini, Kur'an ayetleriyle ortaya koymadan evvel, İblisin Arapça'daki manasını açıklayıp, Kuran'daki varlıksal ve kavramsal boyutunu, etkinliklerini belirleyerek konuya başlamayı uygun görüyoruz.

A.İBLİS KAVRAMI:

İblis ismi, İblas masdarında hayırdan ümidini kesmek, pişmanlık duymak, çok şiddetli üzüntüye kapılmak, helak edici musibetler geldiğinde, kurtulma ümidini yitirmek, delilin sona ermesi bitmesi, kişinin başına gelen belalardan dolayı hayrete düşüp, şaşması anlamlarını içine almaktadır. (Zebidi, 1980, C16, 466-472; İsfehani, 2002 143; Razi, IX, 434)

Kuran'da İblas; farklı isim ve fiil kalıplarında 5 ayette geçmektedir. Ümidi tamamen yitirmek anlamında, müblisun şekliyle Enam suresi 44, Müminun suresi 77, Rum suresi 49 ve Zuhuruf suresi 75. ayetler de yer alırken, Yublisu fiil kalıbında, şaşkınlıkla karışık umudu kaybetmek anlamıyla Rum suresi 12. ayette geçmektedir. İblis, bu manaları da içine alarak, İblas mastarından türemiştir.

İblis, bu manaları taşıyan bir kavram olarak, Kuran'da insanın yaratılış olgusu ile birlikte, sahneye çıkmış bir varlığın adıdır. Kuran'ın 11 ayeti, İblisi melekleri insan

ve Allah'ı içine alan bir yaratılış olgusunu betimleyen, öyküsel bir yapıda karşımıza çıkmaktadır. Bu ayetleri sunarak, İblisin ontolojik kimliği ve fiillerine açıklık getirmeye çalışalım.

“Hani Rabbin meleklere demişti ki; ‘Ben çamurdan yaratacağım. (Sad, 71) Yeryüzünde bir halife tayin edeceğim. (Bakara, 30) Onu kıvama erdirip, içine ruhumdan üflediğimde secde ederek eğilin! (Sad, 72) Sonra Ademe isimleri öğrettik ve isimleri anlat dediğimizde, Adem onları anlattı. (Bakara, 32) Meleklerin hepsi secde etti. (Sad, 71–73) Sadece İblis Ademe secde etmeyi reddetti, secde edenlerle beraber olmaya karşı çıktı. (Hicr, 31) İblis cinlerdendi. Rabbinin emrinden dışarı çıktı. (Kehf, 50) O ayak diretti. (Taha, 116) Kibre saptı ve nankörlerden oldu. (Bakara, 34; Sad 74) Bir gün Allah İblise: ‘Ey İblis! İki elimle yarattığıma secde etmekten seni alıkoyan, secde etmene mani olan nedir? Neden secde edenlerle beraber olmuyorsun?’ (Sad, 75; Hicr, 32) Burnu büyükle-nenlerden misin? Yoksa yücelere mi eriştin? (Sad, 75) deyince İblis buna karşılık ola-rak: ‘Şu benden üstün kıldığına bir baksana! (İsra, 62) Ben ondan daha hayırlıyım. Beni ateşten yarattın, onu ise kuru bir çamurdan (Sad, 76), cıvık bir balçıktan yarattığına sec-de etmek için var olmadım’ dedi.”(Hicr, 33)

“Allah bunun üzerine; ‘Haydi çık git, in oradan, senin haddine mi orada böbürlenmek, sen alçaklardansın. (Araf, 13) Sen kovulmuş birisin, ceza gününe kadar, lanetim senin üzerindedir! (Sad, 77–78) dedi, İblis ise : ‘İnsanların diriltileceği güne kadar bana süre ver’ dedi.(Araf, 14) Yemin ederim ki eğer beni kıyamete kadar yaşatırsan, pek azı hariç onun neslini kendime bağlayacağım. (İsra, 62) Allah ona ‘Süre verilenlerden-sin, o bilinen güne kadar’ dedi. O da ; ‘Kudret ve şerefine yemin olsun ki onların tümü-nü azdıracam, içlerinden sadece ihlaslı (samimi) kullar dışta kalacaktır. (Sad, 80–83) Beni azdırmana karşılık, senin dosdoğru yolun üzerine kurulacağım, sonra onların önle-rinden, arkalarından, sağlarından, sollarından, musallat olacağım. Birçoğunu şükreden-lerden bulmayacaksın.’ (Araf, 15–18) dedi. ‘Senin kullarından belirli bir pay alacağım, onları saptırıp, kuruntulara, hurafelere iteceğim. Onlara emir vereceğim de Allah’ın ya-ratışını değiştirecekler’ dedi İblis (Nisa 118–119) Allah bu sözlere karşılık; ‘Defol git! Onlardan kim sana uyarsa, cezanız cehennem olacaktır. Ne de mükemmel bir ceza’ diye buyurdu. (İsra, 63)”

Bu ayetler ışığında, İblis denilen varlığın cinlerden olduğunu, buna rağmen meleklerle aynı fiziksel ortamı paylaşıp ilahi mecliste yer aldığını, Allah'ın yarattığı halife-insana tüm isimlerin öğretildiği ilahi nefesle can bulmuş varlığa, saygı secdesi emrine muhatap olduğunu gördük. İblis, cinlerden olmasına karşın neden meleklerle aynı ortamda bulunup, Ademe saygı secdesi emriyle karşılaşmıştı? Kur'an buna dair cevap sunmamaktadır. İblisin melekler arasında olması sebebiyle, cin değil melek veya düşmüş bir melek olabileceği yönündeki Kitab-ı Mukaddes bilgileri ve bilgilerden etkilenilerek yazılan bazı İslami eserlerdeki iddiaların, doğruluğu söz konusu değildir. Zira Kur'an, melek ve cin türü varlıkların özelliklerini bize sunarak aralarındaki farkı göstermektedir. Bunları ortaya koyan ayetleri açıklayarak, hem bu asılsız iddialara cevap vermek, hem de İblisi ve onunla ilişkilendirilen şeytanın ontolojik kökenini, eylemleri ve etkinliklerini anlama noktasında bir ön bilgiyi de vermiş olacağız.

B.CİN KAVRAMI

Cenne fiilinden türemiş olan cin kelimesi sözlük anlamı itibariyle, örtmek, kapatmak anlamına geldiği, farklı fiil kalıplarında, kefenlemek, gecenin kararması, aklın yok olması, uzayıp kalınlaşmak, gizlenmek,saklanmak, yılan, cin, kalp, ruh, gizli iş, bostan, cennet gibi manaları içine almaktadır.(İsfehani,203-204;Zebidi,C18,180)

Kuran'da örtmek (Enam, 76), yılan (Neml, 10), cin (Enam, 100), delilik (Araf, 184; Hicr, 6), bostan, bahçe (Bakara, 265; Sebe, 15), Cennet (Muhammed, 15), kalkan (Mücadele, 16),çocuk (Necm, 32)gibi anlamlara gelen cin kavramı(Bayraklı,2002c,406-407) görünmeyen bir varlığa ad olarak çeşitli özelliklere sahiptir. Bunları ayetler ışığında anlatmaya çalışarak, konuya devam etmeden evvel, cin varlığını da dair detaylı açıklama için ayrıca, Elmalılı Hamdi Yazırın Tefsirine de bakılabileceğini hatırlatmak isteriz.(C8, 359-370)

Kur'an, cinlerin zehirli bir ateşten yaratılmış olduğunu (Hicr, 27) Cân adında bir varlığın da ateşten yaratıldığı (Rahman, 15) söylemektedir. Cân denilen bu varlığın, cinlerin atası ve başı olan İblis olabileceği de Kuran'ı yorumlayanlarca belirtilmektedir. (Bayraklı, 2001a, 315) Cinler, insan emrinde çalıştırılıp, istihdam edilen, bedenlenebilen varlıklardır. (Sad, 37; Sebe12-13) İman ve inkarı seçen iki farklı cin

grubunun olduğu, Allah’a yalan isnadında bulunan inkarcı ve nankör cinlerin olduğu, insanların cinlere sığınıp, cinlerin taşkınlığını artırabilecekleri, cinlerin ilahi alemde bilgi sızdırıp, kulak hırsızlığı yapmaya çalışan varlık türleri olduğu Cin suresi 1.ile 9.ayetler arasında anlatılmaktadır.İblis cin olduğundan bu özelliklere sahip bir varlıktır.Onun cin oluşunu, meleklerin Kurandaki özelliklerini ortaya koyarak da anlatabiliriz.Bu noktada Melek kavramına değinmek gerekecektir.

C.MELEK KAVRAMI

Ontolojik kimliğine dair Kuranın net bilgiler vermediği ,daha çok varlıksal eylem ve niteliklerine dair bilgiler verdiği Melek kavramının sözlüklerde kuvvetli,yetenekli,yönetim sahibi,göndermek,elçilik etmek gibi manaları mevcuttur.Mahiyetini Allah’ın bildiği bu varlık türleri, Rahmanın emrinde çalışırlar.

Melek denilen varlık türünün niteliklerini Kuran Mesajı şu şekilde anlatmaktadır; Meleklerin cinsiyeti olmayıp, üremeyle soyunu devam ettirmeleri söz konusu değildir. (Zuhruf, 19) Sürekli Rab be kulluk ve ibadet eden (Bakara, 30), Allah izin verdiğinde bedenlenip iman edenlere yardım edebilen (Al-i İmran, 124-125) varlıklardır. Ayrıca Sebe suresi 40 ve 41. ayetlerde melekler, cinlere tapınıldığını söyleyerek kendilerinin cin olmadığını söyleyip, cin-melek farkını açıklamaktadırlar.

İblisin melek olmadığı bu ayetlerle ortaya çıkarken, cin türü varlıkların tüm özelliklerine cinlerden olması sebebiyle doğrudan sahip olabileceği, yukarıdaki ayetlerle anlaşılmaktadır. İblisin soyu olması, üreme ve cinsiyet özellikleri taşımasının bir sonucudur. Kehf suresi, 50. ayet bunun delilidir. “Onun soyunu dostlar mı ediniyorsunuz?” İblisin cin olması, soyunun olması dışında ordulara sahip olduğu da Kuran’ın verileri arasındadır. “İblisin orduları vardır ve toplu haldedirler.” (Şuara, 95)

İblisin bedenlenebilme ve ordularının olması gibi özellikleriyle, meleklerle ortak paydada bulunduğu söyleyebiliriz. İblisin, melekler gibi Rahman’a sürekli ibadet ve itaat eden bir varlık olmaması, onun melek olmayıp cin olması sebebiyle isyan ettiği ve secdeyi reddetmesini bir sonuç olarak doğurmaktadır. İblis bu isyanı ile nankör olmakla birlikte, o Rahmanı inkar etmemiş, onun yaratıcı Rab, güç ve şeref sahibi olduğunu (Sad, 76-79) kıyamet, azap, din günü gibi ahiretle ilgili bilgi ve inanca sahip oldu-

ğ u İblis-yaratılış olgusunu anlatan Kur'an ayetleri ile ortaya çıkmaktadır.O halde Hıristiyanlığın ve Yahudiliğin ileri sürdüğü gibi şeytan, Tanrı karşısında başka bir Tanrı veya güç olmayıp,Kuran açısından, Tanrıyı ve gücünü bilen ama onun emrine cin olduğu için karşı gelen bir varlıktır.

İblis, tüm bunları bilmesine karşın, neden Allah'ın emri olan Ademe secde etmeyi reddetmiştir? Secde Kuran'da sadece Tanrıya yönelik bir ibadet ve davranış şekli iken, yaratılmış bir varlığa secde etmek doğru mudur? İblis, Tanrısal buyruğa yüz çevirirken sadece yaratılana secdeyi bildiği için mi yaratılmışa secde etmemiştir? Yoksa yaratıcıya karşı gelişinde başka nedenler var mıdır?

Allah'ın, yarattığı insana, meleklerin secde etmelerini emretmesi aslında, yaratılışın ardındaki yaratıcı gücün tasdiki ve ona kulluğun, itaatin sınanması olarak da düşünülməsi gerektiğine inanıyoruz.Adem'e ruhundan üfleyip, onu öğrenme, düşünme ve diğer yetilerle donatıp şekillendiren Allah'a, Adem'in vücut aynasında secde edilmektedir. Yusuf peygamberin ailesi Mısır'a geldiğinde, babasını tahta çıkartan Yusuf'a da ailesi secde etmişti. Yani saygı ve minnettarlığı belirten vücudun dili ile ona eğilmişti. (Yusuf, 100) İşte Adem'e yapılan secde de bu secdeyle benzerlik göstermektedir. (Râzi, CII, 337-340)

Bu saygı, itaat ve emri yerine getirmede, İblisin aksi bir davranış sergilemesi neye bağlanabilir? Onun melek gibi sadece Tanrısal iradeye boyun eğip, isyankârlıktan uzak bir varlık olmadığı yani cinler den olması ve iradesi ile isyanı, emre karşı gelmeyi tercih ettiğini, öncelikle belirtmek gerekir. Kendi yaratılışını, ateşi, topraktan yani Adem'den üstün görüp, varlığın kökenindeki ilahi kudreti küçümsemiş, gurur ve kibir göstermiş, ayrımcılık yaparken bilgisizce kıyaslamada bulunmuş ve hatasında ısrarcı olup, inatçılık yapmıştı.

İblisin Adem'deki ilahi nefesle gelen ruhu ve yaratılışı görüp, layıkıyla takdir edememesi, bilinçli bir yaklaşım olmamış, tam tersine onun basiretsizliğinin, bilgisizliğinin göstergesi olmuştur.

Meleklerle aynı ilahi mecliste bulunmasından, gereğince nasiplenememiş olması Allah'ın eylemlerindeki niyetini, amacını öncesi ve sonrasıyla idrak edememesi,

benlik ve ihtirasla hareket etmesi, itaatsizliğe giden yolu kendisi ne açan nedenler arasında gösterilebilir. Tanrıya olan sevgisi ve bu sevginin gereğini, emir ve isteklere boyun eğme noktasında da yerine getirmemiş, isyanı seçip kaybedenlerden olmuştur. Her türlü yaratılışın kaynağında Allah'ın olduğunu yeterince bilememesinden olsa gerek, kendisi ile insanı mukayese edip, Allah'ın yaratma sıfatındaki noksanlığı, 'Şu yarattığına bir baksana' diyerek insanı küçümsemesi, onun Allah'a saygı noktasında küstahlığını ve haddini aştığının başka bir örneği olarak gösterilebilir. Dikkati çeken başka bir nokta ise tüm bu sevgi, saygı ve cehaletle örülü davranışları sergileyen İblisle, Allah'ın konuşması ve tahammül göstermesidir. İblisin secde etmesine mani olan, başka bir hususta, onun insanı kıskanması, aşağılık kompleksini, üstünlük kompleksi ve gururla davranışlarına yansıtmasıdır. Zira iblis, kendi yaratılışına şahit tutulmamışken, insan kendi yaratılışına şahit tutulmuştur.(Öztürk,55-57)

“Ben İblis ve soyunu ne göklerin ve ne yerin yaratılışına, ne de bizzat kendilerinin yaratılışına şahit tuttum. Ben yoldan çıkaranları, yardımcı edinecek değilim.” (Kehf, 51)

“Rabbin, Adem oğullarının bellerinden zürriyetlerini çıkardı da onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: ‘Ben sizin Rabbiniz değil miyim?’ Onlar da ‘evet, şahit olduk, sen bizim Rabbimizsin’ dediler.” (Araf, 172)

İblisin kibri, kıskançlığı ve gururuyla gelen bu itaatsizliği, Allah'ın huzurundan kovulmasına, lanetlenmesine, Allah'ın emrinden dışarı çıkma anlamındaki nankörlüğü, değer kaybına uğramasına yol açmış, yaptığı bu aykırı hareketi Allah'a bağlamış, azmasının nedeni olarak Allah'ı göstermiş ve insanları saptırma ve Allah'tan ayrı bir yol tutma noktasında kıyamete kadar söz alıp, düşmanlıklar yaparak insana savaş açtığını açıkça beyan etmişti.

İblis, Allah'a değil, insana düşman olan bir varlık olup, Kitab-ı Mukaddesin yer verdiği Tanrı karşısında ona düşmanlığını açıklayan bir varlık değildir. Burada şu soru akla gelebilir. İblis, insana olan düşmanlığını hangi davranışlarla ve nasıl gerçekleştirecektir? İblis, yaratılan ilk insan olan Ademe secde etmeyi reddettikten sonra, Allah katından kovulmuş ve değer kaybına uğramış, Adem sebebiyle düştüğü konumdan,

kendi isyankarlığını değil Allah'ı sorumlu tutmuş ve bazı vaatlerde bulunmuştu. Onun bu vaatleri, insana olan düşmanlığını, hangi davranışlarla gerçekleştiğini içermektedir. Bu eylemsel vaatleri nelerdir?

Allah'ın doğru yolundan saptırmak, o yolun üzerinde engeller kurmak, b) İnsanlara önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından musallat olmak, c) İnsanları şükürden alıkoymak, nankörlüğe götürmek (Araf, 16-17), d) İhlâslı, samimi kullar dışında insanları azdırmak (Sad, 83). Bunlara, şeytanın eylemleri bölümünde detaylı yer vereceğiz. Zira İblisin bir sanı olan bu vaatlerini gerçekleştirdiği, inanan bir grup dışındakilerin iblisin düşmanlığının kurbanı olduğu Sebe suresi 20. ayette anlatılmaktadır.

İblisin bu vaatleri şeytanla eyleme dönüşmüştür. Araf suresi, 11-18. ayetlerde; yaratılış, secde emri, bu emre iblisin isyanı ve secde etmeme nedenlerinden ve insana olan düşmanlığını gösteren vaatlerinden, eylemlerinden ve Allah'ın huzurundan kovulmasından bahsedildikten sonra, 19-27. ayetlerde ise cennet teki Adem ve eşine yönelik eylemlerde şeytanın adının geçmiş olmasıdır. Bundan başka, Bakara suresi 34. ayette, İblisin, 36. ayette ise onun takipçisi bir varlık olan şeytanın yer almasıdır. Yine Taha suresi 116-120. ayetler ile İsra suresi 61-64. ayetler İblisin şeytanla aynileştiğini göstermektedir. Ayetler şu şekildedir;

“O vakit biz meleklere ‘Adem’e secde edin!’ demiştik de, İblis dışında tümü secde etmişti. O, yan çizmiş, kibre sapmış ve nankörlerden olmuştu. Ve Adem’e şöyle buyurmuştuk; ‘Ey Adem, sen ve eşin, cennete yerleşin ve orada dilediğinizden bol, bol yiyin ama şu ağaca yaklaşmayın! Yoksa zulme sapanlardan olursunuz. Bunun üzerine Şeytan, onların ayaklarını kaydırды da, onları bulundukları yerden çıkardı.”(Bakara, 34-36) Hani meleklere; ‘Ademe secde edin!’ demiştik de İblis müstesna, hepsi secde etmişti. O, dayatmıştı. Derken Şeytan, ona şöyle diyerek vesvese verdi. ‘Ey Adem! Sana sonsuzluk ağacı ile eskimez, çökmez mülk ve saltanatı göstereyim mi?’ (Taha, 116-120) “Hani meleklere; ‘Adem’e secde edin!’ demiştik. Onlar secde etmişlerdi. Ama İblis secde etmeyip, ‘Çamurdan yarattığına mı secde ederim. Şu benden üstün kıldığına bir baksan! Yemin olsun, eğer beni kıyamet gününe kadar ertelersen, onun soyunu pek azı hariç, hüküm altına alacağım.’ Allah buyurdu; ‘Defol git! Onlardan sana uyan olur ise cezanız cehennem olacaktır. Ne de mükemmel ceza’ Onlardan güç yetirdiğini sesinle

yerinden oynat, atlı yayalarınla yaygara çıkarıp üzerlerine çullan, mallarına, evlatlarına ortak ol, sürekli vaatte bulun! Şey tan onlara bir aldandıktan başka ne vaat eder ki? (İsra, 61-64)”

İblis şeytanlaşarak, insana olan düşmanlığının bir göstergesi olan vaatlerini eylemleştirmiş, orduları ile insanı yaratılıştan kıyamete kadar aldatacağının sözünü uygulamaya koymuştur. Bir sanı olan vaatlerinin gerçekleştiği, ilerde de gerçekleşeceği, inanlardan bir grup dışındakilerin ona uymayıp, İblisin vaadini boşa çıkaracağı (Sebe, 20), ihlasın, İblisin şeytanla gelen saldırılarında bir kalkan olduğu (Sad, 83) görülmekte bunun aksine davranmanın cehennemi iblisle ve şeytanla paylaşmak olacağı ayetlerden anlaşılmaktadır. Bu ayetlerde yine dikkati çeken birkaç önemli hususu da burada açıklamak istiyoruz.

Allah’ın, Adem ve eşine cennet gibi bir yaşam sürecekleri bir yer tahsis etmesinden sonra, onları yasak bir ağaçtan uzak durmaları konusunda uyarmış olmasıdır. Bu uyarı ve emri bir fırsat bilen şeytan, insana olan düşmanlığını ve onun Allah’ın katındaki düşüşünü görmek isteğiyle, o yasağı ihlal etmelerini sağlamıştır. Şeytan hem Adem’e hem de eşine aynı anda vesvese verip, ebedilik ve sonsuz güç ve mülkiyete sahip olma isteğini kullanıp onları ayartmıştır. Adem ve eşi, Tanrının yasaklama emrini ve şeytanın bu emri ihlal edeceğine dair bilgiyi uygulamada yeterince azim gösterememiştir. Çünkü bu yasaklama emrini unutmuslardır.(Taha,115) Şeytanın, Adem’in eşi yoluyla insanı günaha sürüklediği ve kadının günaha teşvik eden bir varlık olduğuna yönelik Kitabı Mukaddes verilerini, Kur’an, Araf sure sinin 20. ayetiyle her ikisine de vesvese verildiğini söyleyerek doğrulamamaktadır.(Bayraklı,2003a,87) Ayrıca, Şeytanın Adem ve eşi ile olan bu olgusunun, ahiretteki cennette değil, bu dünyadaki cennette benzer bir bölgede ger çekleştiğini söylemek gerektiğine inanıyoruz. Günahın olduğu, şeytanın olduğu, bir yer cennet olamayacağı için, yasaklanan bir nimetin cennette bulunmasına imkan bulunmadığından, bu cennet dünyadaki cennettir.Bu cennetten yani bahçeli, bir bölgeden yeryüzünün başka bir yerine Adem ve eşi, şeytanın ayartmasına uydukları için sürgün edilmişlerdir. (Bayraklı, 2001a, 326-329)

Cinlerden olan şeytanın, cinlerin başı olan iblisin soyundan ve onun etkin hali olduğu, Adem’i kıskanması, bilgisizliği, gururu sebebiyle secde emrine karşı gelip

Rahmanın huzurundan kovulduğunu, bu durumun onun düşmanlığını insana doğru çevirmesine yol açtığını ve Adem'i ve eşini hileleri ile aldatmayı başarıp, cennetten çıkarılıp, sürgün edilmelerine neden olduğunu, secde etmeyi reddederek başlayan olaylar zincirinden anlaşılmaktadır. Peki, İblisle beraber anlatılan şeytan nedir, kimdir? Özellikleri, mahiyeti Kuran'da nasıl anlatılmaktadır? İblis, cin, melek konusuyla başladığımız bu bölümün asıl konusuna bu soruları cevaplayarak giriş yapabiliriz.

D.ŞEYTAN KAVRAMI

İslam öncesi Arap toplumunda kullanılan şeytan kelimesinin, Arapça veya Habeşçe dil kökenine ait olduğu şeklinde iki farklı yaklaşım mevcuttur. Cins isim olarak şeytan kelimesi, İslam'dan evvel Arap dilinde, şairlerin ilham aldığı varlığa ad olarak kullanılmış ve bu şekilde kabul görmüştür. Etimolojik seyri içinde, insan, hayvan ve her türlü kötülük kuvvetine, karanlık ruha, şeytan ad olarak verilmiştir.(Öztürk,2002,64-65)

Kültürel-sosyal iletişim ve etkileişimin kelime-bilimi (etimoloji)ne ve tabî ki şeytan kavramının mahiyetine etkide bulunduğu kaçınılmaz bir gerçeklik olarak karşımız çıkmaktadır. Arap toplumunda kötülük değer yargısı olarak var olmakla beraber, atfedildiği varlık veya nesneler değişmiş, kötülüğün adı başka kelimelerle de ifade edilebilmiştir. Arap toplumunu da içine alan Mezopotamya, dinlerin, kültür ve medeniyetin ilk beşiği olmuştur. Gelişen insan düşüncesi, tarım ve yerleşik hayat ve paralelindeki dini inanç ve düşüncenin de ilk olarak belirlediği bir bölgedir. Arap dili ve edebiyatının, bu bölgenin sosyal-dini-kültürel kimliğinden esinlendiği de muhtemel bir görüş olarak sunulduğunda, şeytan kavramının, orta doğudaki din, düşünce, kültür gibi her alandaki oluşumlardan etkilenip şekillendiğini, kendine has şahsiyet kazandığını söyleyebiliriz.

Şeytan kavramının Arapça'daki iki farklı fiilden türemiş bir isim olduğu ileri sürülmektedir. Bu fiillerden ilki, şa-ta-ne'dir. Bağlamak, bitiştirmek, zapt etmek, mani olmak, muhalefet ederek uzaklaştırmak, haktan uzak olmak, derin kuyu, susuzluk, azgın ve kötü kişi, son derece zehirli bir ot, bu fiilin anlamları arasındadır.(Manzur,1400,C13,236-239)

Şeytan kavramının türediği ikinci fiil ise şa-ye-te olarak ileri sürülmektedir. Batıl ve boş olmak, işe yaramaz hale gelmek, bir şeyin yanması, yanıp tutuşması, öfke

ve sinirden yanıp tutuşmak, harap ve bitkin hale gelmek, harcamak, sarf etmek, hızla aceleyle gitmek, hafifçe yakmak manalarıyla şa-ye-te fiili şeytan kavramının anlamsal içeriğini oluşturmaktadır.(Zebidi,1980,C19,430-437;Öztürk,65)

Şeytan kelimesinin, sözlük manalarından yola çıkarak, şeytanın hayırdan ve hak olan Tanrıdan uzak, hakikate isyanıyla cevap veren ve Tanrı huzurundan kovulan bir varlık olduğuna dair görüşler de mevcuttur.(Ateş,1988,CI,71)

“Şeytan, kendisi lehine birçok şeyi batıl hale getirdiği için şeytan olmuştur.” diyen Râzi (CI, 88) ve “Şeytan haktan uzaklaştırıp, batıla bağlayan bir varlıktır.” diyen Bayraklı (2001a,71), şeytanın linguistik kökeninden yola çıkarak semantik kapsamına yönelik çıkarımlarda bulunmuşlardır.

Şeytan, lügat anlamları çerçevesinde, batıl ve boş olan şeylere bağlayıp, insanı bunlarla oyalayan ve bu sayede hakikatleri görmesine mani olan, doğrudan uzaklaştırarak, manevi karanlıkların derin kuyusunda insanı susuz bırakan, ayartıp azgınlığa, isyana yöneltip, insanın iç dünyasını zehirleyen bir varlığın adı olarak da betimlenebilir.

Şeytan, herhangi bir azgın, yani azgınlıkta şer ve kötülükte olağanüstü bir yük-selişle kendi benzerlerinin dışına çıkmış, kötü inatçı manasında bir cins isimdir ki, insan hayvan gibi görünen varlıklar ve görülmeyen gizli yaratıklarla ruhi ilişkisi bulunan kötülere denir.Şeytan ismi itibariyle gizli, kötü bir kuvvet ve ruh, düşüncesini ifade eder.(Yazır,CI,214)

E.ŞEYTANIN ÖZELLİKLERİ

Kuran’da şeytan, Tanrının emir ve yasaklarını ihlal ettirip, insanları ayartan (Bakara, 36), küfre (inkar) ve nankörlüğe sapıp insanlara büyüü öğretten (Bakara, 102), kendine ait adımları ve yolu olan, insana açık bir düşmandır. (Bakara, 168, 208) Bu düşman, insanı fakirlikle korkutan, çirkinliklerle sürükleyen (Bakara, 268), insanları bir dokunuşla çarpan (Bakara, 275), soyu olan ve Tanrı tarafından huzur dan kovulup değer kaybeden (Ali-İmran,36), insan ve cinlerden olan yandaşlarıyla gönüllere vesvese vermek üzere sinsice pusuya yatmış olan ve kötülüklerinden Allah’a sığınılması gereken bir varlıktır.

Şeytan, insanlardan kendine dost ve destekçi edinen (Al-i İmran, 175), kimi zaman da insanları kendine arkadaş edindiği (Nisa, 38), sapıklıkla sersem hale getiren (Nisa, 60), zayıf bir tuzağı olan (Nisa,76), Tanrının kullarından kendine belirli bir pay alacak olan, onları saptırıp kuruntulara götüren, yaratılışı ve yaratıkları değiştirmesi için insana emir veren, söz verip hayal kurduran, boş vaatlerde bulunan (Nisa,117-120), pis eylemlerle insanların arasına düşmanlık ve nefreti yerleştirip, Allah'ı zikirden ve namazdan alıkoyan (Maide, 90-91), insanlara yapmakta olduğu fiilleri, düşünceleri süslü gösteren (Enam, 43), insanlara Allah'ın emir ve isteklerini yerine getirmeyi unutturan (Enam, 68), insanları ayartıp, sapkın inanç, düşünce ve eylemlerle yeryüzünde şaşkın dolaşır hale getiren (Enam, 71) bir varlıktır.

İnsan ve cinlerden olmak üzere iki varlık türünü içine alan şeytanlar, her peygambere düşman olmakta, aldatma maksatlı olarak birbirlerine yaldızlı sözler fısıldamaktadırlar. (Enam, 112) Şeytanlar, dostlarına iman edenlerle mücadele etmesi için vahiy gönderen (Enam, 121), insana çirkin yerlerini açmak için vesvese veren ve aldatan (Araf, 20-21), ilk insan olan Adem ve eşini edep yerlerini göstermek suretiyle takva elbiselerini soyarak cennetten çıkaran, insana fitne, vesvese tahrikle musallat olan, insanların göremediği ve fakat şeytanın ve kabilesinin insanları görebildiği (Araf, 27) Allah'tan korkup, onun cezasının şiddetli olduğunu bilen (Enam, 48), batıl vaatlerde bulunup, ahirette bu vaadinden cayacak olan şeytanın insan üzerinde bir sultanı, gücü yoktur. İnsanı davet eden şeytan kendisinin şirk aracı yapılmasına karşı çıkmaktadır. (İbrahim, 22)

Şeytan, kendi Rabbine karşı nankörlük eden (İsra, 27), kötü sözlerle insanlar arası iletişimi bozan (İsra, 53), insanlardan güç yetirip, hükmü altına aldıklarını sesiyle yerinden oynatan, atlılar ve yayalar dan oluşan ordusuyla yaygara çıkarıp, insanların üzerine çullanan, mal ve evlatlarda insana ortak olup, aldatıcı vaatlerde bulunan (İsra, 64) bir cin varlığıdır. (Kehf,50) Şeytan, kendisine ibadet edilen, Rahmana isyan etmiş, ahirette haşr olunup hepsi diz çökmüş halde cehennemin çevresinde hazır bulundurulacak olan (Meryem, 44,45,68) inkarcıların üzerine gönderilip onları oynatan (Meryem, 83), bedenlenip istihdam edilerek, insanların emrinde çalıştırılan (Enbiya, 82), bilgisizce Allah hakkında mücadele ve tartışmaya girenlerin dostu olup onları saptıran ve alevli ateşin azabına götüren (Hac, 3-4), bir varlıktır.

Bunların dışında şeytan, vahye bir şeyler katıp çarpıtma çabasında olan (Hac, 52), iğrençlikleri ve kötülükleri emreden (Nur, 21), insanı Allah'ı zikir ve Kuran'dan saptırıp rezil eden (Furkan, 29), vahyi dinleyişten ve ilahi alemden bilgi çalıp kulak hırsızlığı yap maktan azledilen (Şuara, 210-212), yalancı ve iftiracıların, günahkarların yoldaşı olan (Şuara, 221), amelleri olan (Kasas, 15), kendi topluluğunu cehennem yararı olmaları için çağırın (Lokman, 21; Fatır, 6), Allah ile insanları aldatan (Fatır, 5), kendisine kulluk edilip tapınılan (Yasin, 60), insana yorgunluk ve azap dokunduran (Sad, 41), zikirden, Kuran'dan uzaklaşanlara musallat olan (Zuhruf, 36), boş ümitlerle insanları peşine takmış (Muhammed, 25), fısıltı ve gizli konuşma ile iman edenleri kederlendiren, Allah'ın izni olmadan inananlara hiçbir zarar veremeyen (Mücadele, 10), insanları kuşatıp, Kuran'ı unutturan, Allah'tan, Alemlerin Rabbinden korkan (Mülk, 5) bir varlıktır.

Şeytan, kalpleri katılaştırmış, Tevhit dışı inanışları benimseyerek gönülleri taşlaştırmış insanlara, kendi inanç ve yaşantılarını davranışlarını süsleyip püsleyen (Enam, 43) insana psikolojik bezginlik verebilen bir varlıktır. (Sad, 41)

Şeytan, tüm bu özellikleriyle kötü bir varlık olarak betimlenebilir mi? Şeytanın kötülükle özdeşleştirildiği dinler tarihi verilerinin doğruluğunu Kur'an nasıl değerlendirmektedir? Bu noktada şeytanın var oluş nedeni, kötülüğün kaynağı olup olmadığı, Tanrısal irade-insanın seçme hürriyeti, akıl-bilgi ve sorumlulukla kötülük-şeytan arasında ilişkinin var olup olmadığı, zihinleri meşgul eden sorular arasındadır. Onun var olup olmadığına dair Kur'an tartışmalara son verecek şekilde açık beyanlar sunmuş mudur? Bunları Şeytan-Kötülük ilişkisi başlığında ortaya koymaya çalışalım.

F.ŞEYTAN-KÖTÜLÜK İLİŞKİSİ

İnsan-kötülük, kötülük-şeytan ve kötülük-Tanrı ilişkisi insanoğlunun var olduğundan bu yana insan zihnini meşgul etmiştir. Kelâmi manada (İslami inanç şeklini inceleyen bilim dalı) bu ilişkileri tartışmayı burada uygun bulmamakla beraber, konumuzun kötülüğü temsil eden şeytan olması nedeniyle bir açıklama yapmayı uygun buluyoruz.

Kur'an-ı Kerimde yer alan Felak suresine baktığımızda, Allah; 'Benim kötülü-

ğümnden, bana sığın' demiyor, tam tersine zifiri karanlığın bastığı andaki kötülükten, düğüme üfleyenlerin (sihir ve büyü yapanların)kötülüğünden, haset edenin hasedinin kötülüğünden ve yaratıkların kötülüğünden kendisine sığınılmasını emretmektedir. (Felak, 1-5) Yine Nas suresi 1-6. ayetlerde de insanların göğsüne vesvese ver en pusu-daki şeytanın kötülüğünden, kendisine sığınılmasını istemektedir.

Yukarıdaki bu temel kuraldan hareketle Zümer suresi 8. ayete gidersek; insan inkar ederse, Allah'ın onun inkarına razı olmadığını ve onun inkarından uzak olduğu gerçeğine ulaşırız. İnkârın kaynağında, insanın olmadığını, inkar bir kötülükse bunun sebebinin insan olmadığını savunanlara, Kuran'da Allah şöyle cevap vermektedir. "Ha-yır! Benim ayetlerim sana geldi, sen onları yalanladın, sen onlara karşı kibir yaptın ve sen kafirlerden oldun." (Zümer, 59)

Kötülük vardır. Var olan bu kötülüğe çağrıda bulunan şeytan, insana bu kötülükleri emretmektedir. Kur'an, şer, günah, (ism) habîs, seyyie gibi sıfatlarla kötü olan eylemleri belirlemiştir. İyilik kapsamının dışında kalan her davranış kötü olmaktadır. Yani Bakara suresi 177. ayete göre, imanın Tek olan Tanrıya yönelik olması, bu imana ilişkin, ibadetler, faydalı işler, güzel davranışlar, akıl ve düşüncenin kullanılarak Allah'a karşı sorumlu kul, kendimize ve topluma karşı sorumlu insan ve vatandaş olma bilincine ulaşma yani takva, iyilik kapsamında olup, bunların aksi davranışlar, kötülük olmaktadır. Fuhuş, insan katli (Furkan, 20), cimrilik (Al-i İmran, 180), iyiliğe engel olma (Kalem, 12), haram kazanç (Nisa, 2), din ve inanç özgürlüğüne engel olma (Ahzap, 58) kötü davranışlar arasında yer almaktadır.

Allah, fuhuş, kötülüğü, azgınlığı yasaklamakta, kötülüğe çağırıp, insanları kötülüğe teşvik etmemekte, tam tersine iyiliğe çağırmaktadır. (Nahl, 90) kötülüğü Allah'a isnad edemeyeceğimize göre, bu kötülüklere çağırın şeytan olmaktadır. "Kim şeytanın adımlarını izlerse, o iğrençliği, kötülüğü emreder." (Nur, 21) "Şeytan, sizi görünür görünmez kötülüklere ve iğrençliklere sürükler." (Bakara, 268) Kötülüğe çağırın şeytan-sa, iyiliğe çağırın ve kötülükten uzaklaştıran Allah'sa, insan bu ikisi arasında seçim yapmak durumundadır. (İnsan, 3; Beled, 10) İnsanın doğru seçim yapması için Allah ona akıl, vahiy ve peygamberleri göndererek, şeytanın kötülüğe çağrısını ve insanı etkilemesini önlemek istemiştir.

Rahman, insanın doğasına, nefse, fücürü (kötülük ve günah) ve bu fücürdan tabiatımızı koruyacak manevi bağımsızlık sitemini, takvayı (iyiliği) yerleştirmek suretiyle kötülük denilen derdin, dermanını da yaratmıştır. Akıl, bilgi, ilahi öğretiler, peygamberler, şeytani etkilere karşı Allah'ın koyduğu takva sistemini kinetik hale getiren, şeytanın insanın kötülüğe açık fücür yönünü kullanarak, insanın yolunu şaşırtmasına engel olmak amacıyla ilahi eğitim sisteminin ilk insandan bugüne kadar ki değişmez unsurları olmuşlardır.

II.KURAN'I KERİM'E GÖRE ŞEYTAN'IN FAALİYET GÖSTERDİĞİ SAHALAR VE ETKİLERİ

A.DİN VE İNANÇ ALANINDA ŞEYTANIN FAALİYETLERİ VE ETKİLERİ

Şeytanın din ve inanışlarla olan yakın ilgisini, tezin I. ve II. Bölümlerinde belirtirken, her dinin içinde kötülüğü sembolize eden farklı isim ve biçimlerde, varlık ve nesnelerin olduğuna ve Satanizm ve Yezidilik gibi inanç biçimlerinde şeytanın aktif bir Tanrı gibi, kutsal, tapıma layık bir sembol veya varlık olarak kabul edildiğine yer vermiştik. Şeytanın, insanlığın inanış şekilleri ve onun siste matize edilerek toplumda bir olgu haline getirilmiş olan dinle bağlantısı Kuran'da yer almakta mıdır? Yer almaktaysa bu dinsel inanışlar nelerdir ve kapsamaları nedir? Bunu alt başlıklar halinde incelemeye çalışalım.

1.ŞİRK

Şirk, şe-ri-ke fiilinden türemiş bir mastardır. Arapça lügatlerde paylaşma, bölüşme, ortaklık, fikir birliği içinde olma, yakın bağ ve ilişki, tutturma, hisse, pay edinme, tuzak, hile gibi çeşitli manalara sahip olan şirk kavramı(Mutçalı,1995,442), Kur'anî literatürde Allah'tan başka varlık, nesne veya kişileri onunla eş bir değerle görerek Tanrısallığı Allah dışında, onunla beraber başkaca şeylere atfetme veya çok tanrı bir inanışın sahiplenilmesi anlamına gelmektedir.

Dinler Tarihinde sıkça göze çarpan Tanrılar panteonu (ilahlar konseyi), yüce bir Tanrı ile beraber yardımcı ikinci sınıf tanrıların varlığına inanma ve buna yönelik

dinsel pratikler, Kuran'ın belirttiği çok tanrıcılığın(şirk) bir örneği olarak düşünülebilir. Soyut veya somut fark etmeksizin, gök cisimlerinden, bitkilere, hayvanlardan yeryüzü şekillerine, tabiat olaylarından, ataların ruhlarına tek bir Tanrı ile beraber inanma,bağlılık gösterme veya tapınma şirkin kapsamına giren, dinsel inanış biçimleri olarak nitelendirilebilir.

Kur'an-ı Kerim şirki nasıl tanımlamaktadır? Şirkin sebepleri ve sonuçları, insanın ve şeytanın şirk inancıyla olan ilişkisine Kur'an ayetlerinde nasıl bir yer verilmektedir? Bunlara değinelim:

Allah, Kur'an kitabında, kendisinden başka ilah olmadığını, ilahlığın sadece kendisine mahsus olup, bu ilahları insanın çoğaltabileceği olasılığına karşı, iki ilah edinilmemesi emrini vermektedir. (Bakara, 163; Nahl, 51) Ama insanların çoğu, bu emrin varlığına rağmen, imanlarına şirki bulaştırmış, iman ederlerken Allah'a denk varlık ve nesneleri ilahlıkta ona eş duruma getirerek iman etmişlerdir. (Yusuf, 106) İnsanlık tek bir inanç topluluğu iken, Tektanrıci bir topluluk iken sonrandan ayrılığa düşüp, çoğulcu ilah anlayışını, şirki benimsemişlerdir. (Yunus, 19; Bakara, 213) Tanrılık vasfını diğer varlıklara ve nesnelere vermede Allah, hiçbir delil ve onay indirmemiştir. (Al-i İmran, 151) Tek olan Rabbe imanla programlanmış fıtratına rağmen (Araf, 172) insan şirki benimsemiş, Allah'ın imanı sevdirmesi ve gönüllere sindirmesine ve küfrü, iğrençliği ve sapkın inanışları, çirkin göstermesine karşın, insan çoğulcu inanışları benimseyebilmiştir. (Hucurat, 7)

Sevgi duygusunun kime, neden, nasıl ve ne kadar gösterilip, beslenebileceğinin bilgisini ve eğitimini Allah yapmasına rağmen, bu bilgiyi önemsemeden insan Allah dışındaki varlık ve nesneleri Allah'ı sever gibi, hatta Allah'tan fazla sevgiyle sevebilmiştir. (Bakara, 165; Tevbe, 24) Allah, insana şah damarından yakinken, kendi ruhuyla insana can verip, o ruhun nasıl bir yolda ilerlediğini bilirken (Kaf, 16; Sad, 71) Allah'a yaklaştırması için cansız varlıklar, nesneler, Allah'la beraber dost ve Tanrı kabul edilebilmiştir. (Zümer, 3) Dünya hayatında bolluk ve refah içinde yaşama, sosyo-ekonomik statünün yüksekliği, Tanrıların çoğalmasına; yaşanan ızdıraplar, sıkıntılar da çoğalmış olan Tanrıların tekrar Tek bir Tanrı inancına dönüşmesine yol açmakta, nimet bolluğu şirkle beraber, Allah yolundan saptırmak amacıyla Allah'a denk görülen putların Tanrı-

laştırılmasına neden olmakta (Zümer, 8), insan bilerek Allah’a eş koşup, çoktanrıçılığa yönelmektedir. (Bakara, 22)

Dünya hayatına mahsus sevgi ve çıkarlar uğruna, Allah’la beraber putları Tanrı edinen insan (Ankebut, 25), dünyada fayda ve kar sağlaması, dünya işlerinin iyi gitmesi için Allah’tan yardım dileyip, şefaathçi olması için şirk-çoktanrıçılık- de benimsenmiş (Yunus, 18), insanoğlu bazen de ahirette Allah’la arabuluculuk yapıp mükafat ve cezanın seyrini değiştirmek için, dünyada kişi ve varlıkları şefaathçi kabul etmiştir. Nefsin, süsleyici ve hoş gösterme özelliği, şirk denilen inancın oluşmasında önemli bir katkıya sahip olmuş ve halen olmaktadır. (Taha, 96; Neml, 24)

Şirk, hem Rahmanı Tek olan Rab olarak tanımaya programlı tabiatın yanlış ve sapkın inanışlara yönlendirilip, bu programa uygun davranılmaması sebebiyle hem de yaratılmışların, yaratanla aynı seviyeye çıkartılarak, hak etmeyenlerin ilahlık vasfına büründürülmesi ve de Tanrılığın haksızca başkaca şeylere atfedilerek, onu aşağı ve basit bir konuma indirgenmesi sebebiyle zulüm olmakta, bu sebeple Allah şirk en büyük zulüm demektedir (Lokman, 13) ve bu inanış mensuplarını ahirette affedilmeyecekler arasına koymaktadır. (Nisa, 48)

İnsan, bu zulmü dünya hayatında kişilere, mal ve mülke, aşırı sevgi ve bağlılık göstererek, onları Allah, peygamber ve Allah için mücadeleden daha sevgili görerek (Tevbe, 24), çocuklara tutku derecesinde sevgi göstererek (Araf, 190; Bayraklı, 2003a, 432), cinlerle Allah arasında soy birliği kurup, onlara Tanrı diye tapınarak (Enam, 100; Saffat, 158), meleklerle dişilik vasfı verip, onlara kulluk ederek (Nisa, 117), Allah’a çocuk isnat edip, kızları onun çocuğu olarak kabul ederek (Nahl, 57) gerçekleştirmekte, bilgisizliği ve aklını kullanmaması sayesinde bu şirk zulmü meydana gelmektedir. (Enam, 101) Şeytanın evlatlara ortaklığı (İsra, 64), insanın evlatlarına Tanrı gibi veya Tanrıdan fazla sevgi beslemesi, şirk doğru yol almaya götürmektedir.

Şirkin, zulmün başka bir boyutu da, Yahudi ve Hristiyanların kendilerini Allah’ın oğulları ve sevgilileri olarak görmeleridir. (Maide, 18) Yine, Hristiyanlar İsa ve annesi Meryem’i, Allah’la beraber Tanrı kabul ederek (Maide, 72), Yahudiler de Üzeyir’i Allah’ın oğlu kabul ederek (Tevbe, 30) şirkin denilen zulmün çeşidine çeşit kat-

mişlar, en sonunda da bu iki din mensupları kendi din adamlarını Rab-Tanrı edinerek şirkin tarihine geçecek bir davranışta bulunmuşlardır. (Tevbe, 31)

Bu ayetlerle şirkin kapsamını, çeşitlerini ve nedenlerini Kuran'dan delillerle açıkladıktan sonra, şirk inancıyla şeytanın bir ilişkisinin olup olmadığını açıklamak istiyoruz. Şirk inancı, bizzat şeytanı insan ve cin şeytanları da dahil olmak üzere her türlü objeyi, varlığı, şahsı Tanrıya denk bir biçimde kutsallaştırıp, tapım aracı haline getirmekse bu şirkin satanizme dönüşmesinin ilk örneğini; İbrahim peygamberin, puta tapan Allah'la bereaber cansız nesneleri Tanrı kabul eden babasının, şeytana şirk inancı sayesinde kulluk etmesi oluşturmaktadır. O halde Satanizm, şeytana tapınma, Kuran açısından yeni bir olgu olmadığı gibi, sadece şeytanı sembolik tanrı edinmeyi de bu nokta da kapsar görünmemektedir.

Bilindiği üzere İbrahim peygamberin babası Azer, putperest olup, çok Tanrı inancını putlar yoluyla benimsemişti. İbrahim, babasının müşrik olduğunu şöyle dile getirmişti. “Babacığım, duymayan, görmeyen sana hiçbir fayda sağlamayan (Meryem, 42), Allah'la birlikte birtakım putlara neden tapıyorsunuz? (Ankebut, 17) Şirkin, şeytana kulluk ve ona yakınlaşma anlamına geldiğini Kur'an, İbrahim peygamberin dilinden bize şöyle nakletmektedir. “Babacığım, şeytana kulluk etme! Çünkü şeytan, çok merhametli olan Allah'a asi oldu. Allah tarafından sana azap dokunup da şeytanın yakını olmanda korkuyorum.” (Meryem, 44–45) Azer, şeytana taparken aynı zamanda cinlere de tapmış oluyordu. (Enam, 100) Zira şeytan da cin türü bir varlıktır.

İbrahim peygamber, Tevhit inancının, gerçek Tektanrıcılığın direği olan, saf olarak Allah'ı birleyen bir peygamber olarak şirki, şeytanı Tanrı edinip, ona yakınlaşma ve tapınma olarak nitelemiş, böylesi bir inanca sahip babasına ‘Babacığım’ diyerek tatlı dille onun bu tapınma ve dinsel inancından vazgeçirmeye çalışmıştı. Üstelik, bir peygamber olarak şirkin sonucunda, azapla karşılaşacak olması, onun babası adına endişesinin yersiz olmadığını açık bir delili olup, şeytana tapınma sonuçları itibarıyla, korkulası bir durum olarak yine İbrahim'in dilinden dökülen, ayetlerle bize yansıtılmaktadır.

İnsanların kendi elleriyle yaptıkları Tanrı tasvirleri, heykelleri Tanrı gibi tapınma nesnesi olabildiği gibi, ataların mezar taşları, anıtlar ve tabiattaki bazı taş ve ben-

zeri cisimlerin de Tanrısallık adı altında tapınılmaya layık görülmesi,şeytana tapımın örnekleri olarak Kuran’da gösterilirken, bunların şeytanın pislik içeren davranışları olarak betimlenmesi oldukça ilginçtir.

“Ey iman edenler! ... dikili taşlar (putlar) birer şeytan işi, pisliktir. (Maide, 90) Şeytan işi pislğin, insanı şaşkın bir hale çevirip, ilerleme ve değışim hususunda tevhide karşı savaşın ta kendisi olduğu ve şeytanın, Tanrısal bir ruhla can bulan insanı, bu ruha aykırı davranışlara iterek, kendisine verilen tüm nimetleri ve mükemmel tabiatı kirletmek için, şirki etkili bir silah olarak bu savaşta kullanıp, insana düşman olduğunu açıkça beyan ettiğini söyleyebiliriz. Ayrıca Enam Suresi 71. ayet de şeytan-şirk ilişkisine bu açıdan güzel birer örnek olarak verilebilir.

“Allah’ı bırakıp da bize fayda veya zarar vermeyecek olan şeylere mi tapalım? Allah bizi doğru yola ilettikten sonra, şeytanların saptırıp, şaşkın olarak çöle düşürmek istedikleri, arkadaşlarının ise: ‘Bize gel’ diye doğru yola çağırdıkları, şaşkın kimse gibi gerisin geri mi döndürülelim?”

Şirkin, şeytanın ayartmaları ile insanı şaşkınlığa, iç alemin parçalanmasına kadar götürdüğünü,doğru yol olan Allah’ın yolundan yani tektanrıya inanmadan uzaklaştırdığını söyleyen bu ayetin, hem devamı hem de sonucu olarak kabul edebileceğimiz Hac Suresi 31. ayette ise, şirkin parçalanma gibi bir sonuca insanı götürdüğüne dikkat çekilmektedir. “Kim, Allah’a ortak koşarsa, o gökten düşüp, parçalanmıştır.” Bu parçalanmayı durdurup, insanın düşünsel ve diğer ilerlemesini sağlayacak olan da Tevhit inancıdır.İlerleme ve bütünleşme o zaman mümkün olabilmektedir.(Bayraklı,2002c,394-369)

“Müşrikler, pisliktir.” (Tevbe, 28) Müşriklerin, çoktannlığa gönül verenlerin, pislik olarak nitelendirilip Tevbe 28. ayette dile getirilmesi, Maide suresi 90. ayette, putların şeytan işi pislik olmasının bir sonucu olmaktadır. Şöyle ki, şeytan pislği olarak bir inancı, puta tapmayı kabullenme, şeytanla aynı sıfatla sıfatlanıp kirlenmeyi de beraberinde getirmektedir. Şirkin inanç olması, beraberinde bu inancın ibadetleri ile varlığını devam ettirip, bir din haline geldiğini, şeytanın içinde yer aldığı bu inancın ibadetlerinde, şeytanın ortaklığı olmasının doğal bir olgu oluşunu Enam Suresi 121. ayette rast-

lamaktayız.

“Üzerlerine Allah’ın adı anılmadan kesilen hayvanlardan yemeyiniz. Şüphesiz bu büyük bir günahdır. Gerçekten şeytanlar dostlarına, sizinle mücadele etmeleri için telkinde bulunurlar. Onlara uyduğunuz takdirde, Allah’a denk başka Tanrıları Allah’la beraber Tanrı edinmiş olursunuz.”

Şeytanın inanca müdahalesi zincirleme olarak insanın ibadetlerine, yaşam biçimine, beslenmesine kadar uzanabilmektedir. Şirki benimseyenlere, insan şeytanlar (Enam, 112) dostluklarını bildirip, tevhide bağlı olan insanları, şirk inancı doğrultusunda kesilen, Allah’la beraber başka tanrıların isimleri anılarak kurban edilen hayvanların etinden yenilebileceğine dair telkinlerle, vahiy dışı, haramı-helal yapan sözde dini, gerçekte şeytani bilgilerle, fetvalarla aldatmaları için şeytanlar, müşrikleri teşvik etmektedir. Teşvikten öte bunu bir Tevhitle mücadele haline getirip, hak olan tektanrıcılığa batıl olan şirki karıştırıp çarpıtılmış ,bozulmuş bir Tevhit inancının oluşmasına yönelik çaba göstermektedirler.(Bayraklı,2002c,494-496) Şeytan, boş bir vaat ve yardım telkini ile insanları şirk inancının lehine, Tevhidin(tektanrıcılık) aleyhine mücadele etmeleri için, gurura ve egoya yönelik süsleyici etkinlikler de yapmakta ve insanı aldatmaktadır.(Enfal, 48)

Sadece Allah’ı Tanrı olarak kabul edip, ona güvenenlere şeytanın yakınlığı veya bu kişileri dost edinmesi mümkün değilken, çoktanrıcılarla yakın ilgisi ve dostluğu onlara hükmedip, emirler vermesi Kuran’ın şeytan-şirk ilişkisine dair önemli bir tespiti olarak Nahl Suresi 100. ayette yer almakta ve dikkatlerimize sunulmaktadır.“İman edip de yalnız Rablerine güvenip dayananların üzerinde şeytanın hakimiyeti yoktur. Onun hakimiyeti onu dost edinenlere ve onu Allah’a ortak koşanlara, onun yüzünden müşriklere haline gelenle redir.”Allah’ı bırakıp şeytanları dost edinenler, inkarı münafıklığı ve çoktanrıcılığı (şirk) benimseyerek, şeytanla yakınlaşmışlar ve bu sebeple onlara sapıklığın hak olduğu Araf suresi 30. ayette belirtilmektedir. “Onlara sapıklık hak oldu, zira Allah’ı bırakıp, şeytanları evliya edinmişlerdi.” Şeytanla dost olmanın ve bu dostluk sebebiyle ondan istekte bulunmanın başka bir şirk türünü benimseyerek oluştuğu Kuran’da şu şekilde yer almaktadır.

“Müşrikler, Allah’la beraber başka bir takım dişilerden istekte bulunuyorlar, ancak onlar sadece inatçı şeytandan dilekte bulunuyorlar.” (Nisa, 117) Şirkin, başka bir açılımı olan dişilerden, yani meleklerden (Necm, 27) istekte bulunma, onlara dua ve ibadet, Allah’ın yanında onlara tanrı gibi saygı ve sevgi gösterme, şeytandan inatçı, hayır ve erdemden, iyilikten uzak, şeytanı tanrı edinip ondan istekte bulunma anlamına gelmektedir. Melek, şirke dahil edilen bir varlık olunca, Allah’ın has kulları olan bu varlıklar Allah’a alternatif, ona denk Tanrı haline getirilerek, şeytan tapmanın aracı olabilmektedirler.(Bayraklı, 2002b, 323)

Şeytanın şirki, insan nefsinin kullanarak süslü gösterdiği, nefsin kötülüğü emredici (Yusuf, 53) vasfı ile şeytanın şirk denen kötülüğü insana benimsettiği, Allah’la beraber gök cisimlerinin ilahlaştırıldığını Neml suresi 24-25. ayetlerde bir kez daha görmekteyiz“Sebe melikesi, ve toplumunun Allah’ın dışında, güneşe secde edip, taptıklarını gördüm. Şeytan kendilerine yaptıklarını süslü göstermiş de onları doğru yoldan alıkoymuş, göklerde ve yerdeki sırrı açığa çıkaran, onların sakladıklarını ve açıkladıklarını bilen, Allah’a secde etmemeleri nedeniyle şeytan böyle yapmış”

Şeytan, Tevhitten alıkoyarken, insanın iç alemindeki eksiklikleri, zaafı ve oluşumları takip ederek, düşünce ve davranışları süsleyen nefsin (Yusuf,18) birey üzerindeki hakimiyetini kullanarak, bireyin kendi iradesiyle Tevhitten ayrılıp şirke yönelmesinde etkili olmaktadır. İnsanın şirkin yanlışlığının farkına varamaması, nefsinin tanıyıp-objektif olarak tenkit edememesi, kendindeki akıl ve düşünce, bilgi ve dini öğreti eksikliğini giderememesinden ileri gelmektedir. Nefsin bu durumu, şeytana kolayca fırsat vermekte, şeytan ne şirki ne de kendisine tapınılmasını kabul etmeyecek, sorumluluğu ve suçu nefse, insanın öz benliğine atfederek, ahirette kendini savunurken bunları söyleyip, insanı bu yaptıkları sebebiyle zalim olarak niteleyecektir.

İbrahim suresi 22. ayet şeytanı bu açıdan tanımamıza yardımcı olacak bilgiler vermektedir. “İş bitirilince, şeytan yandaşlarına şöyle dedi : ‘Allah size hak bir vaatte bulundu, ben ise vaat ettim ama vaadimden caydım. Benim sizin üzerinizde bir yaptırımım yoktu. Sizi davet ettim, siz de bana uydunuz. Şimdi beni kınamayın, nefsinizi kınayın. Ne ben sizi, ne de siz beni kurtarabilirsiniz. Aslında ben, sizin önce den beni şirk aracı yapmanıza da karşı çıkmıştım. Zalimler için acıklı bir azap öngörülmüştür.”

Şeytan, şirki ve kendisinin Tanrıya denk tutulup ilah gibi kabullenilmesini, bir çoktanrıcı inanış varlığı olmasını kabul etmediğini, ahiret hayatı başlamadan, hesaplaşma ve dünyadaki imtihanın sonuçlarını değerlendirme aşamasında ve kendini savunma noktasında yandaşlarına hitaben söyleyecektir. İkili bir karaktere sahip olan şeytan, insanı aldatuncaya kadar insanla beraber ona dost gibi görünmüş, ama gerçekte ona düşmanlığını karşıt duygu olarak dostlukla gizleyip, örtmüş ve insanı Tevhit inancından saptırmak için kullanmıştır. Satanizm taraftarları şeytanın bu aldatmacasına inanmayıp, onu Tanrı gibi addedip, ateist satanizmi benimsemişlerdir. Şeytan ateist olmadığı halde bugünkü satanistler şeytan kadar olamamış, dinsiz bir şeytana tapmayı benimseyerek şeytana fark atıp, sapkınlıkta onu geçmiş gibi görünmektedirler. Yezidiler ise, Tanrıya iman adı altında şirki benimsemişler dindar şeytancılığı, din içi çoktanrıcılığı benimsemişlerdir.(Öztürk,145-147)

İnsanın basit bir çağrı ile egosunun harekete geçtiği ve şeytanın telkini ile çoktanrıcı inanışı benimsemesi, ahirette suçu şeytana atamamalarına yol açacak, şeytanı değil, egoyu kınayıp, suçlama noktasın da şeytanın ikazı ile karışılacaklardır. Şirkin, zulüm oluşunu Lokman suresi 13. ayetten sonra şeytanın dilinden de bu ayette görerek, onun Allah'ın şirke yönelik öğretisi ile aynı fikirde olduğunu zira Allah'ın azabından korkup, onun gücü ve varlığını bilerek zulüm olarak nitelendirdiğini görmekteyiz.(Bayraklı,2004a,210-214)

Böylesi aldatma ve riyakârlığı, ikili oynamayı temsil eden bir varlığın, şirkle dost edinilmesi veya Tanrıyla beraber kutsallığına, inanılması Ankebut denen, zehirli dişi örümceğin ağına takılma olarak Kuran'da nitelendirilmektedir.

“Allah'tan başka, dostlar edinenlerin durumu, örümceğin (Ankebut) durumu gibidir. Örümcek bir yuva edinir, hâlbuki yuvaların en çürüğü örümcek yuvasıdır. Keşke bilselerdi. Bilenler, ancak düşünüp anlayabilirler.” (Ankebut, 41-43)

Şirkin, örümcek ağı ile tasviri Kuran'ın eşsiz benzetmelerinden biridir. Ankebut, dişi örümcek olup, şirkle ve şeytanla ilişkisi şu şekilde açıklanmaktadır. Ankebut, erkek örümceği, cinsel birleşme için yuvasına çekmek için tüm cazibesini kullanır ve birleşme sonrası erkek örümceği, zehiri ile öldürür. Ankebutun aldatıcılığı, dişi-

lik cazibesi ile örtölüp gizlenmiş olduğundan, yuvasına, ağına giren erkek bunu fark edememiştir. Şeytan bu dişi örümcek gibi, şirk yuvasına çekmek için nefsin süsleyiciliğini kullanıp, şirk yuvasını süsler, insanın aklını çelip, onun egosuyla bu şirk yuvasına gelmesini, ikna edip, şirkle onun manevi bağışıklık sistemini zehirler ve öldürür. Allah’a Tektanrıcılıkla bağlanma ve Tek ona inanmaya yönelik tabiatın, takva ile desteklenmesi noktasında şeytan, takva denen manevi (psikolojik) bağışıklık sistemini zehirleyip Tevhit dışı inanışlara açık hale getirmektedir. Nasıl ki örümceğin yuvası dayanıksız ise, şirk de yıkılmaya mahkûm, güvenilir bir iman barınağı olmayıp, bu şirk yuvasına çağırın şeytan da ankebut gibi aldatıcı ve güvenilmeyecek bir varlıktır, zehirli bir örümcektir.(Öztürk113-114;Bayraklı,2005b,476-478)

Şirk insanı zehirleyip, öldürürken, iman insanın canına, can katmaktadır. İnsan bilerek ölmek ister mi? Düşünüp anlayan, cahil olmayanın, şirk yuvasında zehirlenmesi mümkün müdür?

“Ölü iken dirilttiğimiz ve kendisine insanlar arasında yürüyebileceği bir ışık verdiğimiz, karanlıklar içinde kalıp ondan hiç çıkamayacak kimse gibi olur mu? Kafirlerle yaptıkları böyle süslü gösterildi.” (Enam 122) İnkâr, karanlık ve ölüm iken, iman Tevhide yönelme, aydınlık ve cana can katmaktır. Allah, iman edenleri aydınlığa, şeytan da karanlığa çağırırken (Bakara, 257), insanın bu tuzağa düşüp, manevi bağışıklık sisteminin zehirlenmesi ve hayatını cehenneme çevirmesi doğru bir davranış değildir.(Bayraklı,2002c,498–499)

İnsanın egosu uğruna, dünya nimetlerini dengeli ve tutarlı olarak kullanmaması, sevgisini dengesizce yönlendirmesi, iç dünyasında cennet yerine cehennemi yaşamasına neden olmaktadır.

Bilgi, ister vahiy bilgisi ister bilimsel bilgi olsun, birbirini destekleyip insana sunulduğunda, egoyu, duyguları eğittiğimizde ve diğer zihinsel işlevlerimiz bilgi ile beraber sentezlediğimizde, insanın doğru düşünce, davranışa ulaşması ve Tektanrı inancını benimseyip, şirkle mücadeleyi ve tabî ki şeytanla ittifakı değil, onu düşman belleyip yaşantısına müdahale etmesine izin vermemeyi sağlayacaktır. Bu konu, şeytani akımlara ve onun eylemlerine yönelik Kuranî eğitimin bakış açısına dair konu başlığında, geniş

kapsamlı ele alınacak olması sebebiyle burada kısa bir açıklama yaparak bu konuya son veriyoruz.

2.MÜNAFIKLİK

Şeytanın, münafıklık inancı ile ilintili olup olmadığını bu başlık içinde incelemeden önce yine, Kur'an ayetleriyle münafıklığı tanımlamayı, özelliklerini, sebep ve sonuçlarını ele almakla konuya başlamayı uygun buluyoruz.

Münafıklık, Allah'a ve ahiret gününe inanmamakla beraber, inandığını belirtip (Bakara, 8), kalbinde olmayanı diliyle söylemektir. (Fetih, 11) Yani; sözüyle başka, davranışlarıyla başka, inancı benimseyip, ikili-riyakar bir imanı, çok yönlü ve tutarsız düşünceleri, davranışları sahiplenmektir.

Münafıklar, Allah'ın peygamberi olarak Muhammedi dilleriyle sözlü olarak kabul etmelerine karşın, kalpleriyle reddeden inanıyormuş gibi görünüp gerçekte inananmayan ve bu sebeple Allah'ın yalancılar olarak nitelediği, yeminlerini kalkan yapıp, Allah'ın yolundan yan çizen ve bu sebeple kalpleri mühürlenmiş, münafıklığı bir inanç şekli olarak benimsedikleri için, kalpleri Tek olan Allah'a imana ve ahiretin varlığına imana kapatılmış ve bundan dolayı anlayıp, düşünemeyen, akıllarını kullanamaz hale gelmiş kişilerdir. (Münafıkun, 1-3)

Münafıklığı bir inanç şekli olarak kabullenmiş kişiler, inanmadıkları halde inandıklarını söyleyip inananları aldattıklarını sanarak, aslında kendilerini kandıran ve kendilerini aldattıklarının bile farkında olmayan,hasta kalplilerdir. Allah, bu kişilerin münafıklığı, ikili inanç biçimini benimsemelerinden dolayı meydana gelen hasta kalplerinin, hastalıklarını çoğaltmış, inanmadığı halde inandığını söylemelerine, yani yalan söylemelerine karşın, onlara acı bir azabı ceza olarak vermiştir. Bu kişiler, 'İslah yapıyorum' diyerek, yeryüzünde fesat ve bozgunculuk çıkaran, bu yaptıklarının bile şuurunda, bilincinde olmayan, iman etmeyi beyinsizlik ve akılsızlık olarak görüp, böyle bir görüş sebebiyle gerçekte kendilerinin akılsız olduklarını ortaya koyan, iman etmemeleri nedeniyle aslında kendilerinin gerçek beyinsizler olduğunu bile anlamayan, bilmeyen insanlardır. Allah, onlarla alay ederek bu azgınlıklarına izin vermektedir. Münafıklar, bu inanış şeklini tasdik etmeleri sebebiyle münafıklık denilen dalaleti, sapkın inanışı, hida-

yetin (Tek olan Tanrıya iman ve ibadet, ahirete iman) yerine satın almış ve sapıklığı, doğruluğa tercih etmişler ve bunun sonucunda Allah'ın karanlıklar içinde bıraktığı insanlar grubuna dahil olmuşlardır. Bu insanlar, fiziken sağır, kör ve dilsiz olmayıp, akli fonksiyonlarının çalıştırmama, hakikati, hidayeti idrak edememelerinden ötürü sağır, kör ve dilsiz olmuşlardır. (Bakara, 9-18)

Münafıkların erkek ve kadınları, aynı düşünce inanç ve yaşayışı paylaşımları nedeniyle, birbirinin benzeri şahsiyet özelliklerine sahip olup bu nedenle kötülüğü emredip iyilikten alıkoyan, cimri, Allah'ı unutan ve Allah'ın da onları unuttuğu, doğru yoldan sapan, günahkarın ta kendisidir. (Tevbe, 67)

Münafıklığın kapsamını, nedenlerini, özelliklerini ve sonuçlarını ortaya koyan bu ayetlerden sonra, münafıklık-şeytan ilişkisini ortaya koyan ayetlere geçmek istiyoruz. Tevbe suresi 67. ayet dolaylı olarak şeytanla münafıkların ilişkisini gösterir mahiyettedir. Şöyle ki; Şeytanın kötülüğü emreden bir varlık olduğunu (Nur, 21) daha önce belirtmiştik. Münafıkların da kötülüğü emreden insanlar olması, şeytan ve münafık inanç sahibi insanı aynı nokta buluşturmakta, şeytana kötülüğü emredici emrine münafıkların itaat ettiğini göstermektedir. Şeytanla-münafıklığı aynı nitelikteki fiillerle ortak paydada buluşturan, diğer bir fiil cimrilik etmektir. Yine daha evvel bahsi geçtiği üzere, şeytan cimriliği emreden (Bakara, 268) bir varlıktır. Münafıklar da şeytanın bu telkin ve emirlerine kulak verip, bu şeytani fiili yerine getirerek, şeytanın etkisinde kalmışlar, bunun yanında şeytanın Allah'ı ve zikri unutturma (Mücadile, 19-22) eylemine ve emrine, Allah'ı unutarak, O'nu görmezden gelip hayatlarından çıkararak (Zuhruf, 36), şeytana itaat edip destekçi çıkmışlardır. Bu unutmama sonucunda Allah'ın münafıkları unutmaması meydana gelmiştir. Münafıklar, şeytanın arkadaşları olduklarından, Allah'ın onları unutmaması şeytanın takımının hüsrana uğrayacağına dair Mücadele suresi 19. ayetteki bu ceza vaadinin bir uygulaması olarak düşünülebilir.

Münafıkların, ikili inanç mensuplarının, milli ve manevi değerler için verilen her türlü mücadelede yan çizip, kaçtıkları, kimi zaman da mücadelenin seyrini değiştirecek tavır takındıkları, Kuran'ın beyanlarından anlaşılan başka bir gerçekliktir. Münafıklar bu yapılarından dolayı, şeytanın ayartma eylemi için seçtiği en iyi av olmaktadır.

“Uhudda iki ordunun karşılaştığı gün, sizi bırakıp gidenleri, sırf işledikleri hatalar yüzünden şeytan tökezletti, ayağını kaydırıldı.” (Al-i İmran, 155) Bu ayet, 154. ayette münafıkların Uhud Savaşı yenilgisindeki paylarını ve savaş yerini terk edişlerinin şeytanın emellerine, eylemlerine fırsat verdiğini anlatmakta ve 154.ayetin sonucu olmaktadır.

“... sadece kendilerini düşünenler, Allah hakkında yanlış fikirlere, putperest cahiliye düşüncelerine kapıldılar ve bu işten bize ne diyerek, müminleri bırakıp gittiler. Onlar sana açıklayamadıklarını içlerin de gizliyorlar. Bu işten bize bir şey olsaydı, burada öldürülmezdik diyorlar.” (Al-i İmran, 154)

Münafıkların, kendi canlarından başka bir şeyi düşünmediklerini, dilleriyle iman edip bu iman için mücadelede gerçekçi olmadıklarını gösteren bu ayet, bu tutarsızlıkları, bencillikleri ve cahiliye düşünceleri sebebiyle, şeytanın tuzağına düşmelerini de anlatmaktadır.

“Ey iman edenler! Herhangi bir toplulukla karşılaşınca sebat edin, Allah’ı anın da başarıya ulaşın. Allah’a ve peygambere itaat edin, birbirinizle çekişmeyin, zira korkuya kapılır, gücünüzü yitirirsiniz. Sabredin,gösteriş yapıp, insanları sürgüne göndermeyin. Allah yolundan alıkoyanlar gibi olmayın. Hani şeytan, onlara yaptıklarını süslü gösterdi de: ‘Bugün insanlarda size gelip gelecek kimse yoktur. Ben, şüphe siz sizin yardımcınızım’ dedi. Fakat iki ordu birbirini görünce, onlara yüz çevirdi ve ‘Ben, sizden uzağım, ben sizin görmediklerinizi görüyorum, ben Allah’tan korkuyorum, O’nun azabı çok şiddetlidir’ dedi. Münafıklar ve kalplerinde hastalık olanlar, ‘Bunları dinleri aldatmış’ diyorlardı. Oysa Allah’a dayananlar için, Allah daima galip, hüküm sahibidir.” (Enfal, 45-49)

Şeytanın münafıklığının ve münafıklara yakınlığının başka bir şekli de, Enfal suresinin yukarıdaki ayetleriyle anlaşılmaktadır. Sabredip, zorluklara ve batıla karşı mücadele vermeyen, korkup kaçan, gurur, gösteriş ve riyakarlık gösteren,insanları yaşadığı vatandan sürgün eden ve Allah’ın yolundan alıkoyanların, bu davranışlarını güzel, doğru ve hak gibi görmeleri ve algılamaları için şeytan, bu davranışları süslemiş, gerçekte batıl ve sapkınlık içeren ama sahte hakikatle süslü bu davranışları ve sahiplerini,

iman ve iman sahiplerine karşı mücadeleye, savaşa sevk etmiş, bu sevk edişte onların dostu ve yakını olduğunu ifade eden sahte vaatlerin kullanmış, fakat iman eden ve etmeyenlerin müşrik ve münafıkların mücadelesi başladığında, meleklerle Allah'ın müminlere yardımını görmüş ve Allah'a karşı inkarcı,müşrik ve münafıkların tarafında savaşmaktan korkmuş, Allah'ın azabının şiddetini bildiği için sözünden dönüp münafıklık yaparak, sahte dostlukla aldattığı yandaşlarını yalnız bırakmıştır. Bu ahlak, şeytan ahlakıdır.Sözünden cayma, ahde vefasızlık, çelişik davranışlar sergilemeyi şahsiyetin bir özelliği haline getirenler de şeytanla aynı ahlakı, münafıklığı paylaşmış olmaktadır.

Şeytan, Rahmanı tanıma noktasında hakikati inkar eden, Tanrıtanımazlar, müşrik ve münafıklardan daha iyi bir durumda bulunmakta, şeytanı yandaş edinen bu inanç sahipleri, şeytana fark atarak,şeytandan daha şeytan olmuşlardır.(Bayraklı,2003b,30-36)

Münafıkların durumu tıpkı şeytanın durumu gibidir. Şeytan, insana; 'İnkâr et' der. İnsan inkar edince de, 'Ben senden uzağım. Çünkü ben alemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım' der. (Haşr, 16)

Münafıklar, şeytanla aynı karakteri paylaşan kişilerdir. Zira, iman etmedikleri halde, iman edenlerin yanında, onlara inandıklarını söyleyen, yanlarından ayrılınca inkar eden, sözüyle iman edip, kalbi ve davranışlarıyla aksini yapan münafıklar, şeytanın inkar etmesi için çağırdığı ve bu çağrıyı kabullenenlere daha sonra-Ahirette-onlardan uzak olduğunu söylemesi noktasında şeytanın ikili oynayarak aldattığı inanç grubudur.Bu inanışlara benzer inanç,düşünce ve davranışlar sergileyenler de münafık olmakta üstelik şeytanın ahlakıyla ahlaklanmış olmaktadır.

"Münafıklar, müminlerle karşılaştıkları vakit, İman ettik' derler. Şeytanları (reisleri) ile baş başa kaldıklarında 'Biz sizinle beraberiz, biz onlarla alay ediyoruz' derler." (Bakara, 14) Şeytan, onlardan uzak olduğunu Haşr suresi 16. ayette söylerken ve onları sözde yardım ve dostluğu ile aldatıp, yüzüstü bırakırken (Enfal 48), münafıkların şeytanı reis edinip, onlarla beraber olmaları, kendi aleyhine çalışan bir kişiyi inanç lideri olarak sahiplenmelerini -bu reis onları sahiplenmezken- şaşılacak bir gaflet ve akılsızlık olarak nitelendirilebilir.

Münafıklar, şeytanları kendine reis ve dost seçtiği gibi, şeytanlar bu inancı be-

nimseme noktasında münafıkları ayartmakta ve bu kişiler, bu ayartmadan habersiz onun hakimiyetini ve hakimliğini kabul edip, onun benimsettiği münafıklığın dinsel ilkeleri ve kuralları ile sorunlarına çözüm bulmayı ve hayatlarında bu ilkeleri yaşatmayı istemektedirler. “Tağutun önünde, yargılanmak istiyorlar. Şeytan onları büsbütün saptırmak istediği halde, onlara: Allah’ın indirdiğine ve Resule gelerek, hüküm verin, denildiğinde, münafıkların senden iyice uzaklaştıklarını görürsün.” (Nisa, 60-61)

Münafıklar, işlerine geldiği zaman iman edenlerin ve Tanrının tarafında, işlerine gelmediğinde kendi inanışlarını benimseyip, münafıklığın tarafında yer almaktadırlar. Riyakar inanışları, müşriklerle ve şeytanla onları bir araya getirmektedir. “Allah’a ve Peygambere inandık ve itaat ettik, diyorlar. Ondan sonra içlerinde bir grup yüz çeviriyor. Bunlar inanmış değillerdir. Onlar, aralarında hüküm vermesi için Allah’a ve peygambere çağırıldıklarında bakarsın ki, içlerinden bir kısmı yüz çevirip dönerler. Resulün ve Allah’ın hükümleri kendi lehine ise onu kabul ederler. Kalplerinde hastalık mı var yoksa şüphe içinde midirler?” (Nur, 47-50) Şeytanın hakimliğini kabul ederken, şirkin, münafıklığın ilkelerine boyun eğerken, Allah’ın ve elçisinin hakimliğini reddetme veya kendi çıkarları için, tek taraflı inançla iman ediyor görünüp, bu imanın hukuksal sistemini kabullenen münafıkların kalplerinden hasta oluşunu bu ayet tekrar gündeme getirirken, şüphenin inancın seyrine katkısı da gündeme getirilmektedir. Öyle bir şüphe içindedir ki münafıklar, Allah ve peygamberinin zulümkar olabileceklerini bile düşünüp, bundan korkmakta ve Tevhit dışı inancı benimseyenlerin şüphe, korku gibi hallerinin kalpleriyle, psikolojik durumlarıyla problem yaşadıkları açıkça görülmektedir.(Bayraklı,2004b,417-419)

Münafıkların bu hasta kalbi, şeytana fırsat vermekte, ayrıca şeytan bu hastalığın bir bakıma kaynağı da olmaktadır. İnsan, iç dinamiklerini doğru kullanıp, yönlendirmede sorun yaşarsa veya boşluklar varsa bu boşluk fırsatçılara, çıkarıcılara ve aldatıcılara kapı açar. Hakikatin bilgisine ulaşmada bu hasta kalbi, şeytanın telkin, fısıltı ve süslemeleri de etkileyerek, münafıklığın ve diğer inanışların kabullenilmesine yol açar. İnkara, çoktanrıçılığa, ikili dinsel inanca, kalbin şüphesi sebep olurken, bu şüphenin şeytanın telkinleri ile desteklenmesi hastalığa dönüşebilmektedir.

“Biz, senden önce hiçbir resul ve nebi göndermedik ki o bir şey tasarladığında,

okuduğunda, şeytan onun tasarı ve okuyuşuna bir şey atmış olmasın. Ama Allah şeytanın attığını siler. Sonra kendi ayetlerini sağlamlaştırır. Allah, bilendir, hakimdir. Bu, Allah'ın, şeytanın attığını kalplerinde hastalık olanlara, gönülleri katılaşılanlara bir imtihandır. Zalimler, geri dönülmez bir ayrılık içindedirler.” (Hac, 52-53)

Vahyin, Allah tarafından korunmuşluğunun (Hicr, 9), şeytani fikirlerden, beşeri arzulardan uzaklaştırılmış olduğunun bir kanıtı olarak Hac suresi 52. ayette, Kuran'ın Tanrısal bir vahiy olduğuna dair şüphe taşıyan, Allah'ın, resulün gerçekliği veya getirdiklerini yaşamsal planda uygulama noktasında zihinsel, kalbi daha çok nefsi tereddüt gösteren münafıkların şeytanla imtihan edildiklerini anlatan Hac suresi 53. ayet, neden ve sonuç olmaktadır.

Şeytani vesveselerin vahiyden uzak tutulmasına karşın, bu vesveseler münafıklar için bir imtihan konusu olmakta, onların gerçekten iman edip etmediklerini, dilleriyle iman ettiklerini söylemelerine karşın, kalben ve yaşantı olarak bu imanı nasıl sergilediklerini ortaya çıkarmak adına şeytan, yani münafıkların kendilerine lider seçtiği varlık, onları imtihan eden, ilahi varlığın, Tanrının aracı olarak kullanılmaktadır. İlahi mesajdan, şeytani tesirlerin silinmesi, şeytanın, münafıkların münafıklığını artırmasına bir nedenken, şeytani vesvesenin tuzağına düşmeleri noktasında da bir sonuç olarak düşünülebilir.(Bayraklı,2004c,122-125)

Münafıkların şeytanın vaatlerine kanarak girdikleri bu karanlık inanç yolunun sonu ahirette de ışıksız kalmak olacağından, müminlerden ışık isteyip imanın aydınlığının ahiretteki yansımasından faydalanma ihtiyacını da beraberinde getirecektir.

“Münafık erkekler ve kadınlar, müminlere nurunuzdan bir miktar alalım dedikleri günde, kendilerine ‘Arkanıza dönüp bir ışık arayın’ denilir. Münafıklar müminlere, ‘Biz sizinle birlikte değil miydik?’ diye seslenirler. Müminler de evet ama kendi başını zı belaya soktunuz, fırsat kolladınız. Şüpheye düştünüz ve kuruntular sizi aldattırken, o çok aldatan şeytan da sizi Allah hakkında bile aldattı ve nihayet işte Allah'ın emri gelip çattı.” (Hadid, 14-15) Allah'ın vahyini şüphe ile karşılama, Allah'a iman ediyorum deyip, aslında inanmama ve Allah'la insanları aldatma, şeytani etkinin münafıklardaki belirtisi olmuş, isteyerek şeytanın bu yalanlarına kanmışlar, kendilerini bekleyen cezayı,

sonu görememişler, bilgisizliğin cahillerinden olarak, düşüncenin, aklın kullanılmasıyla egonun, telkinleri ile Aldatıcıyla beraber olmuşlardır.

Münafıkları, şeytanla buluşturmada veya şeytani etkilerle münafıklığın meydana gelmesinde aklı kullanmama, nefsin süsleyici etkisinden kurtulamama, vahyi bilgiyi inkar edip, putperest cahilliye düşünce inanış ve yaşayışını benimseme, şeytanın egoyu etkileyen, yaldızlı söz, eylem ve vaatlerine inanma, vahiyden şüphe duyma, kalplerinin münafıklıkla katılaşması, iman edenlerle alay etme, Tevhit dışı inançları inkar etmeleri emredildiği halde(Bakara,256) bu inançların hayatlarına hakim olmasını isteme Allah ve Resulünün vaatlerini boş ve kuru ümitler olarak görme etkili olmuştur.

Münafıklar, var olan öğrenme, düşünme potansiyellerini, şeytani telkinlerle yanlış yöne yönlendirdiklerinden, sonuçlarını kendi elleriyle hazırlayarak, şeytanın adımlarını izleyip, onunla ortak kaderi olan ateşi önce bu dünyada sonrada ahirette yaşayacaklardır. Allah'ı unutan, imanı beyinsizlik olarak addeden, söz-fiil uyumsuzluğu içinde olan Tevhidi benimseyenlerle, reisleri şeytan olduğu halde, alay eden ama şeytanının onlar için hazırladığı tuzaktan habersiz, münafıklık inancını doğru bir inanç gibi kabullenmelerini sağlayan şeytanın dost görünen, düşman yüzünü, şüursuzlukları sebebiyle fark etmeyen münafıkların, şeytanla bağı ancak kalplerinin imanla, akıl ve vahyin sonucundaki Tek olan Allah'a inançla, iyileşirse, kopabilecektir.

3.DİNDEN DÖNME

Bireyin inandığı değerleri, benimsediği dini, bu dinle paralel gelişen düşünceyi, davranışları, duyguları yani yaşantısını bırakarak başka bir dini inanç ve yaşantıyı benimsemesi dinden dönme olarak tanımlanabilir.İrtidat, Kur'an açısından Tevhitten, diğer inanışlara geçmektir. Genel olarak ise herhangi bir dinden çıkıp, diğer bir dine girmektir. Kur'an, irtidatı Tevhit dışı, Tektanrıci din dışında bir dine girip, Tevhide sırt çevirme olarak net bir sınır içine almaktadır. Buna karşın, İslam'a başka din mensuplarının girmesi irtidat değil hidayettir. Kuran'ın irtidatı tanımlaması ve kapsamını belirlemesini ayetlere bakarak anlamaya çalışalım.

İrtidat (Dinden dönme); iman edip, Resulün hak ve gerçek olduğuna şahadet etmelerinden ve kendilerine açık deliller gelmesinden sonra inkarı benimseme, Kuran'ın

irtidata yönelik tanımıdır. Bu tür bir inanca sahip olanları Allah'ın doğru yola iletmesi söz konusu olmayıp, dinden dönme bir zulüm olduğu için, Allah'ın hidayetinden nasip lenmemeye yol açmaktadır. İmana programlı tabiatın bu imandan vazgeçip, başka bir programı tabiatına yerleştirmesi sebebiyle zulüm kapsamına giren irtidatın cezası, Allah'ın meleklerin ve bütün insanların lanetine uğramak (Al-i İmran, 86-87), ahirette yüzlerin kararması (Al-i İmran, 106) olmaktadır.

Ehl-i Kitaptan birçoğu hakikat kendilerine belli olduktan sonra Kur'an ve Muhammed, geldikten sonra, içlerindeki kıskançlıktan ötürü iman edenleri bu imanlarından vazgeçirip, küfre, inkara kendi sapkın inanışları olan şirke döndürme çabasına girmektedirler. (Bakara, 108-109) Misyonerliğin bir gerçeklik olduğuna, değişmeyen Ehl-i Kitap politikası haline geldiğine Kur'an 1400 sene önce bu ayetiyle vurgu yaparak, müminleri uyarmış, bu misyonerliğin kurbanı olup, dinden dönenlerin Allah'ın nazarında yegane din olan İslam (Al-i İmran, 19) yerine başka dini seçenlerin, dünya ve ahiretteki yaptığı işler boşa gidecek, Allah bunları affetmeyecek ve bu sebeple bunlar cehenneme gideceklerdir. (Bakara, 217; Nisa, 137)

İnanılan dinden tatmin olmama, kendi dininin uygun olmayan yönlerin ve diğer dinin daha üstün esaslar içerdiğini öğrenme, başka din mensuplarının olumlu davranış modelleri, yakınlık ve sevgi göster meleri, başka bir din mensubunu sevmek, aşık olma veya onunla evlenme isteği veya evli olma, farklı bir dini benimsemiş toplumda yaşamını sürdürme, takdir edilme, topluma uyum sağlama isteği, bağlı bulunduğu din mensuplarının veya din adamlarının olumsuz tavırları, eksik ve yanlış bilgilendirme, yönlendirmede bulunmalar, dini telkinler yazı ve görsel kaynaklarla, dinin kurumsal olarak veya ferdi olarak yayılmasına yönelik faaliyetler, maddi çıkar sağlama, ihtiyaçlarını gidermeyi vaat eden başka dinin telkinlerine uyup o dini benimseme irtidat denilen olgunun nedenleri arasında gösterilmektedir. (Peker, 2000, 201-222)

Kimi zaman insanın ilgileri, ihtiyaçları, fiziksel, sosyal, duygusal gereksinimleri, bunların doyuma ulaştırılması dinin değiştirilmesinde önemli etken olduğu gibi duyguların esiri olup, sevgi, aşk için Allah'ın sevgisini kurban ederek, beşeri güdülerle hareket etme, dinin önüne geçmekte hatta dinden bile çıkarıp, başka bir dini benimseme de söz konusu olabilmektedir. İnsanın zaaflarını, ihtiyaçları fırsat bilen dini bazı çevre-

ler, misyonerlik çalışmaları ile İslam'dan, kendi dinlerine, Hristiyanlığa transferler gerçekleştirmektedirler. Elbetteki ,Hristiyanlıktan başka dinlere geçerek de din değiştirme söz konusu olmakla beraber, bu oluşumu sistemli bir hale getiren misyonerlik olduğu için, bu tür bir ayrıntıya yer vermeyi uygun bulduk.

Şeytan, din değiştirmedeki bu faktörlerin insana telkin edicisi, temel nedeni olarak gösterilirse, sanılmasın ki her şeyin başı olarak görüldüğü içindir. Bilakis, insanın kendini tanınamaması, kendi ihtiyaçlarını doğru ve dengeli şekilde giderememesi, duygularını akılla ve bilgi ile yönlendirememesi, güdülerinin nefsinin peşinden, akli, insani sosyal, ahlaki, dini değerleri, kuralları, yaptırımları dikkate almadan gitmesi, şeytanın fazlaca bir çaba göstermesine yer bırakmamaktadır. İnsanın yanıltan en az şekilde etkilenmeden çevresel faktörlerin kendisini değiştirmesine izin vermemesi, sağlam bir inanca sahip olup ne sosyal ve fiziksel etkilerin imanından vazgeçirmeyecek bir iç savunma mekanizması geliştirmemesinden dolayı, şeytan kolayca insanı inancından, ateizme veya Tevhit dışı inanışlara yöneltmekte, Tevhit dışındaki inanışları benimseyenleri de tevhide girmemeleri noktasında yine rahatlıkla ikna edebilmektedir.

“Kim iman ettikten sonra Allah'ı inkar eder kalbini kafirliğe açarsa, Allah'ın gazabı bunlarıdır. Onlar için büyük bir azap vardır. “Bu azap, onların dünya hayatını ahirete tercih etmelerinden ve in karcıların doğru yola Allah tarafından iletilmediğindendir. Onlar, kalpleri, kulakları Allah tarafından mühürlenip, gafil olanlardır.” (Nahl, 106-108)

Dünya hayatının insana sunduklarını ön planda tutarak, dinin değiştirilmesine Kur'an açıklık getirirken, bu maddi nimetlerin, ihtiyaçların, beklentilerin odağında, insanın dünyayı sonsuz sanıp, ahirete inanmaması veya şüpheyile bakmasına yönelik insanın egoist ve akıl dışı düşüncesi yatmaktadır. Ölümün, tecrübesini kendisi yaşamasa da çevresindeki insanlarla yaşayan insanın ölümün yadsınmayacak gerçekliğini anlamaması, bunu düşüncesinden ve yaşamından çıkarıp atması, zincirleme olarak dünyaya tapma ve onun uğruna din değiştirmeye kadar uzanmaktadır. Şeytanın bu noktada devreye girdiğini Muhammed suresi 25. ayetle ortaya koymak yerinde olacaktır. “Kendilerine hidayet belli olduktan sonra, arkalarını dönenlere şeytan fit verip tahrik etmiş ve onları sonu gelmez ümitlerin peşine takmıştır.”

Dalaletin veya sapıklığın zıddı olan hidayet; doğru yol, zafere giden yol anlamında sözlüklerde yer almaktadır. Doğru yoldan dönenler neden kendilerini bir anda şeytanla baş başa bulmaktadır?

Nefse, karşı aklın galibiyetini ifade eden hidayet, gerçek imana, Tek olan Allah'a imana götüren yol, sistem olarak (Bayraklı, 2001a, 224-225), hak ve değerlerle, iyilik, akıl ve sorumluluk bilinci (takva) gibi pek çok unsuru içine alır. Kuran'da Enam suresi 151-153. ayetlerde Tek olan Tanrıya inanıp başka Tanrıları inkar etme, çoktanrıcılığı benimsememe, ana-babaya iyilik, insanın, çocuğun, yetimin haklarını ihlal etmeme, onlara yaşama hakkı tanıma, insanı öldürmeme, ekonomik-sosyal-ahlaki yönden adaletin temini, doğru yolu oluşturan iyiliklerdir. Aklın, dengenin, takvanın barındığı bir sistemdir. Bu sistemin ve özellikle Tevhidin, başka bir din için terk edilişi, bu sistemin diğer unsurlarına da dolaylı olarak sırt dönmektir. Şeytanın insanı etkileme yollarından biri, onu hak dinden çıkartıp, dinsizliğe veya başka sahte bir dine sevk etmiş olmasıdır. Bunu engellemek de insanın kendi elindedir. Dünya ve madde sevgisinin dengeli olmaması, şahıslara ihtirasla bağlanma, egonun, akıl, bilgi ve vahiyle eğitilmemesi, duyguların doğru yönlendirilmemesi, bilgisizlik veya bilgiyi uygulamamak (cehalet), insanın şeytan tarafından Tevhitten dönmeye sevk edilişinde başlıca sebepler olmaktadır.

Dinden dönme, insanın eliyle, kendi iradesiyle oluştuğundan bundan kurtulma ve şeytana açık alan bırakmama da yine insan iradesi, bu iradeye yön veren, yerleşmiş, sağlam bir Tevhit inancı, daha ötesinde aklın iç dünyaya, düşünceye, nefse hakim rol oynaması doğru bilgi, Tanrının varlığı ve birliğine götüren bilimsel-vahyi bilginin öğrenilmesi ile mümkün olabilecektir. Kendimize ve hayata tutarlı ve doğru bir anlam kazandırma, dengeli olarak isteklerin, sevginin, hedeflerin yönlendirilmesi, duyguların, aklın, egonun barış içinde olması, dini, bilimsel ve ahlaki öğretilerle işbirliğine yönelik bir çizgide insanın ilerlemesi, şeytanın sapkın lığa çağrısına uymayı engelleyebilir düşüncesindeyiz.

4. İNKAR

İnkâr, insanın duyum ve algısının ötesinde kalan, inancı, düşünceyi, madde ötesinin varlığını kabullenmeme, tasdik etmeme anlamına gelmektedir. Dinsizlik, Tanrı-

tanımazlık, kutsalın varlığına inanmama şeklinde de tanımlanabilmektedir. Kur'an-ı Kerim inkar anlamında küfür kavramını kullanmaktadır. Ke-fe-re fiilinden mastar olarak küfür, Allah'ın varlığını reddetme, hakikati görmezden gelme, gerçekliği gizleme, örtbas etme, yok kabul edip, yalanlama gibi manaları içine almaktadır.

Küfür, kutsal olan ne varsa reddetmek anlamına geldiğine göre, ilahi bir varlık Tanrıyı, onun elçilerini, kitaplarını ve onun yarattığı her şeyi de reddedip, yalanlamayı da kapsamaktadır denilebilir. Kur'an- Kerim'in inkara yönelik tanımı, kapsamına neleri aldığını, inkarcıların özelliklerini, inkarın çeşitlerini, nedenlerini ve şeytana yönelik ilişkisini bu başlık altında ayetlerle beraber incelemeye çalışalım.

İnkâr, Allah'ın varlığına inanmama, Tek bir Tanrının varlığını ve birliğini yalanlama, Tanrının varlığını tanımama anlamına gelmekte, bu inancı benimseyenleri Allah, yürüyen canlıların en kötüsü olarak nitelendirmektedir.(Enfal, 55) Bu kişiler, hayvandan bile daha aşağı konumda yer almaktadır. İnkarcıların durumu, çobanın bağırmasını işiten hayvanların durumuna benzer, zira hayvanlar sağır, dilsiz ve kör oldukları ve düşünemediklerinden Tanrının çağrısına kulak veremezler. Tıpkı kafirler de hayvanlar gibidir. Akledip, düşünemediklerinden Tanrının çağrısına kulak verip, bu çağrıya uymazlar. (Bakara, 171)

İnkarcıların kalbinde cahiliye taassubu olup (Fetih, 26) derin bir ayrılık ve gurur içindedirler. (Sad, 1-2) Tanrıtanımazlar, Tanrıyla Elest Bezmindeki ahiti,-anne karındaki cenine Allah'ın ruhundan üfleyip, Rab olarak kendini tasdik ettirmesi ve insanın böylece onu Rab olarak tanımaya yönelik ahit- ihlal ettikleri gibi (Araf, 172) diğer dünyevi alandaki anlaşmaları da bozup, ihlal ederek (Enfal, 56), inkarcılar Allah'ın düşmanlığını kazanmış (Bakara, 98) olan, onun rahmetinden kovulma ve cehennem ateşiy-le cezalandırılacak olan, yüzleri ateşe çevrileceği gün, Allah'a ve elçisine itaat etmemeleri sebebiyle ahirette pişmanlık duyan kişilerdir. (Ahzab, 64-66)

Allah, Kuran'da ahirete inanmayan inkarcıların dünyadaki işlerini kendilerine süslü gösterdiğini söylemektedir. (Nahl, 22) Süslü gösterme eyleminin faili Allah, iken bunu nefsin süsleyici (Yusuf, 18) özelliğinin dünyaya ve nimetlerine aşırı sevgi ve ilgiyle bağlanmayı beraberinde getirmesi ve sevginin doğru ve dengeli olarak yönlendirilme-

si sonucunda şeytanla (Nahl, 63) gerçekleştirmiştir denilebilir. İnkârı anlatmaya devam edelim:

İnkârın sebepleri ise çeşitlidir. Aklın, bilgi ve vahiyle, gözlemle imana gitmemesi (Bakara, 171), cahillik (Fetih, 26), gurur ve kalbinde inkar hastalığının olması (Nahl, 22), parçalanmış bir psikolojik yapı (Sad, 1-2), kıskançlık [(inkara teşvik eden Ehl-i Kitabın özelliği) (Bakara, 90)], atalar kültürünü, gelenekçi bir yapıdaki inancı taklitle, sorgulamadan benimseme, yanlış bile olsa, nesiller boyunca bu inancı tekrar ederek pekiştirme (Bakara, 170) Tanrıtanımazlığa götürmektedir.

İnkârın sebepleri ve türleriyle şeytanın ilgisinin olup olmadığını, bu noktada ortaya koyarak konuya devam etmek istiyoruz.

Atalar kültürünü geleneksel mirasla gelen tevhide aykırı inançların taklitle benimsenmesi, tek olan Tanrı'nın ve onun kitabının, ahiretin, peygamberin yalanlanıp, inkarına yol açmakta ve şeytanın bu konudaki fonksiyonu, Lokman suresi 21. ayette şöyle dile getirilmektedir. "Allah'ın indirdiğine uyun, dendiğinde! Hayır, biz atalarımızın üzerinde bulunduğu şeye uyarız! dediler. Şeytan onları alevli ateşe çağırmış olsa da mı?" Şeytanın, tek olan Tanrı'yı ve onun yarattığı her şeyi, vahyi yalanlayıp, inkar edenlerle beraberliğinin, bu kişilerin lehine görünen sona çağırması için değil tam tersine, kendisiyle aynı kaderi paylaşıp cehenneme girmelerini sağlamak ve insana olan öfkesinin kıskançlığının, düşmanca intikamını almak için olduğunu bu ayetten başka Haşr suresi 16. ayette göstermektedir. "Şeytan insana 'İnkâr et' der, inkar edince de 'Ben senden uzağım' der."

"Allah'a ve ahiret gününe inanmayanlar için şeytan, ne kötü bir arkadaştır. (Nisa, 38) Şeytanları inanmayanların dostu kıldık. (Araf, 27) Kafirlerin üzerine şeytanları gönderdik de onları iyice azdırıyorlar. (Meryem, 83) Allah hakkında bilgisizce tartışmaya girip inatçı şeytana uyan kimseler vardır ve şeytan hakkında şöyle yazılmıştır: Kim onu dost edinirse, şeytan onu saptırır, alevli ateşin azabına sürükleyecek tir. (Hac, 3-4)"

Bu ayetlerde iman ve inkârı seçme konusunda özgür bırakılan insanın (Beled, 10; İnsan, 3), bu özgür seçiminin sonucunda mükafat olarak kimi dost ve arkadaş kazanacağı anlatılmakta, şeytanların in kara götürmeyip insanın küfrü ve inkârı ile şeytanı

dost kazandığı, onu arkadaş edindiği, küfrün cezası olarak şeytanın dostluğu ile azgınlığa gittiğine yer verilmektedir. Bilgisizce, cehalet ve akılsızca Allah hakkın da tartışmaya girenlerin yani kafirlerin (Mümin, 4) şeytana, inatçı şeytana uydukları ve bu davranışları sebebiyle yine şeytanı kendine dost edindikleri fakat bu dostun iyi ve doğruya götürmeyip, sapkınlığa saptırdığı ve alevli ateşin azabına sürükleyeceği belirtilirken, insanın kötülüklerinden, kendi seçimlerinden sorumlu olduğu, hidayete çağıran Allah ile sapıklığa çağıran şeytanın yolunu tercih ederek karanlığı ve cehennemi, aydınlığı ve cenneti hak ettiği anlaşılmaktadır.(Bakara, 256) Akıllı kullanmama (Maide, 104), bilgisizlik (Bakara, 170), gurur, gelenekçi din ve yaşayışı, inanç ve davranışları miras yoluyla kabullenip taklit etme, inkara ve dolayısıyla şeytanı dost ve arkadaş olarak kazanmaya neden olmaktadır.(Bayraklı,2002c,48)

Kur'an-ı Kerim'de şeytan ve inkar ilişkisine yönelik ayetlerden bazıları da şunlardır:

“Sana indirilene ve senden önce indirilene inandıklarını ileri sürene baksana. Tağuta inanmamaları kendilerine emrolunduğu halde, tağut önünde yargılanmak istiyorlar. Şeytan onları saptırmak istiyor.” (Nisa, 60)

“İman edenler, Allah yolunda savaşırlar, inanmayanlar ise Tağut yolunda savaşırlar. Şeytanın dostlarına karşı savaşın. Şeytanın kurduğu düzen zayıftır.” (Nisa, 76)

“Biz Allah’a kulluk edin ve Tağuttan sakının diye her topluluğa bir peygamber gönderdik. Allah bunların bir kısmını doğru yola ulaştırdı, bir kısmı da sapıklığı hak etti. İnkâr edenlerin sonunun nasıl olduğunu görmek için yeryüzünde gezip dolaşın.” (Nahl, 36)

“Kim tağutu reddedip, Allah’a inanırsa, kopmayan sağlam bir kulpa yapışmıştır. Allah inananların dostudur, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkâr edenlere gelince onların dostları da tağuttur. Onları,aydınlıktan karanlığa götürür. (Bakara, 256-257)

Yukarıdaki ayetler göstermektedir ki;

Peygambere indirilen ve peygamberden önce indirilene inandıklarını söyleyen

kişiler, Tağuta yani Allah'tan başka şeylere tapınıp inanmamaları kendilerine emrolunduğu halde (Nisa, 60) 'Allah'a kulluk edin, Tağuttan sakının' diye her topluluğa peygamber gönderilmesine karşın (Nahl, 36), tağutu reddederek ancak Allah'a iman söz konusu olabileceğini (Bakara, 256) Allah açıklarken, inkarcıların tağutun önünde, Allah'ın dışında taptıkları Tanrılar ve inançlara göre yargılanmayı istemeleri, şeytanın insanı Tevhidden.saptırma eylemine zemin hazırlamaktadır. (Nisa, 60)

İman edenler Allah yolunda savaşıp mücadele verirken, inkarcılar yani Tanrı tanımazlar da iradi inkarları sebebiyle, şeytanın saptırma isteğinin eyleme geçmesini sağlarlar ve şeytanın yolunda yani tağutun yolunda savaşır.Şeytanın dostu olan ve şeytanı kendine dost edinen kafirlere karşı savaşta, şeytanın kurduğu düzen zayıftır. (Nisa, 76), Allah'a iman edenler ve bu yolda savaşanlar için bu zayıf şeytani düzeni bir fırsat bilmelidirler ki şeytanla mücadelede başarılı olabilsinler.

“Kafirleri müminler dost edinmesin. Bunu yapanın Allah katında değeri yoktur.” (Al-i İmran, 28) Şeytanı dost edinen (Araf, 27) kafirlerin dost edinilmesi şeytana yakın olmaktır. Bu da Allah'ın dostluğun kaybedip, düşmanlığını ve lanetini getirmektedir. Allah kafirlerin düşmanı (Bakara, 98) ise kafirlerin dostu olan şeytanın (Araf, 27) da düşmanı olabilmekte, şeytanın dostu olan kafirlerin dostluğu, Allah'ın düşmanı olanların dostluğu olması sebebiyle Allah'a karşı şeytanın lehine dostluk etmeyi gerekli kılmaktadır. Allah inkar edenlerin dostu olmamakla beraber, şeytan onların dostudur ve şeytan, kendisiyle ortak noktada, inkarda buluşanları Tanrı gibi korkutmakta iman edenler ise Tanrıdan korkup sakınmaktadır. (Al-i İmran, 175)

5.VAHİY DIŞI DİN ANLAYIŞI

Vahiy, tanrısal sözün peygamber aracılığı ile insanlara dini, ahlaki ve sosyal öğretileri ulaştıran mesajın adı olarak tanımlanabilir. Bu vahyin dışında din anlayışından kastedilen nedir? Bunun sebebi ve şeytanla ilişkisi ne olabilir? Veya böyle bir ilişkiden bahsedilebilir mi? Burada bu hususları ele alacağız.

Vahyin içeriğinin, lafzen ve mana olarak çarpıtılıp bozulması, beşeri isteklerin duyguların, düşüncelerin vahyin mesajları ile yer değiştirmesi ve dinden olmayanları dinden gibi gösterip uydurma öğretilerle insanları aldatma veya her türlü Rahmani, kut-

sal öğretiye cephe almayı, vahiy dışı din anlayışının açıklanmasına yönelik ifadeler arasında gösterebiliriz. Kur'an, Allah'a karşı yalan ve iftirada bulunup, düzmece beşeri, din oluşturmaya nasıl bir açılım getirmektedir? Bu eylemleri kimler neden yapmaktadır? Ve bunları yapanlar şeytanın etkisinde kalmakta mıdır? Bu soruları ayetlerle cevaplayalım.

Ehl-i Kitaptan, yani Yahudi ve Hristiyanlardan bir zümre, Allah'ın kelamını, vahyi işitip, onu iyice anlayıp, akıllarıyla kavradıktan sonra, bilerek onu tahrif etmekte (Bakara, 75), vahyin içeriğini oluşturan lafızların manalarını, kendi istediklerine göre değiştirmekte, bilerek vahyin kelimelerine, ayetlerine ters mana verip, kutsal mesajın anlamını çarpıtıp, bozmaktadırlar. Ehl-i Kitap bunun dışında, vahiy dışı öğretileri ve beşeri düşünceleri, ilahi mesajdanmış gibi Allah'ın sözüymüş gibi gösterip, bu sözlerle vahyin sözlerini değiştirip Allah'ın ayetlerini tebdil etmekte (Bayraklı, 2001a, 452-453, 504-505) ve bundan dolayı zalim olup, yaptıkları bu zulüm ve kötülükle gökten acı bir azabın (rics) inmesine yol açmaktadırlar. (Bakara, 59)

Bakara suresinin bu ayetinde geçen rics kavramı, azabı ifade ettiği gibi, şeytanın ontolojik kimliğini ve fiillerini niteleyen pislik anlamına gelen bir kavram olarak da Kuran'da geçmektedir. Tebdil ve tahrif eylemiyle Ehl-i Kitap, şeytan işi pislüğün (Maide, 90) getirdiği azapla cezalandırılmaktadır. Bu konuya ilerdeki paragrafta yer vereceğimizden, tekrar vahiy dışı din anlayışına devam etmek istiyoruz.

Tahrif ve tebdil yaparak Allah'ın vahyindeki din dışında, başka bir din oluşturma çabaları gösterenlerin elleriyle kitap yazıp, az bir bedel karşılığında satmak için 'Bu, Allah katındandır' diyerek insanları aldattıkları, dini-sosyal ve ekonomik nüfuz, statü ve güç kazanmak için kitabı bilmeyenlerin, zan ve tahminle yazdıklarını Allah'ın sözü gibi gösterdikleri (Bakara, 78-79) Kuran'da dikkati çeken başka bir din dışı olgudur. Okuduklarını ve anlattıklarının kitaptan sanılması için, Kitap okurken eğip büken, onu bozup, değiştirenlerin söyledikleri Allah katından olmadığı halde Allah katındandır, diyerek bile bile Allah'a yalan isnadında bulunup iftira ettikleri Kuran'da yer almaktadır. (Al-i İmran, 78)

Dillerin uydurduğu yalana dayanarak, Allah'ın emir ve yasakları hususunda gelişmiş güzel yorum ve fetvalar düzenleyip, 'Şu helaldir, Şu haramdır.' diyerek, Allah'a

karşı yalan uydurup, kurtuluşu kaybedenler(Nahl, 116) de din dışı, vahiy dışı din ve inanışların, ibadet ve davranışların oluşmasında, zalimce katkılar sağlamaktadırlar.

Dünyaya aşırı sevgi ve bağlılık ve nefsin bu dünyaya yönelik olan her şeyi sevmeye meyilli olması buna karşın bu meylin doğru ve tutarlı bir yönlendirme ile akıl ve vahiyle desteklenip eğitilmemesi vahiy dışılığın nedenlerindendir. Ayrıca çıkarlar, hazlar, sosyo-ekonomik refah ve bolluğa ulaşma, dinde uydurmacılığın, vahyi tahrif ve tebdille yozlaştırmanın ve ilahi öğreti kaynaklı olmayan inançların oluşmasının nedenleri olmaktadır. İlmi yetersizlikler ve Kuran'ı iyi bilmeme ve akılla onun içeriğine yönelik beyin fırtınasının olmaması da vahiy dışı inanışların, öğretilerin oluşmasına ayrıca kaynaklık etmektedir. (Bayraklı, 2002a, 202-208)

Şeytan, Allah'la aldatarak (Fatur, 5) beşeri düşünceleri Allah'a isnat edip, dünya malı ve zenginliği için Allah'ı kullanarak din üzerinden çıkar sağlamaya yönelmiş insanı etkilemekte, Tanrısallığı ve metafiziği sömürü aracı haline getirme noktasında, insan nefsinin sonsuz otorite, mülk gibi unsurlarla aldatıp, insan eliyle dini saptırmaktadır. Bu noktada şeytan, vahiy dışı din anlayışı ilişkisine detaylarına inelim.

“İşte böyle: biz her peygambere insan ve cin şeytanlarını düşman yaptık. Bunlar aldatmak için birbirlerine lafın yaldızısını fısıldarlar, vahyederler. (Enam, 112) Biz senden önce hiçbir resul ve nebi gön dermedik ki, o bir şey tasarladığında, okuduğunda, şeytan onun tasarısı ve okuyuşuna bir şey atmış olmasın. Ama Allah, şeytanın attığını siller, sonra kendi ayetlerini sağlamlaştırır. Allah, Alimdir, Hakimdir. Bu, Allah'ın şeytanın attığını kalplerinde hastalık olanlara, kalpleri katılaştıranlara bir fitne yapması içindir. Zalimler, geri dönülmez bir ayrılık ve kopuş içindedirler. (Hac, 52-53) Onu şeytanlar indirmede; zaten güçleri de yetmez, onlar dinleyişten uzaklaştırılmışlardır. (Şuara, 210-212) O, şeytanın sözü değildir. (Tekvir, 25) Yemin olsun, biz gökte burçlar oluşturduk ve onun seyredenler için süsledik ve onu kovulup taşlanmış şeytandan koruduk. (Hicr, 16-17; Saffat, 6-7) Yemin olsun ki, en yakın göğü kandillerle süsledik ve onları şeytanlara atış taneleri yaptık. Biz onlar için çalgın ateş azabını da hazırladık. (Mülk, 5)

Şeytanın, ahireti ve Tanrıyı tanımayan kafirlerce dost edinilmesi, inkarları sebebiyle şeytanın dost olarak kendilerine bir ceza olmak üzere verilmesi ve dostluğun

sonucunda (Yunus, 15) şeytanın kötülüğü, çirkinliği ve Allah hakkında bilmedikleri şeyleri söyleyip, Allah'a yalan ve iftira isnadında bulunma emrini (Bakara, 169) yerine getirerek, peygamberden yeni bir Kur'an/vahiy getirmesini veya bu vahyi, Kuran'ı başka sözlerle değiştirmesini istemişlerdir. Aynı şekilde şeytanın dostu olan müşriklerin, çoktanrılı inancı benimseyerek şeytani pislikle kirlenen, bu pislği kendine dost ve arkadaş edinenlerin de (Nahl, 100) insan şeytanlardan olarak, peygambere düşmanlıklarını göstermek üzere (Enam, 112), şeytanın Allah'a karşı yalan söz; uydurma vahiy oluşturma emrini yerine getirerek peygambere vahyedilene başka bir şey isnat edip, iftira etmesini istemişlerdir. Allah'ın desteği olmasaydı, onlara meyletme söz konusu olabilmıştır. (İsra, 73-74)

Peygamberin bu şeytani isteklere meyli, Allah'ın zikri koruması, Kuran'ı kendi himayesine alması sebebiyle önlenmiştir. (Hicr, 9) Rabden vahyolunan vahyin değiştirilmesi imkansızdır. (Kehf, 27) Vahiy olan Kur'an, peygamberin, şeytanın veya bir insanın uydurması olmayıp, Rahmanın uydurması yani Rab tarafından indirilip, vahyolunan bir kitaptır. (Yunus, 37)

Allah'ın vahyine bir şeyler ekleyip, bunu Allah'a izafe etme veya Allah'a atfen sözler uydurma, peygambere de dahil olmak üzere tüm insanlığın yaşamla bağının kopmasına yol açmaktadır. (Hakka, 44, 46) Allah'ın bu caydırıcı uyarısına karşın, şeytanı dost edinen kafir ve müşriklerin, Tanrıya karşı iftirada bulunup, ona isnaden söz uydurmaya peygamberi bile meylettirmeleri söz konusu olabilmış ve Allah'ın desteği ile peygamberin meyli önlenmiştir.

Allah tarafından gönderilmiş her resul ve nebinin bir şey tasarlayıp okuduğunda, şeytanın bu okuyuşa bir şeyler katmasına karşın, Allah şeytanının bu çabalarını yok edip, kendi ayetlerini sağlamlaştırmıştır. (Hac, 52) Bu sağlamlaştırmanın yanında bilhas-sa, cin şeytanlarına alevli ateş topu olan burç ve yıldızları göndererek onların vahyi dinlemek üzere kulak hırsızlığı yapmalarına izin vermemiştir. (Hicr, 16-17; Mülk, 5; Saffat, 6-7) Şeytanın vahye bir şeyler katması vahyin şeytan sözü olduğuna yönelik iddialara Allah, Kuran'ın şeytanın sözü ve uydurmacası olmayıp (Tekvir, 25), kendi sözü olduğunu söyleyerek cevap vermiştir. (Yunus, 37)

Vahiy dışı din anlayışını, vahye; beşeri fikir ve istekleri, dünya sevgisi, çıkarlar, kıskançlık, sosyo-ekonomik statü kazanma gibi nefساني ve duygusal sebeplerle katma eylemini gerçekleştiren insana, şeytan yine bu eyleminde yardımcı olmuştur. Rahmanın zikri koruması, şeytanları alevli ateş topuyla uzaklaştırması yanında, peygambere ve tüm insanlığa şeytandan kendisine sığınılması yönünde dua etmesi emrini de vermiştir. Kuran'ı okuma ve anlamada nefsin istekleri ile hareket ederek, şeytanın bunu fırsat bilip, Kuran'ı okuma, anlama ve yaşama noktasında vahiy dışı anlayışı geliştirmeye teşvik ve tahrik etmemesi için Allah'a sığınmak ve dua etmek gerekmektedir. “şeytandan bir dürtü gelecek olursa Allah'a sığın. (Fussilet, 36) şeytanın drtklemesinden sana sığınıyorum. (Müminun, 97; Al-i İmran, 36) Kuran'ı okuduğun zaman, o kovulup taşlanmış şeytandan Allah'a sığın. Onun iman edenler üzerinde bir nüfuzu yoktur. Onun ege-menliği onu dost edinenleredir. (Nahl, 98-100)”

Vahiy dışı din anlayışına yönelik, şeytan ve insanın etkileşimini anlatan iki ayeti de vererek bu konuyu sonlandırmak istiyoruz..

“Kim Rahmanın zikrini (Kuran'ı) görmezlikten gelip, ondan uzaklaşırsa, biz ona bir şeytanı musallat ederiz de, o ona can yoldaşı olur. Onlarsa, kendilerinin hala hidayet üzere olduklarını sanırlar. Sonunda bize geldiğinde, yoldaşına şöyle derler: ‘Keşke aramızda iki doğu arası kadar uzaklık olsaydı. Ne kötü yoldaşmışsın sen!’ bugün hiçbir şey işinize yaramayacaktır. Çünkü siz zulme sapmışsınız. Azapta ortaklık kuracaksınız.” (Zuhruf, 36-39)

Furkan suresi 30. ayette Kuran'ın terk edilişini, ‘mahcura’ kavramıyla ifade edilmekte bu durumda 29. ayetteki zikirden sapmanın terk etme olduğu anlaşılmaktadır. Kuran'ı anlamadan okuma, şeytanın Allah'la insanları aldatması olmaktadır. Vahiyden olmayanı vahiy gibi gösterilip buna inananlar, Kuran'ı lafzen bilen, ama içeriğini bilmeyen cahil kitlenin ta kendisidir. Lafzen Kuran'ı okuyup, ona yakın olanların bu yakınlığı ruhi bir yakınlık olmamaktadır. Manasını bilerek, düşünüp anlayarak ve onu hayata geçirerek Kuran'ı okuma, ona yaklaşmanın ve doğruya ulaşmanın yolu olurken, aksi bir davranış sapma ve Kuran'dan uzaklaşmanın Kur'an dışı dini benimseyip, şeytana dost olmanın yolu olmaktadır. Kuran'ın fiziken kitabına yakın, özüne uzak olanların, anlamayan, düşünmeyen ve onu örnek bir yaşam rehberi edinmeyenler olduğu ve bunla-

rın sapma ve zikri unutmaya ile şeytanın etrafını sardığı kişiler olduğu anlaşılmaktadır.(Öztürk,134-141)

Görüldüğü gibi Allah'ın Kuranı ile bağını koparan, hem şeytanın dostu hem de şeytanı kendine dost edinmiş olmaktadır.

6.ALLAHIN YOLUNDAN ALIKOYMA

Bundan önceki konularda, Tevhit dışı, tektanrı inancın dışındaki, inanç, düşünce, davranış ve yaşantıların, şeytanla ilişkisine değinmiştik. Çoktanrıcılık, riyakar, ikili din anlayışı olan münafıklık, inkar ve vahiy dışı din anlayışı kapsamına giren ilahi mesajı tahrifle tebdille, başkalaştırma ve vahyi unutup, hayatın dışına çıkarma ve terk etme, İblisin doğru yoldan alıkoyma (Araf, 16), vaadinin, bu yolun üzerine oturup, engel oluşturma sözünü şeytanla gerçekleştirmesinin sonuçlarıdır.Bunları ayetlerle daha net bir şekilde ortaya koyalım.

“Ey ademoğulları! Size, şeytana tapmayın, çünkü o sizin apaçık düşmanınızdır demedim mi? Ve bana kulluk edin, doğru yol budur demedim mi? Şeytan sizden pek çok milleti dalalet, sapıklığa götürdü.Hala aklınızı kullanıp, düşünmüyor musunuz?” (Yasin, 60-62) “Yolun doğrusu Allah'ındır. Eğrisi de vardır.” (Nahl, 9)

Bu ayetlerde; Allah'a tapınma ve tek olarak ona inanıp bağlanma dışındaki inanışların doğru yoldan, Allah'ın yolundan uzaklaşıp, şeytanın sapık yolunda düşmanın safında yer almak anlamına geldiğini, Tevhit dışı düşünce, inanış ve yaşam tarzının şeytana tapmak, onun sapık yolunu benimsemekle eşdeğer olduğu dile getirilmektedir. Aklın kullanılmaması, uyarıcı eğitimden nasiplenmeme, dosdoğru yoldan ayrılıp sapık, şeytani yola ve bu yolun temelindeki şeytana tapmaya götüren temel nedenlerden biri olarak bu ayette karşımıza çıkmaktadır.

Burada Allah'ın vurgu yaptığı ve önemli olan iki husus ortaya çıkmaktadır. Allah şeytana tapınmamayı emrederken, insanın şeytana tapma ihtimaline dikkat çekmekte bu sebeple onu, sadece kendisine kulluk edip aklederek düşünüp anlamak suretiyle şeytana tapmasının engellenebileceğini anlatmaktadır. Bu hususun dışında, ikinci husus şeytanın insana kendini dost ve Tanrı kabul ettirmesi halinde, ona tapınmanın yolların-

dan birinin de yanlış yoldan gitmek, yani doğru yolun, Tevhit inancının yolundan gitmemek olduğunun vurgulanmasıdır.

Bireyin Tek olan Allah’a kulluk etmek üzere tabiatının Allah tarafından programlanmasına karşın (Araf, 172), insan Allah tarafından fıtrat kanununu yani dine yönelik yaratılmasının (Rum, 30) ardından aklı, bilgiyi, vahyi, ego uğruna dışlayarak, bu fıtratın Tek olan Rahman’a iman programlı yaratılışının aksine, başka inançları benimsemişi ve benimserken de nefsanî isteklerini tanrılaştırarak şeytanın nefis yoluyla fıtratını değiştirme emrine muhatap olması söz konusu olmakta ve insan bu sayede şeytanı dost edinme ve onun yanlış yolundan ilerleyip, onun istek ve emirlerine uyarak kendi doğasını bozmaktadır. Birey, özgür iradesi ile Allah’a kulluğu seçmeyip, başka inanışları benimserse, şeytanla dostluk ödülünü kazanmış olmakta, bu ödül yaratılışın bozulması sonucunu getirip şeytana tapmanın bir getirisi olmaktadır.

Yaratılıştaki inanma duygusunu, Rabbe Tek olarak kulluğu, akılsızlığı ile bir tarafa bırakıp, başka inanışları benimseyerek, şeytanı yandaş edinenler, şeytanın yaratılışı değiştirme emrini yerine getiren insan hüsrana yuvarlanmaktadır. (Nisa, 119)

“Kim Rahmanı, zikrini görmezden gelir / büsbütün onu terk edip, ondan uzaklaşır / onu unutursa / biz ona şeytanı musallat ederiz. Ve şeytan onu yoldan saptırır ve o da hidayet / doğru yol üzerinde olduğunu sanır.” (Zuhruf, 36-37)

Rahmanın zikri olan, Kuran’ın (Sad, 87) Allah’ın yolunun bir parçası ve o yola ulaştıran bir araç olduğundan hareketle (İsra, 9; Maide, 15-16) bu ayetleri açıklamaya çalıştığımızda; doğru yolun bir parçası ve bu yolun rehberi olan Kuran’ın hayatımızdaki, inanç, düşünce ve davranışlarımızdaki güdüleyici ve belirleyiciliği çıkarıldığında, unutulup bu doğru yola götüren bilgiye sırt dönülüp, terk edildiğinde, şeytan, kolaylıkla doğru yoldan, Kuran’ın götürdüğü tevhidin, iyiliğin ve güzel davranışların Allah’a adandığı yoldan bizi uzaklaştırabilmektedir. Bu durumda Allah, Kuran’dan/vahiyden ayrılan insana şeytanı arkadaş yapmaktadır. Bu arkadaşın faaliyetlerinden biri de insanı doğru yoldan çıkarmaktadır. Doğru yoldan çıkarak, şeytanla beraber yanlış yolda ilerleyiş, zamanla yanlışın doğru olarak algılanmasına sebebiyet verir. Şeytanın yoldan çıkartıp, yanlış yolda insanları yürütüp, yanlış doğru olarak algılamalarını sağlarken insanla-

rın amellerini süslü göstererek, bunları gerçekleştirdiği Ankebut suresi 38. ayet ile Neml suresi 24. ayette dile getirilmektedir.

“Şeytan, onlara amellerini süsleyip püslemişti de kendilerini yoldan çıkarmıştı. Oysa ki bakıp görebilen insanlardı.” (Ankebut, 38)

“Şeytan, onlara yaptıklarını süslü gösterdi. Onlar, Allah’ı bırakıp güneşe secde ediyorlardı. Artık doğruyu bu sebeple bulamazlar. Çünkü şeytan onları bu yoldan sap-tırmıştı.” (Neml, 24)

Görüldüğü üzere şirkin, çok tanrıcılığın, Allah’ı birlememenin ve sadece onu tanrı tanımamanın, şeytan tarafından doğru bir inanç gibi algılatılması sapmayı getir-mektedir. İnsanın doğduğu, yetiştiği kültürel, dini ortam, sosyal normlar ve değer-ler, kişiliğini inançlarını belirlemede etkin rol oynamakta, miras kalan atalar kültürü ve inancı, doğru ve gerçeklik açısından düşünülmeden, sürekli taklit edilip, asırlarca be-nimsendiğinde şeytan bunu doğru bir bilgi ve inanç gibi süsleyip insanı sapkın inanışla-rını devamlı olarak sabitleştirip ve doğru gibi görünen ama yanlış yolu insana kendi eliyle tercih ettirebilmektedir. İnsan basiretli olabilecekken, olmama yönünde tercihte bulunabilmekte böylece şeytanın aldanış ülkesine yelken açmış olmaktadır.

“Kendilerine doğru yol / hidayet belli olduktan sonra ona sırt çevirenleri şeytan sürüklemiş ve kendilerine ümit vermiştir.” (Muhammed, 25) İnsan doğru yoldan yüz çevirir çevirmez şeytan devreye girerek, insanları sürükleyip boş hayaller, sahte ümitler vaat etmiştir. Sonuçta, doğru yolu ve yanlış yolu (Nahl, 9; Beled, 10) seçmekte özgür olan insan (İnsan, 3), akıl ve Kuran’la bu özgür seçimini şeytandan veya Rahmandan yana kullanacaktır.

B.PSİKOLOJİK ALANDA ŞEYTANIN FAALİYETLERİ VE ETKİLERİ

Psikolojik alan nedir? Bu alanda şeytanın faaliyeti söz konusu olabilir mi? İn-sanın psikolojik alanında böyle bir faaliyet varsa, bu bazı sonuçlar meydana getirir mi? Bu bakımdan şeytanın nasıl bir fiil ve etki mekanizması geliştirebileceğini veya geliştiri-p geliştiremeyeceğini bu konu başlığında detaylı bir biçimde irdelemeye çalışacağız. Her zaman ki gibi Kur’an ayetleri, insan psikolojisini ve bu psikolojiye şayet şeytanın

etkileri varsa, bunları kavrama açısından bize ışık tutacak, ayrıca psikolojinin insan davranışlarının nedenlerine yönelik verileri de yine bize Kuran'ın ayetleriyle beraber, konuyu ele almada yardımcı olacaktır.

Kuran'a göre, insan psikolojisinin temelinde iki boyut vardır. Birisi fücür denen, yanlış, günaha yani bunları işlemeye açık olan boyutu, diğeri de insanı bunlardan koruyacak olan, manevi bağışık sistemi olan takva boyutudur. Şeytan, insana yaklaşıırken fücür denen boyutu kullanmaktadır. Yani kötülüğe meyilli yönümüzden yakalayıp insanı kötülüğe sevk etmektedir. Nasıl ki, biyolojik yapımızda, mikroba açık bir boyut varsa ve bu vücudun bağışıklık sistemi zayıflayınca mikrop içeri girip insanı hasta ederse, psikolojik açıdan da insan, çeşitli kötülöklere, yani manevi mikroplara açıktır. Manevi bağışıklık sistemi denen takva, zayıflayınca şeytan bu yolu kullanarak insanı etkilemeye başlar.

1.YARATILIŞI DEĞİŞTİRME

Var olan her nesnenin veya canlının kendine has özellikleri, doğalarını yansıtan kanunları mevcuttur. Yaratılış, insanın ve kainatın yapısında var olan mevcut potansiyelleri, nitelikleri belirten bir kavram olarak düşünüldüğünde, Kuran'ın verileri bu yaklaşımla bazı benzerlikler göstermektedir ama bir farkla; Yaratılış, yaratılan her şeyde bulunan, Allah'ın koyduğu bir kanun olarak değiştirilememektedir. Değıştirilme yani doğa kanunlarının olduğundan farklı bir biçimde, yeni bir doğa kanunuyla yer değıştirmesi mümkün değildir. Var olan kanunları Sünnetullahı, Allah değıştirebilir, insan mevcutlar dairesinden dışarı çıkıp olmayanı var edemez, var olana yönelik ilaveler, yönlendirmeler yapabilir. Bunların kanıtı Rum suresi 30. ayettir.

“Sen yüzünü hanif olarak dine, Allah'ın insanları yarattığı fıtrat kanununa çevir. Allah'ın yaratışında değışme yoktur. İşte dosdoğru din budur. İnsanların çoğu bilmezler.” Fıtrat kanunun canlı ve diğeri tüm yaratılanların birleştiğı bir yaratılış sistemidir. Her varlık ve nesnenin kendine ait, kendi türüyle ortak özellikleri paylaşmasından başka, yaratılmış olmalarından dolayı diğeri varlık ve nesnelerle ortak özellikleri paylaşması da söz konusudur. Asli ve ilk olan doğa kanunu değışmez. Değışimin gelişme, ilerleme veya gerileme, bozulma yönünde oluşumu, insanın ve doğanın sınırlarıyla,

kendine gerçekleşme imkanı bulabilmektedir.(Bayraklı,1999,175-176)

İnsanın doğasındaki iyi ve kötü özellikler kaldırılıp yerine başka doğada ve özellikte insan yapılamaz. Zıtların birleşmesi olan insan tabiatı, her insanda ton farkıyla, benzer nitelikleri içinde barındırır ve bir tür bireysel farklılık ve insan cinsinin kara kutusunu oluşturan kodların bileşimi olmaktadır. Ahzab suresi 38. ayetle, Fetih suresi 23. ayetlerde, yine Allah'ın kainattaki her yaratılmışa yönelik belirlediği sistemin, programın değiştirilemeyeceği gündeme getirilmektedir. Bu programın değişmezliğinden kesin bir dille bahsedilirken akla gelen, insan ve tabiatı durağan ,tek tip ve sıradan bir konumda mı yer alır sorusunun cevabı, değişmenin ister olumlu veya olumsuz yönde olsun, Allah'ın belirlediği sınırlar içinde yönlendirilmesiyle gerçekleşebilecek olmasıdır. İnsan değişen, değiştiren bir varlık olsa da bunun sınırlar dahilinde olma imkanını unutmamak gerekir.

Değişim mümkün olmasaydı insan anne karnından başlayıp, ölümüne kadar geçirdiği ruhsal, bedensel oluşumları açıklamak zor olacaktı. Çevre, soyaçekim kanunuyla bir araya gelip, var olan bu kanunları iyiden yana kullanılması ve geliştirilmesinde yaratılışın değişimine katkıda bulunan bir mekanizmadır. Bu mekanizma, yıkıcı ve yapıcı değişimlerin kaynağı olması bakımından önemli bir yere sahiptir. İnsan nefsinin özünün, takva denilen iyi ve güzele giden sorumluluk ve sevgi ile gurur denilen kötü ve çirkine, sorumsuzluk ve iradesizliği içerdiğini belirten Şems suresi 8. ayet ve bu özün, benliğin, egonun kötülükten arınma, kötüyü iyiye çevirme ve kötülüğe gömölüp iyilik tarafını da kaplayabileceğinden bahseden 9 ve 10. ayetler, tabiat kanunun niteliğini, sınırlarını ve değişimin imkanını ortaya koymaktadır.

İnsan tek yönlü sadece iyi veya sadece kötü niteliklerle donatılsaydı, yaratılışın programı bu yönde yapılsaydı, ne dine, ne akla, ne bilgiye ne de seçim yapmaya ve sorumluluk alıp, sonuçlarına katlanmasına gerek kalırdı. İyi ve kötünün insan doğasındaki konumu, varlığı doğru olarak geliştirildiğinde kötü niteliklerin de kimi zaman iyilerin gelişiminde gerekliliği açıkça görülebilecektir. İnsan bu doğasının getirdiği zıtlıkları, davranışlarına yansıttığında, inişli çıkışlı bir insan psikolojisi profili grafiği ortaya çıkmakta, düşünme ve öğrenmenin var olan yaratılışın değişimindeki etkinliği, bu profilin oluşumunda önemli bir paya sahip olabilmektedir.

Buraya kadar yaratılıştan,onun Allah'ın belirli sınırlar içinde yarattığı iyi ve kötü özelliklere sahip olan kapsamından ve değişim imkanından bahsettik. Şimdi de insan doğasındaki yaratılış hücrelerini ve bu yaratılış hücrelerinin psikolojik yapıdaki varlıklarını, şeytanın bu yaratılış kanununu oluşturan özelliklerin değişim ve gelişiminde rolü olup olmadığına değinmek istiyoruz.

“Onlara mutlaka emir vereceğim de davalarının (hayvanların) kulaklarını yaracaklar, onlara muhakkak emredeceğim de Allah'ın yaratışını / yarattıklarını değiştirecekler. Kim Allah'ı bırakıp da şeytanı yandaş edinirse, açık bir hüsrana kesinlikle yuvarlanmış olacaktır.” (Nisa, 119)

Şeytan yaratılışı, yaratıkların doğa kanunlarını, onların Allah tarafından belirlenen vasıflarını yok etme noktasında bir değişimi gerçekleştirememekle beraber, bu vasıfların korunması ve silinmesi, geliştirilmesi veya tahrip edilmesi noktasında insan şeytanlarının yardımıyla şeytani öğretiler, fikirler, ideolojiler, inançlar ve düşüncelerle yaratılışın olumsuz yönde değişiminde etkili olabilmektedir. Nisa suresi 117. ayette şirk inancını, çoktanrıcılığı benimseyenlerin şeytanla yakınlaşması ve onun sapkın yoluna girmeleri, onun hakimiyetini ve dolayısıyla emirlerini kabul edecek hale gelmelerini sağlayacak bir zeminin oluşumundan bahsetmekte ve ardından 118 ve 119. ayetlerde de şeytanın bu emrine amade haline gelenlerin, şeytanın isteği olan yaratılışı ve yaratıkları kendi şirk inançları çerçevesinde değiştireceklerinden bahsedilmektedir .Münafıkların Allah'la beraber taptıkları Tanrılara ayırdıkları bazı hayvanların, kulaklarından yanılarak nişanlanmalarına dair davranışlarına da gönderme yapan bu ayet, genelde inançların, düşüncelerin, tabiat kanunlarını bozmada, değiştirip, aslından farklı bir yöne kanalize edilmelerinde etkili olduğu anlatmaktadır.

İnsan Tek olan Rahman iman ve ibadete programlı tabiatını (Araf, 172), Tevhit dışı inanışları benimseyerek, şeytanın yaratılışı değiştirme vaadini gerçekleştirmiş olmaktadır. Başkaca yaratıkların tabiatlarını tahrip ederek değiştirmek suretiyle insanın, kainatın ve dünyanın ekolojik dengesini yok etmeye yönelik eylemleriyle, şeytanın telkinlerine kolayca kulak verdiğini de yine bu ayet açıkça ortaya koymaktadır. Atomun yapısını bozup, şiddete, kan dökmeye yol açacak silahlar üretme, besilerin özüne zehirler, hormonlar enjekte etme, bu yaratılışı değiştirip, tanınmaz hale getirmenin, özü

,saptırıcı eylemlerle olması gerekene değil şeytanın isteklerine göre değiştirmenin yansımaları olarak gösterilebilir.(Bayraklı,2002a,322-328;Razi,VII,323)

Peki, Şeytan, insanın tabiatını, başka nasıl değiştirebilmektedir? Hangi yollarla insanın yaratılışını kendi eliyle değiştirmesine ve başka yaratılışları değiştirmesine yardımcı olabilmektedir? İnsanın doğasındaki özelliklerini, bunlarla şeytanın ilişkisini belirleyerek bu sualleri yanıtlamaya çalışalım.

İnsan psikolojisinin şeytanın etkisine açık en temel özelliklerinden birisi edebilik duygusu ve sonsuz yaşama isteğidir. Bu duygu ve istek tutku haline geldiğinde, başka bir şeyle ölümün varlığı ve gerçekliğini bilinmeyip, ihtiyaçlar ve istekler dengeli olarak karşılanmadıkça ve bunların bilgisinin eksikliği veya yanlışlığı söz konusu olduğunda, şeytanın insan psikolojisine girmesine izin verilmiş olmaktadır. Şeytanın bu etkisini yüce Allah Kuran’da Hz. Adem örneği ile anlatmaktadır.

“Derken şeytan ona şöyle diyerek vesvese verdi. Ey Adem! Sana sonsuzluk ağacıyla, eskimez, çökmez mülk ve saltanatı göstereyim mi?” (Taha, 120) Bu ayette belirtildiği üzere şeytan, Adem’e vesvese verirken ebedilik ağacı ile tükenmeyen iktidarı istismar ederek ve vaatlerde bulunmuştur. Bir bakıma, Hz. Adem’in yaratıldığı yerde ebedi olarak kalmayı istemesinden dolayı yasaklanan ağaçtan yemiştir. Demek ki, insana düşman olan şeytan, insanın ilk günahını işlemesini, insanın ebedilik tutkusunu kullanarak sağlamıştır. Günahın veya kötülüğün işlenmesinde şeytan insana ait psikolojik bir motif olan ebedilik tutkusunu kullanmış, insanı vesveseleri ile etkileyip, davranışlarına güdülemiştir.

İnsanın savaşçı ve kan dökücülük özelliği (Bakara, 30), sosyal, siyasi, maddi çıkarlar, konumlar elde etmek, dünyada ebedi saltanat ve mülk sahibi olma isteği ile (Taha, 120) birleşince, şeytan bunu değerlendirilebilecek bir fırsat olarak görebilmektedir. İnsan, kime, neye, neden ve ne kadar sevgi ile önemle yaklaşması gerektiğini -ister tecrübe, ister dini ve ahlaki olsun- bilmezse bunun bilincine sahip olmazsa akıl da bu istekleri, özellikleri, bilginin ışığında değerlendirip insana yol gösterip, destek olmazsa şeytanın savaşçılık, kan dökücülük, hakimiyet ve ebedilik arzusunu kullanarak insanın yaratılışındaki bu kötü özelliği istismar edip, insanı canavar, yıkıp yok eden bir insa-

nımsı canavara benzeterek, fıtratı değiştirebilmektedir. Hâlbuki bu kötü gibi görünen özellik gerektiğinde, zulmün haksızlık, kötülüğün bertaraf edilmesin de kullanılabilecek önemli bir silah olabilmektedir. Mesele bu silahı, milli, manevi, insani, ahlaki-evrensel değerleri korumak üzere insanın doğru yer ve zamanda, gerektiği ölçüde, kendine ve başkalarına zarar vermeden kullanabilmeyi öğrenmesidir. O zaman şeytanın eylemine engel olunmuş olacaktır.

“İnsan, Rabbine karşı çok nankör bir varlıktır.” (Adiyat, 6) Beğenme ve takdir etme duygusu gelişmediğinde, nankörlük ve şikayet başlamaktadır. İnsanın dünya nimetlerine aşırı düşkünlüğü (Şura, 48), sıkıntı, hastalık gibi zor ve acı veren durumlar (Yunus, 12) düşünememe ve akledememenin etkisiyle (Hacc, 66), insan nankör olabilmekte, sevgisini dengeleyerek dünyaya bağlandığında zorluklara Allah’a imandan güç alarak katlandığında bilgi vahiy ve akıl ile iç dünyasındaki nankörlüğü eğittiğinde ise yalancı şeytanın kendisini değiştirmesine izin vermemiş olacaktır. Zira Şeytan, İblisin insanların çoğunu Allah’a şükreder bulmaması için çalışacağına dair vaadini (Araf, 18) yerine getiren bir varlık olarak beğeni, teşekkür ve takdir duygusuyla eğitilmemiş olan nankör tabiatı inkara, şükür yerine şikayeti karakter haline getirme noktasında etkili olmaktadır.

İnsanın yaratılışında bildiğini uygulamama yani cahillik mevcuttur. (Ahzab, 72; Ahkaf, 23) bu yaratılış özelliği, tüm davranışlarda belirleyici bir etken olabilmektedir. Şeytan bunu kullanarak her davranışını insana yaptırıp, cehalet silahıyla birey ve toplumu bombardıman edebilmektedir. İlk insandan bugüne kadar bilginin işlerlik kazanmaması olan cehalet, varlığını sürdürmektedir. Önceki konu başlıklarında belirttiğimiz tüm şeytani eylem ve etkilerin, insanın bilgiyi akılla buluşturmayıp, egoyla hareket etmesinin sonucunda gerçekleştiğinden bahsetmiştik. Cehaletin sayesinde şeytan insanı etkileyip kötü eylemlere götürmektedir. Bilginin, nefsin istekleri ve tutkularıyla birleşmesi halinde yaratılış ve yaratıklar insan eliyle bozulmaktadır.

İnsanın, yerli yersiz, yanlış davranışlarda bulunmasının ardında, zulmün onun fıtratındaki bir başka nitelik olmasındandır. (Araf, 23) Bu ayet, insanın, yakışık olmayan davranışlarda bulunması, zulmetmesini haksızlık ve adaletsizliğini, cehalet, isteklerin, tutkuların esiri olması (Rum, 29) gibi sebepler tetiklenmekte, insanın hem kendi tabiatı-

nı hem de diğer yaratıkların tabiatını değiştirmesine yol açabilmektedir. Zulüm sıfatı, yalanı, iftirayı da beraberinde getirerek kötülük tarafımızın iyiliğe galip gelerek ruhumuzu yozlaştırmasına katkıda bulunmakta (Enam, 93) ve tüm bunlar sebebiyle insan yaratılışını değiştirirken şeytanın emrini yerine getirdiğini göstermektedir. Zulüm sıfatı, vahiy dışı inançların düşüncelerin oluşmasına, vahyin çarpıtılmasına, her türlü varlığın doğasını değiştirmeye ve dahi vahyin değiştirilmesine kadar gidebilmektedir. (Bakara, 59) Adalet ve sevgi ile eğitilmeyen zulüm duygusu şeytani emirlerle etki altında kalıp, kötülükleri kolaylıkla gerçekleştirebilmektedir.

Bilgisizlik (Alak, 1), kendini yeterli görüp, gururlanma, egoist olma (Taha, 24), dünya hayatına aşırı düşkünlük (Naziat, 37-38), doyumsuzluk (Rahman, 8), azgınlık denen insanın tabiatına ait bir özelliği (Alak, 6-7) besleyen yan etkiler olarak, şeytanın insanları azdırma vaadini (Sad, 83) kamçılmasına yardımcı olmaktadır. İblisin, insanı azdıracağına dair yemini ve vaadini şeytanla etkin hale getireceğini düşündüğümüzde, egonun istekleri, dünya sevgisi, cehaletle birleşerek insan, azgın tabiatını şeytanın azdırmasına müsait hale getirmekte, inkar nankörlük, zulüm bu azgınlığın sonuçları olmaktadır.

Şeytanın cimriliğe teşviki, cimri yaratılmış insanın (Mearic, 19) fakirlik gibi bir şu insani korku türüyle korkutulmasıyla gerçekleşirken, bunun temelini insanın sevgi, paylaşma, yardımlaşma, diğergamlık duygularıyla eğitilmemesi, insanlara yardım etmenin Tanrının sevgi ve bereketini getireceğinin bilinmemesi gibi, insani, dini ve ahlaki eğitimin yokluğu veya eksikliği oluşturmaktadır.

“İnsan, zayıf yaratılmıştır.” (Nisa, 28) Bu yaratılış akılla, vahiyle, bilgiyle, inançla kuvvetlendiğinde zayıf olan şeytani etki ve hilelere (Nisa, 76) karşı koyabilmektedir. İnsanın şeytanın zayıf tuzağına karşı mücadelede, üstünlük kazanabilmesi için zayıf fıtratını maddi ve manevi olaylara karşı dayanıksız yaratılışını acizliğini imanla destekleyerek, güçlendirmesi gerekmektedir. Hem kötülüğe meyilli hem kötülüğün emredicisi egoya hem de zayıf bir tabiata sahip olması insanın akılla, bilgiyle iman ve takvaya, ulaşarak şeytanın bu fıtratın zayıflığından faydalanarak onu çabucak yıkmasına engel olabileceğinin bir zorunluluk olarak algılanması gerektiği kanısındayız.

İnsan tabiatında, acelecilik başka bir yaratılış yapı taşı olarak karşımıza çıkmaktadır. (Enbiya, 37) İnsanın bu aceleciliği, aceleden türemiş acilden yani dünyadan, onun toprağından yaratılıp onun özelliklerini kendinde barındırmasından ileri gelmekte ve insan bu sebeple acil olan dünyaya daha kolay meyledip, yaratılış kökenine doğru bir yöneliş gerçekleştirmekte ve şeytanın bu acil dünya ile insanı aldatmasına müsaade edebilmektedir. (Hadid, 14; Lokman, 33)

Yaratılışın en önemli ve en temel duygusu, özelliği sevgidir. Dünyadaki nimetleri, varlıkları, mülkü, insanı sevme fıtrata konulan bir niteliktir. (Al-i İmran, 14) Sevginin akılla, bilgiyle, diğer yaratılış özellikleriyle işbirliği içinde dengeli, uyumlu çalışması kime, neye, neden, ne kadar, nasıl sevgi gösterilebileceğinin bilinmesi ile doğru inanışa sahip olma arasında sıkı bir ilişki vardır. Sevgi, imanın şeklini belirleyerek, şeytani-tevhid dışı oluşumlara kapı açan bir duygu olabilmektedir. Tek olan Tanrıdan başka, varlıkların tanrılaştırılması, çoktanrıcılık; maddeye, insana olan aşırı sevgi, materyalizm ve egoizm, sevginin eğitilmemesinin sonuçlarıdır. Var olan yapıtaşı sevgi insan tabiatını yıkıp değiştirmesinde etkin bir rol oynayabilmekte, şeytan sapkın ideolojilerle düşüncelerle sevgiyi yanlış alanlara yöneltmede bir amaç ve aynı zamanda araç olarak kullanabilmektedir.

İnsanın mücadeleci yapısı (Kehf, 54) doğruluk adına kullanabileceği gibi yanlış yolda kötülüklerin yayılması, sapkın düşünce, inanış ve tutumların genelleştirilip, normal bir hale gelmesinde de kullanılabilir. Mücadeleci yapımızın da eğitimle rehberliğe ihtiyacı vardır. İnsani değerlerin sevginin, barışın, iyinin yerleşmesi adına mücadele eden insan, tam aksine mücadeleler de yapmakta, barış karşıtı ve şeytanın takipçisi de olabilmektedir. (Bakara, 208) Kötülükle mücadelede bu fıtrî özelliğimiz doğru olarak yönlendirilirse başarı elde edilecek, aksi durumda kötülüğü emredici ego (Yusuf, 53) şeytanın bir aracı olup, mücadeleci yapısını bu yönde kullanması kaçınılmaz olacaktır.

İnsan, dünyada yaşadığı müddetçe keşke ve acabalardan örülü geçmiş ve gelecek endişesi taşımakta sağlığı, aile yapısı, sosyal ve ekonomik konumda değişimler olup olmayacağından korkabilmektedir. Bu da onun tabiatından bir parçadır. (Nisa, 9; Meryem, 5) Korku, aşırı gururu, azgınlığı ve haddi aşmayı engelleyebilecek bir özellik-

tir. Allah'a ve ahiretin varlığına inanılması ve bu konuda sakınılıp, korkulması davranışlara olumlu yönde, kötülük yapmaktan korkma noktasında etkili olabilmektedir. (Rahman, 46; Araf, 59) Korkunun olumsuzluklarının, insan yaratılışını ve toplumu bozması için eğitilmesi gereken bir özellik olduğunu belirtmekte fayda vardır. Kime karşı, neden, nasıl bir korku içinde olmamızı bilmek gerekir.. Zulme, düşmanlığa karşı korku, en büyük yıkıcı silahtır. Adalet, barış ve iyilik için korku ve sakınma, hassasiyet içinde olma yapıcı bir duygu olabilmektedir. Şeytan olumsuz yönde korkuyu, teşvik ederken, Tanrının varlığını inkar ve ondan sakınmama, fakirlik korkusundan cimrilik yapma gibi eylemlere insanı nasıl sürükleyebileceğini ileriki konu başlıklarında da ele alacağımız için burada detaya girmiyoruz.

İnanma da fitri özelliğimiz olan, sevgi ve bağlanma ile yakından ilişkilidir. İmanın bu fıtrata sevdirmesi (Hucurat, 7) fıtratın dini, inanç ve duyguyla yaratılması (Rum, 31) ve sadece Allah'a kulluk edip onu Rab tanımaya yönelik verilmiş Elest Bezmi ahitine (anne karnındaki çocuğa Allahın ruhundan üfleyip can verdikten sonra, ona kendini Rab olarak tasdik ettirmesi) rağmen (Araf, 172) akıl, vahiy ve bilgi ile değil nefisle başkaca inanış, düşünce ve yaşayışlara yönelme, bu tabiatın bozulmasına yol açarken, insan bu davranışlarıyla şeytanı kendine yaklaştırıp, dost edinerek onun yaratılışı tahrip emrine açık hale gelmektedir.

Cinsellik cehaletle birleşince, sapkın cinsel davranışları oluşması muhtemeldir. İnsan tabiatındaki cinselliğe meyil, fiziksel ve ruhsal gereksinim açısından Allah'ın fıtratımıza koyduğu bir özelliktir. (Ali-İmran, 14) Bu özellik cehaletle birleşir, güdüler kontrol edilmeden, bilgi, akıl ve sosyal normlar, ahlaki değerler dikkate alınmadan ego ile beraber olduğunda, şeytan bu özelliği aleyhimize olacak şekilde kötü yönde kullanabilmektedir. (Bakara, 268; Nur, 21) Gayri meşru ilişkiler, homoseksüellik (Neml, 55), lezbiyenlik (Nisa, 15) cinselliğin akıl ve cehaletle yaşanmasının sonucunda şeytanın destekçi çıktığı bir tabiat yapıtaşdır.

İnanma, zulüm, kıskançlık, nankörlük, unutkanlık (Taha, 115), cehalet, mücadeleci ve savaşçı olma, ebedi mülk ve otorite isteği, cinsellik, sevgi, acelecilik, zayıflık gibi insan doğasının yapıtaşları, akıl, bilgi, vahiy, insani ve ahlaki değerlerle beslenmeyip, gelişmediğinde doğru olarak yönlendirilmediğinde, şeytani eylemlerin etkilerine

açık hale gelmiş olmaktadır.

2.UNUTTURMA

İnsan kelimesinin iki önemli manası vardır. Birisi, nisyan masterından unutmak, diğeri de ünsiyet kavramından gelen kaynaşmaktır. Bu iki manaya göre insan denen varlığın unutan ve kaynaşan olmak üzere iki özelliği ortaya çıkmaktadır. Şeytan, insanın bu unutma özelliği (Taha, 115) ile bağlantı kurarak ona çok önemli şeyleri unutturmaktadır. Unutma ve unutturma ile şeytanın arasında nasıl bir ilişki olabilir sorusuna şu ayetlerle cevap vermek istiyoruz.

“Yusuf, o iki kişiden kurtulacağını düşündüğüne şöyle dedi: ‘Rabbinin (Efendinin) yanında beni an!’ ama şeytan o adama, efendisinin yanında Yusuf’tan bahsetmeyi unutturdu. Böylece Yusuf yıllarca zindanda kaldı.” (Yusuf, 42)

Şeytanın, peygamberlere olan düşmanlığının (Enam, 112) Yusuf peygamberin hayatında açıkça görüldüğünü bu ayet bize kanıtlamaktadır. Yusuf’un, efendisinin, yani kölesi bulunduğu kişinin, karısı tarafından zina isnadıyla mahkum olup hapishaneye atılması ve buradan kurtulması için zindan arkadaşlarından serbest kalacak birine, kendisinden bahsetmesi ve arkadaşının efendisine, rüya tabirinde başarılı olduğunu anlatmasını istemesine karşın, şeytan Yusuf’un zindandan kurtulmak için arkadaşının Yusuf’tan kendi efendisine bahsetmesine engel olup, Yusuf’un tembihini, kurtulan köle arkadaşına unutturmuştur. Şeytanın peygamberlerin Rabbe olan imanlarını, sabır, teslimiyet ve sadece ona güvenmelerini adeta denemek için bir görev üstlendiği, Adem’in yaratılışı ile beraber bu görevi yerine getirme çabası içinde olduğu Kuran’ın açıkladığı bir gerçekliktir. (Bayraklı, 2003c, 424) Bu ayetten başka, üç ayet de yine şeytan ve unutturma ile ilgili olarak Kuran’da karşımıza çıkmaktadır.

“Genç adam dedi ki: ‘Bak sen şu işe, hani kayaya sığınmıştık ya işte o sırada balığı unuttum.’ Onu unutturan şeytandan başkası değildi.” (Kehf, 63) Bu ayette unutma denilen psikolojik yapıya ve özellikle zihinsel işlevlerden olan hatırlayamama şeytan işi bir etkiyle meydana gelmektedir.

“Ayetlerimiz hakkında lakırdıya dalanları gördüğünde, onlar başka bir söze da-

lincaya kadar onlardan yüz çevir. Eğer şeytan sana unutturursa, hatırladıktan sonra o zalimler topluluğu ile oturma.” (Enam, 68)

“Şeytan onları kuşatıp, etkisi altına aldı da Allah’ın zikrini unutturdu.” (Mücadele, 19)

Şeytanın unutturma eyleminin hangi alanlarda yoğunlaştığını gösteren bu ayetlerin omurgasını iman, ibadet ve ahlaki davranışın öğrenileceği kutsal mesaj, ilahi öğretinin unutturulması oluşturmaktadır. Yine dinle alay edilen ortamlarda bulunmama emrinin unutulması ve günlük yaşama dair unutturmalar da, şeytan etkili olduğunu üstteki ayetlerden anlamaktayız.

Yukarıdaki ayetlerden biri olan Enam suresi 68. ayet, peygambere hitaben, tüm insanlığı ve özellikle, Tek olan Rabbe inanları da kapsamına olarak, peygamber dahil herkesin şeytanın unutturma fiilinden pay sahibi olabileceğine dikkat çekmektedir. Allah’ın kainattaki her yarattığını, maddi ayetlerini ve özellikle ilahi alemde gelen kutsal öğretileri anlamındaki vahiy ayetlerini alaya alanların bulunduğu bir ortamda şeytanın işbaşında olup, müminleri o alay meclisine katılmaları için, peygamberi de içine olacak şekilde teşvikte bulunduğu, vahiyi eğlence haline getirene, dinle oyuncak gibi oynanan ortamlarda bulunmama emrini unutturarak, insanın Rabbiyle alay etmesine destekçi çıktığını da yine bu ayet bize göstermektedir. Zira o yaratılanın yaratana nankörlük ve isyanını istemektedir. Allah’ın emirleri ve yasaklarına uymada kararlı ve iradeli olamama, onları unutma, Âdem’den bu yana şeytanın, düşmanlığını göstermek için psikolojik sadadaki kötüyü kullanıldığı bir özelliğimizdir. (Bayraklı, 2002c, 382-383)

Görüldüğü üzere şeytanı dost edinenler, şeytanın emir ve telkinleri ile onun etkisine giren, böylece Allah’ın zikrinin şeytan tarafından kendilerine unutturulduğu kişilerdir.

3. BOŞ HAYALLERE SÜRÜKLEMEK

“Kim Allah’ı bırakıp, şeytanı yandaş/dost edinirse açık bir hüsrana kesinlikle yuvarlanmış olacaktır. O, onlara söz verir, ümit verip hayal kurdurur. Şeytan onlara bir aldaniştan başka hiçbir şey vaat etmez.” (Nisa, 119-120)

Allah'ın yerine başka Tanrılara tapan, onun birliğini ve varlığını reddeden, bunu da aklını kullanmamak ve vahyi dikkate almamak, kainatın içindeki Rahmanın varlığına götüren bilimsel bilgilere yüz çevirmek suretiyle yapanların şeytanla dost olmakta ve sonucunda, şeytan bu dostlarına nefislerine hoş ve süslü ama boş ümitlerle fısıltılar gönderip onlara sonu gelmez hayaller kurdurmaktadır. Şeytanın bu boş ümit verdiklerinden bir kısmı da, doğru yol belli iken o yola akılları ile değil nefisleriyle tabi olan ve aklını nefse kurban eden, vahyi de nefsinin istekleri uğruna arkaya atıp, Allah'ın yoluna sırt çeviren kişilerdir.

“Hidayet kendilerine açıkça belli olduktan sonra, arkalarına dönenlere şeytan, fit vermiş, sonu gelmez arzuların, boş ümitlerin ardına takmıştır onları.” (Muhammed, 25)

Her iki ayette ortak olan nokta, önce insanın iradesi ve bu iradeye uygun davranışlardan sonra şeytanın onları etkilemek üzere onlara yakın olması ve böylece faaliyetlerini gerçekleştirmesidir.

Şeytanın duygusal yapımızdaki diğer bir etkinliği, boş hayaller, umutlar peşinde koşturması, sonu gelmeyen ümitlere bizi sürüklemesidir. Hayallerden, isteklerimizden, sevgi ve bağlılıklarımızdan, amaçlarımızdan yola çıkarak, zihinsel ve bedensel fonksiyonlarla, yaşanan dünyada gerçekleştirilmeyen veya insanın yapmak isteyip yapamadıklarını egonun kurgulaması söz konusudur. İnsan hayal ettiği sürece yaşar, şeklindeki yaygın inanış ve düşüncenin, insanın yaşama isteğini motive edici bir etkisi bulunsa da sadece hayal kurma, gerçek yaşanan dünyanın bizden beklediklerini yerine getirmeksizin, tembelliğe teşvik edebilir. Dünya ile bağları koparan, edilgin insanın meydana çıkmasına destek veren, dengesiz, niteliksiz hayaller, insan psikolojisi için zararlı olabilmektedir. İnsanın kendi kapasitesini tanıması, fiziksel, zihinsel, duygusal yeterlilik veya eksikliklerinin farkında olup, yeteneklerinin, sınırlarının bilincinde olarak davranışlara güdülenmesi, yaşadığı toplumun sosyo-kültürel-ekonomik yapısını ve beklentilerini kavraması ve bu iki faktörü birey ve toplum faktörünü dikkate alarak hayallere, umutlara kapılma ve bu faktörlerle, umutlarını eylem noktasında fonksiyonel hale getirme prensibini hayatına uygulayabilmesi; psikolojik dünyanın sağlığı için önem arz etmektedir.

4.VESVESE VERME

Tahrik ve kışkırtma yapmak veya bunları insana fısıldamak anlamına gelen vesvese, Kuran’da şeytanın eylemlerinden biri olarak yer almakta, şeytan vesvese yoluyla insan davranışlarının temeli olan psikolojik dünyamızı etkileyebilmektedir. Psikolojik alanda şeytanın vesvesesi beraberinde, düşünce ve davranışların yönlendirilmesini, değiştirilmesini de getirmektedir.

Şeytan, insan tabiatındaki bazı unsurları ve organları kullanarak vesvese verebilmektedir. “İnsanların kalplerine, göğüslerine vesvese sokan pusuya çekilen cin ve insan şeytanlarının şerrinden insanların İlahına, Rabbine, Melikine sığınırım.” (Nas, 1-6)

Bu ayetlerden anlaşılacağı üzere insan ve cin şeytanlarının vesveselerine açık olan organ göğüs veya kalptir. İnsana düşman olan insan ve cin şeytanları, bu düşmanlıklarını gösteren kötü düşünce ve eylemlerini pusuya çekilerek sinsice gerçekleştirmektedirler. Şeytan sesi ile göğüse konuşur. (İsra, 64)

Araf suresi 20. ayet ile Taha suresi 120. ayette şeytanın ebedilik duygusunu, sonsuz mülk ve otorite isteğine sahip olan insanı vesveseleri ile kışkırttığı anlatılırken, yine vesvese kavramı kullanılmıştır. Nefsin insana fısıldama özelliğini (Kaf, 16) bir araç olarak kullanarak şeytanın vesveseleri fısıldaması mümkün olabilmektedir. Şeytan bu fısıldaması ile insana yasak, haram olandan yedirmiştir.

Araf suresi 200 ve 201. ayetlerde nezg; Müminun suresi 97. ayette ise hemezat kavramı şeytanın dürtüklemesi, vesvese, tahrik ve kışkırtmasını anlatmak üzere kullanılmışlardır.

Muhammed suresi 25. ayette ise şeytanın vesvese verdiği insanlardan bahsedilmektedir. “Hidayet kendilerine geldikten sonra, ona arkalarını dönenlere, şeytan vesvese vermiş...” Aklını kullanmayıp Allah’ın yoluna, hidayete, dosdoğru Rahmanın yoluna sırt dönenler, şeytanın dostluğu ödül olarak kazanmalarından sonra, bu dost hidayete yüz çevirenlere vesvese vererek bazı eylemlere onları sürüklemiştir. Bir başka açıdan bakıldığında, şeytanın sonsuz mülk ve otorite isteği ve ebedilik duygusunu kullanıp insan vesvese vermesinden sonra hidayete yüz çevirme gerçekleşmiş de olabilir.

“O zaman sizi, Allah’tan bir güven olmak üzere hafif bir uyku bürüyordu. Sizi onunla temizlemek, şeytanın pisliğini sizden gidermek... için üzerinize gökten bir su indiriyordu.”(Enfal,11)

Enfal suresinin bu ayetinde, müminlerin inkarcı ve müşriklere yönelik mücadelesi esnasında, savaşın getirdiği maddi ve manevi eksiklikler, uykusuzluk, açlık, susuzluk, kirlenme, sabır, ümit ve güven duygusunun azalmasına paralel olarak şeytanın yarattığı pislikten bahsedilmektedir. Bu pislik, maddi pislikten öte şeytanın müminleri aldatmasına ve mücadeleden vazgeçirmesine yönelik vesvese pisliğidir. Psikolojik yapıdaki vesvese pisliğiyle milli, manevi değerler, dini, insani, ahlaki, evrensel, sosyal hak ve özgürlükler yolunda mücadele etmek üzere motivasyonu bozmaya çalışan şeytan, savaş ortamının getirdiği sıkıntıları kullanıp Allah yolunda mücadeleden alıkoymayı istemektedir.(Bayraklı,2003a,488- 499)

Şeytan, kıskançlık duygusunu harekete geçiren vesveselerle, insanın arasını hatta kardeşlerin arasını açabilmekte, kardeşleri birbirine düşman edebilmekte, birbirlerine karşı kıskançlığın güdülediği tuzaklar kurdurabilmektedir. “Yavrucuğum, rüyayı kardeşlerine sakın anlatma, sonra sana bir tuzak kurarlar. Çünkü şeytan insana apaçık bir düşmandır.” Yusuf suresi 50. ayet, Yusuf peygambere babasının bir uyarısını içermekte, bu uyarının şeytanın telkinleriyle kardeşlerinden gelebilecek bir tuzağa yönelik olduğu anlaşılmaktadır. “Kardeşleri dediler ki: ‘Yusuf’la kardeşi babamıza bizden daha sevgilidir. Hâlbuki biz kalabalık bir cemaatiz. Şüphesiz ki babamız apaçık bir yanlışlık içindedir.” Sevginin ebeveynler tarafından çocuklar arasında dengeli olarak paylaştırılmaması, kıskançlığa meyilli insan tabiatının kolayca düşünceyi ve bilgiyi dikkate almadan insanın şeytanın kışkırtmalarından etkilenmesini sağlayabilmektedir. 8. ayetin sevgi duygusunun kıskançlığa ve ardından tuzağa, zulme dönüşmesi şeklindeki sonucu Yusuf suresi 100. ayette Yusuf’un dilinden şöyle anlatılmaktadır. “Şeytan benimle kardeşlerimin arasını açtıktan sonra...” Şeytanın (neziğ) vesvese ve tahrikle sevgi ve kıskançlığı kullanarak insanlar arası ilişkiyi bozabilmektedir. Yusuf bunun bilincinde olarak şeytanın vesvese, tahrik ve kışkırtmalarına dikkati çekmektedir.

Şeytanın, kıskançlığı, maddi ve manevi gereksinmelerin yokluğu veya eksiklikleri, sonsuzluk duygusu, mal ve otorite isteği gibi insana özgü oluşumları ona düşmanlı-

ğı sebebiyle kötü niyetle kullanmak üzere vesvese ve tahriklerde bulunmasına karşılık Allah’a sığınmak ve takvalı olmak gerekmektedir.

“Şeytan bir dürtü ile seni dürttüğünde, Allah’a sığın.” (Araf, 201) “Ve de ki; Rabbim! Şeytanların tahriklerinden sana sığınırım.” (Müminun, 97) “Korunup, sakınanlar, takvalı olanlar, şeytani dürtü geldiğinde Allah’ı hatırlar, bu dürtünün şeytani mi Rahmani mi olduğunu görürler, anlarlar.” (Araf, 201) Allah’a karşı sorumluluk bilinci ve O’nu hatırlayıp zikretme, şeytani vesveseyi anlayıp, gerekeni yapmayı sağlar. Yani kişi Rahmana sığınır.

Buraya kadar, dört konu başlığında şeytanın psikolojik yapımıza etkide bulunup bulunmadığını ortaya koymaya çalıştık. Ve gördük ki; Şeytanın insandan olan dostları sayesinde, şeytani öğretilerin, fısıltıların, vesveselerin, ümitsizliğin, üzüntü ve bezginliğin oluşmasına yol açabildiği, insanın fıtratındaki düşünsel, duygusal ve diğer özelliklerini kötü yönde kullanıp, yaratılışı tahrip etmeye nefsi, egoyu tanımlaştırıp, aklı devre dışı bırakmaya yönelik çalışabildiğini, insana, kendini, kainatın ardındaki hakikatleri ve hayatın anlamını düşünme noktasında duyarsızlığa, din dışı bir hayata yöneltebileceğini, bunu da insanın hatırlama mekanizmasını yeterince geliştirip eğitmemesinden, faydalanarak yapabileceğini vahyi unutturabildiğini, taşlaşmış bir kalple insanın sevgi, iman merhamet yolunda ilerlemesine mani olabildiğini, boş hayallerle insanı arzuların ve fantezilerin peşinde koşturup, yaratılış gerçeğinin ve dünyadaki konumunun aksi, eylemlere, düşüncelere sürükleyebildiği açıkça anlaşılmaktadır. Ama tüm bunları, insanın ilk adımı atmasıyla gerçekleştirmekte olduğunu öncelikle söylemek isteriz. İnsanın doğumla başlayan hayat yolculuğunda, hangi duraklara uğrayıp, yoluna yön verdiğini, bilginin, düşüncenin, ilahi mesajın, tabiatının verdiği yetileri doğru bir şekilde geliştirip, şekillendirdiği yani eğitimle insanın şeytani tesirlere karşı koyup koyamadığı, şeytana kendi eliyle fırsat sunup sunamadığıyla yukarıdaki psikolojik etkilerin oluşması söz konusudur.

C.SOSYAL ALANDA ŞEYTANIN FAALİYETLERİ VE ETKİLERİ

Şeytan, bireyleri psikolojik açıdan etkilemekle beraber, bu etki toplum hayatında da dolaylı olarak geçerli olmaktadır. Düşünce ve duygularda, kalpte ve egoda baş-

layan değişim, sosyal alanda bir konuma sahip bireyin, davranışlarına da yansımakta, şeytan bu yansıyan davranışlara paralel olarak faaliyetlerde bulunup insanı etkileyebilmektedir. Yani insan davranışlarına göre şeytanın sosyal alanda faaliyetleri olduğu gibi, bizzat şeytanın kendisinden kaynaklanan faaliyet ve etkileri de söz konusudur. Bu başlık altında ve alt konu başlıklarında doğrudan şeytanın faaliyet ve etkileri ile insanın faaliyetlerine dayanarak dolaylı faaliyet ve etkilerden bahsedeceğiz.

1.SOSYAL ALANDA İNSAN DAVRANIŞLARINA PARALEL OLARAK GELİŞEN ŞEYTANIN FAALİYET VE ETKİLERİ

a.HARAM LOKMA YEMEK

Haram yolla ve kul hakkını gasp ederek elde edilen, içinde emek, çaba ve alın terinin olmadığı her türlü kazanç Allah'ın helal saymadığı kazanç olup, bu tür kazançlarla bireyi ve toplumu sömürmenin nedeni de insanın mal ve dünya sevgisi tutkuları ve azgınlığı olmaktadır.

İnsan, kazancına haramı ve hak edilmeyeni karıştırmak suretiyle şeytanın faaliyet ve etkilerini gerçekleştirmesine kaynaklık etmektedir. “Allah'ın verdiği rızıktan yi-yin şeytanın ardına düşmeyin.” diyen Enam suresi 142. ayetten başka, haksız kazanç ve şeytan ilişkisi Bakara suresi 168. ayette de dile getirmektedir. “Ey insanlar, yeryüzündeki nimetlerden temiz ve helal olmak şartıyla yi-yin, şeytanın adımlarını izlemeyin, zira o, size açık bir düşmandır.” Yeryüzünde eğer temiz ve helal olan nimetler dışında pis ve haram nimetler bulunmasaydı ve bu nimetlerin yenilme ihtimali söz konusu olmasaydı, Allah temiz ve helal, pis ve haram ayırımı yapmaz, temiz ve helalin yenilmesi emrini vermezdi. Bu emrin aksi davranışta bulunmanın yani temiz ve helalin tüketilmemesi, kul hakkı olan ve haram olan şeylerin tüketilmesi ve kullanılması ile şeytanın peşinden gidileceği ihtimali olması sebebiyle Allah, insana şeytani etkilere karşı uyarıcı bir eğitimle yol göstermektedir.

Helal kavramı, yenilmesi ve yapılmasında sakınca olmayan, serbestçe yenen ve yapılan şeyleri içine alan Kurani bir kavramdır. Ayette geçen tayyip kavramı ise temiz ve içinde kul hakkı olmayan kazanç ve besinlerin niteliğini göstermektedir. Helal ve tayyip olmayan, maddesinde veya içinde kul hakkı bulunan haram şeylerin tüketimi ve

kullanımı, insan şahsiyetini neslin asaletini ve haya duygusunu zedelediği gibi, insanı da şeytanın takipçisi yapabilmektedir.

Şeytanın ilk insandan bu yana haram tüketime yöneltme ve bu yöndeki teşvikleri de söz konusudur. “Ağacın meyvesini tattıklarında, ayıp yerleri kendilerine göründü.” (Araf, 22) Ebedilik isteği ve aşırı dünya sevgisiyle insan, harama gitmektedir. (Hümeze, 2; Taha, 124; Rahman, 8; Bayraklı, 2001b, 359-364)

Bireylerin doğru beslenmeleri için bir program hazırlayan Rahman, onlara doğru ve dengeli beslenmek suretiyle sağlıklı yaşamın reçetesini de göstermektedir. Ama ne yazık ki insan, beslenme ve tüketim noktasında nitelik ve nicelik aramadan adeta hayvani bir hazla hareket etmekte, temiz ve helal ayırımını göz ardı ederek, daha çok iradesizlik ve yemek tutkusuyla, gıda tüketimi ve kazanımında zorlu işlemekte ve bu sayede şeytanın izinden gitmiş olmaktadır.

b. FAİZ YEMEK

Haksız kazancın, haram ve pisin tüketilmesiyle, sosyal alanda ve özellikle ekonomik sahada kirliliği oluşturan ve şeytanın faaliyet ve etkilerde bulunduğu diğer bir olgu, faiz yemektir.

“Faiz yiyenler şeytan çarpmış kimselerin cinnet nöbetinden kalktığı gibi kalırlar. Bu hal onların ‘alım-satım tıpkı faiz gibidir’ demeleri yüzündendir. Allah, alım satımı helal, faizi haram kılmıştır. Bundan sonra kime Rabbinden bir öğüt gelir de faizden vazgeçerse, geçmişte olan kendisinin ve artık onun işi Allah’a kalmıştır. Kim tekrar faize dönerse, işte onlar cehennemliklerdir, orada ebedi kalırlar.” (Bakara, 275)

Bu ayette, faiz yemekle davranış arasındaki iki boyutlu bir ilişkiden bahsedilmektedir. Faiz yemekten kasıt, bizzat faizle kazanılan haram lokmayı yemektir. Haram lokmanın insan psikolojisindeki dengeleri bozması ve bu durumun da davranışlara yansıtılması söz konusudur. Helal olmayanın yenmesinin şeytanın adımlarını izlemek olduğundan bahsetmiştik. (Bakara, 168) Bu durumda faizle kazanılan para ile gıdalanma, haram olmakta ve bu aynı zamanda şeytanın adımlarını izlemek, insana düşman olan bir varlığın peşinden gidip, düşmanı dost edinmek anlamına gelmektedir.

Bakara suresindeki 275. ayete dönersek, faizle kazanılan haram lokmanın insan psikolojine ve davranışlarına kötü anlamda nasıl tesir ettiğini anlatmak için ayette şeytan kavramına yer verilmiştir. Faiz yiyenler, şeytanın çarptığı insan gibi kalkar. Burada ki kalkma fiilinden kasıt davranmadır. Şeytan faiz yiyen insanı şiddetle etkiler, erdemlerini yok eder. Mal ve mülkünü çoğaltmanın nedeni olan aşırı mal ve dünya sevgisi ile insan faize yöneldiğinde şeytanın etki alanına girmiş olmaktadır.

Yukarıda konuya başlarken faiz yemekle davranış arasındaki iki boyutlu ilişkiden bahsetmiştik. Birini, yani faiz yemekten kastın, faizle kazanılan lokma olduğunu anlamıştık. İkinci boyut ise şudur; şeytanın çarptığı biri gibi davranmaktan kasıt, ekonomik ilişkilerdeki ihtiras, haksız kazancı körükleyen mal ve para kazanma hırsı, insanların sömürme azgınlığı gibi davranışlar olabilir. Fakat Bakara suresinin bu ayetinde, faiz yiyenlerin şeytanın çarptığı gibi davranmalarının nedenini Allah şöyle açıklamaktadır. “Bu, onların alım-satım da tıpkı faiz gibidir, demeleri yüzündendir.” Alım-satımı faize benzeterek, faizin meşru olduğunu söylemek, faiz yiyenlerin kendini haklı çıkarma çabası olup aynı zamanda şeytanın insanı çarpmasının ilk basamağını teşkil etmektedir.

Ticareti faizle özdeşleştirme, bunu hem düşünce hem de davranışla gerçekleştirme, ekonomik ve sosyal dengenin bozulmasına yol açar ki bu bozulma, insan başta olmak üzere şeytanın yardımı ile gerçekleşmektedir. Allah, faizi haram, alışverişi, helal kılmıştır ve faiz yiyenlerin davranışlarını aklileştirmeleri ve bunu yaygın bir düşünce ve davranış haline getirmeleri, faizin alınması ve verilmesine karşın, Allah bunu reddetmektedir. Haram faize helal demek, Allah’a iftiradır. Allah’a iftira da, vahiy dışı din anlayışı konusunda bahsettiğimiz gibi şeytanla aynı paydada buluşmaktır.

Faiz alıp verme davranışından, Rabden gelen bir öğüt sayesinde vazgeçilirse, geçmişte yaptıklarından dolayı affetme yetkisi Allah’a aittir (Bayraklı,2001c,382-384)

Görüldüğü gibi faizle şeytanın ilişkisi doğrudan değil, insan davranışlarının paralelinde gelişen bir ilişkidir. Şeytan insan kaynaklı faiz eylemine, bu eylemin gerçekleşmesinden sonra bir katkıda bulunup, faaliyet ve etkisini göstermektedir. O etkide insanı çarpıp ruh, beden ve soysal dengesini bozmak olmaktadır.

c.SOSYAL İLİŞKİLERİ BOZMA

Sosyal bir varlık olan insanın, yaşadığı toplumla, bu toplumu oluşturan kişi grup ve kurumlarla ilişkileri söz konusudur. Bu ilişkilerin devamlılığı veya bozulmaması için bazı iletişim kurallarının yerine getirilmesi gerekmektedir. Bunlardan biri, insanlar arası ilişkide güzel söz söylemektir. Bu önemi bilen Allah, insanların birbiriyle olan sosyal ilişkilerinin bozulmaması için uyarıda bulunmuş ve şeytanın güzel olmayan sözlerin sarf edildiği konuşmalarla, insanların arasını bozabileceğine dikkat çekmiştir.

İsra suresi 53. ayet, insanların birbirine güzel söz söylememeleri sebebiyle şeytanın devreye girip, sosyal ilişkileri bozmasını anlatmaktadır. “Kullarıma söyle, sözün en güzelini söylesinler. Sonra şeytan aralarını bozar. Çünkü şeytan insanın apaçık düşmanıdır.” Güzellik düşünceden davranışa doğru ilerlemekte, düşünceyi güzelleştiren de insanca değerler dini ahlaki ve evrensel öğretiler olmaktadır. Kuran açısından ise, Kuran(Zümer,8)’Ben,Müslümanlardanım’sözü,(Fussilet,33) yumuşak,düşündüren ve saygı uyandıran söz(Taha,44)hikmetli ve güzel öğüt içeren söz(Nahl,125) güzel söz olmaktadır. Eğer şeytan, en güzel sözün olmadığı bir yerde, sosyal ilişkileri bozuyorsa o zaman şeytanın insan ilişkilerini bozmadığı, insanlar üzerindeki etkinliğini ortadan kaldıran söz, en güzel söz olmaktadır.

Şeytanın düşmanlığını insan üzerinde göstermesinin boyutunu, insanların arasını bozacak fitneye yol açacak sözleri insana fısıldaması oluşturmaktadır. İnsanların arasına düşmanlığın girmemesi, şeytanın düşmanca etkilerinin önlenmesi için en güzel sözü insanlar arası iletişimde kullanmak gerekmektedir.

Güzel düşüncenin güzel söze ve yazıya dönüşmesi şeytanın bozgunculuk virüsünün insan hayatına girmesini önleyeceğinden, doğru ve güzel düşünmeyi, bilgi üretmeyi ve yaymayı sağlayacak eğitimsel tedbirlere ihtiyaç vardır.(Bayraklı,2004b,295-297)

İnsanın düşüncelerinden diline ve söylemine yansıyanların güzel nitelik taşımaması sebebiyle şeytanın insanlar arası sosyal ilişkileri bozup, karışıklık yarattığı anlaşılmaktadır. İnsan kaynaklı eylemlerin sonrasında şeytanın faaliyet ve etkilerini gösterdiği yine burada ortaya çıkmıştır.

d.TAKLİTÇİLİK YAPMA

Geçmişten günümüze, taklit edilerek benimsenen inanç, düşünce ve davranış modellerinin sorgulamadan, akıl ve bilim, din ve ahlak süzgecinden geçirilmeden kabul edilip asırlar boyunca devam ettirilmesi, doğru olmayan yaşantıların taklidi, insanın aklında ve gönlünde prangalar oluşturmaktadır. Bu prangayı takmak ise şeytanın taklit çağrısına uymaktır. “İnsanların içinde, bilgisi, rehberi ve aydınlatıcı bir kitabı olmadığı halde Allah hakkında tartışanları vardır. Onlara ‘Allah’ın indirdiğine uyun’ denildiğinde ‘Hayır! Biz babalarımızı, üzerinde bulduğumuz yola uyarız’ derler. Ya şeytan onları alevli ateşin azabına çağırıyor idiye.” (Lokman, 20-21)

Bu ayetlere göre, Allah konusunda dinsel bir bilgiye veya uzman görüşüne veya vahiy kitabına (Kur’an), aydınlatıcı Kutsal kitap Kuran’a sahip değilken, onun içeriğini bilmezken tartışanlara Kur’an ve içindeki Rahmani öğretilere uymaları istendiğinde bu kişiler, atalarının, babalarının dinsel inanç ve öğretilerine uyacaklarını, onları taklitle benimseyip devam ettireceklerini söyleyerek şeytanın ateşe çağırmasına kulak vererek, bu alevli azabı kabullenmiş olmaktadır.

Taklit, hangi düşünce, inanç veya yaşantıda söz konusu olursa olsun, şeytanın çağrısıdır. Bunun sonucu ise yine şeytanın sürüklediği ateştir. Şeytan, taklitle insanı ateşe çağırırken, ona olan düşmanlığını sergilemiş olmaktadır.

Aklı kullanıp, vahyi veya bilimsel gerçeklikleri anlamamak veya anlamama konusunda ısrar edip, inat etmek, Allah’ın yolu olan iman, ibadet, güzel davranışlarla hak ve değerleri, akli kullanmayarak reddetmek (Bakara, 170), taklit edilen atalar kültürünü veya inancının bilgi açısından niteliksiz olması, ataların doğru din ve davranışa dair bilgisizlikleri ve bu bilgisiz kişilerin öğretilerinin taklitle benimseyenlerin bunu bilmemeleri ve idrak edememeleri (Maide, 104), atalarının izinden giderken, onların oluşturduğu kültür ve inançları sorgulamayıp üzerinde düşünmeme (Şuara, 75-76), şeytanın taklitle alevli ateşine çağrısını dinleyip ona inanmaya neden olmaktadır.

Geçmiştekilerin yaptığı ve düşündüğü her şeyin tamamen yanlış veya tamamen doğru olması söz konusu değildir. Ataların inancını taklit etme noktasında taklit edilenin doğru ve sağlam bilgi ile ve vahiyle (Kuran’la) sorgulanıp, geçerliliği ve doğruluğu-

nun ortaya konulması gerekmektedir. Bu olmadığında, şeytanın taklit zincirini takarak, ona köle olunması gerçekleşmiş olacaktır.

İlk insandan bu yana şeytani eylem olan taklit zinciri, miras olarak bugünlere kadar gelerek insanlar tarafından takılmış ve Allah bu zincirleri, şeytani prangaları kırmak için peygamberini ve vahiylerini göndermiştir. Araf suresinin 157. ayetinde bundan bahsedilmektedir. (Bayraklı, 2005c, 148-152)

Şeytanın taklit zincirinden kurtulma ve bu zinciri takmama insanın elindedir. İnsanın kaynaklık ettiği davranışları şeytan bir fırsat olarak değerlendirmekte ve onları taklidin ateşine sürükleyerek, eylem ve etkinliğini devam ettirmektedir.

e. KEHANETTE BULUNMA VE SİHİR YAPMA

İnsan, her olay, kişi veya varlıkla ilgili düşünce ve tahminlerde bulunan, pek çok şeyi merak eden, gizemliliğin peşinden giden, dünyanın, kainatın, toplumsal hayatın insanların ve tabi ki kendilerinin sahip olduğu kanunların, oluşumları seyrini, zamanının, şeklini değiştirmeyi isteyen bir varlıktır. Geleceğini, dünyanın sonunu, ahiretin durumunu öğrenmek isteyen insanın bu isteğini, bir sömürü ve yalan tezgahıyla yerine getirebileceklerini iddia eden bilgiler, kişi ve gruplar geçmişten günümüze farklı nitelik ve niceliklerde varlığını devam ettirmektedirler. Gelecekte haber verme, ruhları, cinleri iletişim aracı haline getirme, sihirle olaylara yön verme ve başkalaştırarak tinsel güç elde etme, kahinlik, medyumculuk bu alandaki faaliyetlerin birkaçı olarak gösterilebilir.

Şeytanlar, yeryüzünde bazı insanları dost edinip, bunlara ilham göndermek suretiyle diğer insanların kendilerini medyum, falcı, kahin gibi algılamalarını sağlamakta, cincilik gibi bazı ruhi hadise ve hayallerle aldatıp melekler ve peygamberlerle rekabet etmeyi istemektedirler. Veya bu isteklerini başkaları ile gerçekleştirirler. Fakat Allah onları gök meclisine yaklaştırmaz, ateşli delici bir yıldızla taşlanıp kovulurlar. (Yazır, tarih yok, C8, 215)

Şeytanla kehaneti bir araya getiren bu ifadeleri Kuran'la delillendirebilir miyiz? Enam suresi 128. ayet, Cin suresi 6, 8 ve 9. ayetler, Mülk suresi 5. ayet, Saffat suresi 6 ve 10. ayetler arası ile Hicr suresi 16 ve 17. ayetler bu konuda bize yardımcı ol-

maktadır.

“Allah, onların hepsini bir araya topladığı gün, ‘Ey cinler (şeytanlar) topluluğu! Siz insanlarla çok uğraştınız’ der. Onların insanlardan olan dostları ise ‘Ey Rabbimiz, birbirimizden yararlandık ve bize verdiğin sürenin sonuna ulaştık.’ derler. Allah da buyurdu ki: Allah’ın dilediği hariç, içinde ebedi kalacağınız yer ateştir. Şüphesiz Rabbin, hikmet sahibidir, bilendir.”

Enam suresinin 128 ayeti olan bu ayette insan ve cinlerin birbirlerini kullandıklarını, ilahi alemden insan hayatının seyrini öğrenmek için insanın cinlerle irtibatta olduğunu, cinlerin insanlarla çok uğraştıklarını anlatırken, cin şeytanlarının insanlardan olan dostlarıyla menfaat ve faydalanma ilişkisi içinde olup, bu ilişkiyi dünya hayatı boyunca sürdürdükleri ve Allah’ın verdiği yaşam süresince bu iletişimi devam ettirdiklerine değinilmektedir. Peki, cin şeytanları ile onların dostu olan insan şeytanları ortak bir paydada nasıl buluşmaktadır? Bunun cevabını da Cin suresi 6-9. ayetler de bulmaktayız.

“İnsanlardan bazıları cinlere sığındılar ve onların taşkınlıklarını artırdılar. ‘Doğrusu biz cinler göğü yokladık, onu sert bekçilerle alevli ateş taneleriyle doldurmuş bulduk. Biz daha önce, onun bazı kısımlarında haber dinlemek için oturuyorduk. Fakat şimdi kim dinelmeye kalkarsa, kendisini takip eden, gözetleyen bir alev ateşi buluyor.” (Cin, 6, 8–9) İnsanlardan şeytanın evliyası, dostu olanlar, cinlerden yardım ve himaye istemekte fiziksel, ruhsal ihtiyaçlarını gidermek için onlara sığınmakta, ilahi alemden bilgi sızdırarak insanların hayatına ve geleceğine ilişkin kulak hırsızlığı yaptırmaktadırlar. İnsan şeytanları olan kahin ve medyumlar, geçmişten ve gelecekte cin şeytanlarını kullanarak haberdar olmakta; cinlerin göksel alemden haber almalarını fırsat bilerek onlarla işbirliği yapıp, sosyo-ekonomik statü ve kazanç sağlamaktadırlar. Bu durum Allah’ın bilgisi ve kontrolünde olup, her türlü cin varlığının kulak hırsızlığı önlenmektedir. Aşağıdaki ayetler bunu açıkça göstermektedir

. “Biz en yakın dünya gününü kandillerle donattık. Bunları şeytanlara ateş taneleri yaptık ve onlara alevli ateşin azabını hazırladık.” (Mülk, 5) “Biz o yakın göğü, bir süsle, yıldızlarla bezeyip donattık, her türlü asi, inatçı şeytandan koruduk. Onlar ne kadar çırpınsalar da o yüce konseyi dinleyemezler. Ve her yandan atışa tutulurlar. Ve on-

lar için yakalarını bırakmayan bir azap vardır. Yüce konseyden bir söz çalıp, aşırın olursa onun peşine delici alevli bir yıldız takılır.” (Saffat, 6–10) “Biz göğü, yemin olsun ki burçlar donatıp, seyredenler için süsledik ve onu her kovulup, taşlanmış şeytandan koruduk.” (Hicr, 16-17)

Kuran’ın şeytanla ilişkilendirdiği başka bir olgu, sihir ve büyücülük yapmaktır. İnsanların yaşamına müdahale etme, olayların seyrini değiştirme pek çok dinsel inanış ve düşüncede var olagelmıştır. Satanizm ve şeytanın dinler tarihindeki konumunda bunları görmüştük. Özellikle şeytana tapanların gizemli ayinlerdeki kötü niyetli kara büyü ayinleri, şeytanı dost edindiklerinin bir sonucu olup, büyü ve sihirle şeytanın emrine girdiklerinin başka bir kanıtıdır. Bu iddiamızı bir ayetle kanıtlamaya çalışalım;

"Kitap sahipleri, Süleyman’ın hükümranlığı hakkında şeytanın sözlerine uydular. Halbuki Süleyman büyü yapıp, kafir olmadı. Fakat şeytanlar kafir oldular. Çünkü insanlara sihri ve Babil’deki Harut ve Marut isimli iki meleğe indirileni öğretiyorlardı. Halbuki o iki melek. 'Biz sadece imtihan için gönderildik, sakın yanlış inanıp kafir olmayasınız' demeden hiç kimseye sihir öğretmezlerdi. Onlar, o iki melek-melikten karı-kocanın arasını açacak şeyler öğreniyorlardı. Oysa büyücüler Allah’ın izni olmadan kimseye zarar veremezler. Onlar kendilerine faydalı olanı değil, zararlı olanı öğreniyorlar. Büyüyü satın alanların ahiretten nasıpları olmayacağını çok iyi bilmektedirler. Karşılığında kendilerini sattıkları şey ne kötüdür. Keşke bilselerdi." (Bakara, 102)

Bakara suresinin bu ayetine göre; şeytanlar, yani cin şeytanları, insanlardan olan şeytan dostlarına vesvese vererek, Hz. Süleyman’ın peygamber olmayıp bir kral olduğunu ve iktidarının da sihre dayandığını öğretip, bu öğretilerin yer aldığı kitabı insanlardan olan şeytanlarda da yazmakta ve bu şeytanların kitabını da diğer insan şeytanlar okumaktaydılar.

Kitap ehlinde olan Yahudiler, Tevrat’taki Süleyman peygambere dair bilgiler yerine, bu şeytanların uydurup söylediği ve yazdığı öğretilere inanıp kabullendiler. Vahiy bilgisinin söylediği, Süleyman’ın hem peygamber hem kral olup, mülk ve otoritesinin sihir kaynaklı değil, Rahmani kaynaklı olduğuna dair bilgilerin aksine, şeytanın bilgilerini dikkate alanlar kafir oldular. Eğer şeytanın söylediği gibi Süleyman’ın iktidarı

sihre dayansaydı, Süleyman kafir olurdu. Bu noktada sihir yapmak ve sihre dayanarak iş görmek, küfür olmaktadır.

Sihir gibi şeytani, sahte oluşumlarla sosyal ve siyasal teşkilatlanmaya çaba sarf etmek düşmanlığın, yani şeytanın insana olan düşmanlığının sonucunu oluşturmaktadır. Sihirle uğraşanların şeytandan vesvese ve vahiy alan insan şeytanları olmaları sebebiyle küfre girmelerinden başka bu küfrü, şeytani bilgileri insanlara öğrettikleri de yine Bakara suresi 102. ayette yer alan başka bir husustur. Sihrin bir ilim olup öğretildiği, bunun da iki yolla yapılabileceğini belirtmek isteriz. Eğer ayette anlatılan şeytanlar, insan kökenli şeytanlar ise yazdıkları sihir kitaplarıyla bunu insanlara öğretmekteydiler. Veya bazı insanlar ateşten yaratılmış cinlerle irtibat kurabiliyor ve onların mesajlarını alabiliyorlarsa, cin şeytanlarının sihirle ilgili öğretilerini de bu mesaj yoluyla alabilmekteydiler. Sahte şeytani öğretilerin (sihir veya başkaları), sahte fikirlerin, şeytanın insanlığa olan düşmanlığının ve dünyayı cehenneme çevirme isteğinin birer yansıması olduğunu söyleyebiliriz.

Şeytanlar, insanlara sihir yanında Harut ve Marut adındaki meleklerle indirilene de öğretmekteydiler. Bu iki melek veya hikmetli kişinin öğrettiklerinin, kötü amaçlar ve şeytani vesveselerle, insanları küfre götürmek üzere kullanılabileceğinin fark ederek insanları uyardığı görülmektedir. Bilimsel etiğin olmadığı yerde, şeytani ahlak söz konusu olmakta, şeytanlar bu iki şahsa indirilene kötü maksatla, aile-içi ilişkileri bozup, aileyi parçalamak üzere kullanmaktaydılar. Sihir insanların duygu ve düşüncelerini etkileyip, sevgi bağlarını koparabilmektedir. Şeytanlar, siyaset ve aile kurumunu zedelemek üzere, sihri ve bilimi kötüye kullanmışlar ve halen de bunu insan şeytanları ile devam ettirmektedirler.

Şeytani öğreti ve sihirle iktidarını temellendiren ve kafir olarak şeytanı dost edinen Firavun, Musa peygamberi bile sihirbaz olarak görmektedir. (Şuara, 34-38) Şeytani öğretiler ve sihirle, küfre girip, şeytanın dostu olan sihirbaz ve büyücüler, Allah'ın izni olmadan kimseye zarar veremezler. Eğer sihir bir küfürse, Allah küfre razı değilse (Zümer, 7) o zaman Allah sihir yaparak, şeytanlaşıp küfre girerek başkalarına zarar vermek isteyenlerin zararını önler.

Bakara suresinin 102. ayetinde sihirle bağlantılı olan başka bir konuya değinilerek, şeytanlar yoluyla öğrenilen büyü ve sihrin, faydadan çok zarar içerdiği ve bile- rek, bunun Allah'ın yasağı olduğunun bilincinde olarak dünyadaki siyasi, sosyal ve eko- nomik menfaatler için, insanların hem kendilerini hem de ailevi ve toplumsal ilişkile- ri bozdukları dile getirilmektedir. Şeytanların söylediklerine tabi olanlar ve aile ile top- lumdaki barışı bozmaya yönelik bilgileri öğrenenler, bilginin fayda ve zararını fark edemeyenler, ahiret hayatının nimetlerinden faydalanamayacaklardır.

Şeytani vesveselerin ürettiği bilgileri kullanıp, ailevi ve sosyal yapıyı zede- lemeye çalışanlara, ahirette mükafat yoksa, bu bilgi öğretilerek mükafata yönelik davra- nışlara bireyler güdülendirilmelidir. Şeytana tabi olan, bilgiyi karı ile kocanın arasını açmak için kullanıp, kendilerine fayda vermeyen, topluma zarar veren şeyleri öğrenen insanlar, bunu bilselerdi bu eylemi yapmazlardı. Amel-bilgiye dayanmalı, bilgi-fiil uyumu ile şeytani faaliyet ve etkilere karşı koyulacağının bilinci, insanlara eğitimle ka- zandırılmalıdır. Kuran bunu söylemektedir. (Bayraklı, 2001b, 88-107)

Bu konu başlığında ele aldığımız sihir ve kehanetin, şeytanın bir aldatmacası olduğu, insanın bilgisizliği, aklını kullanmaması ve nefsi ile hareket etmesinin sonucun- da şeytana dost olup, onun vesvese ve sahte sözlerine kanarak, büyü ve falcılığa yönel- diği anlaşılmaktadır. Yani insan, eylemleri ile şeytanı kendine çekmekte ve kendisi üye- rinde faal ve etkili bir konumda olmasına yardımcı olmaktadır.

f.HABERİN KAYNAĞINI ARAŞTIRMAMAK

İnsan, işittiği veya öğrendiği haberlerin, bilgilerin doğruluğu ve gerçekliğini araştırmadan, bunu topluma yayarsa, haberin toplumsal ve bireysel problemlere, kargaşa ve parçalanmaya yol açacak bir nitelik taşıması, yalan ve zanna dayalı olarak kitle ileti- şim araçları ile insanlara ulaşması halinde insan bu eylemi ile şeytanın adımlarını izle- miş olmaktadır. Bunu Nisa suresi 83. ayette görmekteyiz.

“Onlara güven yahut korkuya dair bir haber ulaştığında, onu hemen yayarlar. Oysa ki onu Resule ve içlerindeki sorumluluk sahiplerine götürmüş olsalardı, aralarında okuyup araştırarak hüküm çıkaranlar, onu elbette bileceklerdi. Eğer Allah'ın lütfu ve rahmeti üzerinizde olmasaydı, pek azınız hariç, şeytanın ardı sıra giderdiniz.”

Bu ayette münafıkların davranışlarından biri ele alınmaktadır. Münafıkların, şeytanı kendine yandaş edip onunla aynı ahlaki karakteri paylaştıklarına değinmiştik. İşte bu kişiler Nisa suresinin 83. ayeti ne göre, güven (barış) ve korkuya (savaş) dair haberleri topluma yayarak toplumda tedirginlik yaratmaktadırlar. İlk bakışta böylesi haberleri topluma yaymanın kötülüğünden bahsedilmesi de, münafıkların bu tip haberleri Peygambere isnat ediyor olmaları, fiillerinin kötülüğünü göstermektedir. Zira savaş ve barışa yönelik haberin kaynağını peygamber olarak verip, asılsız haberlerle iman edenlerin gönüllerini rahatsız etmekteydiler. Münafıkların bu tür yalan bilgi ve haberleri peygambere isnat etmeleri ve toplumu karıştırmak üzere bu haberleri yaymaları fasıkça bir harekettir. (Hucurat, 6) Kitle iletişim araçları ile yalan bilgileri yaymak da, bozgunculuğun, fasıklığın diğer adıdır.

Münafıkların savaş ve barışa yönelik bu haberleri ve bilgileri peygamberi kaynak gösterip yaymaları yerine bu haberlerin doğruluğunu, gerçekliğini isnat ettikleri peygamberlere veya o konudaki uzmanlara sormaları halinde toplumsal savaşı ve zulmü engellemiş olurlardı. Bilgilerin doğruluğunu araştırarak, insanlara sunmak siyasi ve sosyal bütünlüğün devamlılığı açısından önemli olmaktadır. Çünkü böylesi yalan haberin olduğu yerde şeytan vardır. Yalan haberi yayarak toplumda fesat ve fitne çıkarmak şeytana tabi olmakla eşanlamlıdır. Çok az insan, aklını kullanıp, yalan haberden etkilenmez, onun doğruluğunu araştırır. Şeytanın bu eylemine karşı Allah'ın lütfu ve rahmeti söz konusu olduğundan, şeytana uyup sapıtılmamaktadır.

Peygambere veya uzmana, yani hangi alanda haber almışsak o alanı bilene bu haberin doğruluğunu sorup danışmak, şeytanın etkisine karşı koruyucu bir tedbirdir. Yalan haber ve bilgi ile mücadelede bu son derece önemlidir. Aksi takdirde şeytanla ortaklaşa davranmak suretiyle kargaşa ve parçalanma toplumda kolayca oluşabilmektedir. Uzmana ve peygambere danışmayan insanın şeytana tabi olmasını engelleyecek tek şey, İlahi lütuf ve rahmettir.(Bayraklı,2002b,235-236)

İnsan, kendisi kaynaklı bir eyleme bağlı olarak şeytanın etki alanına girip onu izlemektedir. Burada da bu genel prensip bozulmamış, yalan haberleri veya doğruluğu araştırılmamış, kaynağı bilinmeyen bilgileri yayarak insan, şeytanla buluşmuş ve onun izinden giderek Rahmandan ve onun lütuf ve merhametinden ayrılmıştır..

g.İSRAF ETMEK

Sadece, boş, amaçsız, doğru, gerekli ve anlamlı yerlerde harcama ve yardım yapmamak israf olmamakta, mana aleminin, insan psikolojisinin duyguların, düşüncelerin faydasız bilgilerle doldurulması, tüketime, madde dünyasına dönük bir yaşama sürüklenmesi veya sapkın inanışlara meyletmesi, meylettirilmesi de israf olmaktadır.

Kuran’a göre; kazanımların kadrinin kıymetini bilmeden, boşa, lüzumsuz yerlere saçıp savrulması ne anlama gelir? Akrabaya, yoksula, yolcuya (İsra, 26), yetime (Haşr, 7) hakkı olan yardımı yapmayıp gereksiz şeylere yönelik saçıp savurma (İsra, 26), büsbütün eli açık olup, harcamada orta yolu tutmama (İsra, 29) kendisine verilen nimetlerden en temizlerini yemeyip, kazanç konusunda taşkınlık etme, ölçü ve adalette haddi aşma (Rahman, 26), israftır.

İnsan israf ederek şeytanla kardeş olmakta, kendi eylemiyle şeytanın kardeşliğini kazanmaktadır. İsra suresi 27. ayette savurganlık, saçıp savurma yani israf etmekle şeytanın ilişkisi ortaya koyulmaktadır. “Saçıp savurma. Zira böylesi saçıp savuranlar, şeytanın dostlarıdır. Şeytan ise, Rabbine karşı çok nankördür.”

Akrabaya, yoksula, yolda kalmışa yapılan yardım ibadet niteliği taşıırken, amaçsız, batıl bir iş uğruna harcama, savurganlık, israf olmaktadır. Yukarıdaki ayette, saçıp savurma anlamına gelen Arapça mübezzir kavramı kullanılmıştır. Bu kelimenin anlamları arasında Allah’ın verdiği nimetlerinin değerini bilmemezlilik, yani nankörlük de vardır.

İnsan lüzumsuzca, gereği gibi harcama yapmadığında, israf ettiğinde şeytanla aynı inanç ve karakteri paylaşarak onun dostu, kardeşi olmakta, kendi eliyle, şeytanın kendisini dost edinmesine, kardeş edinmesine sebebiyet vermektedir.(Bayraklı, 2004b,233-235)

Şeytan, israf eylemine dolaylı desteğini vermekte, insanın israf etmesine ilave bir etki ve katkı yaparak, ona dostluğunu sunmaktadır. İsraf edenlerle dost olma noktasında eylem gerçekleştirmektedir.

h.BİLGİSİZLİK

Bilgiyi öğrenmek üzere zihinsel, duyuşsal ve psiko-motor özelliklerle ve yetilerle dünyaya gelen insan duyu organları ile bilgiyi algılayıp beyinde sentez yapamadığında veya yapmadığında bilgisizlik ortaya çıkmakta, bu bilgisizlik de şeytanın ilgi alanına girmektedir. Kuran’da şeytan-bilgisizlik ilişkisi şu şekilde anlatılmaktadır; “İnsanlardan Allah hakkında bilgisizce tartışan ve her inatçı şeytana uyanlar vardır. Şeytan hakkında şöyle yazılmıştır. Kim şeytanı dost edinirse şeytan onu yoldan çıkarır ve alevli cehennem azabına sürükler.” (Hacc, 3-4)

Hacc suresinin 3. ayetinde geçen Allah hakkında mücadele etmek, tartışmak eylemini Tanrı veya Allah hakkında olumsuz mücadeleye girme, onun vahyine peygamberine karşı koymak üzere yapılan tartışmaları içine almakta olup, bu mücadelenin merkezi, bilgisizlik olmaktadır. Allah aleyhinde mücadele, çaba veren kişi bunu bir bilgiye dayanarak vermediğinden inatçı şeytana uymaktadır. O halde bilginin olmadığı yerde şeytan vardır. Tabiat boşluk kabul etmez, esastan hareketle, bilginin var olmadığı yeri, yani bilgisizlik ortamını şeytan doldurmaktadır. İnsanlar ne için, kim için ve nasıl mücadele vermeleri gerektiğinin bilincinde olmaları gerekir. Aksi takdirde şeytanın peşine takılıp gidebilirler. Allah, şeytan kavramını 4. ayete koyarak da bilgisizce mücadele edip, Tanrı hakkında bilgisi olmadan tartışanları şeytana uymalarını engellemek ve caydırmak üzere kullanmıştır. Bilgisizlik, şeytanın peşine takılmadan başka onu dost edip yoldan çıkmasına ve alevli cehennem azabına sürüklenmeye de yol açabilmektedir.(Bayraklı,2001c, 21-22)

1.BARIŞI BOZMAK

İnsanlığın en çok ihtiyaç ve özlem duyduğu ve en çok peşinde koşması gerektiği bir kavram veya bu kavramın eyleme dönüşmesi olan barış, insanın kendi iç aleminden çıkan, kökleri gönülde olan ve dallarıyla bütün insanlığı kucaklayan bir ağaçtır. Bu ağacın kesilmesi, ormanı yok olmuş toprağın erozyona uğraması gibidir. Barışın bozulması, barış ağacının kesilmesi de insanlığın birlik ve beraberliğinin, mutluluk ve huzurunun erozyona uğraması anlamına gelmektedir.

İnsanların barışı bozması veya engellemesi şeytanın adımlarını izlemeyi de beraberinde getirmektedir. Bakara suresi 208. ayet bunu açıkça dile getirmektedir. “Ey

iman edenler! Hepiniz toptan silm'e (barışa) girin. Şeytanın adımlarını izlemeyin. Çünkü o sizin apaçık bir düşmanınızdır.”

Bu ayette, iman edenlere barışa girmeleri emredilirken, aynı zamanda iman edenlerin barışa girmeme ve şeytana uyma ihtimallerine, imana rağmen şeytanla buluşmanın imkanına yer verilmektedir. Birey hem iç aleminde akıl, nefis, duygu ve kalp boyutlarının birbiriyle ve kendi içindeki barışı ve beraberliği ile psikolojik barışı gerçekleştirebildiği gibi, aksi bir iç dünyaya sahip olduğunda ise şeytanın adımlarını izleyebilmekte ve sonuçta psikolojik barış veya savaşı yaşayabilmektedir. Bunun dışında, toplum içindeki farklı inanç, kültür ve düşünceye sahip birey ve grupların kendi içlerinde ve diğer gruplarla birlik, beraberlik ve barış içinde yaşayarak toplumsal barışa gidip şeytana uymamaları veya toplumsal savaş ve kargaşa ile şeytana uymaları da gerçekleştirebilecek diğer bir durumdur. Psikolojik ve toplumsal boyutta barışın bozulması da şeytana dolaylı olarak bir fırsat vermekte ve barışı bozanları şeytan kendi peşine takmamakta, aksine insanlar barışı bozma eylemleri ile şeytanın izini takip etmiş olmakta ve düşman bir varlığın yandaşı olabilmektedirler (Bayraklı, 2001b, 545-547)

Şeytan, Tanrı olunca ve insanlar şeytana Tanrı olarak tapınca, şeytan onlardan bir kurban istemektedir. Tanrının olduğu her yerde kurban vardır. Şeytanın istediği de, kendisine tapanlardan gerçekleştirmesini istediği kurban da barış olmaktadır. Bir bakıma şeytan, insana kendi kullarına barışı katletmeden, barışı kurban etmeden ‘bana kul olamazsınız’ demektedir. Bugünkü Satanizm de toplumlarda meydana getirdiği sancı ve rahatsızlık, sosyal ve evrensel barış karşıtı eylemlerin sergilenmesi onların şeytana kuluk edip onun izinden gitmelerinden kaynaklanmakta, insanlığın ezeli düşmanı olan şeytan barışı tehdit edenlerce rehber ve dost edinilip şeytanın kötü emellerine alet olunmaktadır.

Şeytana uyup, barışı ona kurban vermenin veya barışı bozarak şeytanın izinden gitmenin ve onun günaha sevk ederek insanı saptırmasının başka bir boyutu insan öldürmektir. “Musa, halkının habersiz olduğu bir sırada şehre girdi. Biri kendi tarafından diğeri düşman tarafından olan iki adamı birbiriyle dövüşür buldu. Kendi tarafından olan, düşmana karşı ondan yardım istedi. Musa da düşman tarafından olana bir yumruk vurdu ve ölümüne sebep oldu. ‘Bu şeytan işidir. O gerçekten saptırıcı, apaçık bir düşmandır’

dedi.” (Kasas, 15)

Peygamber olan Musa’nın bir insan öldürmesi ve bu ölüm olayı ilahi affın sınırlarına girecek olması ve kasıtsız meydana gelmiş olmasına karşın, peygamberlerin de günah işleyebileceklerini bu ayet anlatmaktadır. Peygamber bile olsa şeytanın işi olan günah işletmek veya günaha sevk etmesinden kurtulamamıştır. Musa, ölüm veya öldürme olayını şeytanın kendini saptırmasına bağlamış ve şeytanın insana olan düşmanlığının peygamber bile olsa çeşitli fiillerle gerçekleştiğini ifade etmiştir. Öyle ki, ilk insan ve peygamber olan Adem’le birlikte, şeytanın günaha sürüklemesi, insan üzerinde faaliyetleriyle etki kurmaya çalışması başlamış ve kıyamete kadar devam edecektir. İnsanı öldürmek suretiyle şeytanın faaliyetini yerine getiren insanın, onun peşinden gittiği, eylemleriyle onun kendisini etkilemesine izin verdiği anlaşılmaktadır. (Bayraklı, 2005b, 309-310)

Barışı benimseyip barışın karşısında veya onu bozmak şeklindeki insan eyleminin şeytanın peşinden gitmek olduğunu belirtmiştik. Sosyal barışı, birlik ve bütünlüğü sağlamayan aksine bozan başka bir olgu, gizli konuşmak ve örgütlenmelerle şeytanın yanında olmaktır.

İnsanlardan bazısının gizli konuşmaktan men edilmesine, bu tür gizli konuşmalar yapmasının yasaklanmasına karşılık bu yasağı ihlal edip günah, kötülük, düşmanlık ve peygambere karşı gelmek hususunda gizlice konuştukları, iyilik, takva yerine barışı bozucu düşmanlık ve günahı fısıldayan gizli toplantılar yaptıkları Allah tarafından, Mücadele suresi 7-9 ile Nisa suresi 114. ayetlerinde dile getirilmektedir.

Allah gizli konuşma ve örgütlenmeyi, kötülük, düşmanlık, insani-ahlaki-dini hak ve değerleri, özgürlükleri ortadan kaldırarak hem sosyal hem de evrensel barışı zedeleyerek, şeytanın peşinden gidilmesi sebebiyle yasaklamıştır. Zira Mücadele suresi 10. ayette şeytanın gizli konuşmalar ve teşkilatlanmalar yoluyla inanç sahiplerine ve genelde tüm insanlığa zarar verip düşmanlığını kusmak ve barışı engellemek, bozmak ve insanlığı, iman edenleri keder ve üzüntüye sevk etmek için çalıştığına işaret etmektedir. Ayet şöyledir;

“Gizli konuşmalar, şeytandandır. Bu, iman edenleri üzme içindir. Oysa şey-

tan, Allah'ın izni olmadıkça müminlere hiçbir zarar vermez. Müminler yeter ki Allah'a dayanıp güvensinler.”

İman edenler, Allah'a güvenip, imanların yaraşır iyilik ve takva yolunda çaba sarf eder, bu yönde davranırlarsa şeytanın gizli konuşmalar ve örgütlenmelerle müminlere zarar vermesi mümkün değildir. Gizli konuşmaların yapıldığı toplantılar, faaliyetlerle şeytanın peşinden giden, iman edenleri üzmeye yönelik çaba sarf ederek şeytanla buluşanlara karşı iman ve tevekkül en büyük koruyucu olmakta, bu sayede barışın korunması da gerçekleşmektedir.

Barışı bozucu her türlü düşünce ve eylemin tarafında yer almak şeytanın tarafında yer almak anlamına geliyorsa, eğitim barışın tarafında şeytanın karşısında bireyleri yetiştirmeli ve bunu yaparken de özünde sevgi ve barış olan dinsel inanç ve ahlaki değerlerin yardımını alabilmelidir.

i.CİNSEL SAPKINLIK

Allah insanı yarattıkça onun doğasına cinsel içgüdüğü koymuştur. (Al-i İmran, 14) Daha sonra bu cinsel içgüdüğün ırmağının nasıl akıtılacağına kurallarını da koymuştur. Cinsel ilişkinin nikahla meşru olacağına dikkat çeken Allah (Nur, 32) onun gayri meşru olarak tatmin edilmesin de yasaklamıştır. (Enam, 151; İsra, 32) İşte şeytan, meşru olmayan cinsel ilişkiler alanını, cinselliğe meyillik özelliğinin doğru yönlendirilmemesi nedeniyle istismar etmektedir. Bu istismarı da fuhşu emrederek gerçekleştirmektedir. Şeytanın fuhşa teşvik ve emrine cevap veren insan, şeytanın eylem ve etkinliğinin kurbanı olmaktadır.

“Ey iman edenler! Şeytanın adımlarını takip etmeyin. Kim onun adımlarını takip ederse o, edepsizliği, fuhşu ve kötülüğü emreder.” (Nur, 21)“Şeytan, sizi fakirlikle korkutur, fuhşa sürükler.” (Bakara, 268)

Şeytanın emrettiği fuhşun kapsamında, homoseksüellik (Neml, 55; Araf, 80-81), lezbiyenlik (Nisa, 15), gayri meşru cinsel ilişki, nikahsız cinsel birleşme (Yusuf, 25) ve zina (İsra, 32) vardır. Şeytan, özellikle zinaya teşvik ederek, İsra suresi 64. ayette Allah'ın buyurduğu gibi insanların çocuklarına ortak olmaktadır. Zinaya ve diğer fuhuş

kapsamındaki cinsel davranışlara teşvik ederek, çocuklara ortak olup, onları sahiplenmektedir. İnsan da fuhşa, cinsel sapkınlığa yöneldiği takdirde şeytani eylemleri yerine getirerek, şeytanın etkisine girmiş olmaktadır.

j.GÖSTERİŞ İÇİN YARDIM ETMEK

Gösteriş için, başkalarına hoş görünmek amacıyla sergilenen davranışların riyakarlık adı altında ifadelendirildiğini bilmekteyiz. İnsan olmanın gereği olarak, ahlak ve dinen onaylanmış tutum ve davranışların yerine, başkalarınca kabul görmek, çeşitli sosyal statü veya ayrıcalıklar kazanmak, itibar görme ve önemsenme arzusu ile yapmacık, gerçekçi ve samimi olmayan, gereklilik için değil yapmış olmak için ve çıkarlar uğruna sergilenen eylemlerin, riyakar davranışların şeytanla bir ilgisi var mıdır?

Kur'an bu ilgiyi Nisa suresinin 38 ve 39. ayetlerinde ortaya koymakta, toplumun yapısal ve fonksiyonel devamlılığında etkin rol oynayan yardımlaşmanın, hangi temeller üzerine oturmadığında, şeytani bir eylem ve şeytanla yakınlaşmaya doğru gittiğine açıklık getirmektedir;

“Allah’a ve ahiret gününe inanmadıkları halde mallarını, insanlara gösteriş için sarf edenler..... Şeytan bir kimseye arkadaş olursa, ne kötü bir arkadaşır o! Allah’a ve ahiret gününe iman edip Allah’ın kendilerine verdiğinden harcasalardı ne oldu sanki, Allah onların durumun hakkıyla bilendir.”

Bu ayete göre, gösteriş için infak edenler, münafıklığı çok yönlü ve fakat tutarsız eylemleri inanç ve yaşam biçimi olarak benimseyerek, şeytanı arkadaş edinen ikili inanç sahipleri olan münafıklardır. Gösterişçi infakçılar, hem iman etmeyen hem de iman gereği olan infakı gerçekleştiren ama bunu iman etmedikleri Allah için değil, insanlara gösteriş için sarf eden, imansızken, imana dayalı ibadet gerçekleştiren, yaptığı yardımı başa kakıp, inciterek yapan, hem imansız amel ve riyakarlıkları sebebiyle hayırları boşa giden insanlardır. (Bakara, 264) Allah’a iman etmedikleri için, bu iman gereği olan iyilikleri Allah’ın hoşnutluğunu kazanmak için yapılacağını bilmediklerinden, insanların hoşnutluğu ve beğenmesi için hayırlarını yaparak, şeytanı kötü bir arkadaş olarak edinen münafıkların bu ahlaki yapıları hakkında Allah insanları bilgilendirerek, şahsiyetin, imanla nitelikli hale geleceğine, ahlaki karaktere dinin etkili olduğuna vurgu

yapmaktadır.(Bayraklı,2002b,135-136)

İnkarcı olup, gösteriş için yardımseverlik yapan kişiler bu eylemiyle şeytanı arkadaş edinmişler, şeytan da bu kişilere arkadaş olmuştur. Yani insan riyakarlığı ile şeytanın arkadaşlığını ve onun bu arkadaşlıktan doğan şeytani etkilerle gelebilecek diğer olumsuzlukları da hak etmiştir.

2.SOSYAL ALANDA DOĞRUDAN ŞEYTANIN FAALİYET VE ETKİLERİ

a.KUMAR OYNAMAYA YÖNELTME

Kumar ve şans oyunlarının uğruna insani ailevi ve evrensel değerlerin çiğnen-diği ve pek çok sorunların meydana geldiğini bilmekteyiz.Haksız kazancın başka bir şekli kumar ve türleridir. Her ne kadar karşılıklı iradeyle kazanan ve kaybeden şansına razı olmakta ise de kumarın yarattığı yaralar, bireysellikten çıkıp sosyal ve hatta dün-yaya ait yaralara dönüşebilmektedir.Bunun örneklerini her zaman görebilmekteyiz.Bu yaranın oluşmasında şeytanın parmağı var mıdır?Yine bu taşın altından da şeytan mı çı-kacaktır,ayetlerle bu sorulara açıklık getirelim.

“Fal okları şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresi-niz. Şeytan uyuşturucu ve kumara sokularak, aranızda düşmanlık ve nefreti yerleştirip si-zi Allah’ı anmaktan ve namazdan geri çevirir.”(Maide,90-91)

Maide suresinin 90.ayetinde geçen ve fal okları olarak tercüme ettiğimiz meysir kavramı aynı zamanda kumar anlamına gelmektedir. Şeytan kumar oynamaya teşvik ederek insanın ve dahi herkesin hakkı olan sosyal ve ekonomik kaynakları tü-ketmekte, insanların sahip olması gereken insani değerleri yıkıma uğratmakta ve zaman denen değerini kirletmektedir.

Şeytanın insan ilişkilerini kumar yoluyla kirletmesinin iki amacı olduğundan yukarıdaki ayet bahsetmektedir.İlki, kin ve düşmanlığı insanların arasına sokmak ve yaymak suretiyle sosyal ilişkileri ve iletişimi bozmaktır.İkinci amacı ise, insanı Allah’ı anmaktan ve namaz kılmaktan alıkoyarak Allah-kul ilişkisini bozmaktır.Kumar oyna-maya yönelen yani şeytanın ayartması ile kumar batağına saplanan kişi, hem kendi iç

dünyası hem diğer insanlarla olan ve hem de Allah'la olan ilişkilerini bozan şeytana karşı mücadele etmesi aslında kötü alışkanlıklarla mücadelenin ta kendisi olmaktadır.(Bayraklı,2002c,145-147)

Haram lokma, rüşvet, faiz, kumar gibi oluşumlar, şeytanın insan mallarına ortak olmasının içeriğini oluşturmaktadır. (İsra, 64) Şeytan, Allah'ı zikirden uzaklaştırırken (Furkan, 29) bunu kumar yoluyla gerçekleştirmekte, Allah'tan uzaklaşan kişi kumar yoluyla şeytana kulluğu kabullenmiş olmakta, Zikre yani Kurana yaklaşma Allah'a yaklaşma, kumardan uzaklaşma ise şeytanın kulluğunu reddetme anlamına gelmektedir.(Maide,92)

Ve eğitim, ister yaygın ister örgün olsun kötü alışkanlıkla mücadelenin eğitimini insana kazandırmalı, şeytan kaynaklı kötü alışkanlıklara bağımlı olmak engellenmelidir.Bu alışkanlıklardan biri ve yine en tehlikelisi olan içki ve uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılığıdır.Ve ne yazık ki bu da şeytani tuzağın ta kendisidir.

b.İÇKİ VE UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMINA YÖNELTME

İçki ve uyuşturucu, sarhoşluk verici her türlü maddenin kullanımı veya bu maddelere bağımlılık, dünyanın en büyük problemlerinden biridir. İnsanlık hem bu maddeleri dünyanın geçici lezzetleri ve çıkarları çerçevesinde kullanmakta,hem maddi kazanımları için bu maddelerin üretimi ve tüketimini teşvik etmekte, hem de bunların zararlarıyla mücadele için devlet ve sivil toplum örgütleri ile yoğun bir çalışma içine girmektedir.İnsan kendi egoizminin peşinden giderek hem yıkan, yıktığını da yapmaya çalışan anlaşılmas bir döngü içinde savrulmuş gibi görünmektedir.

İçki veya uyuşturucu kullanımı, dini ve ahlaki öğretilerin çoğunda yasaklanmıştır. Kur'an-ı Kerim de bunların kullanımını yasaklamıştır.Bu haramın ihlali, helal olmayanın besin olarak mideye, kana karışması şeytanın teşvik ettiği harama pis olana talip olmak anlamına mı gelmektedir? Her zaman yaptığımız gibi ayeti referans olarak vermek istiyoruz.

“Uyuşturucu/şarap.... şeytan işi pisliktir. Bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan, uyuşturucu ve kumarla düşmanlık ve nefreti yerleştirir... Sizi Allah'ı

anmaktan, namazdan geri çevirmek ister.” (Maide, 90-91)

İnsana sarhoşluk verip, zihinsel ve fiziksel fonksiyonları dumura uğratan, biyolojik yapının işlevselliğini bozan içki, alkol veya uyuşturucu madde kullanımı veya bunlara bağımlı olma, şeytanın yaptığı bir pislik olup, bu pislikler (alkol ve uyuşturucu ile) insan şuurunun örtülüp, aklın devre dışı bırakılmasıyla oluşan beyni kirletmeye yönelik şeytan kaynaklı kirletme mekanizmalarıdır. Beyindeki şeytani etkilerle oluşan kirlenme, iç dünyamıza ve sosyal hayatımıza da yayılarak, sosyal ve bireysel barışı, mutluluğu zedelemekte, şeytan bu yolla insanlar arasına nefreti, kini ve düşmanlığı soktuğu ve Allah’a kulluk ve ibadete mani olduğu için Rahman da alkolü, uyuşturucuyu yasaklamıştır. (Bayraklı, 2002c, 145-147)

Öyle anlaşıyor ki, kötü alışkanlıkların temelinde şeytanın etkisi vardır. Kötü alışkanlıklardan uzaklaşmayı da şeytan engellemektedir. İnsan kötü alışkanlıklara bulaştığı zaman, iradesini şeytana teslim ediyor demektir. Böylece kötü alışkanlıklar yoluyla şeytan, insanı uyuşturmakta, insan manen yaptığı davranışların acısını duymamaktadır. Tıpkı, narkoz yemiş bir insanın doktorun yaptığı operasyonu hissetmemesi gibi. İşte Satanistler de şeytana taptıklarını ve ona derinden yöneliş ve bağlılık içinde olduklarını, bizzat içki ve uyuşturucu partisini andıran ayinleri ile göstermektedirler.

c.CİMRİLİĞE SÜRÜKLEMEK

Şeytan, insan doğasındaki cimrilik ve korku motiflerini, kullanarak insanı cimriliğe ve dolayısıyla sosyal alanda önemli bir rolü olan infak etmemeye, yardımlaşmaya çağırıp sürüklemektedir. Bakara suresi 268. ayette bu anlatılmaktadır. “Şeytan sizi fakirlikle korkutur. Sizi, kötülüğe ve cimriliğe sürükler. Allah ise size kendisinden bir bağışlanma ve lütuf vaat eder.”

İnsanın tabiatı itibarıyla korku özelliğine sahip olması, bu özelliğin de ekonomik gelir düzeyi ve yaşam standardının düşmesiyle, ihtiyaç sahibi haline gelerek fakir olma endişesiyle birlikte yol alması sonucunda birey, mal yığıp biriktirmeye ve cimriliğe adım atmakta, başkalarına yardım etmek ve iyilikte bulunmak olan infakı yerine getirmemektedir. Bireyin bunu yapmasındaki temel etmen, şeytanın infakı engellemek için fakirlik afetiyle korkutması, insandaki korku motifini kullanarak onu cimriliğe sevk et-

miş olmasıdır. Allah Bakara suresindeki bu ayeti, insanlara anlatarak şeytanın insan tabiatındaki hangi özellikleri kullanarak eylemlerini gerçekleştirdiğini gösterip, şeytani etkilere karşı bilinç kazandırmaktadır. Şeytan önce fakirlikle korkutmakta sonra cimriliği emredip infaka bu şekilde mani olmaktadır. İnsanın iman zayıflığı, kazancın kaynağında ve nihai olarak yaratılışında, insan iradesi ve çalışmasından sonra Allah'ın olduğunu bilmeme, korku özelliğinin şeytan tarafından ele geçirilip, sömürü alanı haline gelmesine neden olmaktadır.(Bayraklı,2001b,346-348)

Şeytanın cimriliği emretmesi ile infak ve yardımlaşma engellendiğinden sosyal alanda fakirlikle mücadele etmek de engellenmekte, sosyal nitelikli bir faaliyet olarak cimriliğe sürüklenme şeytanın amellerinden olmaktadır.

Din ve inanç alanından,psikolojik ve sosyal alana kadar geniş bir yelpazede şeytanın faaliyet ve etkilerini incelediğimiz bu bölüm başlıklarında gördük ki, şeytan,insanın eylemlerine paralel olarak kendi eylemlerine hız vermekte,birey aklın,bilginin,ahlakın ve Vahyin ikendi isteğiyle ayrıldığında,şeytanın etkilerine açık hale gelmektedir.

Bireyin bu şeytani etkilere maruz kalmaması için Kuranda Allah, eğitimsel bir bakış açısı sunarak her çağdaki kötülöklere yani şeytani fiil ve etkilere karşı çeşitli tedbirlerle insanlara yardımcı olmuş ve olmaktadır.Bundan sonraki başlıkta bunlara değinerek araştırmayı sonlandırmış olacağız.

III.ŞEYTANİ ETKİLERE YÖNELİK KURANIN GETİRDİĞİ EĞİTİMSEL BAKIŞAÇISI

Kuran-ı Kerim, insanın davranışlarına paralel olarak veya doğrudan insanı hedef alan şeytanın kötü eylem ve etkilerine karşı, etkin bir mücadele vermek için nasıl bir donanıma sahip olunması gerektiğine dair eğitimsel bakış açıları sunarak, eğitime ve özellikle din eğitimine ışık tutacak ve sapkın inanç,düşünce ve yaşam biçimleriyle şeytanın insanı aldatmasına engel olacak ilke ve metotları da ortaya koymaktadır.Bu noktada, Kuranın şeytana karşı insana tedbir olarak öğrettiği temel metotlardan ilki, aklın kullanılması başka bir deyişle aklı harekete geçirici eğitim ve öğretimdir.

A.AKLI KULLANMA

Arapça bir kavram olan akıl;bağlamak,bitiştirmek,çelme takıp düşürmek,önlemek, sığınmak korumak anlamlarına sahiptir.Bu lügat manalarından yola çıkarsak, aklın insanı Tanrıya bağlayıp şeytandan uzaklaştırdığını,şeytani etkilere karşı bir set görevi gördüğünü, şeytanın kötü tesirlerine karşı insanı koruduğunu,nefsin(ego) isteklerine karşı insanın iç dünyasını kontrol ederek, disipline eden bir kuvvet ve zihinsel bir mekanizma olduğunu söyleyebiliriz.

Bu mekanizmaya Kuranın atfettiği değeri ve önemi ortaya koyacak ayetlerden en başta geleninin, Yunus suresinin 100.ayeti olduğunu düşünüyoruz.”Allah akıllarını kullanmayanları murdar kılar / üzerlerine pislik atar.”İnsan aklını kullanmadığında, yani potansiyel akıl yetisine sahipken onu işletmediğinde,düşünmeyip anlama, kavrama ve algılama gibi akli fonksiyonları yerine getirmediğinde, Allah’ın attığı bir pislikle kirlenmektedir. Ayette geçen rics kavramı, aynı zamanda şeytanın eylemlerini niteleyen ve şeytanın bir sıfatı olarak Maide suresinin 90.ayetinde de yer almaktadır.Bu iki ayetten şöyle bir sonuca varmamız mümkündür.Aklını kullanmayan insan hem pislikle kirlenmekte hem de şeytani bir sıfatla sıfatlanıp şeytanla ortak bir payda da buluşmaktadır.

Kurandaki Enbiya suresi 67. ayetle,Meryem suresi 44 ayeti bir araya getirdiğimizde, şeytani etkilerden uzak olma ile akli kullanma arasındaki ilişkiyi kolaylıkla görebilmekte ve aklın kullanılmasının şeytanla savaşmadaki önemini kavrayabilmekteyiz. Meryem suresinin 44. ayetinde İbrahim peygamber, şirk denilen çoktanrılı inanışın şeytana tapma olduğunu söylemekte ve Enbiya suresinin 67.ayetinde de şirk yoluyla şeytana tapmanın nedeninin, akli kullanmamak olduğuna dikkati çekmektedir.Allah, İbrahim’in dilinden şirk denilen satanizmin kaynağında aklın çalıştırılmaması olduğunu bu ayetle bize gösterdiği gibi,şeytanın tesirlerini önlemede aklın işlerliğinin ve bu işlerliğe götürecek eğitimin gerekliliğini de göstermektedir.Ayet şöyledir;”İbrahim:'O halde, Allah'ı bırakıp da size hiçbir fayda ve zarar vermeyecek olan putlara ne diye taparsınız?.....Aklınızı kullanmıyor musunuz?"

"Ey insanoğulları!Ben size şeytana tapmayın,o sizin için açık bir düşmandır.Bana kulluk edin ,doğru yol budur diye bildirmedi mi?Andolsun ki o, sizden nice nesilleri saptırmıştı.Aklınızı işletmez misiniz? " (Yasin,60-62)Allah, insanı şeytan hakkında bilgilendirmekte,şeytanın insan için amansız bir düşman olması sebebiyle, onun dost edinilmemesi ve ona tapınılmaması gerektiğinin bilincini kazandırmak için,

insana uyarıcı bir öğretimde bulunmaktadır.Allah, bu ayette ayrıca, şeytanın geçmişten günümüze insanlığı saptırmak için çalıştığını ve bunda da başarılı olduğunu ve bu saptırma eylemlerinin her zaman devam edeceğinden dolayı, insanın geçmişte şeytanın yaptıklarından haberdar olup,bilinçli davranmasını, bunlardan ibret almasını istemekte ve şeytanın saptırıcı fiil ve etkilerine karşı aklın çalıştırılmasının, etkin bir güce sahip olduğu bu ayette belirterek, başka bir uyarıcı Rahmani eğitim ve öğretimi de gerçekleştirmiş olmaktadır.

Kuran açısından meseleye bakmaya devam edersek;akıl kullanıldığında, başka hangi şeytani eylem ve etkilere engel olabilmektedir?Bu soruyu düşünen selim akıl sahibi insanın davranışlarından yola çıkarak,düşünmeyip şeytana uyan akıl sahibi insanın davranışlarına ulaşarak cevaplamak istiyoruz.Rad suresinin 19. ayeti cevaba ulaşmamızı sağlamaktadır.."Ey Muhammed!Ancak düşünen akıl sahipleri,sana indirilenin gerçek olduğunu bilir ve inanır."Bu ayette, düşünen selim aklın Vahye ve Rahmani olan bu öğreti ve bilgilerin gerçekliğine inandığını, başka bir deyişle aklın çalışıp düşünmesinin en temel göstergesinin iman olduğu anlatılmaktadır.Bu anlatımın Talak suresinin 10.ayetiyle de desteklendiğini Kuran'a baktığımızda görmekteyiz."O halde ey iman etmiş olan selim akıl sahipleri,Allah'ı üzmemekten sakının."Kuranın bu ayetleriyle şöyle bir çıkarıma varmamız mümkündür: Düşünmeyen selim akıl iman etmemekte ve bu durumda da şeytan iman etmeyenlere yani inkarcılara dost olmakta yani akıl işletmeyen insan, inkara oradan da şeytanın dostluğuna doğru adım adım ilerlemektedir(Araf,27)

Rad suresinin 20.ayetinde ise düşünen aklın ahde vefalı yani verdiği sözlerle,yaptığı antlaşmalara sadık kaldığından bahsedilmektedir.Düşünen akıl sahibi insan Allah'ı Rab olarak tanıdığı Elest Bezmi sözüne sadık kalmakta, Tevhit dışı inanışları benimsememektedir.Ve bu sayede şeytanın yandaşı olmaktan kurtulmaktadır.Zira şeytan insanın yaratılışı değiştirmeyi istemekte ve bunu insana emretmekte, fıtratın Tevhit dışı ve Elest Bezmi ahitine aykırı inanışları benimsemesi için çabalamaktadır.(Nisa117-120)İşte bu nedenle aklın kullanılması ayrı bir önem taşımaktadır.

"Düşünen selim akıl sahipleri iyilik yaparak kötülüğü ortadan kaldırmaya çalışırlar."Rad suresinin 22. ayetinde ise, Allah aklın işlevselliğinin kötülüğü ve kötülük yapmayı engellediğine vurgu yaparken,. aynı zamanda düşünmeyen aklın kötülükler

yapabileceğine de vurgu yapmış olmaktadır.Hatırlanacağı üzere Bakara suresinin 169. ve Nur suresinin 21. ayetlerinde şeytanın kötülük yapmayı emretmesinden bahsedilmektedir.O halde kötülüğe çağıran şeytanın çağrısına kulak verip kötülük yapan insan da, Rad suresinin bu ayeti göz önüne alındığında düşünmeyen,akletmeyen insan olmakta ayrıca düşünmeyen insan yaptığı kötülüklerle barışı da zedeleyerek şeytanın da peşinden gitmektedir.

Yine Rad suresinin aynı ayeti, düşünen aklın başka bir özelliğinden söz ederken bize şunları söylemektedir:".....düşünen selim akıl sahipleri , Allah'ın kendilerine verdiği rızıktan gizli ve açık olarak harcarlar." Bu ayette aklın kullanılmasının yardımlaşma ve infaka götürdüğüne değinilmektedir.Şeytanın insanı fakirlikle korkutarak cimriliği emretmesi ve bu sayede insanlar arası yardımlaşmayı engelleme isteğinden söz eden Bakara suresinin 268.ayetinın sebebi, Rad suresinin bu ayeti olmaktadır.Yani şeytan, aklını kullanmayanları fakirlikle korkutarak, cimriliğe sürüklemekte ve asıl hedefi olan infak(yardımlaşmaya)a mani olmaktadır.Aklı işlevsel hale getirecek eğitimle şeytana karşı, karşı bir duruş sergilenebileceği ve toplumsal birlik ve beraberliğe götüren infakın, aklın eğitimi ve onun kullanılmasına götürücü eğitimle yaygınlaşıp, bu sayede şeytanın tesirinden kurtulmaya ve onun kötü emellerine alet olmamaya doğru yol alınacağı, bu ayetlerle anlaşılmaktadır.

Bu ayette dikkati çeken ve aklın işletilmesiyle meydana gelen başka bir şeytana karşı koruyucu silahın varlığından da söz edilmektedir.".....düşünen selim akıl sahipleri namazı dosdoğru kılarlar."Aklını çalıştırıp düşünen insan, Allah'ın istediği namaz ibadetini yerine getirmekle kalmamakta,en doğru şekilde o ibadeti yapmaktadır.Bu durumda da kötülüklerden uzak olmakta (Ankebut,45),kötülükten uzak olmak suretiyle şeytanın kötülüğü emretmesine(Nur,21) de olumlu cevap vermemiş olmaktadır.

Bilindiği gibi barışın peşinden gitmeyenlerin ve barışçıl tutumlar sergilemeyenlerin şeytanın izinden gittiği,şeytanın takipçisi oldukları Bakara suresinin 208. ayetinde yer almaktaydı.Peki, insan barış yerine neden savaşı,kin ve düşmanlığı seçmekte ve bu seçimiyle şeytanın takipçisi olmaktadır?Rad suresinin 21.ayetinde Allah bu soruya cevap vermektedir."Düşünen akıl sahipleri Allah'ın bitiştirmesini emrettiği şeyi bitiştirirler."Akıl birleştirici ve bütünleştirici özelliği sayesinde, barışı tehdit eden kin ve düşmanlıkları, sosyal ve bireysel parçalanmaları engelleyerek şeytanın takipçisi olmayı da

engellemiş olmaktadır. Aklın işletilmesi demek barış demek, işletilmemesi demek savaş ve düşmanlık demek , şeklinde bir mesaj veren bu ayet,akıl=barış=şeytanı izlememek gibi bir formül oluşturmamızı sağlamakta, aklın eğitimi ile barışın tesisi arasında sıkı bir ilgi olduğunu göstermektedir.

“Düşünen akıl sahipleri kötülüğü güzellikle savaırlar.”Rad suresinin 22.ayeti olan bu ayette de yine aklın kötülöklere iyilikle karşılık vererek,intikam peşinde koşmayı,düşmanca duygular beslememesi ile barışın yanında olduğu ifade edilmektedir.Barışın peşinde gitmeyerek şeytanın takipçisi olanların bu ayete göre aklını kullanmayanlar olduğu ortaya çıkmaktadır.

Şeytanın eylemsel etkinliğini önleme noktasında, aklın kullanılmasının önemi dile getiren Zümer suresinin17.ve18.ayetlerini de vererek bu başlığı sonlandırmak istiyoruz."Şeytana kulluk etmekten kaçınıp Allah’a yönelen,dinleyip en güzel söze uyanları Allah doğru yola erİştirir.Onlar akıl sahipleridir."Zümer suresinin17.ayetinin Arapça metninde geçen tağut kavramına, Nisa suresinin 76.ayetini delil göstererek şeytan manası verdiğimizde, şeytana kulluğu önleyen buna karşı Allah’a yöneliş ve kulluğu sağlayan, en güzel sözün peşinden gidenin akıl olduğu bu ayette açıkça görölmektedir.Ve akıl sahipleri bu eylemleri ile Allah’ın doğru yoluna iletilme gibi bir ödölü kazandıkları gibi,şeytanın dostluğu gibi bir cezadan da kurtulmaktadırlar.

Kuran açısından aklın doğru insani ,ahlaki ve dini bilgilerle eğitilmesinin şeytani etkilerle başa çıkmada ne kadar önemli olduğu, yukarıdaki ayetlerden anlaşılmaktadır.Günümüzde özellikle din eğitimi ve öğretimi, dünyaya saran ve şeytana uyularak işlenen kötölüklerin azaltılmasında ve önlenmesinde etkin rol oynayabilmeli,bunu da Kurani eğitimin şeytanla mücadelede getirdiğı aklın kullanılması ve kullanılmasını sağlayıcı bakış açısını dikkate alarak yapabilmelidir.Akıl sadece tabiat bilimleri ile değil, insani ahlaki ve dini değerler ve bunların bilgisi ile eğitilmeli, tek taraflı eğitilerek şeytanın tesirlerine karşı ,dur diyebilecek güçten mahrum bırakılmamalıdır.

B.BİLGİ-VAHİY

Şeytanın faaliyetlerinden etkilenmemek için aklın kullanılması kadar önemli başka bir koruyucu mekanizma veya metot da bilgidir.Zira akıl bilgi için vardır,akıl bilgiyle anlam kazanır.(İbrahim,52)Akıl bilgi üzerinde düşünerek bu bilginin gerçekli-

ğini kavrar,doğru inanç ve davranış modellerini kabul eder.(Rad,19)Bilginin olmadığı yerde Allah hakkında tartışmak suretiyle şeytana uyma söz konusudur.(Hacc,3-4)Bilginin olduğu yerde ise Tanrının tek ve varoluşunu tasdik vardır.".....ilim sahipleri Ondan başka Tanrı olmadığına şahitlik ederler"(Ali İmran,18)Bilmeyen veya bildiği üzerinde akledip düşünmeyen insan şirkle, yani şeytana tapmakla karşı karşıyadır. Rahmanın varlığına götüren ve insanı sapkın inanış ve yaşayış biçimlerinden uzaklaştıran bilgi,şeytandan uzaklaştırdığı için,Kuran tarafından önemsenmiştir

"Onlar Allah' ı bırakıp da Onun,hakkında hiçbir delil indirmedeği ,kendilerinde de bir bilgi olmayan şeye taparlar"(Hacc,71)Bu ayette, şeytana tapma olan çoktanrıçılığın(Meryem,44) temelinde,bilgisizliğin yattığına işaret edilmektedir.Yine Nahl suresinin 75.ayetinde de Tanrı gibi övülmeye layık olanın Allah olduğunu bilmemenin,insanı sapık inanç,düşünce ve fiillere ve tabi ki kötülöklere sevk ettiğı dile getirilerek, sirk denilen şeytana tapma sorununun nedenlerinden biri daha ortaya koyulup, bu nedenin aynı zamanda sorunun çözümü de olduğı,şeytani etkilere maruz kalmamak için bilginin eğitimsel gerekliliğı ve önemine de atıf da bulunmaktadır.

"Allah' ın Zikrinden –Allah' ı zikirden uzak olana, şeytanı yanından ayrılmamacasına musallat ederiz.Şüphesiz o şeytan da zikirden uzak olanı doğru yoldan ayırır ama insanlar doğru yolda olduklarını sanırlar."(Zuhuf,36-37)Zikir olan Kura'nın(Yasin,10) Vahyin içeriğindeki dini,ahlaki,insani ve evrensel bilgi ve değerlerden uzak olma ,aynı zamanda aklın işletilmesi için gönderilen bilgiden de uzaklaşmaya neden olarak , insana şeytanın sıkıca sarılmasına ve musallat olmasına yardımcı olmaktadır.

Bu ayetler göstermektedir ki;Genel eğitim veya özelde din eğitimi, bilgiyle hareket etmeli ve cehaletle savaşıarak insanın şeytanla yakınlaşmasını engelleyebilmelidir.Ama öncesinde insana, kötölöklere neden olanın şeytan değil, akli kullanmama,cehalet ve egoizm olduğı anlatılmalı,şeytanın bu durumu fırsat bilen bir düşman olduğı bilinci kazandırılmalıdır.Elbette ki eğitimciler tarafından bu bilinci sağlayacak bilginin, çeşitli ilke ve yöntemlere göre kazandırılmasının da şeytan ve kötölökle etkin mücadelede oldukça önemli olduğı unutulmamalıdır.

C.PEYGAMBER VE EĞİTİMCİNİN GEREKLİLİĞİ

Akıl ve bilginin ardından, şeytani etkilerle mücadele etmede önemli bir unsur da bilgiyi ulaştıran, ulaştırmakla da kalmayan onu yaşamına uyarlamış olan eğitimci veya Kurani açıdan Peygamberin gerekliliğidir. Nahl suresinin 38. ayetinde, Tağut denilen şeytana (Nisa,76) karşı insanı uyarmak için, Peygamberlerin görevlendirildiğinden bahsedilerek, eğitimin ve eğitimcinin şeytana tapma ve diğer şeytani etkilere karşı sorumlu olması ve etkin önlemler alması gerektiği konusunda, eğitim kurumlarına da bir uyarı söz konusudur."Allah'a kulluk edin ve tağuttan sakının diye her ümmete bir peygamber gönderdik."Satanizmle mücadele için ve Tek tanrıcılığa insanları davet için gönderilmiş olan peygamberlerin bugün ki temsilcisi olan eğitimcilerin, şeytanın kötü eylem ve etkilerine yönelik mücadelede, peygamberlerin eğitimsel programlarından, ilke,metot ve tekniklerinden ve faydalanmaları gerektiği gibi, şeytani telkinlerle oluşmuş ve dünyayı hızla saran zulüm ve şiddeti azaltmada, yeni eğitimsel programları geliştirmeleri de gerekmektedir.

Peygamber mesleğini devralan bugünün eğitimcileri, şeytani kötülükler ve etkilerle şavaşılabilecek bireyleri yetiştirirken,vahyi ve bilimsel bilgiye, eğitimsel ilke, yöntem ve tekniklerin bilgisine ,ayrıca genel kültür ve pedagojik formasyon bilgisine sahip olmaları da gerekmektedir. Evrensel barış için tehdit oluşturan kötülüklerin önlenmesinde insanlığın dini , ahlaki ve insani değerlerle ve öğretilerle beslenmesi ve egoist ve maddeci düşünce ve inançların pençesinden kurtulması için, eğitimcilerin donanımlı olması da son derece önemlidir.

Eğitim, insanlığın başlangıcından bu yana bu zorlu görevi yürütme gayretinde olan ve olmaya da devam etmesi gereken en önemli olgudur.Satanizm olgusuyla veya onun din,psikoloji ve sosyal alandaki fiil ve etkileriyle savaşırken, eğitimin diğer kurum ve kişilerle yardımlaşması ve işbirliği içinde çalışması gerekmektedir. Türkiye'deki eğitim kurumları, şeytanı tanıtmaya ve şeytani fiiller hakkında bireyleri bilinçlendirirken,Kuran vahyinin referanslarını ve ahlaki değerleri dikkate almak durumundadır.

D.İMAN-İBADET- TEVEKKÜL

Kurani eğitimin şeytani etkilere karşı öne sürdüğü diğer bir metod veya tedbir, iman ve bu imana bağlı gelişen ibadet ve tevekküldür.İmanın, şeytanla dostane ilişkiler kurmayı engelleyen buna karşın Rahmanın dostluğunu ve sevgisini kazanmayı sağlayan

bir olgu olduğunu, Araf suresinin 27. ayeti ile Bakara suresinin 257. ayeti ve Nisa suresinin 38. ayetlerini bir araya getirdiğimizde ortaya çıkmaktadır. Ayetler şöyledir: "İnanmayanlara, şeytanları dost yaptık." (Araf, 27) "Allah inananların dostudur..... inkar edenlerin dostu ise Tağut'tur....." (Bakara, 257) "Allah'a ve ahiret gününe inananları da Allah sevmez. Şeytanın arkadaş olduğu kimsenin ne fena arkadaşı vardır." (Nisa, 38) Görüldüğü gibi şeytan iman etmeyenlere dost olmakta, inkarı seçen aynı zamanda şeytanın yakın dostu olmayı da seçmiş olmaktadır. Ve bu dostluk insana fayda yerine zarar vermektedir. Bu zararın ne olduğunu Meryem suresinin 83. ayeti bize açıklamaktadır. "Kafirlerin (inkarcı) üzerine onları kışkırtıp azdıran şeytanlar gönderdiğimizizi görmüyor musun?"

Tek olan Tanrıya inanma, satanizmle ve şeytanla yakın ilişki içine girerek, doğru iman ve davranışlardan uzak bir hayat yaşamaya engel olmaktadır. İnkâr yani Tanrı tanımazlık veya çoğulcu Tanrı inancını benimseme, şeytanla arkadaşlığı ve dolayısıyla azgınlaşmayı ve sapkın, aykırı bir yaşamı da beraberinde getirmektedir.

İman etmemek, tıpkı akıllı kullanmama da olduğu gibi Allah tarafından pislik atılmasıyla adeta cezalandırılmıştır. "Allah iman etmeyenlerin üzerine rics (pislik) atar." (Enam, 125) Ateizm, şeytanın eylemsel ve ontolojik sıfatı olan rics yani pislikle Allah tarafından kirletilmeye sebebiyet vermekte, zira insan inkarı seçerek şeytani özellik olan pislikle ahlaklanmakta ve Allah'ın pislik atmasına vesile olmaktadır. Egosunun peşinden koşan insan, akıl ve bilgiyi bir kenara atmak suretiyle inkarı seçmektedir. (Kamer, 3)

İmanın şeytana karşı önemli başka bir fonksiyonu da şeytani vesveseye, tahriğe karşı kalkan vazifesi görmesidir. Mücadele suresinin 10. ayeti bu konuda şunlara yer vermektedir: "Gizli toplantılar ve konuşmalar, iman edenleri üzme için şeytani bir iş-tir. Allah'ın izni olmadıkça, şeytan onlara bir zarar veremez. İman edenler yalnız Allah'a tevekkül edip- güvenip teslim olsunlar. "Şeytanın din ve inanç özgürlüğüne engel olmak veya bu tür çaba içindeki kişilere destek verip iman edenleri üzme isteğine karşın, Allah, iman sahiplerinin şeytanın insan psikolojisini bozacak zararlı tesirlerinden uzak olacağını bir metot olarak sunduğu gibi, tevekkülü yani insani çabanın ardından ve her durumda Allah'ın yardımı ve gücüne inanıp teslim olma, daima Ona güvenmeyi de bu ayette bir metot olarak sunmuştur. Yine Allah Nahl suresinin 99. ayetinde de iman ve

tevekkülün, şeytanın üzerimizde nüfuz ve otorite sahibi olmasına engel olacağını söyleyerek yine eğitimcilere satanizmle mücadelenin yollarını sunmuştur."Doğrusu şeytanın Rablerine inananlar ve yalnız Rablerine güvenenler üzerinde bir nüfuzu yoktur."(Nahl,99)

İman ve tevekkülle birlikte gelişen ibadetler (Allah'ı Tek ve var kabul etmenin ve ona kulluğun belirtisi olan çeşitli eylem türleri) sayesinde de şeytandan etkilenme oranı azalmaktadır.Kötülüğü ve çirkinlikleri emreden şeytana(Bakara,169;Nur,21), namaz ibadeti engel olmaktadır.Ankebut suresinin 45. ayeti bunu açık bir biçimde göstermektedir."Namaz, hayasızlık(utanç verici haller) ve kötülüklerden alıkoyar."Şeytan kendisinden etkilenmemenin en önemli yolunun ibadetlerden geçtiğini bildiğinden olsa gerek, insanları Allah'ı anmaktan ve onun vahyinden ve de kötülöklere engel olan- yani bizzat kendisinin insana emrettiğı kötü davranışlara- namazdan uzaklaştırmak için içki ve kumarı devreye soktuğunu Maide suresinin 91.ayetinde görmekteyiz."Şeytan,içki ve kumarla aranızda kin ve düşmanlık sokmak ve sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister."

Allah, insanlara şeytandan uzak bir yaşamın iman,ibadet ve yalnız kendisine teslimiyet ve güvenmeyle mümkün olabileceğini bu ayetler dışında, İsra suresinin 65. ayetinde de oldukça kesin bir dille ifade ederek, satanizm tehlikesine karşı, olmazsa olmazı da göstermekte ve eğitimin ,fertlere Tek tanrı olan Allah'a iman ve ibadetle, tevekkülü kazandırmasının zorunluluğunu da belirtmektedir."Doğrusu, benim mümin kullarım üzerinde senin bir hakimiyetin olamaz."

E.TAKVA VE İHLAS

İnsanın kendine,yaşadığı çevre ve topluma,insanlığa ve en nihayetinde Tanrıya karşı hak ve vazifelerinin,sorumluluklarının bilincinde olması ve bu bilinçle yaşamına yön vermesi şeklinde tanımlayabileceğimiz takva kavramı,Tanrıya olan sevgimiz sebebiyle,onu incitip sevgisini kaybetmemize yol açacak davranışlardan uzak durmak için çaba sarf etmektir ki bu da imandaki kalitenin bir göstergesidir.Peki, takva şeytana karşı koruyucu bir araç mıdır?Araf suresinin 201.ayetine göre bu sorunun cevabı evettir. "Allah'a karşı gelmekten sakınanlara(takvalı olanlar), şeytan bir vesvese verdiğinde,onlar ve Allah'ı düşünürler ve hemen gerçeğı görürler."

Kuransal açıdan takvanın şeytani etkileri durdurucu niteliğini ve eğitimle takvayı oluşturma ve geliştirmenin önemi ve lüzumunu bu ayetle görmekteyiz. Takvaya giden yol aynı zamanda şeytandan uzaklaştıran yoldur denilebilir. Akıl, bilgi ve vahiyle ulaşılan iman ve bu imana eşgüdümlü gelişen insani, ahlaki ve dini eylemler yani Allah'a kul olmanın işareti olan ibadetler ve tevekkül takvayı meydana getiren unsurlar olup bunlar sayesinde satanizm girdabından kurtulmak mümkün olabilmektedir.

Daha önceki başlıklarda yer verdiğimiz gibi şeytanın, insanlığın asaletini bozma isteği ve toplumu çarpması haram lokma ile ve bu lokmanın en temelindeki faiz alım -satımı ile olmaktadır. (Bakara, 275) İşte faiz alım-satımını ve dolayısıyla şeytanın maddi ve manevi yapımızı yıkıma uğratmasının sona ermesi için de takva gereklidir. "Ey iman edenler! Faiz yemeyin. Allah'tan sakının ki (takvalı olun) başarıya kurtuluşa ulaşabileceğiniz." (Ali-İmran, 130) Allah takva denilen şeytana karşı koruyucu zırhtan, bu ayette bahsetmektedir. Bu zırhın, kalpteki imanın kaliteye ulaşarak takvanın meydana gelebilmesi için de takvalı olmanın yolları, insanlara öğretilip benimsetilmelidir. Toplumun ekonomisindeki çarpıklık, diğer sosyal kurum ve grupları da hızla etkilediğinden, ekonominin faizle bozulması ve sosyal düzenin çarpıklaşmasına ve en nihayetinde şeytanın insanlığa olan kinin sonucunda, insanların birbirlerine kin ve düşmanlık besleyerek, parçalanmanın bireyden dünyaya doğru yayılmasına da neden olmaktadır. İşte bu sebeple takva eğitimi son derece önem taşımaktadır.

"Ey insanlar! Rabbinize karşı gelmekten sakınıp takvalı olun. Dünya hayatı sizi aldatmasın ve şeytan (Gurur) sizi Allah'la aldatmasın." Lokman suresinin 33. ayeti olan bu ayette, Allah gurur isminden söz etmektedir. Fâtır suresinin 5. ayetinde de Gurur adı geçmekte olup, 6. ayette şeytandan bahsedilmektedir ki bu durumda gurur, şeytanın bir adı veya sıfatı olmaktadır. Gurur adındaki şeytanın, insanları Allah'la aldattığı, din ve inançları dünyevi çıkarlar için kullanmaya ve dini çarpıtarak, vahiy dışı din anlayışı geliştirmeye yönelttiği ve bu tuzağa düşmemek için de yine takvalı olunması gerektiğine vurgu yapan bu ayet, dini şeytanın ve arkadaşlarının oyuncağı yapmamak, egonun ve tutkuların uğruna meşrulaştırıcı bir vasıta haline getirmemek, kısaca beşeri alanı, dinmiş gibi gösterip, dinsel alanı da beşeri fikirler ve istekler çerçevesince değiştirerek, yozlaşmış bir din oluşmasına engel olmak için, takvanın eğitimsel açıdan kazandırılmasına dikkat çekmektedir.

“.....gıda edinin,bilin ki gıdanın en iyisi takvadır.Ey akıl sahipleri benden sakının.”(Bakara,197)Bu ayetten Rahmanın insanın maddi açıdan beslenmesini sağlayan gıdaları yarattığı gibi, manevi açıdan da beslenilmesi için takva gıdasını yarattığını ve bununla beslenmenin insan psikolojisi için en iyi gıda olduğunu anlamaktayız.Takva ve fucura yani iyilik ve kötülüğe meyilli yaratılan insan(Şems,8)ı fucur boyutunda yakalayıp kötülükler yaptıran şeytana engel olmanın yolunun, takva denilen tabiatı ait özelliğin akıl,bilgi,iman ve ibadetler yoluyla beslenip geliştirilmesinden geçtiğini bu ayet yardımıyla görmekteyiz.Bakara suresinin bu ayetinin son cümlesi takvaya giden yolun akıllı kullanmaktan geçtiğini de bize açıkça dile getirdiği gibi , aklını kullanıp takva gıdasıyla gıdalanmanın şeytanın etki sahasından uzaklaşmayı sağladığını da dile getirmektedir.O halde eğitim, takva gıdasıyla insanı beslenmesi için bir metot veya araç olmalı,bireylerin manevi bağışıklık sistemi olan takvayı besleyici ve geliştirici bilgilerle aklı,duyguları ve nefsi eğitmek suretiyle bu sistemi güçlendirip, şeytanın tesirlerinden insanların etkilenmemesini sağlayabilmelidir.

Takvaya ve dolayısıyla şeytanın nüfuz elde edemediği insanlardan olmaya götüren ve akıldan sonraki diğer bir yol da haya duygusudur.Başka bir ifadeyle,haya,namus ve iffet duygusunun meydana getirdiği elbise olan takva elbisesi,şeytanın tahriklerine kapılmayı engelleyen koruyucu bir iç elbise olmaktadır.İşte,Araf suresinin 26.ayetinde takva denilen bu elbiseden bahsedilmektedir.Psikolojik yapıyı koruyucu bu elbiseyi de Allah, yine insanın iyiliğini düşünmesi sebebiyle tıpkı maddi elbise gibi yaratmıştır.İnsanın tek yapması gereken bu elbiseyi giymesidir.Eğer insan bu elbiseyi giymezse veya bu elbise ona giydirilmezse,veya bu elbisenin devamlı insanın iç alemini örtmesi için bu elbiseyi onarıcı eylemler yapılmadığında, şeytanın haya duygusu olan bu elbiseyi bizim üzerimizden çıkarması söz konusu olmaktadır.(Araf,27)

Tüm bunlar bize şunu göstermektedir;Manevi bağışıklık sistemi olan takvanın beslenmesi için eğitim şarttır.Eğitim ve din eğitimi takva gıdasıyla gıdalanmayı sağlaması gerektiği gibi ,takva denilen elbiseyi insana giydirmek suretiyle ahlaki bir bilinci de insanlara kazandırması gerekmektedir.Ancak bu sayede satanizm ve şeytanın etkisiyle gelişen kötülöklere dur dememiz mümkün olacaktır.

Takvanın dışında başka bir eğitimsel tedbir veya unsur da ihlastır.Allah’a tüm benliği ile ve samimi bir şekilde kulluk ve ibadette bulunan kişinin imandaki kalitesine,

ihlas denmektedir.Hicr suresinin 40. ayetinde, İblisin yani eylemsel şeytanın ontolojik şeklindeki söylediği bir sözüne yer verilmekte, bu söz aynı zamanda şeytanın etkide bulunamayacağı sahayı ortaya koymakta,eğitimcilere de şunu hatırlatmaktadır:”Benim etkilerimden emin olmak istiyorsanız,ihlaslı bireyler yetiştirin.”Dini, insani ve ahlaki davranışlarında samimi olan, hem kendine hem topluma ve hem de tüm insanlığa karşı görev ve sorumluluklarını içtenlikle yerine getiren insanı ben etkileyemem diyen, şeytan kendini vuracak silahı da bizzat kendisi söylemektedir.”.....ihlaslı kulların dışında,Rabbim,hepsini saptıracağım.”

Sad suresinin 83. ayetinde de şeytan yine buna benzer ifadeler kullanmaktadır.”İblis:Senin kudretine andolsun ki onlardan sana gönülden bağlı kulların(ihlaslı)bir yana hepsini azdıracığım.”Şeytan,insanı saptırıp azdıracığını söylediği gibi, kimler için bu vaadin geçerli olmayacağını da söylemektedir.Eğitim, akıl, bilgi, vahiy, iman, ibadet ve iyiliklerle, takvanın ve sonuçta ihlasın alanına insanları ulaştırabilir veya bu amaç için emek sarf eder ve sarf etmeye devam ederse insanları şeytanın pençesinden kurtarabilecektir.

F.KALBİN VE DUYGULARIN EĞİTİMİ

Kuran surelerinden olan Hadid suresinin 16. ayetinde Allah,kalbin katılaşması denilen bir durumdan bahsetmekte ve bunun sebebi olarak da Allah’ın zikrinden yani Kurandan uzak durmayı göstermektedir.Bunun konumuzla ne ilgisi olduğu düşünülebilir.Şöyle ki;Zuhruf suresinin 37.ayetinde Allah’ı zikirten / Allah’ın zikrinden,Kurandan yüz çevirene şeytanın musallat edileceği haber verilmektedir.O halde Allah’ın zikrine yakın olmayı reddedenin kalbi katılaşmakta, bu katı kalpli insana şeytan kene gibi yapışmaktadır. Şeytanın musallat olmasını, kalbi yumuşatan Zikir(Kuran;Yasin,10)le fertlerin eğitilmesi sağlayacaktır.Zira kalpler ancak Kuranla yumuşar.(İsra;69,108)

Kalbin eğitilmesi zorunlu kıran başka bir olgu da katı kalpliliğin sosyal parçalanmaya ve dağılmaya neden olmasıdır.(Ali-İmran,159)Bu durum da barışın yaralanarak hayatta kalmasının zorlaşmasına ve şeytan denilen varlığın takip edilerek dünyanın kin düşmanlık ve savaşlarla kaplanmasına sebebiyet vermektedir.(Bakara,208)

İnsanın kalbinin şeytanın vesveseleri için, şeytan tarafından seçilmiş bir bölge olduğundan söz eden Nas suresinin 5.ayetini de dikkate aldığımızda, gönül eğitiminin

şeytana karşı savaşırken ne kadar gerekli olduğunu bir kez daha anlamaktayız.

Kalpleri yumuşatan Kuranla kalpler eğitildiği takdirde, şeytanın etkilemelerine fırsat sunulmamış olacaktır.Eğitim, gönüllerin eğitimini, sadece zihin ve beden eğitimi yeterli ve gereklidir diyerek bir kenara atmamalıdır.Kalbin eğitiminin ihmali, katı, ruhsuz ve insan olmaktan çıkmış, şeytanın peşinden giden bireylerin meydana gelmesine yol açacağından, gönüller İlahi Mesajlar, insani ve ahlaki bilgilerle yumuşatılmalı ve beslenmelidir ki insanlar şeytana karşı savunmasız ve güçsüz kalmasın. Kalbin dışında duyguların da eğitiminden söz ederek konuya devam etmek istiyoruz.

Duygularla şeytan arasında bir ilişki var mı ki duyguların eğitimi ile şeytanla mücadele etmek mümkün olabilsin.Hatırlanacağı üzere Araf suresinin 30. ve Taha suresinin 120 ayetinde şeytanın edilgen şekli olan İblisin, insandaki ebedilik duygusunu kullanılarak ve insana vesvese vererek,Allah'ın yasağını ihlal etmesini sağladığından tezin III. bölümünde bahsetmiştik.Madem ki şeytan bu duyguyu istismar ederek insana yasakları deldirip kötülük yaptırabiliyor, o halde bu duygunun eğitilmesi gerekmektedir.İnsana bu dünyada ebedi yaşamayacağı,yaşamın geçici olarak insana lütfedildiğini(Rahman,26-27) anlatmak mecburiyetimiz vardır. Aksi halde şeytanın kolayca aldatıldığı kişilerden olmak kaçınılmaz, bir son olarak karşımıza çıkabilir.İşte bu açıdan duygu eğitimi ile şeytanın bir ilgisi vardır.Bu ilgiden ötürü de duygu eğitiminin gereklidir.

İnsanın tabiatındaki diğer duygusal yapıtaşlarını şeytana açık istismar alanı haline getirmemek için de yine duygu eğitimi şarttır.Korku,cimrilik,zulüm,inanma gibi duyguların eğitilmesi halinde şeytanın kötü eylem ve etkilerinden uzak durulabilir.

Duygularımızın en yoğunu ve en önemlisi olan sevgi duygusunun da şeytanın istismar ve etki alanına girdiğini, Bakara suresinin 165.ayetindeki sevgi-şirk ilişkisine bakarak anlamaktayız.Zira insan Allah'ı sever gibi ve hatta ondan daha fazlası bir sevgi ile çeşitli varlık ve nesneleri sevmekte ve onlara Allah'la beraber tanrı gibi tapınarak şirke adım atmakta, şirk de insana şeytanın dost olarak verilmesine sebep olmaktadır.(Neml;24-25,Enam,78)

Şeytanın sevgi duygusuyla insana zarar vermesine engel olmak için, bireylere kimi veya neyi, nasıl, neden ve hangi miktarda sevmeleri gerektiğinin bilgisi ve davranışı kazandırılmalıdır.Bu konuda Tevbe suresinin 24.ayeti eğitimcilere yardımcı olmak-

tadır."Babalarınız,oğullarınız,kardeşleriniz,eşleriniz,akrabalarınız,elde ettiğiniz mallar,durgun gitmesinden korktuğunuz ticaret ve hoşunuza giden evler,size Allah, peygamber ve Allah yolunda savaşmaktan daha sevgili ise.....Allah fasıkları doğru yola eriştirmez."Bu ayet, eğitim, din ve psikolojisinin işbirliği ile hareket etmesine ve bu sayede satanizmle başa çıkılabileceği ne de vurgu yapmaktadır.

G.NEFSİN EĞİTİMİ

Nefs,bizzat şeytanın peşinden giden ve bu sebeple şeytanın bile suçlu görüp kınadığı,insana ait bir yaratılış özelliği veya tabiatımızın kendisi olan, bugün ego diye tabir ettiğimiz kavrama karşılık gelen iç dinamiktir.Şeytan kendisine tapan ve kendisini şirk aracı haline getirenleri ahirette kınarken, kınamaya konu olarak nefsi görmekte, kendisinden etkilenmemenin yolunun nefsten yani onun eğitilerek nitelikli hale getirilmesine bağlı olduğunun ipuçlarını da vermiş olmaktadır."İş olup bitince,şeytan;Doğrusu Allah size gerçeği vaat etti,ben de size vaatte bulundum ama vaadimden döndüm,zaten sizin üzerinizde bir nüfuzum yoktu,sadece çağırdım,siz de geldiniz.O halde beni değil nefislerinizi kınayın."(İbrahim,22)

Nefsten kötülük türü davranışlar meydana geliyorsa(Nisa,79),şeytanın kötülüğü emredişine(Nur,21) olumlu cevap verenin nefis olduğu söylenebilir.Nefsinin hazlarına,sınırsız isteklerini tutkuya dönüştürenlere, Kuran denilen Zikrin unutturulacağı Kehf suresinin 28.ayetinde yer alırken,bunu nihai sonucu da Zuhruf suresinin 37.ayetinde belirtildiği üzere şeytanın insana musallat olması ona kene gibi yapışmasıdır.Ego denilen nefsin psikolojik özellik olarak şeytanın üssü olarak düşünülebileceğini bu ayetlerin sentezi bize göstermektedir.

Şeytanın şirkle inanç dünyalarını donatanlara olan arkadaşlığına,şirki insana güzel gösteren nefsin (Bakara,54) sebebiyet verdiğini hatırlatarak ne gibi tedbirler alınabilir?

Din eğitimi ve Genel eğitim, şeytanın etkisinden emin olmak için nefsin yapısını,özelliklerini ve zaaflarını iyice belirleyerek, insanların nefsini akıl,bilgi,vahiy,iman ve ahlaki değerleri kullanarak eğitmeli, satanizm tehlikesine karşı dayanıklı ve donanımlı olması yönünde çaba sarf edip, sosyal kurumlar ve bilimlerle bu doğrultuda iletişim içinde olmalıdır.

H.DUA ETMEK

Yukarıda bahsi geçen şeytana karşı korunmanın yollarına başvuranların, en sonunda yapması gereken ve diğer bir korunma yolu olan dua etme, Kuranın hem şeytana karşı korunmak için ve hem de diğer konulardaki gayretlerin başarıyla sonuçlanması ve isteklerin yerine gelmesi noktasında olmazsa olmaz eğitimsel metotlarından.

Dua, insanın acziyetini kavrayarak Rahmanın var ve yüce oluşunu idrak etmesi, her iş ve olgunun Rahmanın izni olmadan başarılamayacağını bilincinde olarak insanın Tanrıdan yardım istemesi, bilhassa zorluklar anında onun gücüne muhtaç olarak, ona yalvarmasıdır. Dua mutluluk veya sıkıntı gibi her durumda Rahmana yakarıştır. Dua Allah'ın insana değer atfetmesini sağlayan bir güçtür. "Duanız olmasa Rabbim niye size değer versin." (Furkan, 77) Peki bu güçlü silahın şeytanla mücadelede nasıl bir işlevi veya etkisi vardır?

İnsan yavrusu daha dünyaya gelmeden önce şeytandan ve onun kötü tesirlerinden korunması için Allaha dua etmek, Kurani eğitim sürecinin en önemli unsurlarından. Bu unsur ebeveynlere çocuk yetiştirme bilincini de aşılama katadır. ".....ben onu da soyunu da kovulmuş şeytandan sana sığındırırım." (Ali-İmran, 36) Hz. Meryem'in annesi İmranın Meryem doğmadan önce, kendi karnındayken Meryem'e yaptığı dua olan bu ayette Allah, anne karnındayken ve daha doğmamış insanı etkileyecek şeytani tesirlere karşı dua ile tedbir alınmasını istemiş olduğundan İmran bu duayı yapmıştır. Allah'ın böyle bir dua isteğini şu ayette görmekteyiz. "Şeytandan bir dürtü gelecek olursa Allah'a sığın." (Fussilet, 36) Bu ayetlerle gelen ilahi emirleri yerine getirenler de tıpkı Meryem için annesinin Allah'a yalvardığı gibi Allah'a yalvarmışlar ve "Şeytanın dürtmesi ve tahriklerinden sana sığınmıyoruz." (Müminun 97) demişlerdir ve bizim de bu metotla şeytani etkilerden uzak olmamız mümkündür.

Şeytanın insanı Allah'la aldatıp vahyi çarpıtarak vahiy dışı din oluşturma çabası, vahyi anlama ve anlatma, öğrenme ve öğretmekle görevli peygamberlerle birlikte başlamış ve şeytanın İlahi mesaja beşeri fikirler ve istekler katma arzusuna karşın Allah, elçisine "Kur'anı okuduğun zaman, o kovulup taşlanmış şeytandan Allah'a sığın." (Nahl; 98, 99) emrini vermiştir. Bu emrin bugünkü muhatapları olan bizler, Kuranın okunup anlaşılması noktasında şeytandan gelebilecek, vahyin lafzını değil de manasını

çarpıtıp başkalaştırma eylemlerine alet olmamak, için bu duayı sıklıkla yapmalıyız. Zira, Kuranın değil de beşeri düşüncelerin vahiy gibi din gibi anlatılıp algılatılmaya çalışıldığı son zamanlarda, bu duayı yapmamız ve din dışı Kuran dışılığı dur dememiz de ve bu çabadan sonra bu çabayla beraber Allah'tan şeytani etkilerine karşı bizi ve vahyi korumasını isteyerek duada bulunmamız gereklidir. Her ne kadar vahyin lafzı Allah'ın koruması altında(Hicr,9) ise de ona mana vereceklerin de kendilerini şeytanın Allah'la aldatmasına engel olması için Allah'a dua etmelerinin, ne kadar lüzumlu ve önemli olduğu bu ayetlerden anlaşılmaktadır.

Şeytandan korunmaya yönelik olarak Kuranda yer alan ve en önemli dualardan biri olan Nas suresini de bu bağlamda zikrederek konuyu sonlandırmak istiyoruz. “De ki:İnsanların kalplerine vesvese soğan,pusuya çekilen cin ve insan şeytanının şerrinden insanların Rabbine,Melikine,İlahına sığınırım.”

İnsanın kalbine vesveseyi tahrik ve kıskırtmayı sokmak için pusu kurmuş bekleyen insan ve cin şeytanlarının her türlü kötülüklerinden emin olmak için, buraya kadar dile getirmeye çalıştığımız tedbirler ve metotların ardından ve her daim Rabbimize, bizi terbiye edene bizi şeytana karşı koyacak şekilde eğitene ,her şeyin tek ve gerçek sahibi ve hakimine ve tek olan tanrıya dua edip, ona sığınmak ve ondan yardım dilemek bu ayetler ışığında Kurani eğitimin bir metodu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dua etme metodu, eğitimsel bir metot olarak din eğitiminde ve ahlak eğitiminde insanlara kazandırılmalı ve şeytani her türlü kötülüklerden koruyucu bir silah görevi gördüğü unutulmamalıdır. Ve yine unutulmamalıdır ki, her sıkıntıdan kurtulmak ve tabi ki şeytani kötülüklerden etkilenmemek veya onlardan korunmak için, bireyin yukarıda bahsi geçen yollara başvurması ve bunların ardından ve bunlarla beraber Rahmanın yardım ve desteğini istemesi gerekir. Hiçbir istek ve iradenin ve buna bağlı çabanın olmadığı yerde Allah'ın kötülükleri önleyeceğine dair pasif ve son derece yanlış bir bilince sahip olma ve bunu diğer insanlara bir bilinç ve yaşam biçimi olarak kazandırma, en başta Kuranın yasakladığı bir tutum olup, bu tutumla eğitim ve din eğitimi gerçekleştirmek suretiyle şeytani tesirleri de önlemek mümkün değildir.

I.ALLAHIN MERHAMETİ VE LÜTFU

"Kendilerine güven yahut korkuya dayalı bir haber ulaştığında onu yayar-

lar,halbuki o haberi peygambere veya içlerinde o konuda bilgi sahibi olanlara götürse-
lerdi onlar bilirlerdi.Allah'ın size merhameti ve lütfu olmasaydı çoğunuz şeytana uyar-
dınız."(Nisa,83)".....kim şeytanın ardına takılırsa o hayasızlığı ve kötülüğü emre-
der.Allah'ın size karşı lütuf ve merhameti olmasaydı hiç biriniz temize çıkamaz-
dı."(Nur,21)

Bu iki ayet şeytana uyararak onun yolunda gidenlere veya gidebileceklerle Al-
lah'ın lütfu ve rahmetinin koruyuculuk yaptığını anlatmaktadır.Şeytandan korunmaya
yönelik olarak yapılan duanın kabulü Allah'ın lütfu ve merhameti,rahmeti şeklinde te-
celli etmiştir denilebilir.Bir başka açıdan akıl,bilgi-Vahiy,peygamber ve eğitimcileri Al-
lah'ın merhametinin,rahmet ve lüftunun göstergesi olarak düşünebiliriz.Bunlar olma-
saydı, şeytana karşı savaşacak güç ve iradeye sahip olamazdık.Gerçekten de bu lütuf
,merhamet ,rahmet ve sevgi olmasaydı çoğu insan akıl,bilgi ve imanına rağmen şeyta-
nın peşinden gider,şeytana uyararak işlediği kötülüklerin iç aleminde oluşturduğu kirden
temizlenemezdi.O halde eğitim ,şeytanla mücadelede,Allah'ın lütfu ve merhametinin
olmazsa olmaz bir şart olduğunu - yukarıda bahsi geçen şartlarla beraber- fark ederek
çaba sarf etmeli ve bu bilinçte fertler yetiştirmelidir.

SONUÇ

“DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN KURAN'DA ŞEYTAN KAVRAMI” adı altında
gerçekleştirmeye çalıştığımız bu tez çalışmasında şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

-Literatürde birbirinden farklı isim ve biçimlerde şeytan tasvirleri bulunmakla beraber,
her birinde şeytanın kötülükle özdeş bir varlık,nesne veya sembol olduğu görülmekte-
dir. Şeytanın algı ötesi olması ve bilimle delillendirilememesi,onun varlığını inkara gö-
türmektedir. Halbuki o bilimle değil inançla ve kutsal metinlerle açıklanan bir kavram-
dır ve bilimle açıklandığında inkar edilip hurafe olarak nitelendirilebilmektedir.

-ŞEYTAN'A yönelik Psikanaliz literatüründe,şeytanı değerlendiren Freud'a göre şeytan
da Tanrı gibi zihnın bir uydurması ve ilizyondur,Ama Jung'a göre şeytan bilinç dışı al-
gılanan güçlerin bir yansımasıdır.

-ŞEYTAN'IN sanattaki betimlenişine dair veriler,sanata dinsel düşünce ve inanışların
etki ettiğini göstermektedir.Tarih öncesi toplumların sanatları hakkında da ve dolayısıy-
la şeytanın bu dönemin sanatına nasıl yansıdığını bilemiyoruz.Düşünce gelişi-

mi,yerleşik hayat ve tarıma geçişle beraber şeytan doğa halklarında kötücül manevi bir varlık olarak algılanmıştır,Uygarlıkların oluşumu ile şeytan tasviri daha da netleşmiştir.Mısır'da yarı hayvan yarı insan şeklindeki kötücül varlık ve canavarlar tanrı-kralın karşısındaki şeytan olarak sanata yansımış,Mezopotamya'da da şeytan figürleri Mısırla benzerlik taşıırken, Hititlerde kuş şeklinde betimlenen şeytan, İran sanat anlayışında garip vücutlu varlıklar şeklinde yer almıştır.Hint,Çin ,Yunan medeniyetinde Mısır ve Mezopotamya uygarlıklarında olduğu gibi insan hayvan karışımı ve canavar şeklinde tasvir edilmiştir.Orta ve kuzey Avrupa ise yılan motifini, canavar motifi dışında şeytanı betimlemede kullanılmış,Eski ve Yeni ahit şeytan tasvirlerine etki etmiş,eski yunan tanrısı Pana benzetilerek şeytan sanatta yerini almıştır.Şeytanın Hristiyanlık dönemindeki en eski betimlemesi yılan şeklinde, Radbula İncillerinde yer alır..Grek kültürünün etkilediği Roma'da Hristiyanlığın kabulü ile resim ve tasvir yasaklanmış, ama sonradan insan vücutlu, sivri kulaklı, tırnaklı tüylü ayaklı, boynuzlu ve uzun kuyruklu olarak resim ve sanatta yer almıştır.Rönesans sonrası isyankar melek imajının yerini yalnız kahraman imajı alan şeytan,İslam sanatında tasvirin olmamasına karşın, Osmanlı minyatürlerinde Kitab-ı Mukaddes etkisiyle yılan ve tavus kuşu olarak karşımıza çıkmaktadır.

-Şeytanın dinler tarihindeki konumuna baktığımızda,tarih öncesi din anlayışına dair kesin bilgi olmadığı için şeytanın nasıllığını bilmek zorlaşmaktadır. Düşünen insanla beraber inanç ve din gelişimi ve şeytan kavramına yüklenen mana da değişip evrimleşmiş,totem ve animist karakterli ilkel kavim dinlerinde, şeytan doğaüstü bir konumda olmasına karşın, mutlak gerçeklik olarak kabul edilmemiştir.,Sümer uygarlığında ise şeytan, iblis adıyla felaketlerin sebebi cin varlığıdır,Tanrıyı ve yer altı dünyasını temsil eden ölümler alemleri reisi şeytan, iblis ve cinler Mezopotamya mit ve inançlarında görülmektedir.Mısır'da şeytani olan şey; kaos,din ve siyasetin hakimiyet ve tanrısallığına zarar verecek her türlü girişim veya varlık,Tanrı Re'nin düşmanı yabani hayvan veya kara vücutlu insanımsı varlıklardır.Şeytan en belirgin vasfını İran'da kazanmaya, Zerdüştlükle başlamıştır.Hintlilerin iyi tanrıları İran'da iblislere, iblislerde iyilik tanrısına dönüşerek,dualist bir anlayışla iyi ve kötü iki kutup olarak bu dinde yer almış,Ahura Mazda ve Ehrimen;iyilik ve kötülük ilkesi olarak Mazdacılıkta karşımıza çıkmıştır..Hindistan, melek şeytan ve cin kavramları birbirine karıştığı bir coğrafya ve coğrafyada etkin olan Budizm ise şeytanı değil erdem eksikliğinden olan kötülüğü kabul etmektedir.Çin ve

Japon halkları da kötücül varlığa inansalar da üç semavi dinin şeytanıyla bu bahsedilen toplum halklarının şeytanı farklıdır. Çin’de sadece kötücül olan şeytana inanç yoktur vebunlar batıl inançlardır.Yunanlı ve Romalı, şeytanı kötü bir tanrı veya kahraman olarak nitelemiş,Eski Türk inancısında Erlik han şeytan olup, tanrı karşısında yer almakta ve Tanrının onunla savaş yapıp, galip geleceğine inanılmakta,Asya mitlerinde ise Susulmuş adıyla, şeytan isimlendirilmektedir.Eski dön Yahudilikte iyi ve kötü, Tanrının yaratması olarak kabul görmüş,son dönemde ise bu fikir yerini kötülüğün şeytanın yaratması olduğu şeklinde bir inanca bırakmıştır.Şeytan, Yahudiliğe Helenistik tesirle girmekle beraber,Tanrının düşmanı şeytan fikri Mazdacılıktan ödünç alındığı ileri sürülmektedir.İşgal ve sürgünler Yahudiliğin şeytanını da değiştirmiş,İ.Ö.6-7yy yazılan İsayı kitabında şeytan, Tanrının ittifakçısı,16=6,10 da azazel adlı cin,yaratılış 3=1,15 de insana düşman olan bir yılanır.Şeytan kötü ruh,cin,isyancı melek,kötülüğün kralı,insanı Rabbe isyana götüren,iftiracı bir varlık olarak Yahudilik tarafından kabul gören Eski Ahit kitabında anlatılmaktadır.Ve Yahudi teolojisi şeytana yönelik dört farklı görüşü benimser;cinlerin başkanı,insanın içindeki kötülük dürtüsünün kişileşmiş hali,kendi hataları yüzünden Tanrıdan uzaklaşan şeytan ve Tanrının kötü yönü.Hristiyanlık şeytanı, eski ve yeni ahite ve mezheplere göre farklılık gösterir,eski ahitte şeytan yılan,düşman,tanrının oğlu insanları saptırmak için gönderilen bir varlık,yeni ahitte ise İsayı imtihan eden ve kurtuluş doktrinini temellendiren şeytan,yalancı,ejderha,hile kötülüğün merkezi bir varlıktır.Rönesansla şeytan etkisini yitirmiş fakat Protestanlık şeytana ortaçağdaki etkinliği yeniden kazandırmıştır.Cadı ve büyücülük döneminde şeytan önem kazanmış fakat aydınlatma ile bu etki azalmış,modern dön ise şeytan inkarı hızlanmış,son yüzyılda ise artan şiddetle şeytanın tekrar etkinliği tartışılmaya başlanmıştır.Bu görüşler Hristiyan teolojisini yansıtan görüşler arasındadır.

-Şeytanın Tanrılaşması ,satanizm konusu şeytanın genel tarihinden sonra bu tezde ele aldığımız diğer bir konu olmuştur.Satanizm, Hristiyanlığa tepki hareketi ve onun kutsal kabul ettiği her fikir ve eylemin saptırılması, alaya alınması ve şeytana yönelik olarak İncilin ve ritüellerin tersyüz edilmesidir.Geleneksel ve modern satanizmi ,Luciferciler,Paladistler,Templier Şövalyeleri,Masonlar ,Hristiyanlık ve Katolik kilisesi satanizmin tarihinde yer almaktadır.Luciferciler’e göre şeytan iyi tanrı tanrı Yehova ise kötü tanrıdır.Şövalye grubu ise haçlı seferleri sırasında Kudüs’de kurulan,dini- askeri

bir oluşum olup,Paladistlerce kutsal olan paladium başka bir adla baphomet adını verdikleri bu heykele tapındıkları kaynaklarca iddia edilmektedir.Masonlarla bu iki grubun ilişkisi öne sürülmekte zira şövalye grubu ile masonlar üstad ünvanı kullanmaktadır.Bu gruplar şeytana tapmakla suçlanmış, işkence ve idamlara maruz kalmışlardır ama bunlar iddia niteliğindeki veriler olarak karşımıza çıkmaktadır,Kilisenin aforoz ettiği papazların modern dönem satanist ayinleri yönetmeleri, kilise satanizm ilişkisini gündeme getirmiştir. Fakat bunların doğruluğuna kesin bilgiler mevcut değildir.

Satanizm en parlak dönemi ve gerçek varlığını 1960 da Lavey'le kazanmıştır.Bu tarihten önceki bazı oluşumlar satanizme atfedilse bunlar daha çok içki ,seks ve büyüün yer aldığı eğlence grupları olarak düşünülmektedir.Lavey'in şeytan kilisesi adıyla kurduğu satanist gruptan ayrılanlar 1975 de Mısır dinindeki kötülük tanrısı Seti tanrı kabul ederek, set mabedini kurdular ve satanizm bundan sonra eski gücünü ve etkinliğini yitirmeye başlamıştır.Dabblerler,prometan ve karanlık gnostikler,ikincil satanisler,romantik satanistler,left hand path,satanizm destructive task force modern satanist gruplarıdır.Satanizmin modern dönem temsilcisi olan Laveyin Satanic Bible adlı eserinde sembolizm,bireycilik,hedonizm,modernizm,hümanizm,natüralizm ve ateizm gibi düşünce sistemlerinin satanizmin temel alt yapısını oluşturduğu anlatılmakta,kilisenin şeytana olumsuzluk yükleyerek onu popüler hale getirdiği ve bu sebeple kiliseye satanistlerin teşekkür borçlu olduğuna değinilmekte,bireyin kendine uygun davranmasının ahlaklılık olduğu,her türlü cinsel ilişkinin normal olduğu,hak edene sevgi etmeyene ölüm gerektiği,ölümü hak eden ve bunu isteyen kurban edilmesi gerektiği,kişinin doğduğu gün,30 nisan ve 31 ekim (hortlaklar gecesi)in kutsal günler olduğu satanistlerin kutsal kitabındaki dikkat çeken görüşlerdir.Lavey satanizmine göre şeytan bilgi,sevgi,sözde günahların sembolü ve temsilcisidir.

-Satanizmin günah kabul ettiği davranışlar;ahmaklık,gösteriş,tekbencilik,kendini aldatma,sürüye uyma,görüş eksikliği,zarara yol açan gurur,estetik eksikliği,bu emir ve yasaklar gerçekçi ve ilk bakışta toplumsal ahlak ve insani değerler yakın görünüyor olmakla birlikte, satanizmin temel felsefesi düşünülürse, tutarlı ve doğru bir inanış olduğunu göstermemektedir.

-Dünya ve Türkiye'de satanizm hızla yayılmaktadır,ailevi, sosyal ve bireysel kökenli sorunlar, niteliksiz ve yanlış eğitim satanizme ilgiyi artırmaktadır,Türkiye'de 3500 aktif

satanist olduğu,orta öğretimdeki gençlerin satanizme ilgi duyduğu, sosyo ekonomik ve kültürel seviye yükseldikçe, maddi tatmin artıp, manevi doyum azaldıkça sapkın davranışların yer aldığı akımlar ve inançlara meyil de artmakta,dolayısıyla satanizm de bu ilgiden nasiplenmektedir.çeşitli dergi ve kitaplar, Internet ortamı, müzik ve eğence mekanları s atanizmin yayılmasını sağlamaktadır.Dünyada satanizmin yayılma hızına ilişkin net bilgiler olmamakla beraber arttığı ,özellikle Amerika’da polis kayıtlarına geçen satanist vakaların varlığı bilinmektedir,fakat bu vakaların satanizmle tam ilgisinin kurulması için, devlet ve sosyal kurumların işbirliği gereklidir, elbetteki bu gereklilik Türkiye için de söz konusudur.

-Satanizmin mevzu bahis edildiği ve tartışıldığı dönemlerde, satanizmle yezidiliği paralel inançlar olarak gösteren ve İslam tarihinde de satanizmin olduğunu ileri süren görüşler ortaya atılmıştı.Bu görüşlerin haklılık derecesini Yezidiliğin tarihini ve inançlarını açıklayarak doğrulamak veya yanlışlamak gerektiğini düşündüğümüzden, tezde bu konuya da değindik ve gördük ki;Yezidilik,şeytanı da tanrı gibi kutsal bir varlık olarak algılamakta ve şirk denilen çok tanrılı inanışın İslam içindeki çarpık inanç gruplarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.Yezidilikte, satanizmde olduğu kadar arpıklık olmamaksa da şirk denilen satanizmi benimsedikleri-anlaşılmaktadır.

-Peki şeytanın genel tarihi ve satanizme Kuran nasıl bir bakış açısı getirmektedir? Araştırmanın esas mevzusu da budur ve Kurandaki şeytanı iblis,cin ve melek kavramları ile beraber açıklamak gerekmektedir.İblis, şeytanın ontolojik ve eylemsel olmayan halidir, yani iblis şeytanla edilginlikten etkenliğe geçmiş bir varlıktır.Kuran’ın 11 ayeti iblisle, yaratılan ilk insanın olgusuna yer vermektedir. Rahman ilk insanı yaratıp ruhundan üfleyip hayat vermiş ve öğrenme yetisi ile donatmış ,iblis meleklerle aynı ortamda bu varlığa, ilahi varlıktan gelen secde emrine karşı gelmiş,böylece melek olmadığını cinlerden olduğu için tanrının buyruğuna karşı geldiğini ortaya koymuştur.(Kehf,50)Kitabı Mukaddesin şeytanın düşmüş melek olma yönündeki bilgisini Kuran bu ayetle yanlışlamaktadır.İblis kendi yaratılış kökeni olan ateşi topraktan üstün görmüş,gururlanmış ve Rahmanın ilk insanı yaratmasını küçümsemiş, tam bir saygısızlık ve cehalet rneği sergilemiş ve ilahi huzurdan kovulmuş, bunun sebebi olarak Allah’ı görmüş,secde etmediği insan sebebiyle kendi itaatsizliğini ve azgınlığını Tanrıya bağlamış ve insana düşman olmuş, kıyamete kadar onu saptıracağını vaat etmiştir.Onun bu

vaadi bugün ve yarın da geçerlidir.İblis cinlerden olan bir varlık olması sebebiyle algılanmamakta fakat insanları algılayıp görebilmektedir.Allah' ın gücünü, rab oluşunu bilen ve ondan korkan bir varlık olmasına karşın, ona isyan etmiş,insanlığı yoldan çıkarma görevini üstlenmiştir adeta.İman ve inkarı seçebilen cin varlığı iblisin, orduları da vardır ve iblis insandaki ilahi ruhu, insanın kendi yaratılışına şahit tutulması gibi sebeplerle insanı kıskanmıştır ve bu kıskançlık gurura ve düşmanlığa dönüşmüş,İblis insanı saptırma vaadini şeytana dönüşerek gerçekleştirmiştir.(Araf,11-27,Bakara 34-36,Taha 116-120,İsra61-64,)Peki iblisin etken hale geldiği varlık olarak şeytanı Kuran nasıl betimlemektedir?Şeytan kelimesi İslam öncesi kötü varlıkların adı olmuş ,Kuran şeytana farklı bir içerik kazandırmış ve 88 ayetinde şeytanı konu etmiştir..Şeytan kavramının türediği şa-ta-ne fiili hakan uzak olma,azgın kötü kişi gibi anlamlara gelmekte, bu kavramın türediği düşünülen ikinci bir fiil olan şa-ya-te ise batıl ve boş olmak, öfkeden tutulma gibi anlamlara sahiptir.Kuran'da şeytanın özellikleri;ayartıcı,düşman,fakirlikle korkutan kötülüğe sürükleyen,soyu ve ordusu olan,insan ve cinlerden yandaşlarıyla, gönüle vesvese vermek için pusuya yatan,aldatıcı,yanlışı süsleyip doğru gibi gösteren,insanın fücra yani kötüye meyilli yönünü kullanıp, ona kötülük yaptırtabilen veya emreden bir varlıktır.Şeytanın ontolojik kökeni olan cin oluşu dışında, Kuran ayrıntıya girmemiş daha çok onun varlıksal özelliği,kimliği ve konumu ile insana dönük kötü fiil ve tesirlerine değinmiş, insanı bu noktada bilgilendirmeye gitmiştir;şeytan kötülüğe çağırır ve kötülüğü emreden bir varlıksa onun kötülüklerinin kapsamında neler vardır?Din ve inanç alanındaki eylemlerine bakarak onun kötülüklerini anlayabilir miyiz? EVET.Zira,sirk denilen çoktanrılı inanış ,İbrahim peygamberin babasının benimsediği şirk inancı satanizm yani şeytana tapma olarak Kuran tarafından zikredilmiştir.Meryem suresi 42 ve Ankebut suresi 17 ayetlerle, Meryem suresi 44-45 ayetlerin sentezinden bu bilgiye ulaşmamızı sağlayan Kuran, satanizmin aynı zamanda cin varlığı olan şeytana yani cinlere tapma olduğunu da belirtmektedir.(Enam100).Allah' la beraber putların tanrı kabul edilmesi veya putlar şeytan işi pislik olarak Maide suresi 90.ayette dile getirildiği gibi ,şeytan şirk ilişkisi Enam suresi 71.ve121. ayetlerde de dillendirilmekte,şeytan, sirki benimseyen insana bir yakınlık gösterip onu etki altına almakta fakat, ilk davranışı kendisi değil insan yapmakta ve şeytan insanın adımlarına göre yönünü belirlemektedir.Çok tanrılı inanışın bir tür şeytana tapma olduğunu Nisa suresi 117 ve Neml suresi 24-25 ayetlerde de görmekteyiz,fakat işin garip tarafı şeytanı tanrı edinen insana şeytan

bile karşı çıkmakta kendisinin şirk unsuru haline getirilmesini reddetmekte ve insan egosunu kınamaktadır.(İbrahim,22)Bu davranışı sebebiyle insan, çok tanrıcılığı benimseyerek şeytanın bile reddettiği bir inanışla şeytana fark atmaktadır.Şeytan kendini dost edinen yani şirk benimsyerek bu dostluğa kapı açanları hakimiyeti altına almakta (Nahl,100),bu sebeple o kişiler sapıklığı hak etmiş olmaktadır.(Araf,30)

-Düşünce davranış ve inanışlarında samimi olmayan, riyakar ikili oynayan kişiler yani münafıklarda hasta kalpleriyle şeytanın aldatmacasına kanmakta ve milli manevi değerler uğruna mücadele etmekten vazgeçmektedirler.(Ali İmran,154-155,Enfal,45-49)Münafıklar şeytanla özdeş karaktere sahiplerdir.(Haşr 16)Şeytan hasta kalpli münafıklar için bir imtihan vasıtasıdır.(Hacc,52-53)Şeytan Allah hakkında münafıkları aldatmayı başarmış zira münafıklar buna fırsat tanımışlardır, doğru inanç ve davranış modellerini,bilgiyi ve aklı kullanmayıp şeytanın aldatmacasına zemin hazırlamışlar,doğru yol belli iken ve hakikat bilgisi gelmesine karşın, ona sırt dönen ve karşı çıkanları şeytan tahrik etmiş ve boş hayallerin peşinden sürükleyip onları aldatmıştır.(Muhammed, 25)Kuran’a göre Tanrıyı,ahireti ve tanrısal buyrukları yani tanrısal olan her şeyi reddeden kişi için,en büyük ödül şeytanın arkadaşlığı olmaktadır.(Nisa,8;Araf, 27;Meryem,83)İnkarcılar tağutun yani şeytanın (nisa 76) yolunda savaşır,onun hukuyla yaşamak ve yargılanmak isterler.(Nisa, 60)İnkarcıların dostu olan şeytan onları aydınlıktan karanlığa götürürken, iman edenlerin dostu olan Allah ise aydınlığa götürmektedir.(Bakara ,257)Şeytan vahiy dışı din anlayışı gelişmesine de katkı sağlamakta ve din –inanç alanındaki kötülüklerinin kapsamını genişletmektedir. Bunu da kutsal metinlerin bozulması ve çarpıtılmasına yönelik faaliyet yürüten insanlara destek vermek suretiyle gerçekleştirmekte,Allah’la aldatarak bunları yapmaktadır. İlahi bilgi olan vahyi Tanrıdan alan ve insanlara öğretmekle görevli olan peygamberlere düşman olan insan ve cin şeytanları ,vahyi çarpıtmak ona beşeri olanı katıp başkalaştırmak için yalan ve yaldızlı sözleri fısıldamaktadırlar.(Enam,112)İlahi konseyden bilgi çalmaya çalışma ve ilahi vahyi bozma çabaları, Allah’ın alevli ateş topları ile engellenir.(Hac 52-53,Hicr 16-17,Saffat 6-7,Mülk 5) Vahyin lafzen bozulması söz konusu olmasa da bugün mana olarak çarpıtılıp vahiyde olmayana vahye katıp ,olanı ondan çıkarma, manasını bozma gibi şeytani eylemlere karşı Allah’a sığınmak ve ondan yardım dilemek, en önemlisi şeytanın dünyevi çıkarlar, egonun isteklerini kullanarak dini tahrifine engel

olmak için, akıl ve vahiyden ayrılmamak, egoyu ve isteklerini eğitmek gerekir ve peygamber bile şeytan etkisine maruz kalıyorsa ve Allah'tan dua ederek yardım istiyorsa bizler de bu şekilde davranmak durumundayız.(Fussilet 36;Müminun 97;Ali imran ,36;Nahl, 98-100)Vahiy dışı din anlayışına sebep olan ve şeytanın bize yaklaşmasına neden ise, Kuranın anlamından ve içeriğinden uzak kalmak, hayatımızdan onun öğretilerini dışlamakla gerçekleşmektedir.(Zuhruf,36-39)Din ve inanç alanında insanın gösterdiği sapmalar sebebiyle şeytanın eylemlerde bulunduğu bir alan da insanı Allah'ın doğru yolundan uzaklaştırmaktır,Allah'a kulluk etmeyen, aklını kullanmayıp Allah yerine şeytana tapan ve onun yolundan gidenleri elbetteki şeytan kendi yoluna iletmekte ve Allah'ın yolundan alıkoymuş olmaktadır.(Yasin 60-62)Allah'ın zikri olan Kuran'dan uzaklaşma, şeytanın doğru yoldan saptırmasına sebep olmakta, en kötüsü de bu sapan kişi kendini Allah yolunda yürür sanmaktadır, çünkü şeytan batılı hak hakkı batıl göstermiş oda buna aldanmıştır.(Zuhruf, 36-37)Şeytan amellerini insana süslemekte, insan basiret sahibi olduğu halde bu basireti etkin hale getiremezse, bu süslemeye aldanmakta ve Allah'ın yolundan ayrılıp şeytanın yolunda yürümeye başlamaktadır.(Neml,24,Ankebut ,38)

-Şeytan din ve inanç alanından başka psikolojik yapıdan sızarak kaleyi içten fethetmek suretiyle de etkin çaba göstermektedir.Din ve inanç alanında sapkın davranış gösterenler aslında şeytanın yaratılışı değiştirme emrine uyan ve imana programlı tabiatın aksine hareket eden kişilerdir.Nisa suresi 119ayette insana emredeceğim de yaratılışını değiştirecek diyen şeytana, insan duygu, akıl, ego gibi iç dinamiklerini doğru ve dengeli eğitmemesiyle evet cevabı verip, doğasının programını bozmaktadır.(Araf ,172)Şeytan ilk insana düşmanlığını, ondaki ebedilik duygusunu kullanıp yasağı çiğnetmek suretiyle gerçekleştirmiş ve ilk insanı ve eşini aldatıp cennet gibi hayattan ayrılmasına yol açmıştır.Kan dökücülük, nankörlük,cimrilik,cehalet,korku,cinsellik,zulüm,zayıf yaratılışa sahip olma gibi psikolojik özelliklerimiz eğitilmediğinde ,şeytanın fiil ve etkileri için bulunmaz ortam haline gelmektedir. Sevgi denilen duygu ise eğitilmediğinde, şeytanla dostluğa götüren sapkın inançları benimsememize neden olmakta,kime neden nasıl ne kadar sevgi besleyeceğimizi bilemediğimizde, şeytanla yakınlaşma ve tek tanrılı inanış dışındaki inanışlara yöneliş de başlamaktadır. Tevbe suresi 24 ve 25 ayetler ile Bakara suresi 165. ayet Kuran'daki sevgi denilen duygunun eğitiminin temel ilkelerini sun-

maktadır.Şeytan, insan zihnindeki hatırlama yetisini etkilemekte ve hatırlamamaya yani unutmaya sebebiyet vermektedir.(Yusuf 42,Kehf ,63) Şeytanın en etkin unutturma eylemi vahyi unutturma ve tanrısal ayetleri alaya alan ortamlarda bulunmamayı unutturması ile gerçekleşmektedir.İnsanın benimsediği inançlar onun iç dünyasına etki etmekte, iç dünyadaki oluşumlar da dış dünyasına etki etmektedir.Öyle ki şeytanı Allah yerine kendine dost edinenler ,bu dost şeytan sayesinde onun boş ümit verişlerine aldanmakta, fanteziler peşinde koşup aldanışlarını belgelemektedirler.(Nisa,119-120) Şeytan sesi ile gönüllere konuşup gönülleri ele geçirme noktasında tahriklerde bulunmakta, sin-sice pusuya yatmış beklemektedir ve insan bu pusunun bilincinde olarak davranmalıdır. Nas suresinin ayetleri bu bilinci kazandıracak içeriği bize sunmaktadır.

-Şeytan temiz, hak edilen ve helal kazancın olmadığı yerde sosyal hayatın içinde de etkin olmaktadır.(Enam, 142;Bakara,168) İlk insandan bu yana haram olana yöneltme çabasını sürdürmüş, ebedilik duygusunu kullanıp insana vesvese verip yasak ağaçtan yedirmek suretiyle, düşmanlığını göstermiş ve halen göstermektedir.(Araf,22)Faiz denilen mal ve paradaki haksız artış ve bu artışla hayatın devam ettirilmesi de sosyal alanı şeytanın çarpmasına neden olmaktadır.(Bakara, 275)Faizle gıdalanma, ekonomik,sosyal ilişkileri ve insani erdemleri bozmakta ve şeytan bu şekilde dünyayı çarpmaktadır.İnsanların, toplumsal yaşamlarında, diğer kişi veya kurumlarla iyi ilişkilerde bulunmaması, iletişim bozuklukları sayesinde de şeytan yine bizim aleyhimize sonuç yaratacak bir fırsat ele geçirmekte ve sosyal ilişkileri bozmaktadır.Bu noktada İsrâ suresi 53.ayette Allah, insanların güzel söz söylemesini istemiş, aksi halde şeytanın bu söz sebebiyle insanların arasını açabileceğine değinmiştir.Kuran’a göre taklitçi birey ve toplumlar da şeytanın etkisinde kalıp, onun ateşe çağıran çağrısına kulak vermiş olmaktadır.(Lokman, 20-21)Kehanet, sihir, fal ve medyumculuk da yine sosyal alanda ve aile yapısında tehlikeli yaratan eylemler olup, şeytanın etkisiyle gerçekleşmektedirler.Cinleri kullanıp gelecekte haber verme veya olayların seyrini değiştirmeye yönelik sihir ve büyü, Allah’ ın yasakladığı, üstelik de cinlerin ilahi konseyden bilgi alamayacağına dair kesin bilgisine rağmen(Saffat,6-10) benimsenen inanç ve davranış modelleridir. Kuran Bakara suresi 102 ayette sihirle uğraşanları küfre girme olarak nitelemektedir.Toplumsal huzuru ve mutluluğu engellemek için şeytanın düşmanlıklarla örülü eylemlerinden biri de haberlerin doğruluğunu araştırmadan, yalan ve fitne unsuru taşıyan

her yazılı ve görsel basın bilgisini, uzmanına danışmadan yaymak da şeytanın adımlarını izlemek anlamına gelmektedir.(Nisa 83)Güven ve korkuya dayalı, sosyal düzeni etkileyecek her haberin kaynağı araştırılmadığında,yani basın eğitime uymama hali de şeytana uyma anlamına gelmektedir.Kuran açısından , her manada taşkınlık,gereksiz ve amaçsız işler uğrunda koşma israftır ve bunu yapan kişi Allah’a nankörlük eden şeytanla dost olmuş demektir.(İsra,27)Bilgisizce din ve inanç alanında konuşma da şeytana yakınlaşmayı ve bu dostluk sayesinde doğru olandan sapıp, ateşe girmeyi de beraberinde getirmektedir.(Hacc,3-4)İnsanın psikolojik yapısındaki barışı, sosyal hayata yansımakta ve içi ile barışık olmayıp şeytanı iç aleminde karışıklı çıkarması için davet eden kişi, sosyal barışı da şeytan eliyle bozmakta şeytanı izlemektedir.(Bakara ,208)İnsan öldürme (Kasas,15)ve sosyal barışı zedelemeye yönelik her türlü organize faaliyet de (Mücadele ,7-9) inanç sahiplerini üzme adına şeytanın desteklediği barış karşıtı faaliyetler olup, bunlar insan eliyle gerçekleşmekte şeytan bundan sonra harekete geçmektedir.İnsan doğasındaki cinsel içgüdünün doğru şekilde tatmin edilmemesi , aile ve toplum ahlakını değer kaybına uğratmaktadır ve bu da yine şeytanı takip etmenin sonucunda fuhşa sürüklenmekle yani Kur an açısından homoseksüellik(Neml,55),lezbiyenlik(Nisa,15)zina gayri meşru ilişkiler(Yusuf,25;İsra,32) gibi fuhuş kapsamındaki fiillere yönelmekle oluşmaktadır. İman etmediği halde imanın göstergesi olan yardımı gösteriş için yapmak da şeytanın arkadaşı olmamıza bizi götürmektedir.(Nisa ,38-39)Bu bahsi geçen eylem türleri insanın eylemlerine paralel olarak, şeytanın yaptığı eylemlerdir. Kuran bir de doğrudan şeytanın insan üzerindeki faaliyetlerinden bahseder ki; bunlar içki kumar ve uyuşturucu ile toplumda düşmanlık ve nefrettiyerleştirmesi, insanı Allah’ı zikirden ,vahiy ve ibadetten ayırmasıdır.(Maide ,90-91)Şeytan fakirlikle korkutup, cimriliğe teşvik etmektedir.(Bakara,268)

Peki, şeytani eylem ve etkiler karşı Kuran eğitimsel bir bakış açısı getirmekte midir?Elbetteki.Kuran şeytanla ve satanizmle mücadelede,öncelikle varolan aklın işler halle getirilmesi ve bunu sağlayıcı eğitimi bir yol veya ilke olarak bizlere sunmaktadır.Aklın kullanılması şeytani sıfat olan ricsle(pislik) sıfatlanmayı engelleyecek(Maide 90)yani Allah’ın aklı kullanmayanlara şeytani sıfatla kirletmesine engel olacaktır.(Yunus 100)Şirk denilen şeytana tapmayı engelleyen aklı kullanmaktır. (Enbiya, 67 ; Meryem ,44;Yasin ,60-62)Akıl, düşünme anlama ve algılama ile işlevsel hale gelir

ve Tanrısal hakikati kavrar ,ona inanır,(Rad,19)böylece şeytanla dost olamaz. (Araf, 27)Ama akıl, inanç ve davranış açısından doğru olana doğru bilimsel ve vahiy bilgisi ile yönelir ve şeytanın etkilemesine maruz kalmaz.(Zuhruf, 36-37,Hacc,71)bilgi ve vahiy akıldan sonraki en önemli ilke veya koşul olarak Kuran'ın şeytanla eğitimsel mücadelesinde yer almaktadır.Bunun dışında ,şeytana kulluğu önlemek için, akli bilgi ile çalıştırıp, davranışlara yön veren örnek şahsiyetli eğitimci (Kuran açısından peygamberler) modellerine ihtiyaç vardır . Eğitimciler peygamberin bu mesleğini devam ettirmek suretiyle şeytanla etkin mücadele için görevlidirler. (Nahl ,38)Akıl, bilgi ve rehber eğitimci ile iman ibadet ve tevekküle gitme söz konusudur ve bu da şeytani telkinleri fark edip ona yönelişi engellemektedir.(Araf,27;Ankebut ,45; Maide, 90-91)Takva ve ihlas d şeytani vesveseyi engelleyen (Araf ,201) başlıca silah olmaktadır.Ve yine İblis ihlas alanına etki edemeyeceğini söyleyip, eğitimcilere kendisi ile mücadele yolunu da göstermektedir.(Hicr ,40;Sad ,83)Kalbi katılaştıranlar Kuran'dan uzaklaşanlardır,(Hadid,16) ve bu uzaklaşma şeytanla yakınlaşmaya götürmektedir.(Zuhruf,37) Öyleyse kalbi yumuşatan Kuranla yani zikirle (Yasin ,10) eğitim verme, şeytanın kuşatmasını kaldırmakta ve dolayısıyla doğruya götüren bilgi şeytana karşı bizi korumaktadır.Katı kalplilik sosyal ve bireysel parçalanmaya götürüyorsa(Ali imran,159) ve bu parçalanma barışa girmemek anlamına geliyorsa, şeytanın takip edilmesi söz konusudur ve bu açıdan da kalbin eğitimi şarttır. Şeytanın tabiatımızdaki özellikleri kötüye kullanması sebebiyle de duyguların tabiatı oluşturan manevi yapıtaşlarının da , en başta sevgi duygusu eğitilmesi gerekmektedir.İbrahim suresi 22 ayette şeytan kendisinin değil nefsin suçlu olduğunu söyleyerek, ego denilen nefsin eğitilmesi, ile kendi çağrısına olumsuz cevap verilebileceğini de anlatmakta, eğitimcilere yol göstermektedir.Eğitim, tüm bu ilke ve metotları kullansa bile şeytanla tek başına mücadele vermesi zordur ve her durumda Allah'tan şeytanın etkisine karşı korunma ve yardım istenmelidir.Dua Etme akıl,bilgi,iman,ibadet,tevekkül,takva,ihlas,kalbin duyguların ve nefsin eğitiminden sonra ve bunlarla beraber şeytani etkilerden korunmak için olmazsa olmaz bir metottur.Ve bu metotla eğitim verilmelidir.(Nas ,1-6,Fussilet,36,Müminun,97)Bilgi ve ona ev sahibi olan akıl,vahiy,eğitimci peygamber iman ,ibadet, takva, tevekkül,ihlas,kalbin duyguların ve egonun eğitimi ve dua etme aslında Allah'ın şeytandan bizi korumaya yönelik hediyeleri, lütuf ve merhametinin, bize olan sevgisinin bizim iyiliğimizi istemesinin göstergeleridir ve gerçekten bu lütuf ve merhamet olmasaydı, şeytana uymak kolayla-

şırdı ama insan bugün, bu lütfu, reddedip ne yazık ki şeytana uymakta ve kendini ve dünyayı kirletmektedir. (Nisa ,83,Nur ,21)Eğitim ve din eğitimi açısından, Kuran, şeytan kavramı, onun kimliği ve eylemlerine yönelik bilgileri sunmakta ve bireyleri bu bilgilerle bilinçlendirmek için de çeşitli metot ve teknikleri, ferdi gelişim ve farklılıkları dikkate alarak, satanizm ve şeytan konusunu eğitim bilimine görev yüklemektedir. Bu bilgileri ve gelişim ve öğrenme psikolojisinin verilerini dikkate alarak program geliştirmelidir.Elбетteki siyaset ve diğer sosyal kurumlar da eğitime bu konuda destek olmalıdır.

KAYNAKÇA

Akmaral, T. Kemal.(2004). Satanizm, Şeytan Üçgeni.İstanbul: Bilge Karınca Yayınları.

Ana Britanica Genel Kültür Ansiklopedisi.(1999).İstanbul:Ano yayıncılık.C20.

Atkinson, Rita.(1995). Psikolojiye Giriş. İstanbul: Sosyal Yayınlar.

Ateş, Süleyman.(1998). Kur'an-ı Kerim Tefsiri, İstanbul:Yeni Ufuklar Neşriyat.CI.

Başçavuşoğlu, Fahri.(1951).ÖnAsya Eskiçağ Sanat Tarihi.Ankara:M.E.B. Basımevi.

Başbuğ, Hayri.(1987). Yezidilik İnancı. İstanbul:yayın evi yok.

Başkurt, İrfan.(2000).Din Eğitiminde Adalet, Ölçü ve Denge.İstanbul: İşaret Ya-

yınları.

Bayraklı, Bayraktar.(1989). İslamda Eğitim.İstanbul:İfav Yayınları.

(1999).Kur'an'da Değişim, Gelişim ve Kalite Kavramları.İstanbul:İfav Yayınları.

(2001a).Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri. İstanbul:İşaret Yayınları.CI.

(2001b).İstanbul:Bayraklı,Yayınları.CII,(2001c).CIII.(2002a). CIV. (2002b). CV. (2002c).CVI. (2003a). CVII, (2003b) CVIII, (2003c) CIX, (2004a) CX, (2004b) CXI, (2004c) CXIII,(2005b) CXIV, (2005c) CXV, (2005a) CXVI

Campbell, Joseph.(1995). İlkel Mitolojisi. çev; Kudret Emiroğlu.İstanbul: İmge Yayınevi.

(2003a).Doğu Mitolojisi. çev; Kudret Emiroğlu.İstanbul: İmge Yayınevi.

(2003b).Batı Mitolojisi,çevr;Kudret Emiroğlu.İstanbul:İmge Yayın evi.

(1994) . Yaratıcı Mitoloji çev; Kudret Emiroğlu.İstanbul: İmge Yayınevi.

Challey, Felicien.(1960). Dinler Tarihi, çevr; Samih Tiryakioğlu.İstanbul:Varlık Yayınları.

Carnoy, A. J. (1980).Encyclopedia of Religion and Ethics.Yezidis. Edinburg. C12.

Cevizci, Ahmet.(2000). Felsefe Özgürlüğü. İstanbul:Paradigma Yayınları.

Çam, Nusret.(1999). İslamda Sanat, Resim, Mimari. Ankara.

Durkheim, Emile.(2005). Dini Hayatın İlkel Biçimleri. çevr; Fuat Aydın.İstanbul: Ataç Yayınları.

Eliade, Mircea.(2003a) Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi I. çevr; Ali Berktaş.İstanbul: Kabalcı Yayınevi.(2003b). C II,(2003c).CIII.

Emiroğlu, Kudret; Aydın Suavi.(2003).Antropoloji Sözlüğü.Ankara: Bilim Sanat Yayınları.

Encyclopedia of Religion and Ethics.(1980). New York. XVI.

Esin, Emel; Türk Sanatında İkonografik Motifler.(2004). İstanbul:Kabalcı Yayınevi.

Fersahoğlu, Yaşar.(1998). Din Eğitimi ve Öğretiminde Duygu Eğitimi. İstanbul:Marifet Yayınları.

Fırlı, Ethem Ruhi.(1999).Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri Tarihi.İstanbul: Birleşik Yayıncılık.

Frazer, S. James.(2004a).Altındal, çevr; Mehmet Doğan.İstanbul: Payel Yayınları. CI, (2004b). CII.

Freud, Sigmund.(2002). Totem ve Tabu. çevr; K. Sahir Sel.İstanbul: Sosyal Yayınlar.

(2000).Bir Yanılsamanın Geleceği.çevr; Aziz Yardımlı.İstanbul: İdea Yayınları.

Gould, Stephen Joy.(2000). Darwin ve Sonrası. çevr; Ceyhan Temurcu.Ankara: Tübitak Yayınları.

Gombrich, E. H.(1976). Sanatın Öyküsü. çevr; Bedrettin Cömert.İstanbul:Remzi Kitabevi.

Güç, Ahmet.(2002).Şeytana Tapmanın Yeni Adı.Satanizm.Ankara.T.D.V. Yayınları.

Güç, Ahmet; Tarhan, Nevzat ve diğerleri.(2003). Satanizm Girdabı ve Sahte Metafizik Akımlar.İzmir: Işık Yayınları.

Haviland, W. A.(2002). Kültürel Antropoloji.  evr; Hüsamettin İnanç- Seda  ift i.İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Hançerlioğlu, Orhan. (1984).İslam İnançları S zl  .İstanbul: Remzi Kitabevi.

İsfehani el Ragıp.(2002).Müfredatı Li elfazlı Kuran.Beyrut.

İbn Manzur.(1400). Lisan l Arap, 1400.C13.

İslam Ansiklopedisi.(1993) İstanbul:T. D. V. Yayınları. C 8.(1998) C 18, (1996) C6, (1989) C2.

Kitab-ı Mukaddes.(2001). İstanbul:Yeni Yaşam Yayınları.

Köse, Ali.(2000). Freud ve Din.İstanbul: İz Yayıncılık.

Lavey, Anton Szandor.(1969). The Satanic Bible.U.S.A.

Malinowski, B.(2000). Büyü, Bilim ve Din.  evr; Saadet  zkal.İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Mahir, Banu.(2005). Osmanlı Minyatür Sanatı. İstanbul:Kabalcı Yayınevi.

Messaide, Gerald.(1998). Şeytanın Genel Tarihi.  evr; Işık Ergüden.İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Mutçalı, Serdar.(1995). Arapça-Türkçe Sözlük.İstanbul:Da arcık Yayınevi.

New Catholic Encyclopedia.(1967). ‘Satanism’.Washington.

New Websters Dictionary of English Language.(1985). U.S.A.

 zbudun, Sibel.(2003). Kültür Halleri, Geçmişte,  telerde, Günümüzde  topya. Ankara.

Öztürk, Y. Nuri.(2002). Kur’an Açısından Őeytancılık (Satanizm ve öteki-ler).İstanbul: Yeni Boyut Yayınları.

Peker, Hüseyin(2000). Din Psikolojisi. Samsun.

Pike, E. Royston.(1951). Encyclopedia of Religion and Religions.London.

Razi, Fahreddin.(tarih yok). Mefati'hul Gayb, Tefsir-i Kebir. çevr; Suat Yıldırım ve diğerleri.İstanbul: Huzur Yayınevi. CI-CII-CVII-CIX.

Russel, Jeffrey Burton.(1999a). Şeytan-Antikiteden İlkel Hristiyanlığa Kötülük, çevr; Nuri Plumer.İstanbul:Kabalıcı Yayınevi.

(1999c).İblis.çevr; Ahmet Fethi.İstanbul:Kabalıcı Yayınevi.

(2001). Lucifer,Orta Çağda Şeytan. çevr; Ahmet Fethi, İstanbul:Kabalıcı Yayınevi.

(1999b).Mephistopheles.çevr;Nuri,Plumer.İstanbul Kabalıcı Yayınevi.

Sarıkcıoğlu, Ekrem.(2004).Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi.Isparta:Fakülte Kitabevi.

The New Encyclopedia Britannica.(tarih yok). Satanism. V,X.

Turani, Adnan.(2004). Dünya Sanat Tarihi.İstanbul:Remzi Kitabevi.

(2003).Çağdaş Sanat Felsefesi.İstanbul: Remzi Kitabevi.

Turgut, İhsan.(1998) .Sanat Felsefesi.İzmir: Üniversite Kitabevi

Yazır, E. Hamdi.(tarih yok). Hak Dini Kur'an Dili. sadeleştirilenler; Emin Işık ve diğerleri. İstanbul . CI,CX.

Zebidi.(1980). Ta'cul Arus. Beyrut.C18,19.

Internet Siteleri :

<http://www.Satanism.net>; 20.05.2005

<http://www.satan.net> 20.05.2005

<http://www.geocities.com/satanicred/fag.html> 05.07.2003

www.türksatanist.com/21nokta 22.7.2004

www.satan.2000.com/Plaza.satanic.music.htm.21.7.2004